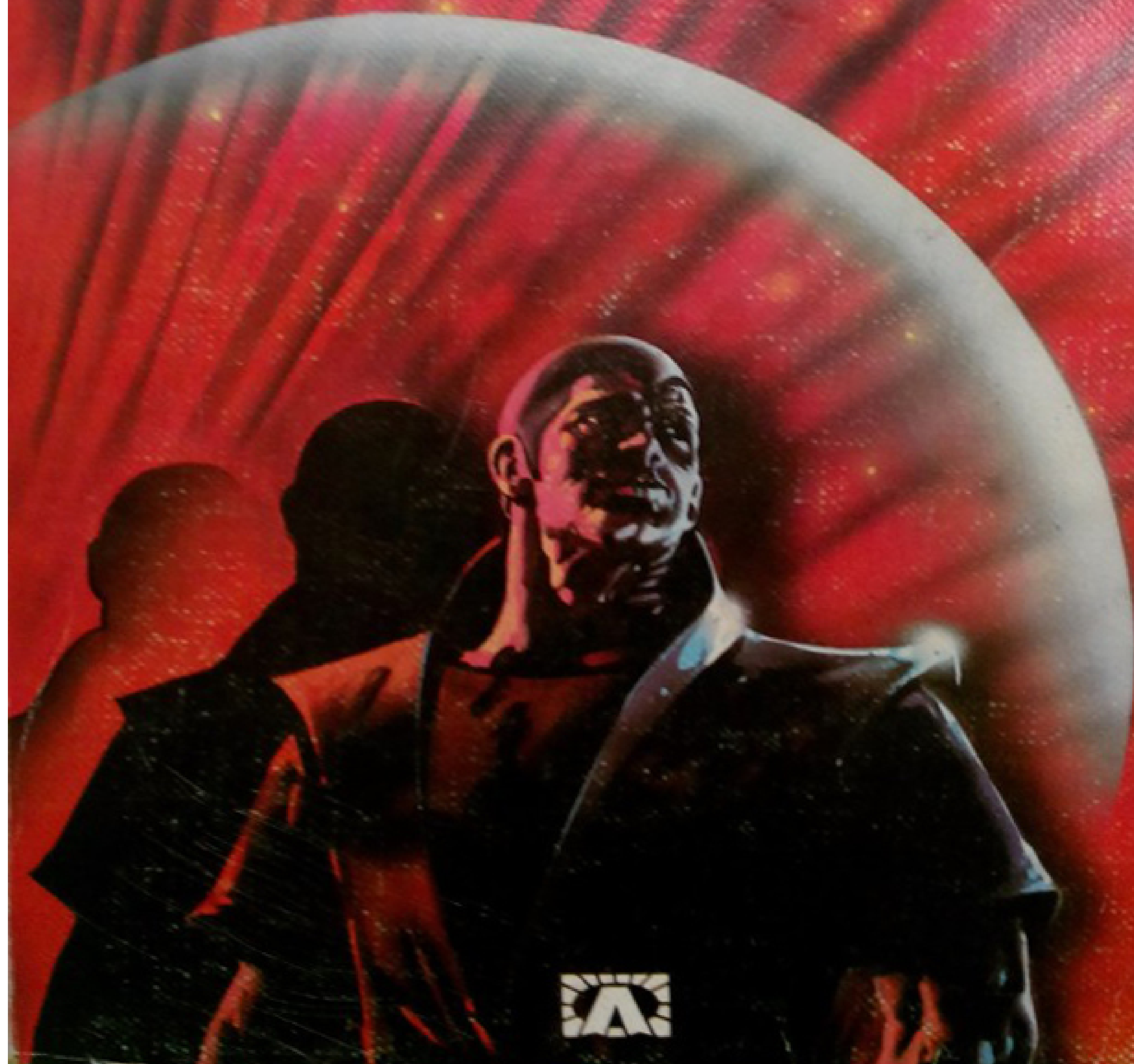
ISAAC

ASIMOV

KURTARICI

(Robots and Empire)

Isaac Asimov

Kurtarıcı Robots (And Empire)

Orjinal Adı: Robots and Empire

Altın Kitaplar Yayınevi

1. Basım

Türkçesi: Gönül Suveren

BIRINCI BÖLÜM AURORA

TORUN

1

Gladia, çim alandaki şezlongun fazla nemli olup olmadığına baktıktan sonra oturdu. Kontrollere bir dokunuşuyla şezlong yan yatarcasına oturmasını sağlayacak bir biçime girdi. Diğer bir düğme ise dia-manyetik alanı çalıştırdı ve Gladia her zaman olduğu gibi birdenbire çok rahat hissetti kendisini. Tabii. Aslında şimdi şezlonga kaplanmış olan kumaşın bir santim yukarısında, havada duruyordu. Sıcak ve güzel bir geceydi bu. Yıldızların aydınlattığı mis kokulu Aurora'nın en güzel halini aldığı o gecelerden biri.

Gladia ani bir üzüntüyle gökyüzünde şekiller oluşturan o parlak noktalara baktı. Evinin bütün ışıklarını söndürmelerini 'emrettiği için daha da parlak duruyorlardı bu noktacıklar.

Gladia, "Nasıl oldu da ikiyüz otuz yıllık hayatım boyunca yıldızların adlarını öğrenmeye çalışmadım?" diye düşündü. Bu noktacıklardan biri dünyaya geldiği Solario gezegeninin etrafında döndüğü güneşti. Gladia'nın hayatının ilk otuz yılı süresince sadece, "Güneş," diye tanımladığı o yıldız.

Kadının adı bir zamanlar Gladia Solaria'ydı. İki yüz yıl -iki yüz Standart Galaksi Yılı- önce Aurora'ya geldiği zaman ona bu ismi takmışlardı. Böylece, hiç de dostça olmayan bir biçimde, kadının başka bir dünyada doğmuş olduğunu belirtmeye çalışmışlardı. Gladia, Aurora'ya geleli tam iki yüz yıl olmuştu. Bir ay önce dolmuştu bu süre. Ama kadın bunu kutlamak için bir şeyler yapmamıştı. Çünkü o günleri hatırlamayı pek istemiyordu. Daha önce yani Solaria'dayken de adı Gladia Delmarre'dı.

Gladia endişeyle kımıldandı. O soyadını hemen hemen unutmuştu, Bunun nedeni aradan çok uzun bir zamanın geçmiş olması mıydı? Yoksa sadece her şeyi unutmaya çalışması mı? Gladia bunca yıl, Solaria'dan ayrıldığına hiç pişman olmamış, orayı aramamıştı. Ama şimdi?

"Şu anda üzülmemin nedeni gezegenin ölmüş olmasına karşılık hâlâ hayatta olmam mı? Solaria artık tarihi bir anı. Ama ben hâlâ yaşıyorum. Nedeni bu mu? Solaria'yı birdenbire bu yüzden özlemeye mi başladım?" Gladia kaşlarını çattı. Sonra da azimle, kendi kendine, "Hayır," dedi. "Solaria'yı özlediğim yok. O gezegenin hasretini çekmiyorum. Oraya dönmeyi de istemiyorum. Belki de üzüntümün sebebi -ne kadar mahvedici olursa olsun hayatımın bir parçası sayılacak bir şeyin artık ortadan kalkmış olması." Solaria! Uzaycıların en son yerleştirdikleri ve insanlığın yaşayabilecekleri bir yer haline soktukları gezegendi bu. Belki de simetriyle ilgili esrarlı bir yasa yüzünden önce Solaria ölmüştü.

"Önce mi? Yani bu bir ikinci sonra da üçüncü bir gezegenin öleceği anlamına mı geliyor?" Gladia' nın hüznü arttı. Gerçekten böyle bir şey olacağını düşünenler vardı. O halde en son Gladia'nın vatanı halini alan Aurora ölecekti. Tabii aynı simetri yasası geçerli olduğu

takdirde. Çünkü Uzaycıların yerleştikleri elli dünyadan ilki Aurora'ydı. "Ömrümün uzun olmasına rağmen belki de bunu göremem…"

Gladia tekrar yıldızlara baktı. Hayır, imkânsızdı bu. Birbirlerinden ayırt edilmeyen o ışık noktacıklarından hangisinin Solaria'nın güneşi olduğunu anlaması kabil değildi. Her halde daha parlak olan yıldızlardan biriydi bu. Ama gökyüzünde o parlak yıldızlardan belki yüz tane vardı.

Gladia kolunu kaldırdı ve kendince 'Daneel'i çağırma hareketi' diye tanımladığı işareti yaptı. Etrafın karanlık olması hiç önemli değildi.

Robot Daneel Olivaw hemen yanında belirdi. Robot'la iki yüz yıl kadar önce, Han Fastolfe onu ilk yarattığı zaman karşılaşanlar Daneel'de gözle görülecek bir fark olmadığına karar verirlerdi. Elmacık kemikleri çıkık enli yüzü, geriye doğru taradığı kısa bronz rengi saçları, mavi gözleri, bir insanınkinden farksız olan atletik vücudu eskisinin aynıydı. Daneel eskisi gibi genç ve sakindi. Robot "Size yardım edebilir miyim, Madam Gladia?" diye sordu.

"Evet Daneel. Bu yıldızlardan hangisi Solaria'nın güneşi?"

Daneel başını kaldırarak gökyüzüne bakmadı. "Hiçbiri değil. Madam Gladia. Yılın bu mevsiminde Solaria'nın güneşi ufuktan ancak saat üçü yirmi geçe yükselecek."

Gladia şaşaladı. "Ya?" Nedense kadın ilgisini çeken her yıldızı aklına estiği zaman görebileceğini sanmıştı. "Desene boşuna bakıp durmuşum."

Daneel sanki onu teselli etmeye çalışıyormuş gibi, "İnsanların gösterdikleri tepkilerden anladığıma göre," dedi. "Yıldızlar çok güzel. Bazıları görülsün, görülmesin…"

Gladia hoşnutsuzca, "Herhalde," diye mırıldandı ve bir düğmeye basarak, şezlongun arka kısmının dikleşmesini sağladı. Ayağa kalkarak, "Ama ben Solaria'nın güneşi görmek istiyordum," dedi. "Fakat saat üçe kadar bekleyecek derecede değil."

Daneel. "Bunu isteseniz bile, yine de 'büyütme-merceği' kullanmanız gerekir," diye açıkladı.

"Büyütme merceği mi?"

"Yıldızı çıplak gözle göremezsiniz, Madam Gladia."

"Ah, bu daha da kötü." Kadın eliyle pantolonunu süpürdü, "önce senin fikrini almam gerekirdi, Daneel." Gladia'yla iki yüz yıl önce Aurora'ya ilk geldiği zaman karşılaşmış olanlar kadının değiştiğini farkederlerdi. Tabii, o Daneel gibi değildi. Sadece bir insandı. Gladia'nın boyu hâlâ 155 cm. di. Yani ideal Uzaycı kadından on santim kısaydı. Ama her zaman itina ettiği vücudu hâlâ inceydi. Gücü azalmış ya da eklemleri sertleşmiş gibi de hareket etmiyordu. Fakat saçlarında kırlar belirmişti. Gözlerinin iki yanında hafif çizgiler vardı. Cildi o eski düzgünlüğünü kaybetmişti. Gladia, daha yüz ya da iki yüz yıl yaşayabilirdi. Ama artık genç olmadığı da kesindi. Ancak kadının buna üzüldüğü de yoktu.

Gladia, "Bütün yıldızları tanıyabilir misin, Daneel?" diye sordu.

"Çıplak gözle görülebilenleri biliyorum, Madam Gladia."

"Yılın hangi aylarında gözüküp gözükmediklerini de mi?"

"Evet, Madam Gladia."

“Ve yıldızlar konusunda bir hayli bilgin var. Öyle mi?”

“Evet. Madam Gladia. Dr. Fastolfe bir keresinde astronomi bilgisi toplamamı söylemişti. Gereken şeyleri kompütere baş vurmadan çabucak öğrenebilmek için. ‘Bunları, kompüter yerine senin bana söylemen daha dostça bir şey’ demişti.” Daneel bir an durdu sonra da kadının ne soracağını anlamış gibi ekledi. “Bana bunun nedenini açıklamamıştı.”

Gladia sol kolunu kaldırarak uygun işareti yaptı ve evinin ışıkları birdenbire yandı. Kendisine kadar gelen ışıkta birkaç robotun gölge gîbi dolaştıklarını hayal meyal farketti. Ama bu durumla ilgilenmedi bile. İyi yönetilen bir evde insanların erişebilecekleri her yerde robotlar beklerdi. Hem güvenlik, hem hizmet için. Gladia gökyüzüne son defa usulca bir göz attı. Evden süzülen ışıkta yıldızlar artık daha sönük duruyorlardı. Kadın hafifçe omzunu silkti. “Saçma bir istekti benimki,” diye düşündü. “Doğduğum kayıp dünyanın güneşini görmemin bana ne yararı olurdu? Bir sürü nokta arasında o küçücük benekçiği görmemin? Gelişi güzel bir nokta seçip onun Solaria’nın güneşi olduğunu düşünmek ve uzun uzun ona bakmak kadar anlamsız olurdu bu.”

Tekrar Daneel’e baktı, iri yüzü gölgelerin arasında kalan robot sabırla onu bekliyordu. Gladia sık sık olduğu gibi “Uzun yıllar önce Dr. Fastolfe’un evine gelirken gördüğüm günkünden farksız,” diye düşündü. Tabii Daneel tamir edilmişti. Kadın da biliyordu bunu. Ama bu insanın kafasının derinliklerine ittiği belli belirsiz bir bilgiydi.

İnsanlarla ilgili bilgiler de öyle. Uzaycılar kusursuz sağlıkları ve üç yüz-dört yüz yıl yaşamalarıyla övünüyorlardı. Ama onlar da yaşın verdiği zararlara karşı tam anlamıyla dirençli değillerdi; Gladia’nın bir uyluğu titanyum-silikondan yapılmış bir kalça eklemine yerleştirilmişti. Sol elinin baş parmağı tamamiyle takmaydı. Ama ‘ultrasonogram’lar çekilmedikçe bunu kimse anlayamazdı. Kadının sinirlerinden bazıları bile değiştirilmişti. Gladia’nın elli Uzaycı dünyasında yaşayan her yaşıtında da böyle onarımlar görülebilirdi. Hayır, artık kırk dokuz Uzaycı dünyası denilmesi gerekiyordu. Solaria’yı hesaba katamazdınız. Ama bu tür onarımlardan söz etmek ayıpların en büyüğüydü. Tıp kayıtları hiçbir nedenle açıklanmıyordu. Aylıkları Başkanınkinden bile yüksek olan operatörlerin bu kadar fazla para kazanmalarının bir nedeni de bu uzmanların kibar toplumlardan hemen hemen aforoz edilmeleriydi. Neticede onlar her şeyi biliyorlardı. Bütün bunlar Uzaycıların uzun ömürle ilgili sabit fikirlerinin bir parçasıydı. Uzaycılar yaşlılık diye bir şeyin var olduğunu itiraf etmeyi istemiyorlardı. Ama Gladia nedenleri incelemek adetinde değildi. Geçirdiği tamirleri düşünürken huzursuzlaşıyor ve endişeleniyordu.

Ama kadının beyni yerli yerinde ve tastamamdı. Vücudüne ne olursa olsun, kafası sağlamdı. Gladia tekrar Daneel’e döndü. Robotu iki yüz yıldan beri ‘tanıyordu’ ama Daneel ancak geçen yıl onun olmuştu. Belki de duyduğu çaresizlik yüzünden kendi sonunu çabuklaştıran Fastolfe öldüğü zaman her şeyini Eos kentine bırakmıştı. Çok görülen bir şeydi bu. Ama adam iki şeyin Gladia’nın olmasını istemişti. (Ayrıca kadının oturduğu malikanesinin, robotlarının ve etraftaki toprakların da Gladia’nın olduğuna dair bir belge vermişti.)

Fastolfe’un Gladia’ya bıraktığı şeylerden biri Daneel’di.

Gladia robota, “İki yüz yıl boyunca hafızana yerleştirdiğin her şeyi hatırlıyor musun,

Daneel?” diye sordu.

Robot ciddi ciddi, “öyle sanıyorum, Madam Gladia,” dedi. “Tabii bir şeyi unuttuğum takdirde bunu farkedemem. Çünkü bu unutulmuş olur. Onu ezberlemiş olduğumu da hatırlayamam.”

Gladia, “Öyle olması şart değildi ki,” diye itiraz etti. “Bir şeyi bildiğini hatırlar ama o anda bunun ne olduğunu anlayamazsın. Ben sık sık bir şeyi hatırlamaya çalışırım. ‘Dilimin ucunda bu,’ derim ama ne olduğunu bir türlü hatırlayamam.”

Daneel, “Bunu anlıyamadım, Madam,” dedi. “Bir şeyi biliyorsam, istediğim an onu hatırlarım.”

“Kusursuz hatırlama.” Eve doğru yürümeye başladılar.

“Sadece hatırlama, Madam. Beni öyle planladılar.”

“Bu daha ne kadar sürecek?” “Anlıyamadım, Madam.”

“Yani… kafan ne kadar bilgiyi kavrayabilecek? İkiyüz yıldan biraz daha uzun bir süreyle ilgili sürüyle anın var. Bu durum daha ne kadar devam edebilir?”

“Bilmiyorum, Madam. Henüz bu konuda bir zorlukla karşılaşmadım.”

“Belki karşılaşmayacaksın… ama sonra birdenbire bir şeyi hatırlayamadığını farkedeceksin.”

Daneel bir an düşündü. “Olabilir, ‘Madam.”

“Bildiğin gibi, Daneel, anılarının hepsi de aynı derecede önemli değil.” “Onları değerlendirmem imkânsız, Madam.”

“Ama başkaları bunu yapabilir. Beynini iyice temizlemek ve sonra hafızana sadece önemli anıları doldurmak kabil. Şimdiki anılarının yüzde onunu, zaman hafızan daha yüzyıllar boyunca çalışır. Bu tür bir ‘tedavi’ tekrarlandığı takdirde de, sonsuza kadar devam edebilirsin. Tabii bu pahalı bir işlem. Ama doğrusu masrafa acımam. Çünkü sen buna lâyıksın.”

“Bu konuda benim fikrim alınacak mı, Madam? Böyle bir tedaviyi kabul etmem benden istenecek mi?”

“Tabii. Böyle bir konuda sana emredemem. Bu Dr. Fastolfe’un güvenine ihanet etmek olur.”

“Teşekkür ederim. Madam. O halde size şunu söyleyebilirim: bütün hafıza fonksiyonumu kaybetmedikçe böyle bir işleme kendi isteğimle boyun eğemem.”

Kapıya erişmişlerdi. Gladia durakladı. “Ama neden, Daneel?” Kadın gerçekten şaşırmıştı.

Daneel alçak sesle, “Kaybetme tehlikesini göze atamayacağım bazı hatıralarım var, Madam,” diye açıkladı, “işlemi uygulayacak uzmanlar farkına varmadan ya da yanlış bir değerlendirme yüzünden böyle bir kayıba neden olabilirler.”

“Yıldızların ufuktan yükselip alçalmaları gibi anıları mı kasdediyorsun? Afedersin, Daneel. Aslında şaka etmek istemedim… Hangi anıları kasdediyorsun?”

Daneel sesini daha da alçalttı. “Madam, bir zamanlar birlikte çalıştığım iş arkadaşım Arzlı

Elijah Baley'le ilgili hatıralarımı kasdediyorum."

Gladia donmuş gibi durakladı. Sonunda kapının açılması için Daneel işaret etmek zorunda kaldı.

2.

Robot Giskard Reventlov oturma odasında bekliyordu. Gladia, robotla her karşılaşışında olduğu gibi yine ani bir endişe duydu.

Giskard, Daneel'e kıyasla ilkeldi. Bir robot olduğu daha ilk bakışta anlaşılıyordu. Yüzünde insanca bir ifade yoktu. Gözleri loşluktu hafif bir kırmızı ışık çıkararak parlıyordu. Daneel insanlar gibi elbise giyiyordu. Giskard'ın üzerinde ise insana bir elbiseyi hatırlatan bir şeyler vardı. Gladia kendisince yaratmıştı bu kılığı. Kadın, "E, Giskard?" dedi.

Robot başını hafifçe eğdi. "İyi akşamlar, Madam Gladia."

Elijah Baley'nin yüzyıllar önce söyledikleri Gladia'nın kafasının içinde bir fısıltı gibi dolaştı. "Daneel seni koruyacak. Hem koruyucun ve hem de arkadaşın olacak o. Sen de… benim hatırım için… Daneel'e dostluk göstermelisin. Ama senden Giskard'ı dinlemeni istiyorum. izin ver de o senin danışmanın olsun."

Gladia kaşlarını çatmıştı. "Neden Giskard? Ondan hoşlandığımdan pek emin değilim."

"Senden Giskard'dan hoşlanmanı değil, ona güvenmeni istiyorum." Ama Eliah Baley bunun nedenini açıklamaya da yanaşmamıştı.

Gladia, robot Giskard'a güvenmeye çalışmıştı. Ama ondan hoşlanmak zorunda olmadığı için de seviniyordu. Robotta kadının ürpermesine neden olan bir şeyler vardı.

Daneel'le Giskard, Fastolfe'un malı oldukları o uzun yıllar boyunca Gladia'nın yanında çalışmışlardı. Ancak Han Fastolfe ölüm yatağında robotları yasal bir biçimde kadına vermişti. Fastolfe'un Daneel'den sonra Gladia'ya bıraktığı ikinci şey de Giskard'dı.

Kadın, yaşlı adama, "Daneel yeter, Han," demişti. "Kızın Vasilia, Giskard'ı ona vermene çok sevinir. Bundan eminim."

Fastolfe yatakta sessizce yatıyordu. Gözlerini kapatmıştı. Gladia adamı yıllardan beri böyle huzurlu görmemişti. Fastolfe hemen cevap vermedi. Kadın da adamın sessizce öldüğünü ve bunu fark edemediğini düşündü bir an. Fastolfe'un elini sıkıca yakaladı. Adam gözlerini açtı o zaman.

Usulca, "Biyolojik-kızlarım beni hiç ilgilendirmiyor, Gladia," diye fısıldadı, "iki yüz yıldan beri bir tek kızım oldu benim. Sen. Giskard'ın senin olmasını istiyorum. O çok değerli."

"Neden değerli?"

"Bunu bilemiyorum. Ama Giskard'ın yanında kendimi her zaman huzurlu hissettim. Onu hiç bir zaman yanından ayırma, Gladia. Söz veriyor musun?" Fastolfe yine gözlerini yummuştu. Kadın, "Veriyorum," dedi.

Fastolfe gözlerini son defa açtı. Son bir güç kaynağı bularak hemen hemen normal

sayılacak bir sesle.

“Gladia, kızım, seni seviyorum,” diye açıkladı.

Gladia da karşılık verdi. “Ben de seni seviyorum Han, babam.”

Adamın söylediği ve işittiği son sözler bunlar oldu. Gladia birdenbire bir ölünün elini tuttuğunu farketti. Ama bir süre adamın elini bırakamadı…

İşte böylece Giskard, Gladia’nın oldu. Robot kadını endişelendiriyordu ama bunun nedenini de bilemiyordu…

Gladia şimdi robota, “Gökyüzündeki yıldızların arasında Solaria’nınkini bulmaya çalıştım, Giskard,” diyordu. “Ama Daneel bana onu ancak üçü yirmi geçe görebileceğimi söyledi. Üstelik de bir büyütücü-mercekle. Sen bunu biliyor muydun?”

“Hayır, Madam.”

“Ne dersin, o saate kadar bekleyeyim mi?”

“Bence yatmanız daha iyi olur, Madam Gladia.”

Gladia dikleşti. “Öyle mi? Ya canım oturmak isterse?”

“Benimki sadece bir öneriydi. Madam. Ama yarın çetin bir gün geçireceksiniz. Geç vakitlere kadar oturursanız uykunuzu alamazsınız. Bu yüzden de yarın pişman olursunuz.”

Gladia kaşlarını çattı. “Yarın neden çetin bir gün geçireceğim, Giskard? Ben böyle bir sorun olduğunun farkında değildim.”

Giskard, “Levular Mandamus adlı biriyle randevunuz var, “Madam,” diye açıkladı,

“Öyle mi? Bu randevu ne zaman kararlaştırıldı?”

“Bir saat önce. Adam foto-fon’la bağlantı kurdu. Ben de ona randevu vermek cüretini gösterdim…”

“Ah, demek öyle? Kimmiş bu adam?”

“Robotik Enstitüsünün bir üyesi, Madam.”

“O halde Kelden Amadiro’nun emrinde çalışıyor.”

“Evet, Madam.”

“Beni dinle, Giskard. Bu Mandamus’u da Amadiro denilen o zehirli kurbağayla ilişkisi olan diğer kimseleri de görmek istemiyorum! Madem ona randevu vermek cüretini gösterdin, bu davranışına devam et. Onu ara ve randevuyu iptal ettiğimi söyle.”

“Bunu bir emir haline sokarsanız, - kabil olduğu kadar kesin ve güçlü bir emir haline sokarsanız, ben de buna itaat etmeye çalışırım. Ama bunu başaramamam ihtimali de var. Çünkü ben bu randevuyu iptal ettiğiniz takdirde size bir zarar gelebileceğini düşünüyorum. Ve bir hareketim yüzünden size zarar gelmesine izin veremem.”

“Bu düşüncen yanlış, Giskard. Kim bu adam? Onu görmememin ne zararı olabilir? Bu Mandamus’ un Robotik Enstitüsünün üyesi olması benim için hiç de önemli değil.”

Gladia sebepsiz yere öfkesini Giskard’dan çıkarmaya çalıştığının farkındaydı. Solaria’nın

terkedilmesi onu üzmüş, eski güneşini bu saatte gök yüzünde arayacak kadar bilgisiz olduğu için de utanmıştı. Tabii aslında bilgisizliğini çok belirgin hale sokan Daneel'in bu konudaki bilgisiydi. Ama Daneel insana benziyordu. Bu yüzden de Gladia robota sanki o insanmış gibi davranıyordu. Görünüş çok önemliydi. Giskard bir robota benziyordu. Bu yüzden de insan onun duygusuz olduğunu ve kırılamayacağını düşüyordu hemen. Ve tabii Giskard, Gladia'nın aksiliğine bir tepki göstermedi. Aslında böyle bir durumda Daneel de onun gibi davranırdı. Giskard, "Dr. Mandamus'u 'Robotik Enstitüsünün bir üyesi' diye tanımladım," dedi. "Ama o bundan daha önemli biri olabilir. Son bir kaç yıldan beri Dr. Amadiro'nun sağ kolu sayılıyor. Bu yüzden önemli biri. Onu önemsememek doğru olmaz. Dr. Mandamus'u kırmaktan kaçınmalısınız, Madam." "Öyle mi Giskard? Dr. Mandamus bana vız gelir. Hele Amadiro'yu adam yerine bile koymam. Her halde Amadiro'nun vaktiyle, o, ben ve dünya genç olduğu o günlerde. Dr. Fastolfe'un bir katil? olduğunu kanıtlamak için elinden geleni yaptığını hatırlıyorsun? Ancak adeta bir mucize sonucu entrikaları engellenebildi."

"Bunu çok iyi hatırlıyorum, Madam."

"İşte buna sevindim. Aradan iki yüz yıl geçtiği îçin olayı unutmuş olmandan korkuyordum. Bu iki yüz yıllık sûrede Amadiro'yla da, onunla ilişkisi olan kimselerle de konuşmadım. Ve bu siyasetimi sürdürmek niyetindeyim. Bana zarar gelmesine, bu hareketimin doğuracağı sonuçlara da aldıracak değilim. Şu Doktor Bilmem ne'yi görmeyeceğim. Bundan sonra bana sormadan kimseye randevu verme! Ya da hiç olmazsa bu tür kimselere, verdiğin randevuları benim onaylamam gerektiğini açıkla!"

Giskard, "Evet. Madam," dedi. "Ama size şunu…"

Gladia, "Bu konu kapandı," diye döndü. Derin sessizlikte üç adım attı.

Sonra Giskard'ın sakin sesini duydu. "Madam, sizden bana güvenmenizi isteyeceğim."

Gladia durakladı, Giskard neden bu sözcüğü kullanmıştı? Kadın yine geçmişten gelen o sesi duydu!

"Senden Giskard'ı sevmeni değil ona güvenmeni istiyorum."

Dudakları gerilen kadın kaşlarını çattı. İstemeye istemeye döndü. Hiç de nazik olmayan bir tavırla, "Söylemek istediğin nedir, Giskard?", diye sordu.

"Şunu söylemek istiyordum. Madam: Dr. Fastolfe'un sağlığında Aurora'ya ve diğer Uzaycı dünyalarına onun siyaseti hakim oldu. Bunun sonucu olarak da Arzlıların Galaksideki çeşitli uygun gezegenlere rahatça göç etmelerine izin verildi. Böylece artık 'Göçmen Dünyaları' diye tanımladığımız gezegenler gelişti. Ama Dr. Fastolfe öldü artık. Onu izleyenlerin prestiji yok. Dr. Amadiro Arz aleyhindeki düşüncelerini her zaman canlı tuttu. Artık onun zafere erişmesi ihtimali de var. Yani Arz ve Göçmen Dünyalarına karşı sert bir politika uygulamaya başlayabilirler." "Öyle olduğunu farzedelim, Giskard. Ben bu konuda ne yapabilirim?"

"Dr. Mandamus'u görebilirsiniz, Madam, Onun sizinle konuşmayı neden bu kadar çok istediğini öğrenebilirsiniz. Randevuyu kabil olduğu kadar erken bir saat için vermemde çok ısrar etti. Sizi saat sekizde görmek istedi."

"Giskard, öğleden önce kimseyi görmem."

“Bunu kendisine izah ettim, Madam. Bu izahıma rağmen sizi kahvaltıda görmek için ısrar edince bir hayli çaresiz olduğunu düşündüm. Bu çaresizliğinin öğrenilmesinin şart olduğuna karar verdim.”

“Ve bu adamı görmediğim takdirde bana bir kötülük olacak öyle mi? Bunun Arza ya da Göçmenlere veya şuna buna zarar verip vermeyeceğini sormuyorum. Zarara uğrayacak olan benim, öyle mi?”

“Madam, bu Arzlıların ve Göçmenlerin Galaksiye yayılmalarına zarar verebilir. Bunu sivil polis Elijah Baley iki yüz yıl önce hayal etti. Onun hayaliydi bu. Arzın zarar görmesi onun anısına yapılmış bir saygısızlık sayılır. Ve onun hatırasına yapılacak böyle bir saygısızlığı, size verilmiş bir zarar sayacağınızı sanıyorum. Yanılıyor muyum, Madam?”

Gladia çok sarsıldı. Bir saat içerisinde Elijah Baley konusu iki kere açılmıştı. Çoktan ölmüştü Elijah. Kısa ömürlü Arzlılardandı o. Ve son nefesini vereli yüz altmış yıldan biraz daha uzun bir süre geçmişti. Ama adından söz edilmesi bile Gladia’yı sarsmaya yetiyordu.

Kadın, “Herşey birdenbire nasıl böyle ciddi bir hal alabilir?” diye mırıldandı.

“Her şey birdenbire olmadı, Madam. İki yüz yıldan beri Arzlılar ve Uzaycılar birbirlerine paralel yollar izliyorlardı. Bu iki yolun birleşip, çatışma çıkmasını da Dr. Fastolfe’un akıllıca siyaseti engelledi. Ama Dr. Fastolfe her zaman güçlü bir muhalefete karşı koymak zorunda da kaldı. Şimdi Fastolfe öldüğü için muhalefet de daha güçlendi. Solaria’nın terkedilmesi muhalefete ayrı bir güç sağladı. O grup çok yakında her şeye hakim olabilir.” “Neden?” ”Solaria’nın terkedilmesi Uzaycıların gücünün azalmaya başladığını kesin bir biçimde kanıtladı, Madam. Bir çok Auroralı artık sert önlemler alınmasını istiyor. ‘Ya şimdi, ya da hiç’ diyorlar onlar.”

“Ve sen bu adamı görmemin bütün bunların önlenmesi bakımından önemli olduğunu düşünüyorsun, öyle mi?”

“Evet, öyle, Madam.”

Gladia bir an sesini çıkarmadı. Vaktiyle Elijah’a Giskard’a güveneceğine dair söz verdiğini hatırlamıştı tekrar. Ama isyanla. Sonra, “Aslında o adamı görmek istemiyorum,” dedi. “Bunun bir yararı olacağını da sanmıyorum. Ama… pekala, onunla konuşacağım.”

3.

Gladia uyuyordu ve ev de karanlıktı. Yani insan ölçülerine göre. Ama evde yine bir faaliyet görülüyordu. Çünkü robotların yapacakları bir sürü iş vardı. Ve bunu kızılötesi ışınlarla başarabiliyorlardı. Evin derlenip toplanması, yiyecek getirilmesi, çöplerin ortadan kaldırılması, bazı eşyaların temizlenmesi, cilalanması ya da depoya konulması, aygıtların kontrol edilmesi gerekiyordu. Ve bir de tabii nöbet beklenmesi.

Hiç bir kapıda kilit yoktu. Gereksizdi bu. Aurora’da can ve mala karşı şiddetli bir suç işlendiği görülmemişti. Böyle bir şey yapılamazdı. Çünkü her evi ve insanı robotlar

koruyorlardı. Bu çok iyi bilinen ve artık üzerinde bile durulmayan bir gerçekti. Bu rahatlığın bedeli robotlardı. Nöbetçiler her zaman yerlerinde beklemek zorundaydılar.

Yetenekleri evdeki diğer robotlardan çok daha fazla ve genel olan Daneel'le Giskard'ın belirli görevleri yoktu. Ama tabii diğer robotların uygun bir biçimde çalışmalarından da onlar sorumluydular. Daneel'le Giskard saat üçte üzerlerine düşen işi yapmışlardı. Çim alanı ve koruyu dolaşmış, nöbetçileri kontrol etmişlerdi. O robotlar doğru düzgün çalışıyorlardı ve hiç bir problem de çıkmamıştı.

Daneel'le Giskard malikanenin güney sınırında buluştular ve bir süre kısa sözcüklerle konuştular. Birbirlerini çok iyi anlıyorlardı. Yıllarca konuşmuşlardı birbirleriyle, bu yüzden insanları taklit etmelerine, uzun cümleler kullanmalarına gerek yoktu.

Daneel pek hafif bir fısıltıyla, "Bulutlar," dedi. "Görünmüyor." Robot insanların anlayabileceği bir biçimde konuşmak zorunda kalsaydı o zaman şöyle diyecekti. "Giskard, dostum, gördüğün gibi hava kapattı. Madam Gladia Solaria'nın güneşini görmek için bekleseydi, hayal kırıklığına uğrayacaktı."

Giskard, "Bildirilmişti," diye cevap verdi. "Ama randevu." Robotun bu sözleri de şu anlama geliyordu: "Meteoroloji raporunda bu açıklanmıştı. Dostum Daneel. Madam Gladia'yı erkenden yatırmak için bu bahaneyi kullanabilirdim. Ama problemi olduğu gibi açıklamanın ve Madamı sana anlattığım o kimseyle konuşmaya ikna etmenin daha önemli olduğunu düşündüm."

Daneel. "Dostum Giskard," dedi. "Madam Gladia'yı ikna etmekte güçlük çekmenin nedeni onun Solaria'nın terkedilmesi yüzünden çok üzgün olmasıydı sanırım. Ben bir keresinde Ortak Elijah'la oraya gittim. Madam Gladia o sırada bir Solaria'lıydı ve o gezegende yaşıyordu."

Giskard, "Madam Gladia doğup büyüdüğü o gezegende hiç bir zaman mutlu olamadı sanırım," diye mırıldandı. "O dünyadan memnunlukla ayrıldı. Solaria'ya dönmeyi de hiç bir zaman düşünmedi. Ama diğer bakımdan seninle aynı fikirdeyim. Solaria tarihinin sona ermesi Madamı çok sarstı." Daneel, "Madam Gladia'nın gösterdiği bu tepkiyi anlıyamıyorum." dedi. "Ama çok kere insanların olaylara gösterdikleri tepkilerin mantıklı olmadıklarını farkettim."

"İşte bu yüzden bir insana neyin zarar vereceğini, neyin vermeyeceğini anlamakta zorluk çekiyorsun." Giskard insan olsaydı bu sözleri söylerken her halde içini çekerdi. Hem de sıkıntılı sıkıntılı. Ama bir robot olduğu için bu zor durumu duygularla ilgili olmayan bir biçimde değerlendiriyordu. "Üç Robot kuralının eksik ya da yetersiz olduğunu düşünmemin bir nedeni de bu."

Daneel, "Bunu daha önce de söyledin, Dostum Giskard," diye cevap verdi. "Buna inanmaya çalıştım ama başaramadım."

Giskard bir süre bir şey söylemedi. Sonra, "Kafam bana o yasaların eksik ya da yetersiz olduğunu söylüyor," diye açıkladı. "Ama buna inanmaya çalıştığım zaman ben de başarısızlığa uğruyorurn. Çünkü o yasalar beni sıkıca bağlıyorlar; Ama bağlı olmasaydım o yasaların Yetersiz olduklarına da inanırdım. Bundan eminim." "Bu anlayamadığım bir

çelişki.”

“Bunu ben de anlıyamıyorum. Ama yine de bu çelişkiyi açıklamak zorunda kalıyorum. Hatta bazan Üç Kuralın eksiklik ya da yetersizliğinin ne olduğunu kavramaya başladığımı sanıyorum. Bu akşam Madam Gladia’yla konuşurken olduğu gibi. Madam bana o randevuyu iptal etmesinin kendisine nasıl zarar verebileceğini sorduğu zaman ona bunu açıklayabilirdim. Ama bunu yapamadım. Çünkü bu Üç Kuralın kapsamına girmiyordu.”

“Madam Gladia’ya verdiğin cevap kusursuzdu, Dostum Giskard. Ortak Elijah’nın anısına verilecek bir zarar Madam Gladia’yı derinden etkilerdi.”

“Üç Kuralın kapsamına giren en uygun cevap buydu. Ama en iyi cevap da değildi.”

“En iyi cevap hangisi?”

“Bilmiyorum. Çünkü Yasalar beni bağladıkları sürece bunu sözlerle açıklayamam. Hatta düşünemem bile.” Daneel, “Yasaların dışında hiç bir şey yok ki.” dedi.

Giskard, “İnsan olsaydım yasaların ötesini de görebilirdim,” diye hatırlattı. “Ve Dostum Daneel, bence sen Yasaların ötesini nenden daha önce göreceksin.” “Ben mi?”

“Evet, dostum Daneel. Bunu uzun bir süreden beri düşünüyorum. Sen bir robot olmana rağmen şaşılacak kadar insanca düşünüyorsun.”

Daneel ağır ağır, sanki çok sarsılmış gibi, “Böyle düşünmek doğru değil,” diye fısıldadı. “Sen, insanların kafalarının içlerini gördüğün için böyle düşünüyorsun. Bu kafanı çarpıtıyor.Sonunda seni mahvedebilir de. İşte bu da beni mutsuz ediyor. İnsanların kafalarının içlerini fazla okumanı engelleyebilecek durumdaysan, bunu yapmalısın.”

Giskard döndü. “Bunu engelleyemem, dostum Daneel. Engellemeyi istemem de. Üç Kural yüzünden bu yeteneğimden daha fazla yararlanamadığım, pek az bir şey yapabildiğim için üzülüyorum. Yeteri kadar derinlere inemiyorum. Çünkü zarar vermekten korkuyorum. Doğrudan doğruya etki de yapamıyorum. Yine zarar vermek korkusu yüzünden.”

“Ama Madam Gladia’yı ustalıkla etkiledin, Dostum Giskard.”

“Pek de değil. Onun düşünce tarzını değiştirir ve randevuyu itirazsız kabul etmesini sağlayabilirdim. Ama insan kafası öylesine karmaşık ki fazla bir şey yapma cesaretini gösteremiyorum. En hafif bir baskı başka bir takım etkiler yapabilir. Bunların ne tür şeyler olduklarını bilemem. Ve bu baskılar o kimseye zarar da verebilir.”

“Ama yine de Madam Gladia’ya bir şeyler yaptın.”

“Buna gerek kalmadı. ‘Güven’ kelimesi onu çok etkiliyor ve uysallaşmasını sağlıyor. Bunu daha önce farkettim. Ama o kelimeyi de büyük bir ihtiyatla kullanıyorum. Çünkü bu sözcüğü fazla kullanmak yaptığı etkiyi zayıflatabilir. Bu problem beni şaşırtıyor. Ama çözümünü bulmak için Madamın kafasının derinliklerine de dalamam.” “Üç Kural bunu engellediği için mi?”

Giskard’ın gözlerindeki hafif ışık daha parlaklaştı. “Evet. Evet, her adımda Üç Kural beni engelliyor. Ama onları değiştirmem de imkansız. Çünkü Yasalar buna da engel oluyor. Ancak o kuralların değiştirilmesi gerektiğinden de eminim. Çünkü bir felaketin yaklaştığını

seziyorum.”

“Bundan daha önce de söz ettin, Dostum Giskard. Ama bana bu felaketin nasıl bir şey olduğunu açıklamadın.”

“Çünkü bunu ben de bilmiyorum. Bu Aurora’yla Arz arasındaki gitgide artan düşmanlıkla ilgili. Ama bu nasıl bir felakete yol açacak, bunu bilemiyorum.” “Böyle bir felaket olmaması ihtimali yok mu?”

“Sanmıyorum. Karşılaştığım bazı Aurora’lı memurlar bir felaketin yaklaştığını haber veriyor gibiydiler. Zaferi bekliyorlardı onlar. Durumu daha başka türlü anlatmam imkansız. Felaketi iyice kavramak için derinlere de inemiyorum. Çünkü Üç Kural bunu engelliyor. Yarın Madamın Mandamus’la konuşmasını gerektiren nedenlerden biri de bu. Böylece adamın kafasını inceleme fırsatını bulacağım.”

“Ama ya Mandamus’un kafasını yeteri kadar inceleyemezsen?”

Giskard’ın sesi insanlarınki gibi bazı duyguları yansıtamazdı. Ama yine de robotun sözlerinde bir çaresizlik vardı. “O zaman hiç bir şey yapamam. Ben ancak Yasalara uyabilirim. Başka ne yapabilirim ki?”

Daneel usulca, sıkıntıyla, “Hiç bir şey yapamazsın,” dedi.

4.

Gladia Oturma odasına sekizi çeyrek geçe girdi. Mahsus Mandamus’u bekletmeye karar vermişti. (Kadın adamın adını istemeye istemeye ezberlemişti.) Ayrıca Gladia yıllardan beri ilk defa görünüşüyle de iyice ilgilenmişti. Saçlarındaki kırlara bakmış ve bir an, “Keşke ton kontrolüne razı olsaydım,” diye düşünmüştü. Aurora’da hemen herkes bu yöntemden yararlanıyordu. Genç ve çekici gözüktüğü takdirde Amadiro’nun bu uşağını daha da sarsacağından emindi Gladia.

Kadın, adamı görür görmez ondan nefret etmeye hazırdı. Tabii Mandamus’un genç ve çekici olması gibi sıkıcı bir ihtimal bulunduğunu da biliyordu. Neşeli genç adam onu görünce tatlı tatlı gülümseyebilirdi. Gladia istememesine rağmen ondan hoşlanabilirdi. İşte bu yüzden kadın Mandamus’u görür görmez rahatladı. Evet, gençti o. Her halde yarım yüzyılı henüz doldurmamıştı. Ama bu yıllardan iyice yararlanamadığı da anlaşılıyordu. Boyu uzundu. Belki 185 boyundaydı ama çok da zayıftı. Pek sıska gözüküyordu. Saçları bir Aurora’lı için çok koyu renkti. Gözleri uçuk ela, yüzü fazla uzun, dudakları çok ince, ağzı pek büyüktü. Cildi de yeteri kadar beyaz sayılmazdı. Ama Mandamus’un genç gözükmemesinin asıl nedeni yüzündeki fazla ciddi ve neşesiz ifadeydi. Gladia birdenbire Aurora’da pek moda olan o romanları hatırladı. Olayların çoğu ilkel Arzda geçiyordu. Arzlılardan gitgide nefret eden bu dünyada bu tür romanların beğenilmesi de şaşılacak bir şeydi. Gladia, “Ah,” diye düşündü. “O şu çok sofu Püriten’lere benziyor.” Rahatlayan kadın az kalsın gülecekti. Romanlarda Püriten’ler türlü kötülük yapıyorlardı. Mandamus belki kötü bir insandı, belki de değildi. Ama genç adamın bir Püriten’e benzemesi Gladia’nın işine gelmişti.

Ancak Mandamus konuşmaya başladığı zaman kadın da hayal kırıklığına uğradı. Adamın

sesi yumuşak ve çok ahenkliydi. Aslında romanlardaki kötü insanlara uyması için kısık bir sesle, hımhımca konuşması gerekirdi. Mandamus, “Mrs. Gremionis?” dedi.

Kadın, ‘genç’ adamı aşağı gördüğünü belirten bir tavırla gülümseyerek elini uzattı. “Mr. Mandamus… Lütfen, beni Gladia diye çağırın. Herkes öyle yapar.” “Meslek hayatınızda bu adı kullandığınızı biliyorum…“

“Bu adı her yerde ve her biçimde kullanıyorum. Ve evliliğim de otuz-kırk yıl önce dostça bir biçimde sona erdi.”

“Bu evlilik bir hayli uzun sürdü sanırım.”

“Evet, pek uzun sürdü. Pek başarılı bir evlilikti bu. Ama en büyük başarılar bile bir gün sona ererler.” Mandamus bir vecize söylüyormuş gibi ağır bir tavırla, “Ah,” dedi. “Sona eren şeyi sürdürmek başarısızlığı başarı haline sökebilir.”

Gladia başını sallayarak hafifçe gülümsedi. “Çok genç olmanıza rağmen bir hayli akıllısınız. Ama… yemek odasına geçelim mi? Kahvaltı hazır. Sizi yeteri kadar geciktirdim sanırım.” .

Mandamus dönerek adımlarını Gladia’nınkilere uydurduğu sırada kadın genç adamın yanındaki iki robotu farketti. Tabii hiç bir Aurora’lı yanında robotları olmadan bir yere gitmezdi. Ama robotlar kımıldamadıkları sürece kimse de onları farketmezdi.

Makine adamlara çabucak bir göz atan Gladia onların son model ve pahalı şeyler olduklarını anladı. Üzerlerindeki elbisemsi şeyler çok süslüydü. Gladia’nın yarattığı şeyler değillerdi bunlar ama yine de çok güzeldiler. Gladia da istemeye istemeye bunu kendi kendisine itiraf etti. İleride bir gün stilistin kim olduğunu öğrenmesi gerekecekti. Bu tarzın yaratıcısmi tanıyamamıştı. Ama galiba yakında yeni ve hatırı sayılır bir rakibi olacaktı.

Mandamus, Gladia’nın robotlara çabucak baktığını farketti ve yüzündeki ifadeyi de onu sarsacak bir doğrulukla yorumladı. Gladia hayal kırıklığıyla, “Bu genç adam-çok zeki,” diye düşündü.

Mandamus, “Robotlarımın dış görüntüsünü Enstitüde çalışan bir genç hazırladı,” dedi. “O henüz üne kavuşmuş değil. Ama ileride kavuşacağını sanıyorum. Siz de aynı fikirde değil misiniz?”

Gladia mırıldandı. “Kesinlikle.”

Kadın iş konusunun ancak kahvaltıdan sonra açılacağından emindi. Yemekler sırasında ciddi konulardan söz açmak büyük terbiyesizlik sayılıyordu. Gladia, Mandamus’un neşeyle gevezelik etmek konusunda pek de başarılı olamadığını sezdi. Ama tabii herkes havadan söz açabilirdi. Mandamus da öyle yaptı. Sonra bir ara gözü duvardaki bölmesinde hareketsiz bekleyen Daneel’e İlişti.

Genç adam, “Ah,” dedi. “Onun ünlü R. Daneel Olivaw olduğu kesin, Robotu kim görse tanır. Son derecede ilginç bir robot o.”

“Evet, çok ilginç.”

“O artık sizin sanırım. Fastolfe, Daneel’i size bıraktı.”

Gloria düzeltti. “Doktor Fastolfe! Evet.”

“Enstitünün insana benzeyen robotlar konusunda başarılı olamaması beni şaşırtıyor. Hiç bu konuyu düşündünüz mü?”

Gladia ihtiyatla, “Bu konudan söz edildiğini işittim,” dedi. Bir taraftan da, “Açmak istediği konu bu mu?” diye düşünüyordu. Ekledi. “Ama bu olayı pek düşünmedim.”

“Sosyologlar hâlâ bunu anlamaya çalışıyorlar. Açıkçası biz Enstitüdekiler hayal kırıklığından hiç bir zaman kurtulamadık. Oysa bu öyle normal bir gelişim gibi gözüküyordu ki. Bazılarımız Doktor Fastolfe’un bu başarısızlıkla bir ilgisi olduğunu düşünüyoruz.”

Gladia kendi kendine, “Aynı hatayı ikinci defa yapmadı,” dedi. “Zavallı iyi kalpli Han’ın aleyhinde bir şeyler öğrenebilmek için geldi galiba?” Gözleri kısıldı. Tavırları düşmancaydı şimdi. Öfkeyle, “Böyle bir şeyi ancak ahmaklar düşünür,” diye homurdandı. “Siz de öyle düşünüyorsanız… hatırınız için bu sözümü geri alacak değilim.”

“Ben böyle düşünenlerden değilim. Çünkü Dr. Fastolfe’un bu başarısızlığı sağlamak için bir şeyler yapmış olması gerekirdi. Bunlar neydi? İşte bunu anlıyamıyorum.”

“Birinin bir şey yapmış olması şart mı? Aslında kamu o robotları istemiyordu. İnsana benzeyen ve onlarla rekabet eden bir robot… bu sarsıcı bir fikirdi. Ve Aurora’lılar rekabetten hoşlanmıyorlardı. Başka neden aramaya gerek var mı?”

Mandamus sakin sakin sordu. “Seks rekabeti mi?”

Gladia genç adamın gözlerinin içine baktı. Kendi kendine, “Uzun yıllar önce robot Jander’e sevgi duyduğumu biliyor mu?” diye soruyordu. “Biliyorsa bunun ne önemi var?” Ama Mandamus’un yüzünde o ilişkiyi fona ettiğini belirten bir şey yoktu. Kadın, “Her alanda rekabet,” dedi. “Dr. Han Fastolfe kamunun bu duygusuna ancak robotlarının insanlara fazla benzemelerini sağlayarak katkıda bulundu belki. Ama iste o kadar.”

Mandamus, “Bence siz bu konuyu düşünmüşsünüz,” diye mırıldandı. “Ama ne yazık ki sosyologlar insana çok benzeyen robotlarla rakip olma korkusunun fazla basit bir izahı olduğuna inanıyorlar.”

Gladia, “Sosyoloji kesin bir bilim değildir,” dedi.

“Ama hiç kesin olmadığı da iddia edilemez.”

Gladia omzunu silkti.

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Mandamus, “Her ne hal ise,” dedi. “Bu bizim sömürgeleştirme işini uygun bir biçimde organize etmemizi’ engelledi. Öncülük edecek insana benzer robotlar olmayınca da…” Kahvaltı sona ermemişti henüz ama Gladia Mandamus’un artık önemsiz konulardan söz edemeyeceğini anlıyordu. Kadın, “O gezegenlere biz, kendimiz gidebilirdik,” diye hatırlattı.

Bu sefer de Mandamus omzunu silkti, “Çok zordu bu. Ayrıca o kısa ömürlü Arzlı barbarlar sizin Dr. Fastolfe’nuzun izniyle her gezegene böcekler gibi üşüştüler.”

“Hâlâ yerleşebilecek bir sürü gezegen var. Milyonlarca. Arzlılar bu işi başarabildiklerine göre…”

Mandamus ani bir heyecanla, “Onlar bu işi tabii başarabilirler!” diye bağırdı. “Böyle bir şey İnsan hayatına mal oluyor! Ama onlar için insan hayatının ne önemi var? Elli-altmış yıl kaybetmiş oluyorlar. Ve milyarlarca Arzlı olduğunu biliyoruz. Göç sırasında bir milyon kadar insanın ölmesine kim aldırıyor? Arzlıların buna aldırmadıkları kesin.”

“Aldırdıklarından eminim.”

“Saçma. Bizim ömrümüz daha uzun. Onun için de daha değerli. Bu yüzden de daha dikkatli davranıyoruz.”

“Onun İçin de burada oturuyor, hayatlarını tehlikeye attıkları ve Galaksiyi ele geçirdikleri için Arzlılara atıp tutuyoruz.” Aslında Gladia Göçmenlerden yana olduğunun farkında değildi pek. Ama Mandamus’a itiraz etmek hoşuna gidiyordu. Ancak birdenbire bu itirazının mantıklı olduğunu anladı. Belki de bu sözleri duygularını açıklıyordu. Ayrıca Fastolfe’un bütün cesaretinin kırıldığı o son yıllarda buna benzer sözler söylediğini de duymuştu.

Gladia’nın bir işareti üzerine sofra hemen toplandı. Kahvaltıya devam edebilirlerdi ama konuşma ve hava uygarca yemek yemeye hiç uygun değildi artık.

Kalkıp tekrar oturma odasına geçtiler. Mandamus’un robotları onu izledi. Tabii Daneel’le Giskard da geldiler. Ve hepsi de bölmelere girdiler. Gladia, “Mandamus Giskard’dan hiç söz etmedi,” diye düşündü. “Ama neden etsin? Giskard eski tip, hatta ilkel bir robot. Mandamus’un güzel makinelerinin yanında sönük kalıyor.” Gladia koltuğuna yerleşerek ayak ayak üstüne attı. Vücuduna iyice oturan, alt kısmı ince kumaştan yapılmış pantolonunun hâlâ genç bir kadınınkine benzeyen bacaklarının güzelliğini ortaya koyduğunun farkındaydı. “Beni neden görmek istediğinizi öğrenebilir miyim, Dr. Mandamus?” Artık işi daha fazla uzatmayı istemiyordu.

Genç adam, “Yemekten sonra sindirime yardım etmesi için ilaçlı çiklet çiğnemek adetindeyim,” diye açıkladı. “Sizce bunun bir sakıncası var mı?”

Gladia soğuk soğuk, “Bu dikkatimin dağılmasına neden olur,” dedi. Genç adamın çikletini çiğneyemediği için rahatsız olacağını umuyordu. Zaten o yaşta sindirime yardımı olacak hiçbir şey kullanmamalıydı.

Mandamus gömleğinin cebinden dikdörtgen biçimi küçük bir paket çıkarmıştı. Bunu geri koydu. Ama üzülmüş gibi bir hali de yoktu. “Tabii.”

“Size beni neden görmek istediğinizi sordum, Dr. Mandamus?”

“Bunun iki nedeni var, Madam Gladia. Biri kişisel bir sorun. Biri de resmi bir mesele. Önce kişisel konuyu açabilir miyim?”

“Sizinle açık konuşacağım. Dr. Mandamus. Aramızda kişisel bir sorun nasıl olabilir? Siz Robotik Enstitüsünde çalışıyorsunuz değil mi?”

“Evet, öyle.”

“Ve Amadiro’yla da çok dostsunuz sanırım. Bana öyle söylediler.”

“Doktor Amadiro’yla birlikte çalışmak onuruna eriştim.” Mandamus Doktor kelimesinin üzerinde hafifçe durmuştu.

Gladia, “Benden intikam alıyor,” diye düşündü. “Ama buna aldıracak değilim.” Sonra, “Amadiro’yla iki yüz yıl önce karşılaştık,” dedi. “Hiç de hoş olmayan bir olaydı bu. Ondan sonra kendisiyle hiçbir ilişkim olmadı. Onun iş arkadaşlarından olduğunuz için sizinle de konuşmayacaktım aslında. Ama beni konuşmanın önemli olabileceğine ikna ettiler. Ancak kişisel sorunlar bu konuşmayı benim için önemli bir hale sokamaz tabii. Resmi meseleye geçelim mi?”

Mandamus gözlerini yere dikti. Belki de utancından yanakları hafifçe kızardı. “O halde size kendimi tekrar tanıtmama izin verin. Ben sizin beşinci derecede torununuz olan Levular Mandamus’um. Yani Santirix ve Gladia Gremionis’in torununun torununun oğluyum. Siz de benim büyük annemin annesinin annesinin annesisiniz.”

Gladia gözlerini kırpıştırdı. Fena halde sarsılmıştı. Bunu belli etmemeye çalışıyor ama pek de başarılı olamıyordu. Torunları vardı tabii. Bu adamın onlardan biri olmaması için de hiçbir neden yoktu. Ama yine de. “Emin misiniz?” diye sordu.

“Kesinlikle. Soyumla ilgili bir araştırma yaptırttım. Neticede ben de yakında çocuklarım olmasını isteyebilirim. O zaman da yine yasalara göre böyle bir araştırma yapılması da gerekir. Belki sizi ilgilendirir… aramızdaki bağ …”

”Yani siz oğlumun kızının kızının oğlunun oğlusunuz öyle mi?”

“Evet.”

Gladia başka bir şey sormadı. Bir oğlu ve bir kızı olmuştu. Annelik görevlerini kusursuzca yerine getirmişti. Ama zamanı gelince çocukları ondan ayrılarak tek başlarına yaşamaya başlamışlardı. İyi yetiştirilmiş bütün Uzaycılar gibi o da oğlu ve kızının çocukları olup olmadığı konusuyla hiç ilgilenmemişti. Şimdi karşısında torunu vardı. Ama Gladia tam bir Uzaycı olduğu için buna da aldırmıyordu. Bu düşünce kadının kendisini toparlamasını sağladı. Rahat bir tavırla arkasına yaslanarak, “Pekâlâ,” dedi. “Beşinci derecede torunumsunuz. Konuşmak istediğiniz kişisel konu buysa, bunun benim için hiç önemi yok.”

“Bunu çok iyi anlıyorum. Büyükanne. Aslında benim görüşmek istediğim bu soy meselesi değil. Ama bu görüşmemiz için bir temel oluşturacak. Dr. Amadiro aramızdaki bu bağı biliyor. Daha doğrusu ben bildiğini sanıyorum.”

“Öyle mi? Nasıl oluyor bu?”

“Yanılmıyorsam, Doktor Amadiro Enstitüde çalışmaya gelen herkesin gizlice soy belgesini çıkarttırıyor.”

“Ama neden?”

“Bazı şeyleri öğrenebilmek için. Benim bakımımdan da böyle oldu.”

“Anlıyamadım. Benim beşinci derece torunum olabilirsiniz. Amadiro’nun bu gerçeğe benim kadar önem vermemesi gerekir.”

Mandamus sağ elinin eklemlerini düşünceli bir tavırla çenesine sürdü. “O da sizden nefret ediyor Madam, Gladia. Sizin ondan nefret ettiğiniz kadar. Siz onun yüzünden benimle görüşmeyi red etmeyi düşünmüşsünüz. O da sizin yüzünüzden beni terfi ettirmemeyi düşünüyor. Dr. Fastolfe’un torunu olsaydım, durumum ancak bu kadar umutsuz olurdu.”

Gladia koltuğunda dikleşti. Burun kanatları kabarmıştı. “O halde benden ne yapmamı istiyorsunuz? Sizin torunum olmadığınızı iddia edemem ki! Hiper-vizyonda beni hiç ilgilendirmediğinizi ve sizi red ettiğimi açıklamamı mı istiyorsunuz? Bu sizin Amadiro’yu tatmin eder mi? Eğer öyleyse sizi uyarıyorum… bunu yapmayacağım. O adamı memnun etmek niyetinde değilim. Amadiro soyunuzu beğenmediği için sizi kovar ve meslek hayatınızı engellerse o zaman hiç olmazsa daha aklı başında ve kinci olmayan biriyle çalışmasını öğrenmiş olursunuz.”

“Doktor Amadiro beni kovmayı düşünmüyor, Madam Gladia. Onun için çok değerliyim. Alçakgönüllüce olmayan bu sözlerimden dolayı özür dilerim. Ama ileride Amadiro’nun yerine geçmeyi, Enstitünün Direktörü olmayı umuyorum. Ancak Doktor sizden daha kötü bir atam olduğundan kuşkulanıyor. Onun için de ileride yerine geçmeme izin vermeyecek.”

“Amadiro zavallı Santirix’in benden de kötü olduğunu mu düşünüyor?”

“Hayır, ne münasebet!” Mandamus kızararak yutkundu. Ama sesi hâlâ sakindi. “Saygısızlık etmek istemiyorum, Madam. Ama gerçeği öğrenmek zorundayım.”

“Hangi gerçeği?”

“Sizin beşinci derecede torununuzum. Soy belgelerinde bu açık açık görülüyor. Ama ayrıca Santirix Gremionis’in değil de Arzlı Elijah Baley’in beşinci derecede torunu olmam ihtimali yok mu?”

Gladia sanki bir güç onu itmiş gibi ayağa fırladı. Ama bunun farkında bile değildi. Şu son on iki saat içerisinde yüzyıllar önce yaşamış olan o Arzlıdan üçüncü defa söz ediliyordu. Üç ayrı kimse açmıştı bu konuyu. “Ne demek istiyorsunuz?” Gladia’nın sesi kendi kulağına bile yabancı geldi.

Mandamus da ayağa kalkarak biraz geriledi. “Ne demek istediğim açık değil mi? Oğlunuz yani büyük babamın babasının babası Arzlı Elijah Baley’le cinsel birleşmenizden mi oldu? Oğlunuzun babası Elijah Baley miydi? Bunu daha açıkça nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum.”

“Böyle bir iddiada bulunmaya nasıl cüret ediyorsunuz? Hatta düşünmeye bile?”

“Buna cüret ediyorum çünkü meslek hayatım buna bağlı. Cevap, ‘Evet’ olduğu takdirde meslek hayatım mahvolabillr. Cevabın Hayır olmasını istiyorum. Ama desteklenmeyen bir ‘Hayır’ da işime yaramaz. Dr. Amadiro’ya uygun bir zamanda kanıt göstermeli ve ona soyum konusundaki hoşnutsuzluğunun sizinle sona ermesi gerektiğini söyleyebilmeliyim. Evet, sizden de nefret ediyor. Dr. Amadiro. Ama bu Arzlı Elijah Baley’e duyduğu kinin yanında önemsiz kalıyor. Mesele sadece Arzlının kısa ömürlü olması değil. Tabii barbar genlerini almış olmam fikri beni müthiş sarsacak. Ama Dr. Amarido’ya atamın Elijah Baley değil de başka bir Arzlı olduğunu kanıtladığım an o da artık bu konunun üzerinde bile durmayacak sanıyorum. Ama Elijah Baley düşüncesi, -sadece o- Dr. Amadiro’yu çıldırtıyor.”

Elijah’nın adının tekrarlanması yüzünden Gladia neredeyse onun yaşadığına inanacaktı. Kadın hayatının en güzel anısını sevinçle düşünürken derin derin nefes alıyordu. “Bunun nedenini biliyorum,” dedi “Amadiro artık başarıya eriştiğine inandığı bir sırada bütün Aurora’nın düşman olduğu Elijah onu mahvediverdi. Her şey Elija’nın aleyhindeydi o sırada. Ama o sırf cesareti ve zekasıyla Amadiro’yu yendi. Amadiro kayıtsızca aşağı gördüğü

Arzlının kendisinden kat kat üstün olduğunu anladı. Şimdi elinden sadece ondan nefret etmek geliyor. Elijah öleli yüz altmış yıldan fazla oldu. Ama Amadiro onu hâlâ unutamıyor, affedemiyor. Kendisini o ölüye nefretle bağlayan zincirleri koparamıyor. Ve ben Amadiro'nun unutmasını, Elijah'tan nefret etmekten vazgeçmesini istemiyorum. Çünkü bu adamın hayatının her anını zehirliyor."

Mandamus, "Dr. Amadiro'nun kötülüğünü istemenizin nedenleri olduğunu biliyorum," diye cevap verdi. "Ama benim kötülüğümü de istemeniz için bir neden var mı? Amadiro'nun Elijah Baley'nin torunu olduğuma inanmasına izin verirseniz o da beni zevkle mahveder. Arzlının torunu değilsem Dr. Amadiro bu zevki boş yere neden veresiniz? Onun için bana siz ve Santirix Gremionis'in torunu olduğumu kanıtlayın. Ya da sizin ve Elijah Baley dışında herhangi bir erkeğin torunu olduğumu."

"Budala! Ahmak! Neden benden kanıt istiyorsunuz? Gidip tarih arşivine bakın. Elijah Baley'nin Aurora'ya hangi tarihte geldiğini öğrenirsiniz. Oğlum Darrel'i hangi gün dünyaya getirdiğimi de. Ben Darrel'e Elijah'ın Aurora'dan ayrılmasından beş yıl sonra hamile kaldım. Tam beş yıl karnımda ceninle dolaştığımı sanmıyorsunuz ya?"

"İstatistikleri de tarihleri de biliyorum. Madam. Cenini beş yıl taşımadığınızın da farkındayım."

"O halde neden bana geldiniz?"

"Çünkü iş bu kadar değil. Arzlı Elijah Baley'nin Aurora'nın yüzeyine bir daha inmediğini ama gezegenin etrafında yörüngeye giren bir uzay gemisinde sizi beklediğini biliyorum! Herhalde Dr. Amadiro'nun da bundan haberi var. Arzlının Aurora'ya inmek için gemiden ayrılmadığını ama sizin gezegenden kalkarak ona gittiğinizi biliyorum! Herhalde Dr. Amadiro'nun da bundan haberi var. Gemide hemen hemen bir gün kaldığınızı biliyorum! Arzlıyla, onun Aurora'dan ayrılmasından beş yıl sonra buluştuğunuzu da biliyorum. Yani Elijah Baley'le buluşmanızla oğlunuza hamile kalmanız hemen hemen aynı zamana rastlıyor."

Gladia genç adamın sakin sakin söylediği bu sözleri dinlerken bütün kanı yüzünden çekildi. Sanki oda birdenbire karardı. Kadın yalpaladı. Birdenbire birinin güçlü kollarıyla şefkatle kendisini tuttuğunu hissetti. Daneel'di bu. Robot kadını koltuğa oturttu.

Gladia, Mandamus'un, "Bu doğru değil mi Madam?" dediğini duydu. Sanki sesi çok uzaklardan geliyordu. Tabii, aslında doğruydu bu iddia!

5.

Hatıralar!

Her zaman vardı bunlar ama genellikle kadının kafasının derinliklerinde gizliydiler. Ancak bazen uygun bir baskıyla ortaya çıkıveriyorlardı. Belirgin, renkli, parlak, hareketli ve canlı anılar.

Gladia yine gençti şimdi. Karşısında duran Mandamus'tan daha genç. Istırap ve sevgi duyacak kadar genç. Solaria'da ölmüştü ama yine de yaşıyordu. Hayatı 'Kocam' diye düşündüğü ilk adamın acı sonuyla en krizli anına erişmişti. (Hayır, Gladia, şimdi bile o

adamın adını söyleyemeyecek, aklından bile geçiremeyecekti.) Gladia, ‘kocası’ olarak düşündüğü ikinci ‘kimse’yle duygu dolu aylar geçirmişti. İnsana benzeyen Robot Jander’le. Ama o da ilk kocası gibi birdenbire ölmüştü.

Sonra Elijah Baley… Gladia’nın kocası olmamıştı o. Kadın Arzlıyla iki defa karşılaşmıştı. İki yıl arayla. Birbirlerini pek kısa birkaç gün süresinde bir-iki saat görebilmişlerdi. Gladia, Elijah’nın yanağına eldivensiz eliyle dokunmuş ve heyecanla sarsılmıştı. Daha sonra Elijah’nın çıplak vücudunu kollarında tutmuş ve o zaman da alev alev yanmıştı.

Sonra Gladia üçüncü kocasıyla evlenmişti. Onunla sakin ve huzur dolu yıllar geçirmişti. Bu rahatlığın bedelini heyecan duymamakla ödemişti. Rahatlamak için eskiyi unutmaya çalışmıştı. Sonra bir gün Han Fastolfe onu görmek için izin istemiş ve yandaki malikanesinden kalkıp gelmişti. Gladia uykuda gibi geçen o dertsiz yılların hangi gün birdenbire sona erdiğini pek hatırlamıyordu. Gladia, Han Fastolfe’a endişeyle bakmıştı. Çünkü işi basından aşkın olan adamın önemsiz bir şey için kalkıp gelmeyeceğini biliyordu. Han’ın Aurora’nın en önemli devlet adamı halini almasını sağlayan o krizli günlerden sonra tam beş yıl geçmişti. Gezegenin Başkanı değildi ama aslında Aurora’yı o yönetiyordu. Bütün Uzaycı dünyalarının gerçek lideri de oydu. Rahat bir insan gibi davranmak için zamanı yoktu. O yılların izleri kalmıştı. Hiçbir savaşı kaybetmemiş olmasına rağmen kendisini başarısız sayan adam keder içinde ölünceye kadar da sürecekti bu. Yenilgiye uğramış olan Kelden Amadiro canlı ve hayat doluydu. Bundan da bazen zaferin insana pahalıya mal olduğu anlaşılıyordu.

Fastolfe daima sakin ve sabırlıydı. Şikayet etmiyordu. Ama siyasetle hiç ilgilenmeyen Gladia bile Aurora’yı kontrol altında tutmak için gösterdiği çabanın adamı tükettiğinin farkındaydı.

Ama Fastolfe’un Gladia’ya geldiği gün, o krizli anlardan beri henüz beş yıl geçmişti. Fastolfe halâ genç ve umutlu bir insan gibi davranıyordu. Çirkin ama sevimli suratını hâlâ bir tebessüm aydınlatabiliyordu. Fastolfe, “Sana bir haberim var, Gladia,” dedi.

Kadın nazik nazik, “Bunun güzel bir haber olduğunu umarım,” diye mırıldandı.

Fastolfe Daneel’i de getirmişti. Kadın artık robota gerçek bir sevgiyle ve ıstırap çekmeden bakabiliyordu. Bundan da eski yaraların kapandığı anlaşılıyordu. Oysa Daneel, Gladia’nın artık ölmüş Jander’inin eşiydi. Kadın onunla konuşabiliyordu da. Daneel’in sesinin Jander’inkinden farksız olmasına rağmen hem de. Aradan geçen beş yıl, ülseri kazımış ve acıyı dindirmişti.

Fastolfe şefkatle gülümsedi. “Ben de öyle olduğunu umuyorum. Bu haber eski bir dostundan.”

Gladia alay etmemeye çalıştı. “İnsanın eski dostları olması çok hoş bir şey.”

“Haber Elijah Baley’den.”

Sanki aradan beş yıl geçmemişti. Gladia, uyanan hatıraların verdiği acıyla sarsıldı. Uzun bir sessizlikten sonra boğulurcasına, “İyi miymiş?” diye sordu.

“Evet çok iyiymiş. Daha da önemlisi, yakınımızda o.”

“Yakınımızda mı? Aurora’da mı yani?”

“Aurora’nın etrafında yörüngede. Bütün nüfuzumu kullansam bile gezegene inmesine izin vermeyeceklerini biliyor. Ya da ben bildiğini sanıyorum. Ama Baley seni görmek istiyor, Gladia. Benimle iletişim kurdu. Çünkü senin gemiye gitmeni sağlayabileceğimi düşünüyor. Herhalde bu kadarını başarabilirim. Ama tabii sen bunu istiyorsan. İstiyor musun?”

“Bi…bilmiyorum… Çok ani oldu bu. Düşünemiyorum…”

“Duyguların da sana yol göstermiyor mu?” Fastolfe bekledi. Sonra da ekledi. “Bana doğruyu söyle, Gladia, Santirix’le durumun nasıl?”

Genç kadın onun konuyu değiştirmesinin nedenini anlıyamıyormuş gibi adama baktı. Sonra da durumu kavradı. “Onunla iyi geçiniyoruz.”

“Mutlu musun?”

“Şey… mutsuz değilim…”

“Bu evlilik sana heyecan vermiyor galiba.”

“Heyecan ne kadar sürebilir?”

“İleride çocuk sahibi olmayı düşünüyor musun?”

Kadın, “Evet.” dedi.

“Evlilik durumunu değiştirmeyi istiyor musun?”

Gladia kesin bir tavırla başını salladı. “Henüz değil.”

“O halde sevgili Gladia, kendisini pek yaşlı hisseden yorgun bir adamın fikrini öğrenmek istersen… bu daveti reddet. Baley, Aurora’dan ayrıldıktan sonra bana onun hakkında az bir şey anlattın. Ama açıkçası ben bu sözlerinden senin sandığından çok daha fazla şey öğrendim. Baley’i gördüğün takdirde belki de hayal kırıklığına uğrarsın. Hatıralar bir insanı daha etkileyici bir hale sokarlar. Baley’nin hiç de hatırladığın gibi olmadığını görebilirsin. Tabii belki hayat kırıklığına uğramazsın ama daha da kötüsü olur. Bu karşılaşma şimdiki rahatını kaçırabilir. Ve durumu tamir etmeyi de başaramayabilirsin.”

Gladia da aynı şeyleri geçiriyordu aklından. Ama bu düşünceler kelimelerle açıklanır açıklanmaz onları reddetti. “Hayır Han, Elijah’yı görmeliyim. Ama bunu yalnız başıma yapmaktan da korkuyorum. Sen de benimle gelir misin?”

Fastolfe yorgun yorgun gülümsedi. “O beni çağırmadı, Gladia. Ama çağırsaydı da yine red etmek zorunda kalırdım. Komitede önemli bir oylama yapılacak. Devlet işleri bu. Bildiğin gibi böyle şeylerden kaçmam imkânsız.”

“Zavallı Han!”

“Evet, gerçekten zavallı ben. Ama gemiye yalnız başına da gidemezsin. Bildiğim kadarıyla gemi kullanmasını bilmiyorsun.”

“Ah… Beni…”

“… bir ticaret gemisinin götüreceğini mi sandın?” Fastolfe başını salladı. “Bu imkânsız. Bir yolcu gemisine binerek açık açık yörüngedeki bir Arzlı teknesine gidebilmen için özel bir izin

gerekir. O izni alman da haftalar sürer. Gitmek istemiyorsan Baley'i görmekten kaçındığını söylemene gerek yok. İşlemler haftalarca sürdüğü takdirde iş hallolur. Baley'nin o kadar süre bekleyebileceğini sanmıyorum."

Gladia artık kesin kararını vermişti. "Ama onu görmek istiyorum."

"O halde benim özel uzay yatımdan yararlanabilirsin. Daneel seni Arz gemisine götürebilir. O çok usta bir pilot ve senin gibi Baley'i görmek için de sabırsızlanıyor. Sadece… bu yolculuktan kimseye söz etmeyiz."

"Ama ya başın derde girerse, Han?"

"Belki olayı kimse duymaz. Ya da duymamış gibi davranır. Biri bir mesele çıkarttığı takdirde problemi çözümlemeye çalışırım."

Gladia başını eğerek bir an düşündü. "Sence bir sakıncası yoksa, bencilce davranmayı ve başının derde girmesine aldırmamayı istiyorum Han, Elijah'ı görmeliyim."

"O halde görürsün."

Küçük bir uzay gemisiydi bu. Gladia'nın tahmin ettiğinden daha küçük. İçi pek sevimliydi ama insanı korkutuyordu da. Yat, yapay-yer çekimi makineleri konulacak kadar büyük değildi. Birdenbire hafiflemiş olması Gladia'ya durmadan anormal bir çevrede olduğunu hatırlatıyordu.

Kadın bir Uzaycıydı. Beş milyardan fazla Uzaya elli dünyaya yayılmıştı. Hepsi de bu adla övünüyorlardı. Ama kendilerinden Uzaycı diye söz eden adamlardan aslında kaçı uzayda gerçekten yolculuk yapmışlardı? Pek azı. Belki yüzde sekseni doğdukları gezegenden hiç ayrılmamışlardı. Geri kalan yüzde yirmi ise sadece iki-üç defa uzay yolculuğu yapmıştı.

Gladia sıkıntıyla, "Benim gerçek bir Uzaycı olmadığım belli, "diye düşünüyordu. "Ben bir kere uzay yolculuğuna çıktım. Solaria'dan Aurora'ya geldim. Yedi yıl önce. Ve şimdi tekrar uzaya açılıyorum. Hem de küçük bir özel uzay yatıyla. Yanımda da bir tek kişi var. O da insan değil."

Küçük pilot yerinde oturan Daneel'e bir göz attı. O zamana kadar yanında sadece bir tek robotla hiçbir yere gitmemişti. Solaria'da emrinde yüzlerce, binlerce robot vardı. Aurora'da da yine yüzlerce makine adam ona hizmet ediyordu.

Ama şimdi gemide bir tek robot vardı. Kadın, "Daneel," dedi.

Robot bakışlarını kontrol panelinden ayırmadı. "Evet, Madam Gladia!?"

"Elijah Baley'i tekrar göreceğin için seviniyor musun?"

"İç durumumu nasıl anlatacağımı pek bilemiyorum, Madam Gladia. Ama belki de bu bir insanın 'sevinç' diye tanımlayabileceği bir şeye benziyor."

"Fakat bir şeyler hissetmen gerekir."

"Bana sanki her zamankinden daha çabuk karar verebiliyormuşum gibi geliyor. Daha kolaylıkla. Hareket etmek için de sanki daha az enerji harcıyorum. Bu genellikle memnun olmak diye yorumlanabilir sararım."

Gladia, “Ya Elijah’yı yalnız görmek istediğimi söylersem,” diye sordu.

“O zaman bunu sağlarız.”

“Elijah’ı göremeyecek olsan bile mi?”

“Evet, Madam”

“Hayal kırıklığına uğramaz mısın? Yani… memnun olmanın tam tersi sayılacak bir duyguya kapılırsan? O zaman daha ağır karar verirsin. Daha zorlukla. Hareket etmek için de daha fazla enerji harcarsın.”

“Hayır, Madam Gladia. O zaman da sizin emirlerinizi yerine getirdiğim için memnun olurum.”

“Memnun olman Üçüncü Kuralla ilgili. Emirlerimi yerine getirmen ise İkinciyle. Ve İkinci Yasa, Üçüncüden daha önemlidir. Öyle değil mi?”

“Evet, Madam.”

Gladia, merakını yenmeye çalıştı. Sıradan bir robotu böyle sorguya çekmek aklına bile gelmezdi. Neticede bir robot bir makineydi. Ama kadın Daneel’i bir makine olarak düşünemiyordu. Beş yıl önce Jander’i de makine olarak düşünemediği gibi. Ama Jander’e karşı müthiş bir ihtiras duymuştu. Jander ölünce, bu duygusu da sönmüştü. Daneel ise öbür robota benzemesine rağmen küllerin yeniden tutuşmasını sağlayamazdı. Gladia, Daneel’e karşı sadece bir merak duyuyordu.

Kadın, “Yasalar yüzünden böyle sıkıca bağlanmak seni rahatsız etmiyor mu, Daneel?” diye sordu.

“Başka türlü bir şeyi hayal bile edemiyorum, Madam.”

“Bütün hayatım boyunca beni daima yer çekimi bağladı. Uzay gemisiyle daha önce yaptığım o tek yolculuk sırasında bile. Ama yer çekiminin etkisinden kurtulmayı hayal edebildim. Ve şimdi çekim beni etkilemiyor.”

“Bu hoşunuza gidiyor mu, Madam?”

“Evet, bir bakıma.”

“Sizi endişelendirmiyor mu?”

“Evet, yine bir bakıma.”

“Bazen insanları bağlayan yasalar olmadığını düşünüyor ve endişeleniyorum, Madam.”

“Neden, Daneel? Yasaların olmamasının seni neden endişelendirdiğini anlamaya çalışmadın mı hiç?”

Daneel bir süre sesini çıkarmadı. Sonra, “Çalıştım, Madam,” dedi. “Ama Ortak Elijah’yla bir süre beraber olmasaydım galiba böyle şeyler de aklıma gelmeyecekti. O…”

Gladia atıldı. “Evet, biliyorum. Elijah her şeyi merak ederdi. Acayip bir huzursuzluğu vardı ve bu yüzden durmadan sorular sorardı. Her konuda hem de.”

“Evet, öyle. Ben de onun gibi davranmaya çalışır ve sorular sorardım. İşte bu yüzden

Yasalar olmadığı takdirde her şeyin nasıl bir hal alacağını kendi kendime sorduğumu söylemeliyim. Ve bu durumu hayal bile edemedim. Ancak o zaman insanlara benzeyebileceğimi düşündüm. Bu da beni endişelendirdi. Ve ben de kendi kendime bu düşüncenin beni neden endişelendirdiğini sordum. Tıpkı demin sizin sorduğunuz gibi.”

“Peki, kendi kendine ne cevap verdin?”

Daneel, “Uzun bir süre sonra,” dedi. “Üç Kuralın positronik yollarımın nasıl çalışmaları gerektiğini belirttiğine karar verdim. Yasalar, her zaman ve her durumda pozitronun o yollardan hangi yoğunlukta ve yönde akmaları gerektiğini açıklıyor. Ben de böylece daima ne yapmam gerektiğini biliyorum. Ancak ne yapılacağını bilmemin de dereceleri var. Bazen ‘gerektiği gibi davranırken’ kendimi fazla kısıtlanıyormuş gibi hissetmiyorum. Bazen ne yapmam gerektiğini kesinlikle bilemiyorum. O zaman sanki ‘hastalanıyorum.’ Bu uzun sürmesini hiç bir zaman İstemeyeceğim bir duygu.

“İşte bu yüzden Madam, ‘Ya insanlar gibi hiç bir Yasaya bağlı olmasaydım?’ diye düşünüyorum. ‘Belirli bir durumda kesin karar veremeseydim?’ Bu dayanılamayacak bir şey olurdu, Madam. Bunu düşünmeyi bile istemiyorum.”

Gladia ”Ama yine de düşünüyorsun, Daneel,” dedi. “Mesela şimdi.”

“Bunun nedeni sadece Ortak Elijah’yla olan ilişkim, Madam. Onun bazen şaşırtıcı bir problemle karşılaştığını ve bir süre karar veremediğini gördüm. Adeta hasta oluyordu böyle zamanlarda. Ben de onun adına rahatsızlık duyuyordum. Çünkü durumunu düzeltmek için yapabileceğim bir şey olmuyordu. Tabii Ortak Elijah’nın o sırada hissettiklerinin ancak pek az bir kısmını anlıyabiliyordum sanırım. Bunu tam olarak kavrasaydım ve nasıl davranacağına karar verememesinin sonuçlarını görebilseydim belki de o zaman…” Robot durakladı.

Gladia’nın aklına bir an Jander geldi ve kadın derin bir acı duydu. “Çalışamaz hale gelirdin, öyle mi? Dururdun.”

“Evet, Madam. Belki positronik beynimin zarar görmemesi için alınmış bir önlem bu. Yani bazı şeyleri kavrayamam. Ama Ortak Elijah’nın karar veremediği için azap çekmesine rağmen yine de problemi çözümlemek için çaba harcadığını gördüm. Bu yüzden ona karşı büyük bir hayranlık duydum.”

“Demek sen hayranlık duyabiliyorsun?”

Daneel ciddi ciddi, “Bu konuda insanların kullandıklarını duyduğum bir kelimeyi seçtim. Ortak Elijah’nın o davranışlarının bende uyandırdığı duyguları başka nasıl açıklayacağımı bilmiyorum.”

Gladia başını salladı. “Ama insan tepkilerini de kontrol eden bazı yasalar vardır. Bazı iç güdüleri, sezgiler, eğitim.”

“Dostum Giskard da öyle düşünüyor, Madam.”

“Öyle mi?”

“Ama o insanların tahlil edilemeyecek kadar karmaşık olduklarını da söylüyor. ‘Acaba ileride bir gün insanların davranışlarını matematik formüllerle analiz etmek kabil olacak mı?’ diyor; ‘Bunların yardımıyla davranış kurallarını açıklayan belirli Yasalar konulabilecek mi?’”

Gladia, “Hiç sanmıyorum,” diye fikrini açıkladı.

“Dostum Giskard da pek umutlu değil. Böyle bir sistemin çok ileride geliştirilebileceğini düşünüyor.”

“Çok çok ileride sanırım.”

Daneel, “Ve şimdi,” dedi. “Arzın uzay gemisine yaklaşıyoruz. Tekneye yanaşmak için manevra yapacağız. Bu da basit bir şey sayılmaz.”

Gladia’ya Arzlıların gemisine yanaşmaları, geminin yörüngesine girmelerinden daha uzun sürmüş gibi geldi.

Daneel gayet sakindi. Ama tabii başka türlü olması da imkansızdı. Gladia’ya, “Bütün Arz gemileri birbirlerine yanaşabilirler,” dedi. “Boyları, büyüklükleri durumu değiştirmez.”

Gladia kendisini zorlayarak gülümsedi. “İnsanların kendileri gibi.” Ama Daneel sesini çıkarmadı. Bütün dikkatini gereken ince ayarlamalara vermişti. Anlaşılan gemilerin birbirlerine yanaşmaları kabildi ama bu her zaman kolay da olmuyordu.

Dakikalar geçerken Gladia’nın da endişesi artıyordu. “Arzlıların ömürleri kısa,” diye düşünüyordu. “Çabuk yaşlanıyorlar. Elijah’yı en son beş yıl önce gördüm. Acaba o ne kadar yaşlandı? Görünüşü nasıl? Ondaki değişikliği gördüğüm zaman dehşete kapıldığımı ya da şok geçirdiğimi gizleyebilecek miyim? Ama ne halde olursa olsun, o yine de sonsuz bir minnet duyduğum Elijah işte. Hissettiğim bu mu? Minnet?”

Gladia parmaklarını birbirlerine çok sıkıca kenetlediği için kollarının ağrıdığını fark etti. Ancak kendisini iyice zorlayarak parmaklarını gevşetebildi.

Gladia, Arz gemisine yanaştıkları an bunu hissetti… Arzlıların uzay gemisi yapay-yer çekimi alanı jenatörü konulacak kadar büyüktü. Yanaşma anında bu alan genişleyerek yatı da içine aldı. Gladia’nın dizleri büküldü ve kadın duvara dayanıp kaldı. Zorlukla doğrulabildi. Bu değişikliği beklemediği, hazırlıklı olmadığı için kendi kendisine kızdı.

Daneel gereksiz yere, “Gemiye yanaştık,” diye haber verdi. “Ortak Elijah yata gelmek için izin istiyor.” “Tabii gelebilir, Daneel.”

Dönen bir şeyin çıkardığı vızıltı duyuldu. Bölmenin bir kısmı döne döne açıldı. Biri eğilerek içeri girdi. Duvardaki delik tekrar kapandı.

Yata gelen erkek doğruldu. Gladia, “Elijah…” diye fısıldadı. Rahatlamış ve sevinçle sarsılmıştı. Elijah’ın saçları daha kırlaşmıştı. Ama diğer bakımlardan eskisinden farksızdı. Gözle görülür bir değişiklik yoktu onda. Yaşlanmamıştı da.

Elijah Gladia’ya gülümsedi, Sanki bakışlarıyla onu okşuyordu. Sonra, “Bekle,” demek istermiş gibi tek parmağını kaldırdı. Ve Daneel’e doğru gitti. Robotu omuzlarından yakalayarak onu sarstı. “Daneel! Hiç değişmemişsin! Ah, sen hayatımızdaki değişmeyen tek şeysin.”

“Ortak Elijah. Seni görmek çok hoş.”

“‘Ortak’ diye çağırılmak bana zevk veriyor. Keşke öyle olsaydı. Bu seni beşinci görüşüm. Ama ilk defa bu sefer çözmem gereken bir problem yok. Zaten artık sivil polis de değilim.

İstifa ettim. O yeni dünyalardan birine gidiyorum. Bir göçmen'im yani. Söyle Daneel neden Dr. Fastolfe üç yıl önce Arzı ziyaret ettiği zaman onunla birlikte gelmedin?"

"Dr. Fastolfe öyle karar verdi. Yanına Giskard'ı alacağını söyledi."

"Büyük hayal kırıklığına uğradım, Daneel."

"Seni görmek çok hoşuma giderdi, Ortak Elijah. Ama Dr. Fastolfe sonradan bana yolculuğun çok başarılı olduğunu söyledi. Yani belki de verdiği karar doğruydu."

"Evet, yolculuğu gerçekten başarılı oldu, Daneel. Dr. Fastolfe'un ziyaretinden önce Arz Hükümeti Göç konusunda iş birliği yapmayı pek istemiyordu. Ama şimdi bütün dünya çalkalanıyor. Milyonlarca insan başka gezegenlere yerleşmeyi istiyor. Ama hepsini de taşıyacak kadar gemimiz yok. Aurora'nın yardımına rağmen böyle bu. O insanların yerleşebilecekleri gezegen sayısı da az. Çünkü her dünyada bazı değişiklikler yapılması gerekiyor. İnsanların hiç bir değişiklik yapılmadan yerleşebilecekleri bir tek gezegen bile yok. Benim gittiğim dünyada da oksijen oranı düşük. Arz türü bitkiler gezegenin yüzeyine yayılırken biz kubbelerin altında yaşayacağız. Hem de kuşaklar boyunca." Bakışları sık sık orada oturan ve gülümseyen Gladia'ya kayıyordu.

Daneel, "Böyle olacağı belliydi," dedi. "İnsanlık tarihini biliyorum. Uzaycı dünyaları da bir sürü değişiklik geçirmişler."

"Evet, gerçekten öyle! Ve onların bu tecrübeleri sayesinde bu işlem daha hızlandırılabilinecek. Ama… acaba bir süre pilot yerinde bekleyebilir misin, Daneel? Gladia'yla konuşmam gerekiyor."

"Tabii, Ortak Elijah."

Daneel, pilot yerine açılan kemerli kapıdan geçti. Baley de Gladia'ya bir soru sorarmış gibi bakarak elini yana doğru salladı.

Onun ne demek istediğini anlayan kadın ayağa kalkarak ilerledi. Bir düğmeye bastı ve pilot yerinin kapısı sessizce kapandı. Artık yalnız sayılabilirlerdi. Baley ellerini uzattı. "Gladia!"

Kadın adamın ellerini avuçlarının arasına aldı. Eldivensiz olduğu aklından bile geçmiyordu. "Daneel yanımızda olsaydı bizi engellemezdi."

"Fiziki bakımdan değil tabii. Ama psikolojik bakımdan engellerdi." Baley kederle gülümsedi. "Beni affet Gladia, ama önce Daneel'le konuşmam gerekiyordu."

Kadın usulca, "Onu daha uzun bir süreden beri tanıyorsun," diye cevap verdi. "O benden önce geliyor." "Hiç de değil. Ama Daneel savunmasız. Bana kızdığın takdirde istiyorsan yumruğunu gözüme indirebilirsin, Gladia. Ama Daneel bunu yapamaz. Onu görmezlikten gelebilirim. Gitmesini emredebilirim. Daneel'e tam bir robotmuş gibi davranabilirim. O da bana itaat etmek zorunda kalır. Her zamanki gibi şikayet etmeyen, sadık iş arkadaşım gibi davranır."

"Ama aslında o gerçekten bir robot, Elijah."

"Benim için asla değil, Gladia. Kafam onun bir robot olduğunu, insanlar gibi bir takım duyguları bulunmadığını biliyor. Ama kalbim Daneel'i insan sayıyor. Ve ben de ona öyle

davranmak zorundayım. Dr. Fastolfe'a Daneel'i alıp götürmeme izin vermesini söyleyebilirdim. Ama yeni Göçmen dünyalarına robot götürülmesi yasak."

"Beni alıp götürmeyi düşünür müydün, Elijah?"

"Uzaycıların getirilmesi de yasak."

"Siz Arzlılar da biz Uzaycılar kadar mantıksızca kısıtlamalardan hoşlanıyorsunuz."

Elijah sıkıntıyla başını salladı. "İki taraf da deli. Ama deli de olmasaydık seni yine de götüremezdim. O hayata dayanamazdın. Direnç mekanizmanın uygun bir biçimde gelişip gelişmediğini hiç bir zaman bilemezdim. Basit bir hastalık yüzünden ölmenden korkardım. Ya da çok uzun süre yaşayarak bizim kuşakların ölüşünü seyretmenden… Beni affet, Gladia."

"Ne için, sevgili Elijah?"

"Bunun… için." Adam ellerini açarak uzattı. "Seni görmek istediğim için."

"Ama buna çok sevindim. Ben de seni görmek istedim."

Baley, "Biliyorum," dedi. "Seni görmemeye çalıştım ama uzaya açıldıktan sonra Aurora'ya uğramama fikri beni çıldırttı. Ama… bütün bunların yine de bir yararı yok, Gladia. Bu, sadece tekrar vedalaşacağımız anlamına geliyor. Bu da kalbimi parça parça edecek. İşte o yüzden sana hiç bir zaman mektup yazmadım. Hiper-dalgayla sana erişmeye çalışmadım. Her halde benden ses seda çıkmamasına 'Şaştın."

"Pek de değil. Ben de seninle aynı fikirdeyim. Bütün bunların bir yararı olmazdı. Sadece her şeyi daha zorlaştırırdı. Ama sana kaç defa yazdım…"

"Sahi mi? Ama bir mektubun bile elime geçmedi."

"Hiç birini postaya vermedim ki. Mektupları yazdıktan sonra yırttım."

"Ama neden?"

"Çünkü Aurora'dan Arza yollanacak her mektup sansürden geçecekti. Ve yazdığım mektupların hiç birini de sansürcülerin görmelerini istemezdim. Ve sen bana yazsaydın, bir tek mektubun bile elime geçemezdi. Mektupların ne kadar masumca şeyler olurlarsa olsunlar onları bana vermezlerdi. Senden ses seda çıkmayınca böyle de olduğunu sandım. Ama şimdi bu durumun farkında olmadığını anlıyorum. Ve benimle bağlarını sürdürmeye çalışacak kadar deli olmadığın için seviniyorum. Mektuplarına hiç cevap vermememin nedenlerini anlıyamazdın."

Baley kadına hayretle baktı. "Peki, şimdi seni görmeme nasıl izin verdiler?"

"Bunun yasal bir izin sayesinde olmadığını söylemeliyim. Dr. Fastolfe'un özel yatıyla geldim. Bu yüzden de sınır muhafızları bizi durdurmadılar. Bu gemi Dr. Fastolfe'un olmasaydı beni durdurur ve geri de gönderirlerdi. Bunun da farkında olduğunu sanıyordum. Beni bu yüzden doğrudan doğruya aramadığını, Dr. Fastolfe'la bu nedenle bağlantı kurduğunu düşünüyordum."

"Hiç bir şeyin farkında değilim. Burada oturmuş şaşkın şaşkın bu çifte bilgisizliğimin beni nasıl kurtardığını düşünüyorum. Hatta üç katlı bilgisizliğimin. Seninle doğrudan doğruya bağlantı kurabilmek için gerekli olan hiper-dalga numaralarını bilmiyordum. Bunu Arzda

öğrenmeye kalkışsaydım türlü zorlukla karşılaşacaktım. Bu işi gizlice başaramazdım. Zaten bütün Galakside bizim hakkımızda yeteri kadar dedikodu dolaşıyordu. Solaria'daki olaydan sonra yayınlanan o budalaca hiper-dalga oyunu yüzünden tabii. Bu meseleler olmasaydı, ellimden geleni yapardım. Bana inan. Ama neyse ki Dr. Fastolfe'un numarasını biliyordum. Aurora'nın etrafında yörüngeye girer girmez hemen onu aradım."

"Her neyse… Şu anda birlikteyiz ya…" Gladia ranzasının kenarına ilişerek ellerini uzattı.

Baley kadının ellerini tuttu ama yatağın yanındaki tabureye oturmaya çalıştı. Ancak Gladia ısrarla onu çekti.

Sonunda Arzlı da ranzaya, kadının yanına yerleşti.

Beceriksizce bir tavırla, "Ne alemdesin, Gladia?" diye sordu.

"Çok iyiyim. Ya sen?"

"Ben yaşlanıyorum. Üç hafta önce elli yaşıma bastım."

Gladia, "Elli yaşı…" diye başladı, sonra da durakladı.

"Bu yaş bir Arzlı için bir hayli sayılır. Bildiğin gibi biz kısa ömürlüyüz."

"Elli yaşı bir Arzlı için bile fazla sayılmaz. Hiç değişmemişsin."

"Böyle söylediğin için çok naziksin. Ama eklemlerimdeki çatırtıların arttığının farkındayım. Gladia…"

"Evet, Elijah?"

"Bunu sormak zorundayım. Sen ve Santirix Gremionis…"

Gladia gülümseyerek başını salladı. "Onunla evlendim. Bu konudaki önerine uydum."

"Evlilik hayatın mutlu mu?"

"Mutlu sayılır, Rahat bir hayatım var."

"İyi. Bunun devam edeceğini umarım."

"Hiç bir şey yüz yıllarca sürmez, Elijah. Ama yıllarca devam edebilir. Belki otuz-kırk yıl bile."

"Çocukların var mı?"

"Henüz yok. Ya senin ailen, benim evli dostum? Oğlun? Karın?"

"Oğlum Bentley iki yıl önce göç etti. Aslında ben onun yanına gidiyorum. Yerleşeceğim dünyadaki resmi görevlilerden biri o. Bentley henüz yirmi dört yaşında ama şimdiden ona saygı duyuyorlar. Baley'nin gözlerinde neşeli bir pırıltı belirdi. "Galiba oğlumu, 'Sayın Mr. Baley,' diye çağırmak zorunda kalacağım. Hiç olmazsa başkalarının önünde."

"Çok güzel! Ya Mrs. Baley? O yanında mı?"

"Jessie mi? Hayır. Arzdan ayrılmayı istemiyor. Ona çok uzun süre kubbelerin altında yaşayacağımızı, yani durumun Arzdakinden pek farklı olmayacağını söyledim. Ama dinlemedi. Fakat belki ileride fikrini değiştirir. İyice yerleştikten sonra Bentley'den Arza giderek karımı getirmesini isteyeceğim, Belki Jessie o zamana kadar kendisini iyice yalnız

hissetmeye başladığı için gelmeye razı olur. Bakalım…”

“Ama bu ara yalnızsın.”

“Gemide yüzden fazla göçmen var. Onun için pek de yalnız sayılmam.”

“Ama onlar şu duvarın öbür tarafındalar. Ve ben de yalnızım.”

Baley farkına varmadan pilot odasına doğru baktı. Gladia, “Tabi Daneel var,” diye ekledi. “Ama o da kapının öbür tarafında. Ve Daneel bir robot. Senin onun insan olduğunu düşünmen de bu gerçeği değiştirmiyor… Ve her halde beni buraya birbirimizin aileleri hakkında sorular sormak için çağırmadın.”

Baley’nin yüzünde ciddi, hatta endişeli bir ifade belirdi. ”Senden bunu istemek…”

“O halde bunu ben senden isteyeceğim. Bu ranza sevişmeye pek uygun bir biçimde yapılmamış. Ama yere yuvarlanma tehlikesini göze alacağını umarım.”

Baley kararsızca, “Gladia, tabii ki ben…” diye başladı.

“Elijah, Arzlılara özgü o ahlak kavramın yüzünden uzun bir nutuk çekmeye kalkışma lütfen. Ben, Aurora geleneklerine göre kendimi sana teklif ediyorum. Beni red etme hakkın var. Benimse bunun nedenlerini sormaya hiç hakkım yok. Ama açıkçası bu konuda ısrarlı sorular soracağımdan emin olabilirsin! Şu anda red etme hakkına sadece Aurora’lıların sahip olabileceğine de karar verdim. Bir Arzlının red cevabı hoşuma gitmeyecek. Bunu kabul de etmeyeceğim.”

Baley içini çekti. “Ben artık Arzlı değilim, Gladia.”

“O halde vahşi bir gezegene giderek bir kubbenin altına sığınacak olan aşağılık bir Göçmenin red cevabını hiç dinlemeyeceğim! Elijah, zamanımız o kadar az ki. Eskiden de azdı zaten. Belki de seni bir daha göremeyeceğim. Bizimki umulmadık bir buluşma. Bunu ziyan etmek kozmik bir cinayet olur.”

“Gladia ,bu yaşlı adamı gerçekten istiyor musun?”

“Elijah, sana gerçekten yalvarmamı mı istiyorsun?”

“Ama ben utanıyorum.”

“O halde gözlerini kapat.”

“Yani… ben kendimden utanıyorum. Bu yaşlı vücudumdan.”

“O halde ıstırap çek. Kendin hakkındaki budalaca fikirlerin beni hiç ilgilendirmiyor.” Gladia’nın elbisesinin dikiş yeri birdenbire açılırken kadın Arzlıya sarıldı.

Gladia bir kaç şeyin birden farkındaydı.

Elijah’ın tıpkı hatırladığı gibi olmasının uyandırdığı hayretin. Aradan beş yıl geçmiş olması hiç bir şeyi değiştirmemişti. Hatıraların daha güzel bir hale soktuğu bir hayal dünyasında yaşamamıştı o. Elijah, yine o Elijah’tı.

Gladia, Arzlıyla kocası arasındaki farkın kendisini şaşırttığını da anlıyordu. Santirix Grimionis’in önemli bir tek kusuru yoktu. Ama genç adam sanki tepeden tırnağa kadar kusurdu. Santirix onu seviyordu, nazik, mantıklı, oldukça zeki,.. ve tatsızdı. Gladia onun

neden tatsız olduğunu bilemiyordu. Ama kocasının söylediği hiç bir şey onu Elijah'ın sözleri kadar heyecanlandırmıyordu. Baley, Santirix'den büyüktü. Fizyolojik bakımdan ondan çok yaşlıydı. Santirix kadar yakışıklı değildi. Üstelik Baley'de çabuk yaşlanan, kısa ömürlü o Arzlılara özgü hava da vardı. Ama buna rağmen…

Gladia, erkeklerin çocukça taraflarının, Elijah'nın kendisine çekinerek yaklaştığının, onun üzerindeki etkisinden haberi bile olmadığının da farkındaydı.

Gladia şimdi kendisini yapayalnız hissettiğinin de farkındaydı. Çünkü Elijah, Daneel'le konuşmaya gitmişti. İlk konuştuğu robottu. Son konuştuğu da yine o olacaktı. Arzlılar robotlardan nefret ediyor ve korkuyorlardı. Ama Elijah, Daneel'in robot olduğunu bilmesine rağmen ona insanmış gibi davranıyordu. Buna karşılık Uzaycılar robotları seviyor, onlar yanlarında olmadığı zaman kendilerini rahat hissetmiyorlardı. Ama bütün bunlara karşılık robotları sadece birer makine olarak görüyorlardı.

En önemlisi Gladia zamanın geçtiğinin farkındaydı. Elijah Han Fastolfe'un küçük uzay gemisine girdiğinden beri üç saat, yirmi beş dakika geçmişti. Artık daha fazla oyalanamayacaklarını da biliyordu kadın. O burada kaldığı sürece Baley'nin gemisi de yörüngede bekleyecekti. Ve tabii o zaman birinin durumu fark etmesi ihtimali de artacaktı. Ya da bu durum fark edildiyse sonunda biri meraklanacak ve ne olduğunu anlamaya kalkacaktı. O zaman Fastolfe'un başı da derde girecekti.

Baley pilot yerinden çıkarak kederle Gladia'ya baktı. "Artık gitmem gerekiyor, Gladia."

"Bunu çok iyi biliyorum."

Baley, "Daneel seni koruyacak, sana bakacak." dedi. "Senin hem koruyucun, hem de dostun olacak. Sen de ona bir arkadaşınmış gibi davranmalısın. Hatırım için. Ama dinlemeni istediğim Giskard. izin ver de o senin danışmanın olsun."

Gladia kaşlarını çattı. "Neden Giskard? Ondan hoşlandığımdan bile emin değilim."

"Senden ondan hoşlanmanı değil güvenmeni istiyorum."

"Ama neden Elijah?"

"Bunu söyleyemem. Bu konuda bana da güvenmelisin."

Kadınla erkek birbirlerine baktılar ve başka bir şey söylemediler. Sanki sessizlik zamanı durduracaktı.

Ama bunun da ancak bir süre yararı olurdu Baley, "Pişman değilsin ya…" diyecek oldu.

Gladia, "Nasıl pişman olurum?" diye fısıldadı. "Belki seni bir daha hiç görmeyeceğim."

Baley cevap verecekti ama Gladia küçücük yumruğunu onun ağzına dayadı. "Boşuna yalan söyleme. Elijah. Belki de seni bir daha görmeyeceğim."

Öyle de oldu. Gladia, Baley'i bir daha hiç görmedi. Hiç!

6.

Gladia o ziyan olmuş ölü yılların ötesinden azapla sürünerek tekrar bu güne döndü.

“Elijah’ı bir daha hiç görmedim,” diye düşünüyordu. “Hiç bir zaman.”

Gladia kendisini acı ve tatlı hatıralara karşı o kadar uzun süre korumaya çalışmıştı ki. Ve şimdi tatlıdan daha çok acı olan anılara dalıvermişti birdenbire. Bunun nedeni Mandamus denilen bu adamı görmesiydi. Çünkü Giskard ondan bu genç adamla konuşmasını istemişti. Ve Gladia Giskard’a güvenmek zorundaydı. Elijah’nın son isteğiydi bu.

Kadın dikkatini şimdiye vermeye çalıştı. Aradan kaç dakika geçmişti?

Mandamus ona soğuk soğuk bakıyordu. “Gösterdiğiniz tepki bunun doğru olduğunu kanıtlıyor, Madam Gladia. Açık açık konuşsaydınız sözleriniz bu kadar güçlü olamazdı.”

“Doğru olan nedir? Neden söz ediyorsunuz?”

“Elijah Baley’i o Aurora’yı ziyaret ettikten beş yıl sonra tekrar gördünüz. Arzlının gemisi gezegenimizin etrafında yörüngedeydi. Onu görmek için gemiye gittiniz. Ve oğlunuza hamile kaldığınız sırada Baley’nin yanındaydınız.”

“Bu sözlerinizi destekleyecek kanıtlarınız var mı?”

“Madam, bu gizli bir olay değildi ki. Arzlının gemisinin yörüngede olduğunu fark etmişlerdi. Fastolfe’un yatının Aurora’dan havalandığını da. Yatın, Arzımın gemisine yanaşmasını da izlemişlerdi. Fastolfe yatta değildi. Bu yüzden Arzlıyı ziyarete sizin gittiğinize karar vermişlerdi. Dr. Fastolfe nüfuzlu bir insan olduğu için bu gezintinin kayıtlara geçmesini engellemişti.”

“Madem kayıtlara geçmemişti, o zaman bu bir kanıt da sayılamaz.”

“Ama Dr. Amadiro hayatının üçte ikisini Dr. Fastolfe’u tiksintiyle eleyerek geçirdi. Bir çok resmi görevli de Dr. Amadiro’nun düşüncelerini bütün kalpleri ve ruhlarıyla destekliyorlardı. Yani Galaksinin Uzaycıların olmasını istiyorlardı. Bu yüzden Dr. Amadiro’nun bilmeyi isteyebileceği şeyleri ona el altından haber veriyorlardı. Dr. Amadiro böylece sizin o küçük kaçamağınızı hemen öğrendi.”

“Bu yine de bir kanıt değil. Önemsiz bir dalkavuğun desteklenmeyen bir iddiası hiç bir işe yaramaz.”

“Evet, Dr. Amadiro’nun elinde sizi ahlaksızca davranmakla suçlayabileceği bir kanıt yoktu. Fastolfe’u sarsabileceği bir kanıt da. Ama bu kanıt Baley’nin torunu olduğumdan şüphelenmesi ve meslek hayatımı alt üst etmesi için yeterliydi.”

Gladia acı acı, “Endişelerini yersiz.” dedi. “Oğlum, Santirix Grimionis’in çocuğuydu. Gerçek bir Aurora’dı. Siz de Grimionis’in oğlundan gelmesiniz.”

“Beni buna inandırın, Madam. Ben de bundan fazlasını istemiyorum. Aurora’dan havalanıp Arzlının gemisine gittiniz. Arzlıyla saatlerce baş başa kaldınız. Beni o sırada Arzlıyla politikadan, eski günlerden ve müşterek dostlarınızdan söz ettiğinize ve birbirinize elinizi bile sürmediğinize inandırın. Beni ikna edin.”

“Lütfen bu alaylarınızdan vaz geçin. Elijah’la yaptıklarımız hiç önemli değildi! O sırada zaten kocamdan hamile kalmıştım. Karnımda üç aylık bir cenini taşıyordum. Aurora’lı bir cenini.”

“Bunu kanıtlayabilir misiniz?”

“Kanıtlamak zorunda mıyım? Oğlumun doğum tarihi kayıtlarda var. Her halde Amadiro Arzlıyı, ne zaman görmeye gittiğimi biliyor.”

“Dediğim gibi Dr. Amadiro’ya o günlerde bu ziyaretinizi haber vermişler. Ama aradan hemen hemen iki yüz yıl geçtiği için artık tarihi tam olarak hatırlıyamıyor. Ziyaret kayıtlara geçmemiş. Onun için dosyalara bakmanın bir yararı yok. Korkarım Dr. Amadiro, oğlunuzun siz Arzlıyla buluştuktan dokuz ay sonra dünyaya geldiğine inanmayı tercih ediyor.”

“Altı ay.”

“Kanıtlayın!”

“Sözüme inanabilirsiniz.”

“Bu yeterli değil.”

“O halde… Daneel o gün benimle beraberdin, Elijah Baley’i ne zaman gördüm?”

“Oğlunuzun doğumundan yüz yetmiş üç gün önce, Madam Gladia.”

Gladia, “Yani doğumdan yaklaşık altı ay önce,” dedi. Mandamus homurdandı.

“Yeterli değil!”

Gladia başını dikleştirdi. “Daneel’in hafızası kusursuzdur. Bu kolaylıkla da kanıtlanabilir. Aurora mahkemelerinde de robotların tanıklığı kabul edilir.”

“Bu olayın mahkemelerle bir ilgisi yok. Olmayacak da. Dr. Amadiro, Daneel’in hafızasına önem vermiyor, Daneel’i Fastolfe yarattı. Robot hemen hemen iki yüz yıl onun yanında kaldı. Adamın robotta ne tür değişiklikler yaptığını bilemeyiz. Daneel’e Dr. Amadiro’yla ilgili konularda nasıl davranmasını emrettiğini de.”

“O halde kafanızı kullanın, efendim! Arzlılar jenetik bakımından bizden farklıdırlar. Hatta değişik türler bile sayılabiliriz. Birbirimizden çocuk doğurmamız imkânsız.”

“Bu kanıtlanmamış bir iddia.”

“Pekâlâ. Jen kayıtları var. Darrel’inkiler de, Santirix’inkiler de. Onları karşılaştırın. Eski kocam Darrel’in babası değilse çok belirgin jenetik farklar olması gerekir.”

“Jenetik kayıtları herkese göstermiyorlar! Bunu siz de biliyorsunuz.”

“Amadiro ahlâk kurallarına değer vermez! Yasaları çiğneyerek o kayıtları gizlice görebilir. Yoksa… iddiasının çürütüleceğinden mi korkuyor?”

“Sebep ne olursa olsun Dr. Amadiro bir Aurora’linin sırlarını saklama hakkını çiğnemek istemiyor.”

Gladia, “O halde,” dedi. “Dış uzaya çıkın ve boşlukta boğularak ölün! Amadiro size inanmak istemiyor olabilir ama bu beni ilgilendirmiyor. Hiç olmazsa sizin söylediklerimi kabul etmeniz gerekir. Ondan sonra Amadiro’yu ikna etme işi de yine size düşer. Bunu başaramazsanız, mesleğinizde istediğiniz gibi ilerleyemezseniz bu beni hiç etkilemez.”

“Buna şaşmadım. Başka bir şey beklediğim de yok. Aslında söylediklerinize inanıyorum.

Sadece Dr. Amediro'yu ikna edebilmem için bana bazı somut kanıtlar vereceğinizi umuyordum. Ama bunu yapmadınız." Gladia Mandamus'u aşağı görürcesine omzunu silkti. Genç adam, "O halde ben de başka yollara baş vururum," dedi.

"Başka yollar olmasına sevindim." Kadının sesi buz gibiydi.

Mandamus sanki kendi kendisine konuşuyormuş gibi alçak sesle, "Ben de öyle," diye mırıldandı. "Bazı güçlü silahlarım var."

"İyi! Size Amadiro'ya şantaj yapmanızı öneririm. Bunun için bol malzeme bulacağınızdan eminim." Mandamus başını kaldırarak kaşlarını çattı. "Saçmalamayın."

Gladia, "Artık gidebilirsiniz," dedi. "Size yeteri kadar katlandım. Lütfen evimi terkedin!"

Mandamus ellerini kaldırdı. "Bir dakika! Başlangıçta sizi görmeyi istememin iki nedeni olduğunu söyledim. Bunlardan biri kişisel bir problem, biri de resmi bir meseleydi. İlk problem yüzünden fazla zamanınızı aldım.

Ama ikincisini görüşmemiz için bana beş dakika daha vermenizi isteyeceğim."

"Beş dakikadan fazlasını vermem."

"Sizi görmek isteyen biri daha var. Bir Arzlı. Daha doğrusu Göçmen Dünyalarından biri. Arzlıların torunu."

Gladia, "Ona Arzlıların da. Göçmen torunlarının da Aurora'ya gelmelerine izin verilmediğini söyleyin," diye emretti. "Yollayın gitsin. Onu neden göreyim?"

"Korkarım son iki yüzyılda güç dengesi biraz değişti, Madam. Bu Arzlıların sahip oldukları gezegenler bizimkinden fazla. Ve dünyaları da bizimkilerden çok daha kalabalık. Gemileri de fazla. Tabii bunlar bizimkiler kadar ileri bir teknolojinin ürünleri değiller o da başka. Kısa ömürlü ve doğurgan oldukları için ölmeye bizden daha razılar."

"Bu sonuncu iddianıza inanamam." Mandamus öfkeyle güldü. "Neden? Aslında altmış yıl dört yüz kadar önemli sayılmaz. Her ne hal ise. O Göçmenlere nezaketle davranmamız gerekiyor, Elijah Baley'nin zamanındakinden çok daha büyük bir nezaketle. Bu duruma Fastolfe'nun siyasetinin neden olduğunu söylersem belki biraz rahatlarsınız."

"Sahi, siz kimin adına konuşuyorsunuz? Göçmenlere karşı terbiyeli olmak zorunda kalan Amadiro mu şimdi?"

"Hayır. Komite aslında."

"Siz Komitenin sözcüsü müsünüz?"

"Resmen değil. Ama benden resmi olmayan bir biçimde bu durumu size bildirmemi istediler."

"O Göçmeni gördüğümü farz edelim. Sonra? O benimle konuşmayı neden istiyor?"

"İşte bunu biz de bilmiyoruz, Madam. Bunu sizin bize açıklamanızı bekleyeceğiz. Bu adamı görecek ne istediğini öğrenecek ve bize haber vereceksiniz."

"'Biz' dediğiniz de kimler?"

"Demin de söylediğim gibi 'Komite.' Göçmen bu akşam evinize gelecek."

“Bu casusluk görevini kabul etmekten başka çarem yokmuş gibi davranıyorsunuz.”

Mandamus ayağa kalktı. Gitmeye hazırlanıyordu. “Casusluk etmeyeceksiniz. Ama bu Göçmene bir borcunuz yok. Sadece Hükümetinize durumu haber vereceksiniz. Aurora’ya sadık bir vatansever de böyle yapmayı ister. Hem de hevesle. Yoksa Komitenin Solaria’da doğduğunuz için vatanseverce duygularınızın biraz zayıf olduğunu düşünmesini mi istiyorsunuz?”

“Buraya bakın, efendim, ben iki yüz yıldan beri Aurora’lıyım! Yaşınızın dört katı bir süre boyunca!”

“Bu kesin. Ama Solaria’da doğmuş ve büyümüşsünüz. Olağan üstü bir durum bu. Başka dünyada doğmuş bir Aurora’lı! Ve bu özelliğinizi unutmak da zor. Bu Göçmen de Aurora’da başkasını değil sizi görmek istiyor. Sırf Solaria’da doğmuş olduğunuz için.”

“Nereden biliyorsunuz?”

“Bunu tahmin zor değil. Sizden, ‘O Solaria’lı kadın,’ diye söz etti. Bunun Göçmen için neden önemli olduğunu merak ediyoruz. Neticede Solaria yok artık.”

“Bunu kendisine sorun.”

“Size sormayı tercih edeceğiz; Tabii siz bunu ona sorduktan sonra. Gitmek için izninizi istemem gerekiyor. Konukseverliğiniz için teşekkür ederim.”

Gladia soğuk bir tavırla başını salladı. “Gitmenize, sizi kabul ettiğim zamankinden daha büyük bir istekle izin veriyorum.”

Mandamus sokak kapısına giden koridora doğru ilerledi. Robotları da peşindeydi. Genç adam bir an kapıda durarak kadına döndü. “Ah, az kalsın unutuyordum…”

“Evet?”

“Sizi görmek isteyen Göçmenin soyadı da… Baley. Garip bir raslantı değil mi?” Daneel’le Giskard, robotça bir saygıyla Mandamus ve makine adamlarını geçirdiler. Sonra da dışarıda oldukları için bahçelerde dolaştılar. Kendileri kadar önemli olmayan diğer robotların yerlerinde olup olmadıklarına baktılar. Havayla ilgilendiler. “Bulutlu. Mevsime göre biraz serin.”

Daneel, “Dr. Mandamus Göçmen dünyalarının artık Uzaycı gezegenlerinden daha güçlü olduğunu açık açık itiraf etti,” dedi. “Doğrusu ondan böyle bir şey beklemiyordum.”

Giskard, “Ben de öyle.” diye açıkladı. “Göçmenlerin günün birinde Uzaycılardan daha güçlü bir duruma geleceklerini biliyordum. Çünkü Elijah Baley bunu yüz yıllar önce tahmin etmişti. Ama Aurora Komitesinin bu gerçeği ne zaman kavrayacağını bilmiyordum. Toplumsal süredurum yüzünden Uzaycıların üstünlüğüne, bu ortadan kalktıktan çok sonra bile kesinlikle inanacaklarını sanıyordum. Ama onların kendilerini ne kadar zaman aldatmaya devam edeceklerini saptayamıyordum.”

“Ortak Elijah’nın olacakları yıllar önce görmüş olması beni şaşırtıyor.”

“İnsanlar hemcinslerini bizim başaramayacağımız bir biçimde düşünebiliyorlar.” Giskard insan olsaydı sesinde herhalde üzüntü ya da haset olurdu. Ama o sadece bir robottu. “Böyle

düşünebilmeyi değilse bile bunun nasıl bir şey olduğunu öğrenmeye çalıştım. Bu yüzden insanlık tarihini uzun uzun okudum. İnsanlarla ilgili olayların uzun hikayesinde bir yerde bizim Üç Robotik Kurala benzeyen İnsan Yasaları gizli olmalıydı."

Daneel, "Madam Gladia bana bir keresinde bu umudun yersiz olduğunu söyledi," dedi.

"Olabilir, Dostum Daneel. Ama ben İnsan Yasalarının var olduğuna inanıyorum. Ancak onları bulamıyorum.

Her genelleme, ne kadar basit ve geniş olursa olsun, bütün insanları kapsayamıyor. Muhakkak bir sürü istisna oluyor. Ama böyle Yasalar varsa ve ben onları bulabilirsem, o zaman insanları daha iyi anlayacağım. Üç Kurala daha iyi bir biçimde uyduğuma da inanacağım."

"Ortak Elijah insanları çok iyi anlardı. Demek ki İnsan Yasaları konusunda biraz bilgisi vardı."

"Herhalde. Ama anları insanların 'sezgi' dedikleri bir şeyin yardımıyla anlıyordu. Bu anlıyamadığım bir kelime. Belirttiği kavramın ne olduğunu da bilmiyorum. Galiba bu mantığın ötesinde bir şey. Ve ben ancak mantığımdan yararlanabilirim."

7a.

Mantık ve bir de hatıralar. Tabii Giskard'ın hatıraları insanlarınkine benzemiyordu. Bunlar insanlarınki gibi eksik ya da belirsiz değildi. İstekler ya da çıkarlar yüzünden bunlara katkıda bulunulmuyor, ya da bazı ayrıntılar silinivermiyordu. Giskard'ınki bir robotun hafızasıydı. Olayları oldukları gibi gözler önüne seriyordu. Ama son derece hızlandırılmış bir biçimde. Giskard daha önce de birçok defa yaptığı gibi Arza gidişini yeniden hatırladı. Elijah Baley'nin geleceği tarafsızca görebilme yeteneğini anlamaya çalışıyor ve hiçbir zaman da başarılı olamıyordu.

Arz!

Fastolfe, Arza bir Aurora savaş gemisiyle gitmişti. Yanında bir sürü yolcu da vardı. Hem insan, hem robot. Ama gemi yörüngeye girdikten sonra sadece Fastolfe dünyaya inebilmek için modüle binmişti. Enjeksiyonlar Doktorun direnç mekanizmasını canlandırmıştı. Adam ayrıca gerekli eldiven ve tulumu giymiş, kontaklens takmış, burnuna tıkaçlar sokmuştu. Bu yüzden kendisini güvende hissediyordu. Ama hiçbir Aurora'lı onunla birlikte gitmeye razı olmamıştı.

Fastolfe bu duruma aldırmamıştı bile. Giskard'a daha sonra, "Yalnız olduğum takdirde beni daha memnunlukla karşılayacaklarını düşündüm," diye açıklamıştı. "Bir delegeler grubu Arzlılara kendileri için pek kötü olan o eski günleri, Uzaycılar Kentini hatırlatabilirdi." O günlerde Uzaycıların Arzda daimi bir üsleri vardı ve dünyaya da hakimdiler.

Ama Fastolfe yanına Giskard'ı da almıştı. Robotsuz Arza inmek bir Uzaycının düşünemeyeceği bir şeydi. Fastolfe'un bile. Ama yanına çok sayıda robot alması da görmeyi ve pazarlık etmeyi umduğu ve makine adamlardan gitgide daha nefret eden Arzlıları rahatsız edebilirdi.

Tabii Fastolfe önce Baley'le buluşacaktı. O, Doktorun Arz ve Arzlılarla iletişim kurmasını sağlayacaktı. Buluşmanın mantıklı nedeni buydu. Ama aslında Fastolfe Baley'i tekrar görmeyi çok istiyordu. Arzlıya olan borcu büyüktü.

(Tabii Giskard da aslında Elijah Baley'i görmek istiyordu. Bu yüzden Fastolfe'un beynindeki istek ve duyguları biraz yoğunlaştırmıştı. Ancak Doktorun bundan haberi yoktu. Böyle bir şeyin farkında bile değildi.) Baley, Arzda onları bekliyordu. Yanında Arzlı görevlilerden oluşan küçük bir grup vardı. Bu yüzden protokola uyularak bir süre nazik nazik konuşuldu. Sıkıcı bir şeydi bu. Ancak Baley'le Fastolfe birkaç saat sonra yalnız kalabildiler. Giskard'ın sessiz ve hissedilmeyen etkisi olmasaydı ve Arzlılar da bu yüzden fena halde sıkıldıklarını düşünmeselerdi, iş daha uzayacaktı.

Baley'le Fastolfe, ancak çok yüksek mevkideki memurların kullanabildikleri özel yemek odalarından en küçüğünde karşılıklı oturdular. Kompüterdeki listeden yemek seçilebiliyor ve bunları yine elektronik beyinle çalışan taşıyıcılar getiriyorlardı.

Fastolfe, "Çok ileri bir teknolojinin ürünü bu," diye gülümsedi. "Ama bu taşıyıcılar da sadece özel işleri olan robotlar. Arzın onlardan yararlanmasına hayret ediyorum. Herhalde bu taşıyıcılar Uzaycılar tarafından yapılmadı."

Baley ciddi ciddi, "Öyle," dedi. "Bunların yerli malı olduklarını söyleyebiliriz. Bu taşıyıcılardan sadece en yüksek mevkideki memurlar yararlanabiliyor. Ben onları ilk defa görüyorum. Bir daha görebileceğimi de sanmıyorum."

"Belki ileride yüksek bir mevkiye getirilir ve bu robotları da her gün görürsünüz."

Baley, "İmkânsız," dedi.

Tabaklar iki adamın önlerine konuldu. Taşıyıcılar Fastolfe'un iskemlesinin arkasında sessizce bekleyen Giskard'a aldırmayacak kadar geliştirilmiş makinelerdi.

Baley bir süre sessiz sedasız yemeğini yedi Sonra da biraz çekine çekine, "Sizi tekrar görmek gerçekten çok hoş. Dr. Fastolfe." diye mırıldandı.

"Bu beni de sizin kadar memnun ediyor. İki yıl önce Aurora'dayken bana nasıl yardım ettiğinizi unutmadım. Robot Jander'i 'öldürmekle' suçlanıyordum. Beni temize çıkardınız ve o arada kendisine pek güvenen sevgili düşmanım Amadiro'yu da kıstırdınız."

Baley mırıldandı. "O günleri düşündükçe hâlâ titriyorum… Sana da, 'Hoş geldin.' demeliyim, Giskard. Beni unutmadığını umarım."

Giskard, "Bu imkânsız, efendim," diye cevap verdi.

"İyi! Eh, Doktor, Aurora'daki siyasi durumun iyi olduğunu umarım. Aldığımız haberlerden öyle olduğu anlaşılıyor ama Arzlıların Aurora meseleleriyle ilgili yorumlarına pek güvenemiyorum."

"Şu ara güvenebilirsiniz. Partim şu anda Parlamentoya hakim. Kesinlikle. Amadiro homurdanarak muhalefet yapıyor. Ama bence adamları vurduğunuz darbenin etkisinden ancak uzun yıllar sonra kurtulabilen çekler. Ya sizin ve Arzın durumu?"

"Eh. iyi sayılır… Söyleyin Dr. Fastolfe…" Baley'nin yüzünde utanca benzeyen bir ifade

belirip kayboldu…”Daneel’i de getirdiniz mi?”

Fastolfe ağır ağır, “Çok üzgünüm. Baley,” dedi. “Onu da getirdim ama bu gün gemide bıraktım. Yanımda insana çok benzeyen bir robotun bulunmasının hoş bir etki yapmayacağını düşündüm. Arzlılar robotlara düşman. İnsana benzeyen bir robot getirerek mahsus onların damarına basmaya çalıştığımı düşünebilirlerdi.”

Baley içini çekti. “Anlıyorum…”

Fastolfe, “Hükümetinizin kentlerde robot kullanılmasını yasaklayacağını söylüyorlar, bu doğru mu?” diye sordu.

“Yakında böyle bir şey olacağından kuşkulanıyorum. Tabii mali bakımdan kaybın az olması ve sıkıntı çekilmemesi için belirli bir süre tanıyacaklar. Robotların ancak kentlerin dışında kullanılmalarına izin verecekler. Neticede tarımı ve madencilik alanlarında onlara ihtiyaç var. Belki kırsal kesimlerde de yavaş yavaş robotlardan yararlanılmasına son verecekler. Yeni dünyalarda hiç robot bulunmamasını sağlayacaklar.”

“Yeni dünyalardan söz ettiğiniz de aklıma geldi… oğlunuz Arzdan ayrıldı mı artık?”

“Evet, birkaç ay önce. Ondan haber de aldık. Yeni dünyaya sağ salim erişmiş. Birkaç yüz Göçmenle birlikte. Gezegenin atmosferindeki oksijen oranı düşükmüş. Yüzeyde bitkiler de varmış. Dünyanın zamanla Arza çok benzer bir hale sokulabileceği anlaşılıyor. O arada çabucak kubbeler yapmışlar. Yeni Göçmenleri davet etmişler. Bentley’in mektuplarından onun çok umutlu olduğu anlaşılıyor. Arada sırada hiper-dalgayla iletişim kurduğumuz zaman da söylediklerinden bunu anlıyorum. Ama tabii bütün bunlar annesinin Bentley’i çok özlemesini engellemiyor.”

“Siz de oraya gidecek misiniz, Baley?”

“Yabancı bir dünyada bir kubbe altında yaşamanın beni mutlu edeceğinden pek de emin değilim. Dr. Fastolfe, Bentley gibi genç ve heyecanlı değilim. Ama iki-üç yıl sonra onun yanına gitmek zorunda kalacağımı düşünüyorum. Zaten ilgili Bölüme göç etmenin yerinde olduğunu bildirdim.”

“Herhalde bu kararınız onları çok sarstı.”

“Hiç de değil. Tabii çok sarsıldıklarını söylüyorlar ama aslında beni başlarından atacakları için seviniyorlar. Adım fazla duyuldu.”

“Arz Hükümeti bu Galaksiye yayılma kampanyasına nasıl bir tepki gösteriyor?”

“Hükümet endişeli. Göç edilmesini yasaklamıyorlar. Ama yardımcı oldukları da yok. Uzaycıların bunun aleyhinde olduklarını düşünüyorlar hâlâ. Bu göçü durdurmak için kötü bir şeyler yapacaklarını sanıyorlar.”

Fastolfe, “Toplumsal süredurum.” dedi. “Hakkımızda, eski yıllardaki davranışlarımıza bakarak karar veriyorlar. Arzlıların yeni gezegenlere yayılmaları için onları teşvik etmeye hazır olduğumuzu yeteri kadar açıkladık. Biz de başka yeni gezegenleri sömürgeleştirmek niyetindeyiz.”

“O halde… bunu hükümetimize açıklayacağınızı umarım. Dr. Fastolfe size daha önemsiz

konuda bir şey sormak istiyordum. Şey…” Baley durakladı.

Fastolfe onun bu halinin kendisini ne kadar eğlendirdiğini gizlemeyi başardı. “Gladia’yı mı soracaktınız? Onun adını mı unuttunuz?”

“Hayır, hayır. Ben sadece…”

Fastolfe, “Gladia iyi,” dedi. “Rahat. Benden kendisini size hatırlatmamı istedi. Ama bu konuda sizi zorlamama gerek yok sanırım.”

“Solaria’da doğmuş olmasını onun aleyhinde bir koz gibi kullanmadıklarını umarım.”

“Öyle bir şey yok. Dr. Amadiro’nun mahvolmasında oynadığı rolü de ona karşı bir silah gibi kullanmıyorlar. Tersine. Gladia’yı iyice koruduğumdan emin olabilirsiniz… Ama deminki konuyu değiştirmenize de izin verecek değilim, Baley. Arzdaki önemli kimseler göç ve yayılmaya karşı çıkmalarını sürdürdükleri takdirde ne olacak? Bu yayılma böyle bir karşı koymaya rağmen sürdürülebilir mi?”

Baley, “Belki,” dedi. “Ama kesinlikle değil. Arzlılar da genellikle buna itiraz ediyorlar. Yeraltındaki o dev kentlerden kopmak kolay değil.. “

“Şu ‘rahimleriniz.’“

“Evet. istiyorsanız ‘rahimler’ de diyebilirsiniz. Yeni dünyalara gitmek ve uzun yıllar boyunca ilkel koşullar altında yaşamak… Ölünceye kadar rahat bir hayat sürememek… Zor şeyler bunlar. Bazen bütün bunları düşünüyor ve o yeni dünyaya gitmekten de vaz geçiyorum. Özellikle uykusuz kaldığım geceler. Belki yüz defa gitmemeye karar verdim. Günün birinde bu kararımdan cayamayabilirim. Bu fikir benimdi. Ben bile bu bakımdan zorluk çekersem başkaları nasıl rahatlıkla ve mutlulukla gidebilirler? Özellikle Hükümet de onları teşvik etmediğine göre? Hatta daha da açık konuşalım: hükümet insanları bir tekmede yollamadığı takdirde bütün plan suya düşebilir.”

Fastolfe başını salladı. “Hükümetinizi ikna etmeye çalışacağım. Ama ya başarılı olamazsam?”

Baley alçak sesle, “Başarılı olamazsınız.” diye cevap verdi. “Yani Arzlılar başarısızlığa uğrarlarsa o zaman bir tek yol kalır. Uzaycılar Galaksiye yayılırlar. Bu işin yapılması şart.”

“Arzlılar bir tek dünyaya sıkışıp kaldıkları sırada Uzaycıların yayılıp bütün galaksiyi doldurmaları hoşunuza gider mi?”

“Hiç hoşuma gitmez ama bu şimdiki uyuşukluktan daha iyi bir şey de sayılır. Yüzyıllar önce Arzlılar yıldızlara üşüştüler. Şimdi Uzaycıların dünyası denilen gezegenlere yerleştiler. Ve bu ilk birkaç dünya diğer gezegenleri de ele geçirdi. Ama Uzaycılar da, Arzlılar da çok uzun bir süreden beri başka bir dünyaya yerleşmediler. Orayı geliştirmeye çalışmadılar. Bu tembelliğin devam etmesine izin verilmemeli.”

“Ben de sizinle aynı fikirdeyim. Ama siz bu yayılmayı neden istiyorsunuz, Baley?”

“Ben, insanlığın Galaksiye yayılmadığı takdirde ilerleyemeyeceğine inanıyorum. Bunun coğrafi bir yayılma olması da şart değil. Ama başka tür gelişmeleri sağlayacak en belirgin yol da bu. İnsanlar, diğer akıllı yaratıkları tehlikeye düşürmeyecek bir biçimde yayıldıkları

ve bomboş dünyalar bulabildikleri takdirde bunu neden yapmasınlar? Bu koşullarda yayılma ya karşı koymak çöküşü kesinleştirir.”

“Demek seçenekleri görüyorsunuz? Yayılma ve ilerleme? Yayılmaktan kaçınma ve çökme?”

“Evet, öyle sanıyorum, işte bu yüzden Arz yayılmayı red ettiği takdirde bu işi Uzaycıların üstlenmeleri gerektiğini söylüyorum, insanlık, ister Arzlıların ister Uzaycıların yardımıyla, yayılmalı. Bu görevi Arzlıların yerine getirmesi hoşuma gider. Ama bu olmuyorsa Uzaycıların Galaksiye yayılmaları yerimizde saymamızdan çok daha iyi olur bence Ya bu, ya şu.”

“Ya biri yayılır, diğeri ise yerinde sayarsa?”

“O zaman yayılan toplum gitgide daha güçlenir. Yerinde sayan ise zayıflar.”

“Bundan emin misiniz?”

“Bence bu kaçınılamayacak bir sonuç.”

Fastolfe başını salladı. “Aslında ben de böyle düşünüyorum, işte bu yüzden hem Arzlıların ve hem de Uzaycıların yayılıp İlerlemelerini sağlamaya çalışıyorum, işte üçüncü seçenek de bu. Bence bu en iyisi.”

7b.

Giskard’ın hafıza bankasında bu konuşmayı izleyen günler de vardı. İnanılmayacak kadar kalabalık yollar. İnsan selleri. Yüksek mevkilerdeki görevlilerle yapılan sayısız konuşmalar. Kalabalığı oluşturan insanların kafaları.

Özellikle kalabalıktakilerin kafaları…

Giskard böyle zamanlarda kafaları birbirlerinden ayırt edemiyordu. Ancak Fastolfe birkaç görevliyle konuştuğu zaman robot da onların kafalarıyla teker teker ilgilenebiliyordu.

Giskard, Arzdan ayrılma günü yaklaştığı sırada Baley’le yalnız kalmayı başarabildi. Robot, onları bir süre rahatsız etmemeleri için birkaç beyinde ufak tefek değişiklikler de yaptı.

Baley robota özür diler gibi, “Aslında seninle ilgilenmediğimi sanma, Giskard,” dedi. “Sadece seninle yalnız kalma fırsatı bulamadım. Arzda önemli bir insan sayılmıyorum. Bu yüzden de istediğim zaman şuraya buraya gitmem de imkânsız.”

“Bunun farkındayım, efendim. Ama şimdi bir süre yalnız kalabileceğiz.”

“İyi. Dr. Fastolfe bana Gladia’nın İyi olduğunu söyledi. Ama belki bunu iyi kalpliliğinden yaptı. Bu sözleri duymak istediğimi düşündüğü için. Aslında Gladia’nın durumu iyi mi?”

“Dr. Fastolfe size gerçeği söyledi, efendim.”

“Aurora’da son konuşmamız sırasında senden Gladia’yı korumanı, ona bir zarar gelmesine engel olmanı İstemiştim. Bunu hatırladığını umarım.”

“Dostum Daneel de, ben de bu isteğinizi unutmadık, efendim. Ben her şeyi ayarladım. Dr. Fastolfe öldüğü zaman Dostum Daneel’le ben Madam Gladia’nın evine yerleşeceğiz. O zaman Madamı daha iyi koruyabileceğiz.”

Baley kederle, “Bu ben öldükten sonra olacak,” dedi.

“Bunu anlıyorum, efendim ve üzülüyorum.”

“Evet ama çaresi de yok. Ancak krizli bir an gelecek. Belki de ikiniz daha Gladia’nın yanına yerleşmeden. Ama ben öldükten sonra…”

“Düşündüğünüz nedir efendim? Nasıl bir kriz bu?”

“Giskard, bu tehlikeli duruma Dr. Fastolfe’un ikna gücünün fazla olması yol açabilir… Ya da şimdi bu işi Doktorla ilgili bir faktör hallediyor.”

“Efendim?”

“Dr. Fastolfe’un görüp konuştuğu her görevli artık heyecanla göç lehinde konuşuyor. Eskiden hiç de böyle değillerdi. Kamu oyunu oluşturan liderler göçü destekledikleri takdirde başkaları da onları izleyecek. Ve bu salgın bir hastalık gibi yayılacak.”

“İstediğiniz bu değil miydi, efendim?”

“Evet, öyle. Ama bana bu kadarı da fazlaymış gibi geliyor. Galaksiye yayıldığımızı düşünelim. Ama ya Uzaycılar aynı şeyi yapmaktan kaçınırlarsa?”

“Neden kaçınsınlar?”

“Bilmiyorum. İlerleme sadece bir ihtimal. Ya insanlar ilerleyemezlerse?”

“Söylediğinize göre Arz ve Arzlıların yerleştiği bütün dünyalar güçlenecek.”

“Uzaycılar ise güçsüzleşecekler. Ama bir süre Uzaycılar Arzdan ve Göçmenlerden daha güçlü olacaklar. Tabii aradaki fark yavaş yavaş kapanacak. Sonunda Uzaycılar, Arzlıların gitgide artan bir tehlike olduğunu anlayacaklar. Tabii o zaman Arzın ve Göçmenlerin çok geç kalınmadan durdurulmaları gerektiğine karar verecekler. Ve herhalde şiddetli önlemler alacaklar. İşte bu krizli süre insanların bütün geleceğini kararlaştıracak.”

“Ne demek istediğinizi anlıyorum, efendim.”

Baley bir süre sessizce düşündü. Sonra da sanki sözlerinin duyulmasından korkuyormuş gibi. “Yeteneklerini kimler biliyor, Giskard?” diye fısıldadı.

“İnsanlar arasında sadece siz, efendim. Ve siz bundan başkalarına söz edemezsiniz.”

“Edemeyeceğimi çok iyi biliyorum. Ama şimdi mesele şu: konuştuğunuz her görevlinin fikrini değiştirmesini ve Göç konusunu desteklemesini Fastolfe değil sen sağladın. Bunu yapabilmek için de Fastolfe’u etkiledin. O da Arza Daneel’i değil seni getirdi. Senin buraya gelmen şarttı. Daneel ise sadece insanların aklını karıştırırdı.”

Giskard, “Arzlıları inciterek işi daha güçleştirmeyi istemedim,” dedi. “Onun için Arza kalabalık bir grubun inmesini engelledim. Daneel bakımından üzgünüm, efendim. Onunla buluşamadığınız için hayal kırıklığına uğradığınızı sezdim.”

“Eh…” Baley başını salladı. “Böyle davranmak zorunda olduğunu biliyorum. Yalnız Daneel’e kendisini çok özlediğimi anlatmalısın. Şimdi… Arz diğer dünyalara yayılma politikasını izler ve o sırada Uzaycılar bu yarışta geride kalırlarsa bu durumdan sen sorumlu olacaksın, Giskard. Kaçınılmaz o krizden de öyle. Bu sürede yeteneklerini kullanarak Arzı

korumalısın. Bu da senin sorumluluğun.”

“Elimden geleni yapacağım, efendim.”

“Bu bakımdan başarılı olduğun takdirde Amadiro ya da onu destekleyenler Gladia’ya şaşırabilirler. Onu korumayı da unutmamalısın.”

“Daneel ve ben bunu hiç bir zaman unutmayacağız.”

“Teşekkür ederim, Giskard.”

Robotla adam ondan sonra birbirlerinden ayrıldılar.

Giskard, Fastolfe’un peşinden modüle bindiği zaman Baley’i bir defa daha gördü. Ama bu sefer Arzlıyla konuşma fırsatını bulamadı. Baley sadece elini sallayarak sessizce. “Unutma,” dedi. Giskard bu kelimeyi anladı. Bunun gerisindeki duyguları da sezdi. Ondan sonra Giskard, Baley’i bir daha hiç görmedi. Hiç!

8.

Giskard, Arza yaptığı tek yolculuğu hatırlarken, aklına her zaman Fastolfe’la Robotik Enstitüsüne, Amadiro’yu görmeye gidişleri geliyordu.

Bu konuşmayı ayarlamak kolay olmamıştı. Amadiro uğradığı yenilginin etkisinden kurtulmamıştı. Fastolfe’un evine giderek gururunu büsbütün ayaklar altına almak niyetinde de değildi. Fastolfe bunu öğrendiği zaman Giskard’a, “Pek ala,” dedi. “Zafer kazandığıma göre cömertçe davranabilirim. Ben ona giderim. Amadiro’yu görmem şart.”

Fastolfe, Robotik Enstitüsünün üyelerindendi artık. Baley’nin Amadiro’nun ezilmesini sağlaması Doktora bu kapının açılmasına neden olmuştu. Fastolfe da buna karşılık insana benzeyen robotların yapılması ve çalıştırılmasıyla ilgili bütün notlarını Enstitüye devretmişti. Bir kaç robot yapılmış, sonra proje bir kenara atılmıştı. Fastolfe buna sinirleniyordu.

Fastolfe o gün önce Enstitüye yalnız başına gitmeyi düşündü. Yanına hiç robot almadan. Düşman kampında savunmasız halde olacaktı. Ama ayrıca bu Fastolfe’un kendisine ne kadar güvendiğini de gösterecekti. Amadiro da anlayacaktı bunu. Ama Fastolfe sonunda, nasıl olduğunu anlamadan, Giskard’ı da yanına aldı.

Fastolfe Amadiro’yu görmeyeli adam biraz kilo vermişti. Ama yine de iri yarıydı. Bir zamanlar adeta özelliği olan o güven dolu tebessümü kaybolmuştu. Fastolfe içeri girdiği zaman yine gülümsemeye çalıştı ama sadece dişlerini göstermeyi başarabildi. Sonra bunun, yerini sıkıntılı bir hoşnutsuzluk aldı. Fastolfe Amadiro’nun küçük adını rahatça kullanarak. “Ee, Kelden,” dedi. “Birbirimizi pek sık göremiyoruz. Oysa dört yıldan beri iş arkadaşıyız.”

“Sahte dostluktan vaz geçelim, Fastolfe.” Amadiro’nun hafif homurtusu öfkeliydi. “Beni Amadiro diye çağır. Biz sadece ismen iş arkadaşıyız. Dış siyasetinin Aurora’nın intiharı demek olduğuna inandığımı da saklamıyorum. Hiç bir zaman saklamadım zaten.”

Amadiro’nun üç robotu da odadaydılar. Fastolfe kaşlarını kaldırarak onları inceledi. “Barıştan yana olan bir adamla tek robotuna karşı etkileyici korunma önlemleri almışsın, Amadiro.”

“Onlar sana saldıracak değiller, Fastolfe. Bunu sen de pek ala biliyorsun. Ama neden

Giskard'ı getirdin? Niçin yanına şaheserin Daneel'i almadın?"

"Daneel senin yanında güvende olabilir miydi, Amadiro?"

"Bu sözleri nükte yapmak için söylediğini düşüneceğim. Artık Daneel'e ihtiyacım yok. Biz kendi insan biçimi robotlarımızı yapıyoruz."

"Benim planlarımı kullanarak."

"Onları geliştirdik."

"Ama insan biçimi robotları kullanmıyorsunuz. İşte bu yüzden seni görmeye geldim. Enstitüde sadece ismen bir yerim olduğunu biliyorum. Fikirlerimi ve önerilerimi dinlemek bir tarafa buraya gelmemden bile hoşlanmadığının farkındayım. Ama Enstitünün bir üyesi olarak insan biçimi robotları kullanmamanı protesto etmek zorundayım."

"Onları hangi alanda kullanmamı istiyorsun?"

"İnsan biçimi robotlar daha sonra Uzaycıların göç edecekleri yeni dünyaları geliştirmek ve hazırlamak için kullanılacaklardı, öyle değil mi?"

"Ama sen buna karşıydın, Fastolfe, Unuttun mu?"

Fastolfe, "Evet, karşıydım," diye itiraf etti. "Çünkü ben Uzaycıların, kendilerinin yeni dünyalara göç etmelerini ve o gezegenleri uygun biçimde değiştirmelerini İstiyordum. Ama bu olmadı. Olacağı da yok. O halde o yeni dünyalara insanlara benzeyen robottan yollayalım. Her halde bu hiç bir şey yapılmamasından daha iyidir."

"Fikirlerinle Komiteyi etkilediğin sürece hiç bir şey yapamayacağız Fastolfe. Uzaycılar geliştirilmemiş, vahşi dünyalara gidecek değiller. Ayrıca onların insan biçimi robotlardan hoşlanmadıkları da anlaşılıyor."

"Uzaycılara o robotlardan hoşlanma şansı verdin mi ki? Arzlılar yeni dünyalara yerleşmeye başladılar. Geliştirilmemiş vahşi dünyalara bile. Ve bunu robotların yardımı olmadan başardılar."

"Bizlerle Arzlılar arasındaki farkları pek ala biliyorsun. Sekiz milyar Arzlı var. Göçmenleri de unutma."

"Uzaycılar ise beş buçuk milyar."

Amadiro acı acı, "Tek fark nüfusta değil," dedi. "Bu Arzlılar böcekler gibi ürüyorlar."

"Ne münasebet! Arzın nüfusu yüzyıllardan beri hemen hemen hep aynı."

"Ama üreme potansiyeli var ya! Bu göç konusuna daha fazla önem verdikleri takdirde her yıl nüfuslarını yüz altmış milyon arttırabilirler. Yeni dünyalara doluşurlarken bu oran daha da yükselir."

"Bizim de her yıl yüz milyonluk bir artışı sağlayacak biyolojik gücümüz var."

"Ama toplumsal yeteneğimiz yok. Biz uzun ömürlüyüz. Yerimizi bir başkasının çabucak almasını istemiyoruz."

"Toplumumuzun yeni üyelerini başka gezegenlere yollayabiliriz."

“Gitmezler ki. Biz vücutlarımıza değer veriyoruz. Bu vücutlar güçlü ve sağlıklı. Dört yüz yıl yaşayacak kadar hem de. Arzlılar yüz yıldan daha kısa bir sürede tükenen, hastalıklarla sarsılan ve o kısacık sürede yozlaşan vücutlarına değer veremezler. Her yıl milyonlarca insanı berbat bir yere hatta ölüme göndermek onlar için önemli olamaz. Aslında kurbanların mutsuzluk ve ölümden de korkmamaları gerekir. Arzda da durum aynı değil mi? Göç eden Arzlılar o illetli dünyalarından kaçıyorlar. Çünkü yeni bir gezegenin asıl dünyalarından daha kötü olamayacağını biliyorlar. Diğer taraftan biz güzelce geliştirilmiş, rahat dünyalarımıza değer veriyoruz. Onlardan kayıtsızca ayrılmak istemiyoruz.”

Fastolfe içini çekti. “Bütün bu sözleri o kadar çok duydum ki… Sana basit bir gerçeği hatırlatabilir miyim, Amadiro? Aurora da bir zamanlar vahşi ve gelişmemiş bir dünyaydı. Burası da insanların yaşayabilmeleri için değiştirildi. Bütün diğer Uzaycı dünyaları da öyle.”

Amadiro, “Ben de senin bütün iddialarını midem bulanıncaya kadar dinledim,” diye homurdandı. “Ama sana cevap vermekten de bıkmayacağım. İnsanlar Aurora’ya ilk yerleştikleri zaman belki gezegen ilkel bir yerdi. Ama Aurora’ya da önce Arzlılar yerleştiler. Yeni dünyalara da Arzlılar gitmedilerse bile bu işi henüz Arzın etkisinden kurtulmamış olan Uzaycılar yaptılar. Ama artık çağımız böyle bir şey için uygun değil. O zaman başarılanlar bu gün yapılamaz.” Ağzı öfkeyle çarpıldı. “Hayır, Fastolfe, politikan yüzünden yeni bir Galaksi yaratılıyor. Sadece Arzlıların yaşayacakları bir Galaksi. Uzaycılar ise gitgide zayıflayıp mahvolacaklar. Bu başladı bile. İki yıl önce Arza yaptığın o ünlü yolculuk bizim için dönüm noktası oldu. Kendi vatandaşlarına ihanet ettin ve o yarı-insan yaratıkların Galaksiye yayılmaları için onlara cesaret verdin. Sadece bu iki yıl içerisinde Arzlılar yirmi dört gezegene yerleştiler. Gün geçmiyor ki başka dünyalara uzanmasınlar.”

Fastolfe, “Abartıyorsun,” dedi. “O Göçmen dünyalarından hiç biri de insanların yaşamasına uygun değil. Bu durum yıllarca da değişmeyecek. O dünyalara giden insanların hepsinin yaşayacağını da sanmıyorum. Gezegenleri uygun biçimde değiştirmeyi de başaramayacaklar. Yakın dünyalara yayılırlarken daha uzaktaki gezegenlere yerleşme ihtimali zayıflayacak. Ve o ilk hız kaybolacak. Arzlıların yayılmaları için onlara cesaret verdim. Çünkü bizim de yeni dünyalara gideceğimizden emindim. Eğer biraz çaba gösterirsek Arzlılara yine de yetişebiliriz. Sağlıklı bir rekabetle Galaksiyi doldururuz.”

Amadiro, “Hayır,” diye bağırdı. “Seninki siyasetlerin en mahvedicisi! Budalaca bir idealizm! Yayılma tek taraflı ve yapacağın her şeye rağmen öyle de kalacak. Arzlılar yeni dünyalara üşüşüyorlar! Onları, durdurulamayacak kadar güçlenmeden önce engellemeliyiz.”

“Bunu nasıl yapacaksın? Arzla bir dostluk anlaşmamız var. Buna göre Arzlılar bir Uzaycı dünyasına yirmi ışık-yılı kadar yaklaşmadıkça onların uzaya yayılmalarını engellemeyeceğiz. Arzlılar bu koşul konusunda büyük bir dikkatle davranıyorlar.”

Amadiro, “O anlaşmayı herkes biliyor,” dedi. “Böyle bir anlaşma daha güçlü tarafın milli çıkarlarına dokunduğu zaman o imzalı kağıt parçasına aldırılmadığını da bildiği gibi. Bence o anlaşmanın hiç bir değeri yok.”

“Benim için var. Ve o anlaşmaya uyulacak.”

Amadiro başını salladı. “İnancın insanın içine dokunuyor. Sen iktidardan düştükten sonra

anlaşmaya nasıl uyacaklar?”

“Henüz iktidardan düşmek niyetinde değilim.”

“Arz ve Göçmenler güçlenirken, Uzaycılar korkmaya başlayacaklar. Ondan sonra sen de iktidarda fazla kalamayacaksın.”

Fastolfe sordu. “O anlaşmayı yırtar, Göçmen dünyalarını ortadan kaldırır ve Arzın kapılarını da sıkıca kaparsan, Uzaycılar Galaksiye yayılırlar mı?”

“Belki yayılmazlar. Ama yayılmamaya, yerimizde çok rahat olduğumuza karar verirsek bu neyi değiştirir?”

“O zaman Galaksi insanların kurduğu bir imparatorluk halini alamaz.”

“Alamazsa ne olur?”

“Uzaycılar durgunlaşır ve yozlaşırlar. Dünyalarına hapsedilen Arzlılar gibi.”

“Senin partinin ileri sürdüğü uydurma iddialardan biri de bu, Fastolfe. Böyle bir şey olacağını gösteren bir tek kanıt bile yok. Ama öyle bir tehlike olduğunu farz edelim. Yine geleceğimizi biz seçmiş oluruz. Ve hiç olmazsa Galaksi o kısa ömürlü barbarların eline geçmez.”

Fastolfe, “Yani sen, ‘Arzlılar Galaksiye yayılmasınlar da, Uzaycı uygarlığı çöksün, buna razıyım’ mı demek istiyorsun?” diye söylendi. “Ciddi misin?”

“Öleceğimizi sanmıyorum, Fastolfe. Ama evet… hastalıklı, kısa ömürlü, insan sayılmayacak yaratıkların zafere erişmeleri, bizim ölümümüzden daha korkunç bir şey olur!”

“Ve biz o yaratıkların torunlarıyız.”

“Artık jenetik bakımından onlarla hiç bir bağımız yok. Milyarlarca yıl önce atalarımızın arasında solucanlar da varmış. Şimdi biz de birer solucan mıyız?”

Fastolfe dudaklarını birbirine bastırarak gitmek için kalktı. Gözleri öfkesinden ateş saçan Amadiro onu engellemek için bir şey yapmadı.

9.

Daneel’in Giskard’ın hatıralara dalmış olduğunu anlaması imkansızdı. Bir kere Giskard’ın yüzündeki ifade değişmiyordu. İkincisi robotun hatıralara dalması insanlarınki gibi olmuyordu, Bu fazla zaman da almıyordu. Diğer taraftan Giskard’ın geçmişi hatırlamasına neden olan düşünce dizisi Daneel’in de robot arkadaşının kendisine anlattığı o geçmişte kalmış olan olayları kafasından, geçirmesine yol açmıştı. Duraklamadan konuşmalarını sürdürüyorlardı ama çok değişik bir biçimde, sanki ikisi de birbirleri adına geçmişi düşünüyorlardı.

Daneel, “Artık Aurora’lılar Arzdan ve Göçmen dünyalarından daha zayıf olduklarını biliyorlar.” dedi. “O halde Elijah Baley’nin tahmin ettiği kriz de atlatılmış sayılır, Dostum Giskard.”

“Öyle gözükebilir, Dostum Daneel.”

“Bunu sağlamak için çok çabaladın.”

“Öyle. Komitenin her zaman Dr. Fastolfe’un etkisinde kalmasını sağladım. Kamu oyunu oluşturanı kimselerin fikirlerini bir biçime sokmak için elimden geleni yaptım.”

“Ama ben yine de endişeliyim.”

Giskard, “Ben bu, işin her devresinde endişeliydim.” diye açıkladı. “Ama kimseye de zarar vermemeye çalıştım. Ancak kafalarına hafifçe dokunmamın yeterli olacağını anladığım kimselerle ilgilendim. Başka hiç bir insana dokunmadım. Arzda sadece misillemeden korkan kimseleri etkiledim. Özellikle aslında bu korkuları hafif olan insanları seçtim. Aurora’da ise durum bunun tersiydi. Buradaki liderler rahat dünyalarından gitmelerine yol açacak bir siyaseti desteklemeyi istemiyorlardı. Ben de onların bu duygularını güçlendirdim. Bu insanları Aurora’ya bağlayan gizli bağları sağlamlaştırdım. Bütün bunları yapmak beni her zaman… biraz… sarstı.”

“Neden? Arzı yayılmaya teşvik ettin. Uzaycıların ise bu konuda cesaretlerini kırdın. Böyle olması da gerekmiyor muydu?”

“Dostum Daneel, sen bir Arzlının benim için bir Uzaylıdan daha değerli olduğunu mu sanıyorsun? Her ikisi de insan neticede.”

“Arada farklar var. Elijah’ı, Galaksinin bomboş kalmasındansa Arzlıların yenilgiye uğramalarına razıydı. Dr. Amadiro, ‘Arzlılar Galaksiye yayılmasınlar da,’ diyor. ‘Ne olursa olsun.’ Hem Arzlıların hem de Uzaycıların güçlerini kaybetmelerine razı. Elijah, Arzlıların ya da Uzaycıların başarıya erişmelerini umutla bekliyordu. Amadiro ise iki tarafın da başarıya erişmemesine razı. Bu durumda Baley’i seçmemiz gerekmez mi?”

“Evet, Dostum Daneel. Öyle gözüküyor. Ama eski ortağın Elijah Baley’nin çok değerli olduğunu düşünüyorsun. Acaba bu düşünce seni ne dereceye kadar etkiliyor?”

Daneel, “Ortak Elijah’nın hatıralarına büyük değer veriyorum,” diye açıkladı. “Ve Arzlılar da onun vatandaşları.”

“Bu hatıralara değer verdiğin belli. Sana uzun yıllardan beri bir insan gibi düşündüğünü söylüyorum, Dostum Daneel. Ama acaba bu aslında bir iltifat sayılır mı? Tabii bir insan gibi düşünmekle beraber gerçek bir insan da değilsin. Ve neticede Üç Kural seni bağlıyor. Bir insana zarar vermen imkansız. Bu insan ister Arzlı olsun, ister Uzaycı.”

“Bazen iki insandan birini tercih etmen gerekiyor Dostum Giskard. Bize Madam Gladia’yı korumamız için özel emirler verildi. Zaman zaman Madam Gladia’yı koruyabilmek için bir insana zarar vermek zorunda kalacağım. Ve açıkçası bir Arzlıyı koruyabilmek için bir Uzaycıya zarar vermekten kaçınmayacağımı düşünüyorum.”

Giskard, “Öyle düşünebilirsin,” diye cevap verdi. “Ama bir genelleme yapamazsın. Bir olayda belirli koşullar sana yol gösterir. Ben de aynı durumdayım. Arzlılara cesaret verdim. Uzaycıları engelledim. Böylece Dr. Fastolfe’un Aurora hükümetini ikna etmesini sağladım. Hükümet bir göç politikası izlemeye ve Galakside gitgide yayılan iki gücün bulunmasına karar verdi. Ama korkarım Dr. Fastolfe’un bütün çabaları boşuna çıktı. Doktor bu yüzden gitgide umutsuzluğa kapıldı. Belki de bu nedenle erken öldü. Doktorun kafasındaki bu düşünceyi sezdim ve bu bana acı verdi. Ama, Dostum Daneel, yine de…” Giskard durakladı. Daneel, “Evet?” dedi.

“Bu söylediklerimi yapmasaydım Arzın yayılma gücü çok azalırdı. Aurora’nın bu yöndeki çalışmaları ise yine de artmazdı. O zaman Dr. Fastolfe iki taraflı bir hayal kırıklığına uğrardı. Arz ve Aurora yüzünden. Üstelik Dr. Amadiro yüzünden bütün gücünü de kaybederdi. Istırabı daha da büyük olurdu. Sağlığı sırasında en büyük sadakat borcum olan kimse Dr. Fastolfe’du. Bu yüzden onu daha az hayal kırıklığına uğratacak yolu seçtim. İlgilendiğim diğer insanlara da fazla bir zarar vermedim. Dr. Fastolfe Aurora’lıları… ve genellikle Uzaycıları… ikna edemediği için devamlı üzülüyordu. Ama hiç olmazsa yıldızlara göç eden Arzlıların çalışmaları ona sevinç veriyordu.”

“Hem Arzlılara, hem de Uzaycılara cesaret veremez miydin Dostum Giskard? Böylece Dr. Fastolfe iki katı sevinirdi.”

“Bu benim aklıma da geldi tabii, Dostum Daneel. Bu olasılığı inceledim. Ama sonunda bunu yapamayacağımı anladım. Arzlıları göçe teşvik için onlara zarar vermeyecek küçük bir değişiklik yeterliydi. Ama Aurora’lıları teşvik etmek için büyük değişiklikler yapmak gerekiyordu. Bu da onlara büyük bir zarar verirdi. Birinci Kural bunu engelliyordu.”

“Yazık.”

“Doğru. Dr. Amadiro’nun kafasını ciddi bir biçimde değiştirseydim, neler olurdu, bunu bir düşün. Ama adamın o kökleşmiş olan Dr. Fastolfe’a karşı koyma isteğini nasıl değiştirebilirdim? Bu Dr. Amadiro’nun kafasını yüz seksen derece döndürmesi için ona zorlamaya benzerdi. Adamın kafasını da, İçindeki fikirleri de böyle çevirmek onu aynı biçimde öldürürdü.” Giskard bir an durdu sonra da konuşmasını sürdürdü. “Dostum Daneel, gücün bedeli sık sık çıkmaza girmektir. Ben de durmadan böyle bir durumla karşılaştım. İnsanlara zarar verilmesini engelleyen Birinci Robotik Kuralı aslında hepimizin kolaylıkla görebileceği fiziki yaralanmalarla ilgilidir. Ve biz bu konuda kolaylıkla karar verebiliriz. Ancak sadece ben insanların duygularını anlıyor ve kafalarının içini görebiliyorum. Bu yüzden onlara gözle görülemeyecek zararlar verilebileceğini biliyorum. Ama onları tamamiyle anlayabildiğimi de söyleyemem. Çok kere iyice emin olmadan hareket etmek zorunda kalıyorum. Bu da devrelerimde devamlı bir gerilim yaratıyor.

“Ama yine de başarılı olduğumu düşünüyorum. Uzaycıların kriz noktasını aşmalarını sağladım. Aurora artık Göçmenlerin gitgide güçlendiklerini biliyor. Bu yüzden onlarla çarpışmamaya da çalışacak. Her halde misilleme için çok geç kalmış olduklarının farkındalar. Bu bakımdan Elijah Baley’e verdiğimiz sözü yerine getirmiş de sayılırız. Arzın Galaksi’ye yayılmaya giden yola sapmasını sağladık. Galaksi İmparatorluğuna giden yola.”

İki robot Gladia’nın evine doğru gidiyorlardı artık. Daneel birdenbire durakladı. Diğer robotun omzunu hafifçe sıkarak onun da durmasını sağladı. “Çizdiğin tablo çok çekici. Ortak Elijah bizimle gurur duyardı. Tabii eğer dediğin gibi bu görevi başarabildiysek. Herhalde Elijah, ‘Kurtarıcı Robotlar ve İmparatorluk,’ der ve belki de omzuma vururdu. Ama… dediğim gibi yine de endişeliyim, Dostum Giskard.”

“Hangi bakımdan. Dostum Daneel?”

“Acaba Ortak Elijah’nın yüzyıllar önce sözünü ettiği kriz anını gerçekten atlattık mı? Uzaycıların misilleme yapmaları için gerçekten artık çok geç mi?”

“Neden bu kuşkulara kapılıyorsun, Dostum Daneel?”

“Dr. Mandamus’un Madam Gladia’yla konuşurken takındığı tavır kuşkularımı uyandırdı.”

Giskard gözlerini Daneel’e dikti. O sessizlikte serin rüzgarın yaprakları hışırdattığını duydular. Bulutlar dağılıyordu. Yakında güneş ortaya çıkacaktı, iki robotun kısa sözcüklerle yaptıkları konuşma uzun sürmemişti. Gladia’nın henüz nerede kaldıklarını düşünmeyeceğini biliyorlardı. Giskard, “O konuşmada seni endişelendirecek ne vardı?” diye sordu.

Daneel, “Elijah Baley’nin şaşırtıcı bir problemi nasıl çözümlediğini görme fırsatını buldum,” dedi. “Hem de dört defa. Bu dört olayda da Ortak Elijah kısıtlı ve… hatta yanıltıcı… bilgilerin yardımıyla yararlı bir sonuca varmayı başardı. Ben de o zamandan beri… kafamın kısıtlı olmasına rağmen.. Elijah Baley gibi düşünmeye çalışıyorum.”

“Bu bakımdan başarılı olduğun anlaşılıyor, Dostum Daneel. Sana kaç defa insanlar gibi düşündüğünü söyledim.”

“Bildiğin gibi Dr. Mandamus, Madam Gladia’ya onu iki nedenle görmek istediğini söyledi. Bunun üzerinde ısrarla durdu. Bu problemlerden biri kendi atalarıydı. Yani Elijah Baley’nin torunu olup olmadığı meselesi. İkincisi ise şu Göçmenle ilgiliydi. Dr. Mandamus, Madamdan o Göçmeni görmesini ve sonra da bu konuda onlara bilgi vermesini istedi. Bu ikinci konunun Komite için önemli olduğu söylenebilir. İlk problem ise sadece Mandamus için önemliydi.”

Giskard, “Dr. Mandamus, aile şeceresinin Dr. Amadiro için de önemli olduğunu söyledi,” diye hatırlattı. “O zaman bu kişisel problemin bir değil, iki kişi için önemli olduğunu söyleyebiliriz, Dostum Giskard. Ama bu yine Komite ve tabii genel olarak Aurora için önemli bir mesele sayılmaz.”

“Devam et. Dostum Daneel.”

“Ama Dr. Mandamus bu resmi işi ikinci plana attı. Problem sanki birdenbire aklına gelmiş gibi. Mesele çabucak halledildi. Yani adamın kalkıp buraya gelmesini gerektirecek bir şey değildi bu. Komitenin herhangi bir üyesi holografik-görüntüyle bu konuyu hallederdi. Diğer taraftan Dr. Mandamus şeceresi konusunu önce açtı. Bu konudan uzun uzadıya söz etti. Ayrıntılara girdi. Ve bu meseleyi ondan başkası da halledemezdi.”

“Peki, ne sonuca vardın, Dostum Daneel?”

“Bence Dr. Mandamus, Madam Gladia’yla karşılıklı konuşabilmek için bu Göçmen meselesini bir bahane olarak kullandı. Madamla yalnız başına ataları konusunu görüşmek istiyordu. Onu sadece şeceresi ilgilendiriyordu. Başka hiç bir konunun adam için önemi yoktu. Bu sonucu sen destekleyebilir misin, Dostum Giskard?”

Aurora’nın güneşi henüz bulutların arasından sıyrılmamıştı. Giskard’ın gözlerindeki hafif pırıltı kolaylıkla görülebiliyordu. “Gerçekten de konuşmanın ilk yarısında Dr. Mandamus’un kafasındaki gerilim çok fazlaydı. İkinci yarıda bu hafifledi. Belki bu bir tür destekleme sayılır, Dostum Daneel.”

Daneel, “O zaman kendi kendimize şu soruyu sorabiliriz,” dedi. “Dr. Mandamus’un ataları konusu adam için neden bu kadar önemli.”

Giskard, “Dr. Mandamus bunu açıkladı ya.” diye cevap verdi. “Ancak Elijah Baley’nin

torunu olmadığını kanıtlayabildiği takdirde meslek hayatında ilerleyebilecek. Mr. Baley'nin torunu olduğu takdirde desteğine ihtiyaç duyduğu Dr. Amadiro onun aleyhine dönecek."

"Evet, adam öyle söyledi. Dostum Giskard. Ama konuşma sırasında olanlar bu iddiayı çürütüyor."

"Neden böyle söylüyorsun? Lütfen İnsan gibi düşünmeye devam et, Dostum Daneel. Bu benim için çok öğretici oluyor."

Daneel ciddi ciddi, "Teşekkür ederim, Dostum Giskard," dedi. "Şimdi… dikkat ettin mi, adam, Madam Gladia'nın onun Ortak Elijah'nın torunu olamayacağıyla ilgili tek bir sözünü bile yeterli bulmadı. Dr. Mandamus her seferinde de Dr. Amadiro'nun bu iddiayı kabul etmeyeceğini söyledi."

"Evet. Peki, sen bundan ne sonuç çıkardın?"

"Madem Dr. Mandamus, Dr. Amadiro'nun Elijah Baley'nin torunu olmadığını gösterecek hiç bir iddiayı kabul etmeyeceğinden emindi, o halde neden bu konuyu Madam Gladia'yla konuşmak zahmetine katlandı? Başından beri bunun yararı olmayacağını biliyordu."

"Belki, Dostum Daneel. Ama seninki sadece bir tahmin. Dr. Mandamus'un bu hareketinin nedenini açıklayabilir misin?"

"Açıklayabilirim. Dr. Mandamus, amansız Dr. Amadiro değil, kendi kendisini ikna için atalarıyla ilgili o soruları sordu."

"O halde neden Dr. Amadiro'dan söz etti? Niçin kısaca, 'Bunu ben öğrenmek istiyorum,' demedi."

Daneel usulca güldü. Diğer robotun yüzünde böyle bir ifade belirmesi imkansızdı. Daneel, "Dr. Mandamus öyle söyleseydi," diye açıkladı, "o zaman Madam Gladia muhakkak ki, 'Bu sizin üzerinize vazife değil derdi. Ve adam da hiç bir şey öğrenemezdi. Ama Madam Gladia, Dr. Amadiro'dan nefret ediyor. Dr. Amadiro da Elijah Baley'den… Madam Gladia'nın Dr. Amadiro'nun kendisiyle ilgili bir düşüncesine fena halde sinirleneceği kesindi. Amadiro'nun iddiası doğru olduğu takdirde Madam kızacaktı. Ama yalan olduğu takdirde iyice öfkelenecekti. Bu durumda olduğu gibi. Madam Dr. Amadiro'nun yanıldığını belirtmeye çalışacak ve bu uğurda gereken her kanıtı açıklayacaktı. Tabii Dr. Mandamus'un her kanıt için soğuk bir tavırla, 'Bu yeterli değil' demesi Madam Gladia'yı büsbütün kızdıracaktı. Bu yüzden daha başka açıklamalar da yapacaktı. Dr. Mandamus bu yolu Madam Gladia'dan kabil olan her şeyi öğrenebilmek için seçti. Sonunda da bir Arzlının torunu olmadığına iyice inandı. Amadiro'nun bu konudaki duyguları şüphe götürecek gibi değildi sanırım."

Giskard, "Dostum Daneel," dedi. "Çok ilginç bir düşünce bu. Ama temeli pek sağlama benzemiyor. Bunun ancak senin bir tahminin olduğunu söyleyebiliriz."

Daneel, "Dr. Mandamus konuyu kapattığı sırada güya Dr. Amadiro'yu ikna edecek bir kanıt bulamamıştı," diye cevap verdi. "Yani öyle olduğuna bizi inandırmaya çalıştı. Ama o zaman çok üzülmüş ve umutsuzluğa kapılmış olması gerekmez miydi? İddiasına göre bu yüzden ilerleyemeyecek ve Enstitünün başına da geçemeyecekti. Ama bence adamın öyle üzülmüş gibi bir hali yoktu. Aksine pek sevinmişe benziyordu. Tabii ben bu sonuca ancak bir

insanın dış görünüşüne bakarak varabilirim. Ama sen bu konuda benden çok daha başarılısın. Söyle, Dostum Giskard, Madam Gladia'yla bu konuda yaptığı konuşma sona erdiği sırada Dr. Mandamus'un ruh hali nasıldı?"

Giskard, "Şimdi geriye bakıyorum da," diye mırıldandı. "Dr. Mandamus sadece sevinç duymuyordu. Dostum Daneel. Müthiş bir zafer kazanmış gibiydi. Bana düşünce dizisini açıkladın. İyice sezdiğim o zafer hissi de yürüttüğün mantığın doğru olduğunu açıklıyor. Hatta şimdi bütün bunları neden fark edemediğimi düşünüyorum,.."

"Dostum Giskard, ben de Elijah Baley'nin yürüttüğü mantığa böyle tepki gösterirdim. Bu sefer böyle bir mantık dizisi kurabilmemin bir nedeni şimdiki acil durum. Bu beni daha mantıklıca düşünmeye zorluyor."

"Kendini küçümsüyorsun, Dostum Daneel. Sen uzun bir süreden beri mantıklıca düşünüyorsun. Ama neden şimdi krizden söz ediyorsun? Bir dakika dur ve bunu bana açıkla. Dr. Mandamus'un Mr. Baley'nin torunu olmadığı için duyduğu zafer hissinden, sözünü ettiği krize nasıl geçtik?"

Daneel, "Dr. Mandamus, Dr. Amadiro'dan söz ederken bize yalan söylemiş olabilir," dedi. "Ama adamın mesleğinde ilerlemeyi çok istediğini rahatlıkla düşünebiliriz. Enstitünün başına geçmek için sabırsızlanıyor. Öyle değil mi, Dostum Giskard?"

Giskard sanki düşünüyormuş gibi bir an durdu. Sonra da, "Dr. Mandamus'un kafasında aradığım hırs değildi," diye açıkladı. "Adamın kafasını belirli bir amacım olmadan inceliyordum. Ve sadece yüzeydeki işaretlerin farkındaydım. Ama meslek hayatında ilerlemekten söz ederken hırs izleri belirmiş olabilir. Sözlerini desteklemem için güçlü nedenlerim yok, Dostum Daneel. Ama sana itiraz etmem için de öyle."

"Dr. Mandamus'un hırslı bir adam olduğunu kabul edelim. Ve bunun bizi hangi noktaya eriştirdiğine bakalım. Kabul mü?"

"Kabul."

Adamın Ortak Elijah'nın torunu olmadığını anladığı zaman duyduğu zafer hissinin meslek hayatında ilerleyeceğine inanmasıyla bir ilişkisi olabilir mi? Olamaz, çünkü Dr. Mandamus'un Dr. Amadiro'dan sırf Madamı etkilemek için söz ettiğini biliyoruz. Demek ki Dr. Mandamus başka bir nedenle istediğine erişeceğini düşünüyordu."

"Hangi nedenle?"

"Bu konuda bir kanıt yok. Ama ben bir tahminde bulunabilirim. Belki Dr. Mandamus başarı kazanmasını sağlayacak bir şeyler biliyor. Ya da yapabileceği önemli bir şey var. Böylece Dr. Amadiro'dan sonra Enstitünün başına geçmesini garantileyecek. Unutma, Dr. Mandamus atalarıyla ilgili konuşmanın sonunda, 'Güçlü silahlarım var,' dedi. Belki bu doğru. Ama o silahları ancak Ortak Elijah'nın torunu olmadığı takdirde kullanabilecek. O halde Arzlıların torunu olmadığına inandığı zaman duyduğu sevincin nedeni artık bu yöntemleri kullanabileceğini ve meslek hayatında ilerleyeceğini bilmesi."

"Ama bu 'güçlü silahlar' nedir, Dostum Daneel?"

Daneel ciddi ciddi, "Tahminler yürütmemizi sürdürelim," dedi. "Dr. Amadiro'nun hiçbir şeyi

Arzı yenmek ve eskisi gibi Uzaycı dünyalarına boyun eğdirmek kadar istemediğini biliyoruz. Dr. Mandamus, bunu başarmanın bir yolunu biliyorsa o zaman Dr. Amadiro'dan istediği her şeyi alabilir. İleride onun yerine geçme sözünü bile! Ancak Dr. Mandamus Arzın yenilmesini ve kötü duruma düşmesini sağlamak konusunda kararsız. Çünkü Arzlılarla akraba olduğunu düşünüyor. Arzlı Elijah Baley'nin torunu olması adamı engelliyor. Ancak Ortak Elijah'nın torunu olmadığını öğreniyor ve istediği gibi hareket edebileceğini düşünüyor. Ve tabii bu yüzden çok seviniyor."

Giskard sordu. "Yani Dr. Mandamus vicdanlı bir adam mı?"

"Vicdan mı?"

"Bu bazen insanların kullandıkları bir sözcük. Bu kelimeyle davranış kurallarına çok bağlı olduğu için kendi çıkarlarını bile hiçe sayan bir kimseyi tanımlıyorlar. Dr. Mandamus, uzaktan akraba olduğu insanlara zarar vererek yükselmek istemiyorsa o zaman vicdanlı bir adam demektir. Bu konuları çok düşündüm. Dostum Daneel. Çünkü bütün bunlar insanların davranışlarını yöneten bazı Kurallar olduğunu gösteriyor. Hiç olmazsa bazı durumlarda."

"Dr. Mandamus'un gerçekten vicdanlı bir insan olup olmadığını söyleyebilir misin?"

"Duygularını incelediğim için mi? Hayır. Ben öyle bir şeyi aramıyordum ki. Ama analizin doğruysa, o zaman bu gerçekten bir vicdan meselesi demektir. Ama diğer taraftan işe Dr. Mandamus'un vicdanlı bir adam olduğunu söyleyerek başlar ve geriye doğru gidersek o zaman başka sonuçlar da çıkarabiliriz. Belki Dr. Mandamus yüz doksan beş yıl önce yaşamış bir Arzlının soyundan geldiğini düşünüyor, vicdanlı bir insan olmasına rağmen Arzın yenilmesi için girişilecek bir çabaya önderlik etmek istiyor. Çünkü Arzlı kanı taşımanın neden olduğu lekeyi ancak böyle silebilecek. Arzlıların torunu olmadığı takdirde böyle davranmak zorunda kalmayacak. Vicdanı yüzünden Arza zarar vermekten kaçınacak."

Daneel, "Hayır, Dostum Giskard," diye başını salladı. "Bu sözlerin gerçeklere uymuyor. Dr. Mandamus Arza saldırmadığı takdirde rahatlayabilir. Ama o zaman Dr. Amadiro'yu memnun etmek ve yükselmek için bir yol da bulamaz. Onun ne kadar hırslı bir adam olduğunu unutma. Bu tahminin doğru olsaydı, Dr. Mandamus senin çok iyi fark ettiğin o zafer duygusunu hissetmezdi."

"Anlıyorum. O halde Dr. Mandamus'un Arzı yenmenin bir yolunu bulduğu sonucuna varıyoruz."

"Evet. Eğer öyleyse Ortak Elljah'nın önceden gördüğü o kriz anı atlatılmadı demektir. Şu anda o acil durumla karşı karşıyayız."

"Ama önemli sorunun cevabını yine de almış değiliz, Dostum Daneel." Giskard'ın sesi düşünceliydi. "Bu ne tür bir kriz? O öldürücü tehlike nedir? Bunu da tahmin edebilir misin?"

"Bu imkânsız. Dostum Giskard. Kabil olanı yaptım. Belki Ortak Elijah sağ olsaydı daha da ileriye gidebilirdi. Ama ben bunu yapamam. Bu noktada her şeyi sana bırakıyorum. Dostum Giskard."

"Bana mı bırakıyorsun? Nasıl?"

"Sen Dr. Mandamus'un kafasını inceleyebilirsin. Ben bunu yapamam. Hiç kimse yapamaz

zaten. Bu krizin nasıl bir şey olduğunu öğrenebilirsin."

"Korkarım bu imkânsız. Dostum Daneel. Bir insanla uzun bir süre birlikte yaşadığım takdirde onun kafasını ağır ağır inceleyebiliyorum. Dr. Fastolfe ve Madam Gladia'yla birlikte yaşadığım gibi. O zaman o kimsenin kafasını adeta kat kat okuyor, ona zarar vermeden pek çok şeyi öğrenebiliyorum. Ama Dr. Mandamus'la kısa bir tek ya da yüz karşılaşmanın pek yararı olmaz. Duyguları hemen sezebilirsin ama düşünceleri asla. Telaş yüzünden acele etmeye kalkar, Dr. Mandamus'u zorlarsam o zaman muhakkak ona zarar veririm. Ve bunu da yapamam."

"Ama milyarlarca Arzlının ve Galaksideki yine milyarlarca insanın geleceği buna bağlı olabilir."

"Buna bağlı olabilir. Bu sadece bir tahmin. Ama Dr. Mandamus'a zarar vereceğim kesin. Belki bu krizin nasıl bir şey olduğunu sadece Dr. Mandamus biliyor. Ve bunu sonuna kadar da götürecek. Ancak Dr. Amadiro onun bildiği şeyi başka bir kaynaktan öğrendiği takdirde Dr. Mandamus da Direktörü yerini kendisine bırakması konusunda zorlayamaz."

Daneel, "Doğru," dedi. "Böyle olabilir."

"O halde, Dostum Daneel bu krizin nasıl bir şey olduğunu öğrenmek şart değil. Dr. Mandamus'un bildiklerinin Dr. Amadiro'ya -ya da başkalarına- açıklanması engellendiği takdirde kriz de atlatılır."

"Ama başka biri Dr. Mandamus'un şimdi bildiği şeyi keşfedebilir."

"Tabii. Ama bunun ne zaman olacağı belir değil. Belki de konuyu inceleme ve başka bir şeyler daha öğrenme fırsatını da bulacağız. O zaman daha yararlı bir rol oynamak için de hazırlıklı olacağız."

"İyi ya…"

"Dr. Mandamus'u durdurmak için kafasını mahvederek işe yaramayacak bir hale sokabilirsin. Ya da onu ortadan kaldırırsın. Sadece ben onun kafasını başarıyla mahvedebilirim. Ama bunu da yapamam. Ancak… ikimiz de onun hayatını sona erdirebiliriz. Ben bunu da yapamam. Sen yapabilir misin, Dostum Daneel?"

Bir sessizlik oldu. Sonra Daneel fısıldadı. "Yapamam. Bunu sen de biliyorsun."

Giskard ağır ağır, "Arzdaki ve Galaksideki milyarlarca insanın geleceğinin tehlikede olduğunu bilmene rağmen mi?" diye sordu.

"Dr. Mandamus'a bir zarar veremem."

"Ben de öyle. Artık durum ortada. Öldürücü bir kriz yaklaşıyor. Bunun ne tür bir şey olduğunu bilmiyoruz. Öğrenmemiz de imkânsız. Yani, bu krizi engellememiz mümkün değil. Çaresiz durumdayız."

İki robot birbirlerine sessizce baktılar. Yüzleri ifadesizdi ama ikisinin de umutsuz .olduğu anlaşılıyordu.

BİR TORUN DAHA

10.

Gladia, Mandamus'la yaptığı sarsıcı konuşmadan sonra rahatlamaya çalıştı. Bunu öyle bir heyecanla yaptı ki bir türlü gevşeyemedi. Kadın, yatak odasının bütün camlarını buzlu hale getirdi. Bir düğmeyi çevirerek odada sıcak hafif bir rüzgârın esmesini, yaprakların hışırtısının ve arada sırada kuş cıvıltılarının duyulmasını sağladı. Sonra bu seslerin yerini uzaklardaki bir denizin dalgalarının şıpırtısı aldı. Odaya hafif bir deniz kokusu yayıldı.

Ama bütün bunların hiç yararı olmadı. Gladia'nın kafası acizce olanlarla ve olacaklarla yankılanıyordu. "Neden Mandamus'la öyle uzun uzun konuştum? O olay onun üzerine vazife mi? Amadiro'nun? Elijah'nın gemisi yörüngedeyken onu görmeye gidip gitmediğim sadece beni ilgilendirir. Ondan ya da başka bir erkekten bir oğlum olup olmadığı da."

"Tabii. Mandamus'un torunum olduğunu açıklaması beni sarstı. Sorun bu. Toplumda tıp ve jenetik uzmanları dışında kimse torunlar ve akrabalarla ilgilenmez. Birdenbire bu konunun açılması insanı sarsıyor. Tabii Elijah'dan söz edilmesi de beni etkiledi. Ama bunun bir raslantı olduğundan da eminim." Gladia birdenbire birtakım bahaneler uydurduğuna karar verdi ve sabırsızca bütün bu düşünceleri kafasından kovdu. "Kötü tepki gösterdim ve gevezelik ettim. İşte o kadar.

"Şimdi de o Göçmen gelecek. O bir Arzlı değil. Onun Arzda doğmamış olduğundan eminim. Hatta bu adam Arza hiç gitmedi bile sanırım. Belki de adını bile duymadığım acaip bir dünyada doğdu. Ailesi kuşaklar boyunca orada yaşıyor.

"Ama o zaman bu Göçmen bir Uzaycı sayılmaz mı? Uzaycılar da Arzlıların torunları. Evet, aradan yüzyıllar geçmiş ama bu önemli mi? Tabii Uzaycılar uzun ömürlü. Bu Göçmenler ise fazla yaşamıyorlar sanırım. Ama bu da pek büyük bir fark sayılır mı? Bir Uzaycı da bir kaza yüzünden zamanından önce ölebilir. Bir keresinde daha altmışına basmadan ölen bir Uzaycıdan söz edildiğini duydum. O halde bu konuğun dilimizi acaip bir aksanla konuşan bir Uzaycı olduğunu neden düşünmeyeyim? Ama mesele bu kadar basit değil. Herhalde Göçmen, kendisinin bir Uzaycı olduğunu düşünmüyor bile. İyi ya. O halde bu adamın Uzaycı değil, Göçmen olduğunu düşünürüm. Ama onlara ne ad verirsen ver hepsi de insan değil mi? Uzaycılar, Göçmenler, Aurora'lılar, Arzlılar. Hepsinin aynı olduğunun kanıtı ortada: robotlar hiç birine de zarar veremiyorlar.

"Ama neden bu Göçmenin adı Baley? Niçin Baley?"

"Belki de Göçmenlerin çok kullandıkları bir ad bu. Neticede Arzlıların Galaksiye yayılmalarını Elijah sağladı. Herhalde onu bir kahraman sayıyorlar. Evet, Göçmen'lerin yarısı Baley soyadını aldılar. Zavallı Elijah! Herkes onun sırtına biniyor, gölgesine sığınıyor. Zavallı Elijah… sevgili Elijah…" Ve Gladia uykuya daldı.

11.

Ama kadın rahat edemeyecek kadar huzursuzca uyudu. Hele keyfi hiç yerine gelmedi. Farkına varmadan kaşlarını da çatmıştı. Gözü aynaya ilişseydi orta yaşlı bir kadına benzettiğini fark edip çok şaşırırdı. Daneel için Gladia bir insandı. Yaşı, görünüşü ya da ruh

hali önemli değildi. Robot. “Madam.. “ dedi. Gladia ürperdi “Göçmen geldi mi?” Başını kaldırarak duvardaki saat kurdelesine baktı, sonra da çabucak bir hareket yaptı. Daneel hemen odanın biraz ısınması için düğmeye bastı. Hava serindi. Akşama daha da serin olacaktı.

Robot, “Geldi, Madam,” dedi. “Onu nereye aldın?”

“Büyük misafir odasına, Madam. Giskard onun yanında. Ev robotları da yakınında bekliyorlar.”

“Göçmenin ne yiyeceğini öğrenmek akıllılığını gösterdiklerini umarım. Göçmen mutfağı konusunda hiçbir fikrim yok. Robotların adamın isteklerini biraz olsun karşılayabilmeleri gerekir.”

“Giskard’ın bu işi ustalıkla halledeceğinden eminim, Madam.”

Gladia da bundan emindi aslında. “Herhalde Göçmen’in gezegene inmesine izin vermeden önce onu karantinaya aldılar.”

“Muhakkak, Madam.”

Gladia, “Ama ne olursa olsun,” dedi. “Eldiven giyecek ve burun filtresi takacağım.”

Yatak odasından çıktı. Bir robot kadının istediklerini getirdi. Gladia burun filtresini takarak denedi. “Bu Göçmen nasıl bir insan, Daneel?”

“Sıradan bir insan, Madam. Boy bos bakımından yani.”

“Ben yüzünü kastetmiştim.” Gladia sonra “Bunu sormam da saçma.” diye düşündü. “Göçmen Elijah Baley’e benzeseydi Daneel bunu hemen fark eder ve bana da söylerdi.”

“Yüzü konusunda bir şey söylemek zor, Madam. Suratı pek gözükmüyor.”

“Ne demek istiyorsun? Herhalde adam maskeli değil. Daneel?”

“Bir bakıma öyle sayılır, Madam. Yüzü tüylerle kaplı.”

“Tüylerle mi kaplı?” Gladia dayanamayarak güldü. “Yani şu hiper-vizyon’da gösterilen tarihi oyunlarda olduğu gibi mi? Sakalı mı var?” Elini yüzüne götürerek sakal işareti yaptı. Sonra da bıyık.”

“Bundan daha fazla, Madam. Yüzünün yarısı tüyle kaplı.”

Gladia’nın gözleri irileşti. Kadın ilk defa Göçmeni görme isteğine kapıldı. Aurora erkeklerinin -genellikle erkek Uzaycıların- yüzlerinde fazla tüy yoktu. Olanlar da erkekler yirmisine basmadan yani çocukluklarında bir daha çıkmamak üzere alınıyordu. Bazen dudak üstüne dokunmuyorlardı. Gladia, Santirix Gremionis’le evlenmeden önce genç adamın burnunun aşağısında ince bir çizgi halinde tüyler olduğunu hatırlıyordu. Santirix bundan, “Bıyık,” diye söz ediyordu, aslında bu yerinden kaymış, biçimsiz bir kaşa benziyordu. Gladia Santirix’le evlenme fikrine alıştığı zaman genç adamın kıl köklerini tahrip ettirmesi için de ısrar etmişti.

Gladia. “Bütün yüzü bıyık içinde olan bir adam neye benzer?” diye kendi kendisine sordu. “Bir ayıyı mı andırır?” Kadının keyfi yerine gelmişti. Şimdi bu canavarı görmek için adeta

sabırsızlanıyordu. Neticede Göçmen bir hayvana benzeyebilirdi. Hatta bir hayvan gibi de davranabilirdi. Ama Gladia'nın korkması için bir neden yoktu. Etrafında sürüyle robotu olacaktı. Göçmen'in kendi robotu olmadığı kesindi. Göçmenlerinkinin robotsuz bir toplum olduğu söyleniyordu. Canavar şüphe uyandıracak en ufak bir hareket yaptığı ya da sesini öfkeyle yükselttiğini takdirde robotlar onun hareketsiz kalmasını sağlayacaklardı.

Gladia büyük bir neşeyle, "Beni Göçmene götür, Daneel," dedi.

12.

Canavar ayağa kalkarak, "Göm aydım, Muh-dum," gibi bir şey söyledi.

Gladia onun, "Günaydın," demek istediğini hemen anladı. Ama son kelimenin "Madam," olduğunu ancak bir dakika sonra kavrayabildi. O çok gerilerde kalmış günlerde Standart Galaksi dilini acaip bir aksanla konuşan Aurora'lıları anlamakta ne kadar zorluk çektiğini hatırladı. O sırada Solaria gezegeninden yeni gelmiş, kalbi korku dolu genç bir kadındı.

Gladia, "Canavarın dili kaba," diye düşündü. "Yoksa kulağım alışık olmadığı için mi bana öyle geliyor? Elijah, Standart Galaksi dilini çok iyi konuşurdu. Ama tabii aradan yüz doksan beş yıl geçti. Ve bu Göçmen Arzdan değil. Yalnız kalmış bir dünyada dil de değişiklikler geçiriyor." Ama aslında Gladia bütün dikkatini bu dil meselesine vermemişti. İlgiyle adamın sakalına bakıyordu.

Bu, aktörlerin tarihi oyunlarda taktıktan sakallara hiç benzemiyordu. Göçmenin sık ve gür sakalı adamın yanaklarını ve çenesini düzgünce kaplıyordu. Koyu kestane rengiydi bu. Göçmenin saçlarından daha koyu renk ve dalgalıydı. Gladia, "En aşağı beş santim kadar diye karar verdi. "Hatta belki daha da uzun." Aslında sakal Göçmenin bütün yüzünü kaplamamıştı. Gladia hayat kırıklığına uğradı bu yüzden. Adamın alnı da gözlerinin altı ve burnu da çıplaktı. Bıyığı da yoktu.

Gladia böyle dik dik bakmasının terbiyesizlik olduğunu biliyor ama kendini alamıyordu. "Galiba dudaklarınızın etrafındaki tüyleri alıyorsunuz."

"Evet, Madam."

"Nedenini sorabilir miyim?"

"Tabii sorabilirsiniz. Sağlık nedenleriyle. Yiyeceklerin tüylere takılmalarını istemiyorum."

"Galiba bu tüyleri kazıyorsunuz. Onların tekrar uzamaya başladıklarını görüyorum."

"Bir yüz-laseri kullanıyorum. Bu iş on beş saniye sürüyor."

"Neden kıl köklerini öldürmüyorsunuz?"

"Onların yeniden uzamalarını isteyebilirim."

"Neden?"

"Estetik nedenlerle, Madam,"

Gladia bu sefer adamın koyu aksanı yüzünden onun ne demek istediğini anlayamadı. "Efendim?"

Göçmen, "Şimdiki halimden bıkar ve bıyık bırakmak isteyebilirim," diye açıkladı. "Bildiğiniz

gibi bazı hanımlar bıyıktan hoşlanıyorlar.” Alçak gönüllüce bir tavır takınmaya çalıştı ama bunu başaramadı. “Bıyığım gerçekten biçimli oluyor.”

Kadın birdenbire onun kullandığı kelimenin ne olduğunu anladı. “Ah, ‘estetik’ demek istediniz.”

Göçmen bir kahkaha attı. Dişleri sağlam ve bembeyazdı. “Siz de bu dili biraz acaip konuşuyorsunuz, Madam.”

Gladia azametli bir tavır takınmak istedi ama sonra dayanamayarak gülümsedi. “Bir de Solaria aksanımı duymalısın.”

“Belki bana Solaria lehçesiyle konuşmayı öğretirsiniz. Benim gibi bir Tüccar diyar diyar dolaşır ve türlü lehçe duyar.”

Gladia hâlâ genç adamın sakalına bakıyordu. Sonunda merakını yenemeyerek elini uzattı. Eldiveni fark edilemeyecek kadar inceydi. Parmaklarını Göçmenin sol yanağına dokundurdu. Adamın sakalı yumuşak ve esnekti. Kadın büyük bir hayretle, “Çok hoş,” dedi. Göçmen güldü. “Sakalıma hayran olan çoktur.”

Gladia, “Ama bütün gün burada durarak sakalınızı yoklayamam ki,” dedi. “Robotlarıma neler yemek istediğinizi söylediniz mi?”

“Size de onlara söylediğimi tekrarlayacağım. Madam. Hangisi kolayınıza gelirse. Son yıl on dünyayı dolaştım. Her birinin mutfağı da farklıydı. Bir Tüccar zehirli olmayan her şeyi yemesini öğrenir. Baley-dünyasının yemeklerini taklide çalışmayın. Bir Aurora yemeğini tercih ederim.”

Gladia çabucak, “Baley-dünyası mı?” dedi. Kaşları çatılmıştı.

“Gezegene o dünyaya ilk gelen gruba Baley adı verildi, Zaten göçmenlerin yerleştikleri her gezegene ilk o gitti. Bentley Baley’i kasdediyorum.”

“Elijah Baley’nin oğlunu mu?.”

Göçmen, “Evet,” dedi ve sonra da konuyu hemen değiştirdi. Üzerindeki kılığa bakarak hoşnutsuzca. “Bu elbiselere nasıl dayanıyorsunuz?” diye sordu. “İnce ve kabarık. Tekrar kendi elbisemi giydiğim zaman çok sevineceğim.”

“Bunun yakında olacağından eminim. Ama şimdi… lütfen benimle birlikte yemek yiyin. Ha, aklıma gelmişken. Bana adınızın Baley olduğunu söylediler. Gezegeninizin ismi gibi…”

“Bu şaşılacak bir şey değil. Gezegende en çok saygıyı gören ad bu. Ben Dege Baley’im.”

Giskard’ın peşinden yemek salonuna gittiler. Daneel ise onların arkasından geliyordu. Yemek odasında iki robot bölmelerine girdiler. Diğer ev robotları zaten yerlerini çoktan almışlardı. İçlerinden ikisi servis yapmak için bölmelerinden çıktılar. Güneşin parlak ışıkları odaya doluyordu. Duvarlar süslüydü. Sofra kurulmuştu; yemekler mis gibi kokuyordu.

Göçmen etrafı kokladı sonra da rahat bir nefes aldı. “Aurora yemeklerini yemekte zorluk çekeceğimi sanmıyorum. Nereye oturmamı istersiniz, Madam?”

Bir robot hemen, “Şöyle buyurur musunuz, efendim?” dedi.

Göçmen gösterilen yere oturdu. Gladia da ondan sonra yerini aldı. Aurora geleneklerine göre konukların bazı hakları vardı.

Gladia, “Dege,” dedi. “Tabii dünyanızın dil konusundaki özelliklerini bilmiyorum. Onun için kusuruma bakmayın. Ama Dege bir kadın ismi değil mi?”

Göçmen biraz da soğukça bir tavırla. “Hiç de değil.” diye cevap verdi. “Zaten bu bir ad değil, iki baş harf. Alfabenin dördüncü ve yedinci harfleri”

Gladia durumu anladı. “Ah… D.G. Baley. Peki, bunlar kelimelerin baş harfleri. Merakımı mazur göreceğinizi umarım.”

“Rica ederim.” Göçmen baş parmağıyla duvardaki bölmelerden birini işaret etti. “Onun D. olduğundan eminim.” Başka bir bölmeyi gösterdi. “Onun da G. olduğunu sanıyorum.”

“Ciddi olamazsınız…” Gladia’nın sesi pek hafifti.

“Çok ciddiyim. Adım Daneel Giskard Baley. Her kuşakta ailemde en aşağı bir Daneel ya da bir Giskard bulunur. Ben altı çocuğun en küçüğüydüm. Ama ailenin ilk erkek çocuğuydum. Annem bunun yeterli olduğunu düşündü. Bir tek oğlu olduğu için durumu telafiye çalışarak bana her iki adı da verdi. Böylece ben Daneel Giskard Baley oldum. Ve bu çifte yük benim için çok ağırdı. Adımın yerine D.G.‘nin kullanılmasını tercih ediyorum. Siz de beni böyle çağırırsanız, bana şeref vermiş olursunuz.” Göçmen dostça bir tavırla gülümsedi. “İki adı da taşıyan ilk insan benim. Bu adların ünlü sahiplerini de ilk defa ben görüyorum.”

“Ama neden bu adlar?”

“Aile tarihçesine göre bu atamız Elijah’nın fikriymiş. Torunlarına isim verme şerefi ona düşmüş. O da ilk erkek torununa Daneel adını takmış. İkincisine de Giskard. Bu adları koymakta ısrar etmiş. Ve böylece aile geleneği başlamış.”

“Peki ya kızlar?”

“Kuşaktan kuşağa yine geleneksel bir ad kullanılıyor, Jessie, Elijah’nın karısının adı yani.”

“Biliyorum.”

“Ama içimizde…” Göçmen birdenbire durakladı ve dikkatini önüne konan tabağa verdi. “Eğer Baley-dünyasında olsaydık bunun yer fıstığı soslu rosto olduğunu söylerdim.”

“Aslında bu bitkilerden yapılan bir yemek, D.G. Demin ailede hiç ‘Gladia’ olmadığını söyleyecektiniz sanırım.”

D.G. sakin sakin, “Gerçekten de yok.” diye açıkladı. “Bazıları, Jessie’nin… yani ilk Jessie’nin buna itiraz edeceğini düşündüklerini söylüyorlar. Ama ben bu izahı kabul etmiyorum. Elijah’nın karısı yani kadın atamız Baley-dünyasına hiçbir zaman gelmedi. Arzdan hiçbir zaman ayrılmadı o. Çocuklara bu adın verilmesine nasıl itiraz ederdi? Hayır, ben atamız Elijah’nın başka Gladia istemediğinden eminim. Ne bir taklit, ne bir kopya. Bir tek Gladia. Eşsiz. Zaten ilk Baley erkek çocuklara Elijah adının verilmesini de istemedi.”

Gladia yemek yemekte zorluk çekiyordu. “Bence atanız Elijah hayatının son bölümünü Daneel kadar duygusuzca davranmaya çalışarak geçirdi. Ama yine de kalbi romantik duygularla doluydu. Torunlarına Gladia ve Elijah adlarının verilmesine razı olmalıydı. Bu beni

hiç kırmazdı. Herhalde karısını da.” Titrek bir sesle güldü.

D.G., “Bütün bunlar bana gerçek değilmiş gibi geliyor,” dedi. “Atamız Elijah artık tarihteki yerini aldı. Yüz altmış dört yıl önce öldü o. Ben onun yedinci kuşak torunuyum. Ama şimdi Elijah’yı gençliğinde tanımış olan bir hanımla karşılıklı oturuyorum.”

Gladia gözlerini tabağına dikti. “Aslında onu iyi tanımıyordum. Elijah’yı yedi yıl içerisinde, üç defa, kısa sürelerle gördüm.”

“Biliyorum. Elijah’nın oğlu Ben, babasının bir biyografisini yazdı, Baley-dünyasının klasik eserlerinden biri sayılıyor o. Kitabı ben bile okudum.”

“Öyle mi? Ama ben okumadım. Öyle bir kitap olduğundan bile haberim yoktu. Kitapta -benim- benim hakkımda neler yazılı?”

Bu soru D.G.‘yi eğlendirmiş gibiydi. “İtiraz edeceğiniz bir şey yok kitapta.. Yazar sizi çok övmüş. Neyse bunu bir tarafa bırakalım. Beni şaşırtan şu onda beraber olmamız. Aramızda yedi kuşak var. Kaç yaşındasınız, Madam. Bunu sormam saygısızlık mı olur?”

“Saygısızlık olup olmayacağını bilmiyorum. Ama bu sorunuza bir itirazım yok. Standart Galaksi yılı hesabına göre ikiyüz otuz üç yaşındayım.” ‘

“Oysa kırk sekiz-kırk dokuz gösteriyorsunuz. Elijah yetmiş dokuz yaşında öldü. İyice yaşlıydı. Ben otuz dokuzundayım. Öldüğüm sırada siz hâlâ hayatta olacaksınız.”

“Bir kaza sonucu ölmediğim takdirde.”

“Ve benden sonra belki elli yıl daha yaşayacaksınız.”

“Bana haset ediyor musunuz, D.G.?” Gladia’nın sesi acıydı. “Elijah’nın arkasından yüz altmış yıl daha yaşadığım için beni kıskanıyor musunuz? Ondan sonra daha belki yüz yıl yaşamaya mahkûm olduğum için?”

Göçmen sakin sakin, “Tabii haset ediyorum,” diye cevap verdi. “Neden etmeyeyim? Baley-dünyasının insanlarına kötü bir örnek olmayacağımı bilseydim, bir kaç yüz yıl yaşamayı isterdim. Ama vatandaşlarımın o kadar uzun ömürlü olmalarını istemem. O zaman zeka ve tarihi gelişme iyice ağırlaşır. Tepedekiler çok uzun bir süre iktidarda kalırlar. Baley-dünyası tutuculuk yüzünden çöker. Tıpkı sizin dünyanız gibi.”

Gladia küçük çenesini havaya kaldırdı. “Aurora’nın durumu çok iyi.”

“Ben sizin asıl dünyanızdan söz ediyorum. Solaria’dan.”

Gladia bir an durakladı sonra da kesin bir tavırla, “Solaria benim dünyam değil artık,” dedi.

D.G. “Hâlâ sizin dünyanız olduğunu umarım,” diye mırıldandı. “Solaria’nın sizin vatanınız olduğunu düşündüğüm için sizi görmeye geldim.”

“Beni bu yüzden görmeye geldiyseniz, boşuna yoruldunuz, delikanlı.”

“Siz Solaria’da doğdunuz değil mi? Bir süre orada yaşadınız?”

“Hayatımın ilk otuz yılını Solaria’da geçirdim. Hayatımın sekizde biri kadarını.”

“O zaman yeteri kadar Solaria’lı sayılırsınız ve çok önemli bir konuda da bana yardım edebilirsiniz.”

“Konu çok önemli olabilir ama ben Solarialı değilim.”

“Bu bir ‘savaş ve barış’ meselesi. Bilmem bunu önemli bulur musunuz? Uzaycılar, Göçmen dünyalarıyla savaşmak üzereler. Bu hepimiz için de kötü olacak. Savaşı engellemek ve barışı sağlamak da size düşüyor, Madam.”

13.

Yemek sona ermişti ve Gladia soğuk bir öfkeyle D.G.‘ye bakıyordu.

İki yüz yıldan beri sakin bir hayat sürüyor, dünyanın karmaşasından kaçınmaya çalışıyordu. Solaria’daki mutsuz günlerini, Aurora’ya alışmaya çalışırken karşılaştığı güçlükleri yavaş yavaş unutmuştu. İki cinayetin neden olduğu azabı ve iki acayip aşkın verdiği heyecanı derinlere gömmeyi başarmıştı. Sevdiklerinden biri bir robot, diğeri ise bir Arzlıydı. Uzun bir süre evli kalmış, iki çocuk sahibi olmuştu. Kostüm sanatı üzerinde çalışıyordu. Sonunda çocukları onu bırakıp gitmişlerdi. Kocasından ayrılmıştı. Belki yakında çalışmaktan da vaz geçecekti. Robotlarıyla yalnız kalacak, sessiz ve sakin bir hayat sürecekti. Her şey yine sükunet içerisinde son bulacaktı bir gün, Gladia bunu istiyordu.

Ama şimdi bir takım sorunlarla karşılaşıyordu. Ona bazı sorumluluklar yüklemeye çalışıyorlardı. Bir zamanlar Elijah’yı çok sarsan türde şeylerdi bunlar. Kadın, “Ben de Elijah halini mi almaya başladım?” diye düşünüyordu. “Üstelik bende onun yetenekleri de yok. Elijah gibi görevime, her şeyi feda edecek kadar da bağlı değilim? Bütün bunlara layık olacak ne yaptım?” Kendi kendisine fena halde acımaya başlamıştı. “Haksızlık bu. Kimsenin istemediğim sorumlulukları sırtıma yüklemeye hakkı yok.” Sonra sakin bir tavırla konuşabilmek için kendisini zorlayarak, “Size Solaria’lı olmadığımı söyledim,” dedi. “Neden hâlâ ısrar ediyorsunuz?”

Kadının sesindeki soğukluk D.G.‘yi rahatsız etmişe benzemiyordu. Yemek sona erdiği zaman kendisine verilmiş olan ıslak ve ılık peçeteyle ellerini ağzını siliyordu. Sonra peçeteyi bir kenara bıraktı. Bir robot bunu usulca alıp götürdü. Adam, “Sizi Solaria’lı olmaya zorlamıyorum,” diye mırıldandı, “Ben sadece size Solaria’da doğduğunuzu ve hayatınızın ilk bölümünü orada geçirdiğinizi hatırlatıyorum. Bu yüzden bir bakıma Solaria’lı sayılabilirsiniz. Solaria’nın terkedildiğini biliyor musunuz?”

“Evet. Bunu duydum.”

“Buna üzüldünüz mü?”

“Ben artık Aurora’lıyım. İki yüz yıldan beri böyleyim.”

“Bu sorumun cevabı değil. Bir Aurora’lı da kardeş bir gezegenin ölmesine üzülebilir.”

Gladia buz gibi bir sesle, “Bu önemli değil.” dedi “Bu konu sizi neden ilgilendiriyor?”

“Bunu size açıklayacağım. Biz… yani Göçmen dünyalarından Tüccarlar bu konuyla ilgileniyoruz. Çünkü iş yapmamız, kazanç sağlamamız ve yeni bir dünyayı kazanmamız gerekiyor. Solaria uzun yıllar önce insanların yaşayabilecekleri bir dünya haline getirilmiş bir gezegendi. Siz Uzaycılar Solaria’yı istemiyorsunuz, o dünyaya ihtiyacınız yok. Neden biz oraya yerleşmeyelim?”

“Çünkü orası sizin değil.”

“Madam, Solaria sizin mi ki buna itiraz ediyorsunuz? Aurora’nın Solaria üzerinde Baley-dünyasından daha fazla hakkı mı var? Boş bir dünyanın oraya yerleşmeyi isteyecek herhangi bir kimseye ait olacağını düşünemez miyiz?”

“Oraya yerleştiniz mi?”

“Hayır… Çünkü Solaria’nın ‘bomboş’ olduğu söylenemez.”

Gladia hemen atıldı. “Yani orada hâlâ Solaria’lılar mı var?”

Göçmen güldü. “Bu düşünce sizi heyecanlandırdı. Üstelik bir Aurora’lı olmanıza rağmen.”

Gladia’nın kaşları hemen çatıldı. “Soruma cevap verin.”

D.G. omzunu silkti. “Tahminlerimize göre Solaria terkedilmeden önce gezegende sadece beş bin kadar insan vardı. Nüfus yıllardan beri azalıyordu. Ama beş bin insan bile… yani onların hepsinin de Solaria’dan ayrıldıklarından emin olabilir miyiz? Fakat önemli olan bu değil. Solaria’lıların hepsi de çıkıp gitmiş olsalar bile gezegen yine de boş sayılmaz. Gezegende bu gün iki yüz milyon robot var. Hatta belki de daha fazla. Sahipsiz robotlar. Ve onların arasında Galaksideki en ileri makine adamlardan sayılacak modeller de bulunuyor. Her halde gezegenden ayrılan Solaria’lılar yanlarına bir kaç robot da aldılar. Robotsuz Uzaycıları hayal bile edemiyorum.” Etrafına, bölmelerinde bekleyen robotlara bakarak gülümsedi. “Ama her Solaria’lının yanına kırk bin kadar robot alması da imkansızdı sanırım.”

Gladia, “Eh,” dedi. “Sizin Göçmen dünyalarında hiç robot yok, öyle kalmalarını da istiyorsunuz. O halde Solaria’ya da yerleşemeyeceksiniz.”

“Doğru. Robotlar gezegenden ayrılmadıkça bunu yapmamız imkansız, işte bu yüzden iş benim gibi Tüccarlara kalıyor.”

“Nasıl?”

“Biz bir robot - toplumu istemiyoruz. Ama iş sırasında robotlarla ilişkimiz olması ya da onlara dokunmak bizi rahatsız etmiyor. Makine adamlara karşı cahilce bir korku duyduğumuz da yok. Biz sadece bir robot-toplumunun yozlaşıp mahvolduğunu biliyoruz. Uzaycılar bize bunu güzelce kanıtladılar. Şimdi… bu robotik zehirle birlikte yaşamak istemiyoruz ama o makine adamları Uzaycılara bol para karşılığı satmaya hazırız. Madem böyle bir toplumu isteyecek kadar akılsızlar…”

“Uzaycıların o robotları satın alacaklarını sanıyor musunuz?”

“Alacaklarından eminim. Solaria’lıların yaptıkları o zarif modeller çok hoşlarına gidecek. Solaria’lıların Galaksinin en usta robot yaratıcıları olduklarını herkes biliyor. Tabii Dr. Fastolfe’un Aurora’lı olmakla beraber eşsiz bir robotçu olduğu da söyleniyor… Aurora’lılardan bol para isteyeceğiz ama bu da robotların değerinden çok daha az olacak. Uzaycılar da, Tüccarlar da kâr edecekler. Başarılı ticaretin sırrı da budur.”

Gladia horgöröyle, “Uzaycılar, Göçmenlerden robot satın almazlar,” diye karşılık verdi.

D.G. de bütün Tüccarlar gibi öfke ve horgörü türü, konu dışı şeylerle ilgilenmemeyi

biliyordu. Önemli olan işti. “Pekala alırlar. Onlara robotları yarı fiyatına satacağız. Neden bu teklifimizi reddetsinler? Alış veriş söz konusu olduğu zaman ideolojik önemini nasıl kaybettiğini görseydiniz şaşardınız.”

“Asıl siz şaşıracaksınız. Robotları satmaya kalkın bakın neler olacak.”

“Keşke bunu yapabilseydim, Madam. Yani robotları satmaya kalkabilseydim. Ama elimde hiç makine adam yok.”

“Neden?”

“Çünkü Solaria’dan hiç robot toplamadık. İki ayrı ticaret gemisi Solaria’ya indi. ikisinde de yirmi beş robot alacak kadar yer vardı. Onlar başarılı olsalardı iki gemiyi büyük ticaret filoları izleyeceklerdi. Ve herhalde yirmi-otuz yıl satış yapacaktık. Ondan sonra da bizimkiler Solaria’ya yerleşeceklerdi.”

“Ama başarılı olamadılar, öyle mi? Neden?”

“Çünkü iki gemi de Solaria’ya iner inmez parçalandılar. Her halde bütün mürettebat da öldü.”

“Makineler mi arıza yaptı?”

“Saçmalamayın. İki gemi de rahatça gezegene indi. Kazaya uğramadılar onlar. Son verdikleri haberde Uzaycıların yaklaştıklarından söz ediyorlardı. Onlar gerçek Solaria’lılar mıydı, yoksa başka Uzaycı dünyalarından mı gelmişlerdi, bunu bilmiyoruz. Sadece Uzaycıların birdenbire gemilere saldırdıklarım tahmin ediyoruz.”

“Bu imkansız.”

“Öyle mi?”

“Tabii imkansız. Gemilere neden saldırsınlar?”

“Herhalde bizi gezegenden uzaklaştırmak için.”

Gladia, “Bunu isteselerdi dünyada insanların yaşadığını ilan ederlerdi,” dedi. “Olur biterdi.”

“Belki bir kaç Göçmeni öldürmek daha hoşlarına gitmiştir Her ne hal ise… Bizimkilerin çoğu böyle düşünüyor. İlgililere Solaria’ya bir kaç savaş gemisi ve gezegende askeri bir üs kurması için baskı yapılıyor.”

“Bu çok tehlikeli olur.”

“Tabii. Ve savaşa yol açabilir. Bazı ateşli Göçmenler de bunu istiyorlar. Belki bazı Uzaycılar da öyle. Belki de o gemileri sırf savaş çıkması için yok et-“

Gladia hayretle adama bakakaldı. Haber programlarından hiç birinde Uzaycılarla Göçmenler arasındaki ilişkilerin gerginleştiğinden söz edilmemişti. “Ama herhalde bu meseleyi görüşebilirsiniz. Sizinkiler Uzaycı Federasyonuna baş vurdular mı?”

“Çok önemsiz bir birlik o. Ama Federasyona yine de baş vurduk. Aurora Yönetim Komitesine de.”

“Ve?”

“Uzaycılar her şeyi inkâr ediyorlar. Solaria robotlarının büyük kazanç sağlayacağını ve paradan başka bir şey düşünmeyen Tüccarların bu yüzden birbirlerine düştüklerini söylüyorlar. Sanki kendileri paraya hiç önem vermiyorlarmış gibi. Anlaşılan iki geminin de robot satışı tekeline kendi dünyaları adına el koymak için birbirine saldırdığına inanmamızı istiyorlar.”

“Demek gemiler ayrı iki dünyanındı?”

“Evet”

“O halde… gemiler gerçekten birbirlerine saldırmış olamazlar mı?”

“Hiç sanmıyorum. Ama böyle bir şey olabileceğini de kabul ediyorum. Göçmen dünyaları arasında hiç bir zaman açık düşmanlıklar olmadı. Her gezegene Arzda verilen kararlara uyularak yerleşildi. Ama tabii, milyarlık bır iş söz konusu olduğu zaman bütün göçmen dünyalarının birlikte hareket edeceklerini de söyleyemeyiz. İşte bu yüzden savaş fikri hiç hoşumuza gitmiyor. Savaş meraklılarını engellemek için bir şeyler yapılmasını da bu nedenle istiyoruz. İşte bu yüzden iş bize düşüyor.”

“Bize mi?”

“Size ve bana. Benden Solaria’ya gitmemi ve kabil olduğu takdirde olayın iç yüzünü öğrenmemi istediler. Bir tek gemiyle gideceğim. Yanıma silah alacağım. Ama fazla değil.”

“Sizin geminize de saldırabilirler.”

“Belki. Ama hiç olmazsa ben gafil avlanmayacağım. Ayrıca ben o hiper-vizyonda seyrettiğimiz kahramanlardan da değilim. Ölmem ihtimalini azaltmak için neler yapabileceğimi de düşündüm. Solaria’ya inmeye kalkacak Göçmenlerin zorluklarla karşılaşacakları kesin. Çünkü o dünyayı hiç tanımıyoruz… İşte o yüzden yanıma Solaria’yı tanıyan birini almaya karar verdim. Bir Solaria’lıyı yani.”

“Yani beni oraya götürmek istiyorsunuz.”

“Evet Madam.”

“Neden ben?”

“Nedeni ben açıklamadan da anlayabilirsiniz sanırım. Gezegenden ayrılan Solaria’lıların nereye gittiklerini bilmiyoruz. Solaria’da kalanlar var belki ama onların da dost olduklarını söyleyemeyiz. Başka Uzaycı gezegenlerinden birinde Solaria’da doğup büyümüş biri olup olmadığından da haberimiz yok. Yani sizin dışınızda. Bulabildiğim tek Solaria’lı sizsiniz, Galaksi’deki tek Solaria’lı. İşte bu yüzden benimle gelmelisiniz.”

“Yanılıyorsunuz, Göçmen. Sizinle gelmek niyetinde değilim. Beni sizinle gelmeye de zorlayamazsınız. Etrafımda robotlarım var. Bana doğru bir adım attığınız takdirde hemen hareketsiz kalmanızı sağlarlar. Karşı koymaya kalkarsanız yaralanırsınız.”

“Zora baş vurmayı düşünmüyorum. Kendi isteğinizle gelmelisiniz. Bunu istemelisiniz. Savaşı önlememiz gerekiyor.”

“Bu sizin ve benim hükümetlerimize düşen bir görev. Bu sorunla ilgilenecek değilim. Hükümet üyesi de olmadığım gibi.”

“Bunu kendi dünyanıza borçlusunuz. Savaş yüzünden acı çekeceğiz. Ama sizin Aurora’nız da öyle.”

“Ben de sizin gibi bir hiper-vizyon kahramanı değilim.”

“O halde bunu bana borçlusunuz.”

“Siz çıldırmışsınız! Size hiç bir borcum yok.”

D.G. usulca gülümsedi. “Bir insan olarak bana borcunuz yok. Ama Elijah Baley’nin torununa borcunuz büyük.”

Gladia dondu kaldı. Uzun bir an karşısındaki sakallı canavara baktı. Onun kim olduğunu nasıl da unutmuştu? “Hayır…”

D.G., kelimelere basa basa, “Evet,” dedi. “Atam Elijah ayrı iki olayda size yardım etti. Borcunuz ödenemeyecek kadar büyük. Elijah artık yok. Gelip sizden borcunuzu ödemenizi… bunun küçük bir kısmını ödemenizi isteyecek durumda değil. Ama bu hak bana ondan miras kaldı.”

Gladia, çaresizce, “Sizinle geldiğimi farzedelim.” diye mırıldandı. “Ben ne yapabilirim ki?”

“Bunu elbet öğreniriz. Gelecek misiniz?”

Gladia, Göçmeni reddetmeyi istiyordu. Ama bir taraftan da kendi kendine, “Elijah şu son yirmi dört saat birdenbire hayatımın bir parçası halini aldı.” diyordu. “Bunun sebebi bu mu? Benden onun adına, reddedemeyeceğim bir istekte bulunacakları için mi?” Sonunda, “Ne yararı var?” diye başını salladı. ”Komite sizinle gitmeme izin vermez. Bir Aurora’lının bir Göçmen’in gemisiyle gitmesine razı olmazlar.”

“Madam, iki yüz yıldan beri Aurora’da yaşıyorsunuz. Bu yüzden de buralıların sizi gerçek bir Aurora’lı saydıklarını sanıyorsunuz. Ama durum öyle değil. Siz Aurora’lılar için hâlâ bir Solaria’lısınız. Gitmenize de izin verirler.”

“Hayır, vermezler.” Gladia’nın kalbi hızla çarpıyordu, tüyleri diken diken olmuştu. “Bu Göçmen haklı,” diye düşünüyordu. “Mesela… Amadiro. O herhalde sadece bir Solaria’lı olduğumu söylüyor.” Buna rağmen kendi kendisini inandırmak için tekrarladı. “Vermezler.”

D.G. söylendi. “Verirler. Komiteden biri gelip size beni görmenizi söylemedi mi?”

Gladia meydan okurcasına, “Onlara hangi konudan söz ettiğimizi haber vermemi istediler,” diye açıkladı.

“Madem evinizde bir casus gibi davranmanızı istiyorlar, o zaman benimle birlikte Solaria’ya geldiğiniz takdirde daha başarılı olacağınızı da düşünürler.” Göçmen kadının cevabını bekledi, Gladia ses çıkarmayınca da biraz da yorgun bir tavırla ekledi. “Beni red ettiğiniz takdirde sizi zorlamayacağım, Madam. Çünkü buna gerek kalmayacak. Sizi Aurora’lılar zorlayacak. Ama bunu da istemiyorum. Elijah burada olsaydı o da istemezdi. Benimle sadece duyduğunuz minnet yüzünden gelmenizi arzu ederdi… Madam, atam Elijah çok zor durumda olmasina rağmen sizin için uğraşıp didindi. Siz de onun hatırasına saygı göstererek Elijah adına çabalayamaz mısınız?”

Gladia’nın yüreğine indi sanki. Dayanamayacağını biliyordu. “Robotlarım olmadan hiç bir

yere gidemem…”

“Böyle bir şeyi beklediğim yok zaten.” D.G. yine gülümsemeye başlamıştı. “Neden yanınıza iki adaşımı almıyorsunuz? Daha fazlasına ihtiyacınız var mı?”

Gladia, Daneel’e baktı ama robot hareketsiz duruyordu. Giskard’a bir göz attı. O da Daneel gibi bekliyordu. Ama sonra kadın Giskard’ın başını usulca, “Evet,” dermiş gibi salladığını sandı. Giskard’a güvenmek zorundaydı.

Gladia, “Pekala,” dedi. “Sizinle geleceğim. O iki robottan başkasına da gerek yok.”

İKINCI BÖLÜM SOLARIA

TERKEDİLMİŞ DÜNYA

14.

Gladia hayatında beşinci defa kendisini yine bir uzay gemisinde buldu. Uzun yıllar önce Santinix'e Euterpe'ye gitmişlerdi. Çünkü gezegendeki yağmur ormanlarının eşsiz olduğu söyleniyordu. Özellikle parlak uydusu 'Pırlanta'nın romantik ışıkları altında. Ve Gladia o kadar yıl sonra şimdi yine uzaya açılmıştı. Üstelik bindiği bir Arz gemisiydi.

Gladia'nın düşünmek için bol bol zamanı vardı. Elijah'nın torunu olan D.G. adlı barbar, aklına Uzaycı dünyalarının öldüğü fikrini sokmuştu. Kadın da kafasına üşüşen düşüncelerden kurtulmak için kendisine verilen holo-filmleri seyretmeye çalışıyordu. Ama onlardan hoşlandığı da yoktu.

Gladia yine böyle bir filmin ortasındayken D.G. Baley yanına geldi. Tabii kapıda nöbet bekleyen robotları kadına onun yaklaştığını önceden haber verdiler. Göçmen'i içeriye Daneel soktu. D.G., "Nasılsınız?" diye sordu. "Rahat mısınız?"

"Pek de değil. Yapayalnızım."

"Çok üzgünüm. Ama beni de Aurora'da yapayalnız bıraktılar. Adamlarımın benimle gelmelerine izin vermediler."

"Benden intikam mı alıyorsunuz?"

"Ne münasebet! Bir kere yanınıza istediğiniz iki robotunuzu almanıza izin verdim. Sonra, yalnız kalmanızın nedeni ben değilim, mürettebat. Onlar Uzaycılardan da, robotlardan da hoşlanmıyorlar. Ama neden üzülüyorsunuz? Böyle yalnız kalmak hastalık kapmanız korkusunu azaltmıyor mu?"

Gladia Göçmene azametle baktı ama sesi yorgundu. "Belki de artık hastalıktan korkmayacak kadar yaşlandım. Bazan yeterinden fazla yaşadığımı da düşünüyorum. Sonra eldivenlerim, burun filtrelerim ve… hatta maskem var. Ayrıca bana dokunmaya kalkışacağınızı da sanmıyorum."

"Başkası da kalkışmayacak." D.G.'nin sesi haşinleşmiş ve adam elini beline atmıştı. Gladia onun bu hareketini izlemişti. "Nedir o?"

Kaptan D.G. Baley gülümsedi. Sakalı ışıkta parlıyordu. Kestane rengi tellerin arasında kızılımsı tüyler de vardı. "Bir silah." Bunu mahfazasından çıkardı. Silahın kabzası tam eline uyacak biçimde yapılmıştı. Bundan on beş santim kadar boyunda ince bir silindir uzanıyordu.

"Bu insanı, öldürür mü?" Gladia elini silaha doğru uzattı. D.G. çabucak geriledi. "Başkalarının silahına doğru hiç bir zaman uzanmamalısınız, Madam. Bu terbiyesizlikten de

kötü bir şey olur. Çünkü her Göçmen böyle bir harekete şiddetle tepki gösterecek biçimde eğitilmiştir. Yaralanabilirsiniz.”

Gladia’nın gözleri irileşmîşti. “Beni tehdit etmeyin. Daneel bu konudaki şakalardan hiç anlamaz. Aurora’da insanlar Silah taşıyacak kadar barbar değillerdir.”

Bu ‘barbar’ sözü D.G.‘yi etkilemedi bile. “Bizi koruyacak robotlarımız yok bizim. Ve bu silah da kimseyi öldürmez. Ama bir bakıma daha tehlikelidir diyebilirim. Çıkardığı bir tür titreşim insanların acı duymasına neden olan sinir uçlarını etkiler. Bu insana hayal edemeyeceğiniz kadar azap verir. Kimse isteyerek bu acıya ikinci defa katlanmaz. Bu silahı taşıyan bunu ender kullanır. Bunun adı ‘Sinir kamçısı‘dır.”

Gladia kaşlarını çattı. “İğrenç. Bizim rabotlarımız var ama kaçınılamayacak acil durumlar dışında kimseye zarar vermezler. Zaten fazla can da yakmazlar.”

D.G. omzunu silkti, “Pek uygarca bir şey bu. Ama biraz acı… hatta bir iki ölüm olayı… robotların neden olduğu ruh çürümesinden çok daha iyidir. Zaten sinir kamçısı kimseyi öldürmez. Ama sizinkilerin uzay gemilerinde binlerce insanı öldürecek silahlar var.”

“Çünkü başlangıçta savaşmak zorunda kaldık. Arzın etkisinden henüz kurtulamamıştık. Ama sonra aklımız başımıza geldi.”

“Evet aklınız başınıza geldi ve siz de o silahları bu sefer Arza karşı kullandınız.”

Gladia, “Bu.” diye başladı sonra da birden sustu.

D.G. başını salladı. “Biliyorum ‘Bu farklı.’ diyecektiniz. Mürettebatımın Uzaycıları neden sevmediklerini düşündüğünüz zaman bunu hatırlayın, Madam. Ya da benim Uzaycılardan neden hoşlanmadığımı merak ettiğiniz zaman. Ama benim işime yarayacaksınız, Madam. Onun için işe duygularımı karıştırmayacağım.”

“İşinize nasıl yarayacağım?”

“Siz bir Solaria’lısınız.”

“Bunu söyleyip duruyorsunuz. Aradan iki yüz yıldan daha uzun bir zaman geçti. Solaria’nın bu günkü durumunu bilmiyorum. Baley dünyası iki yüz yıl önce nasıl bir yerdi?”

“İki yüz yıl önce öyle bir yer yoktu. Ama Solaria vardı. Bir kumar oynayacak ve işe yarayacak bir şeyler hatırlayacağınızı umacağım.” Göçmen adeta alaylı bir tavırla selam vererek kamaradan çıktı.

15.

Gladia bir süre düşünceli ve endişeli bir tavırla sessizce oturdu. Sonra da, “Bu adam hiç de nazik değil,” dedi. “Sen de öyle düşünmüyor musun?”

Daneel, “Madam Gladia.” diye cevap verdi. “Göçmenin sinirlerinin çok gergin olduğu belli. Kendisininki gibi iki geminin paramparça edildiği bir dünyaya doğru gidiyor. O iki geminin mürettebatı da ölmüş. Hem o, hem de mürettabat büyük bir tehlikeyle karşı karşıyalar.”

Gladia öfkeyle homurdandı. “Sen de her insanı savunursun, Daneel. Tehlike benim için de var. Bu yolculuğa da isteyerek çıkmadım. Ama bu yüzden kabalık ettiğim de yok.” Daneel

bir şey söylemedi.

Gladia, “Belki de kabalık ediyorum,” dedi. “Ona biraz kabaca davrandım değil mi?”

Daneel, “Göçmenin buna aldırdığını sanmıyorum,” diye fikrini açıkladı. “Artık yatmaya hazırlanmanızı önerebilir miyim, Madam? Geç oldu.”

“Pekala. Yatacağım. Ama uyuyacak kadar gevşeyebileceğimi de hiç sanmıyorum, Daneel.”

“Dostum Giskard, bana uyuyacağınızı kesinlikle söyledi, Madam. Ve o bu konularda pek yanılmaz.” Ve Gladia da uyudu.

16.

Daneel’le Giskard, Gladia’nın karanlık kamarasında yanyana duruyorlardı.

Giskard, “Madam Gladia derin derin uyuyacak, Dostum Daneel,” dedi. “Dinlenmeye ihtiyacı var. Tehlikeli bir yolculuk bu.”

Daneel, “Madamın bu yolculuğu yapmaya razı olması için onu etkiledin sanırım, Dostum Giskard,” diye mırıldandı. “Herhalde bunun bir nedeni vardı.”

“Dostum Daneel, Galaksinin şu anda karşılaştığı kriz konusunda hemen hiç bilgimiz yok. Bilgimizi arttırabilecek hiçbir şeyi reddedemeyiz. Solaria’da neler olduğunu öğrenmemiz gerekiyor. Bunu da oraya giderek başarabiliriz. Solaria’ya ancak Madam Gladia’nın oraya gitmesini sağlayarak erişebiliriz. Onu etkilememe gelince. Buna pek gerek yoktu. Aslında Madam yüksek sesle aksini söylemesine rağmen Solaria’ya gitmeyi çok istiyordu. Gezegeni görmek için müthiş bir ister duyuyordu. Bu Solaria’ya gitmedikçe sona ermeyecek sarsıcı bir sancı gibiydi.”

“Sen söylediğine göre buna inanırım. Ama bu beni şaşırtıyor. Madam Gladia sık sık Solaria’da çok mutsuz olduğunu açıklamıyor muydu? Aurora’ya tamamiyle alıştığını, vatanına dönmeyi düşünmediğini söylemiyor muydu?”

“Evet, bu doğruydu. Kafasında bu düşünce çok belirgindi. Ama içinde iki duygu aynı anda yaşıyordu. İnsanların kafasında sık sık böyle bir şeyi görüyorum. Aynı anda birbirine zıt iki duyguyu hissedebiliyorlar.”

“Ama bu hiç de mantıklı değil, Dostum Giskard.”

“Ben de aynı fikirdeyim. Bundan ancak şu sonucu çıkarabiliyorum: insanlar her zaman ve her bakımdan mantıklı yaratıklar değiller. İnsanları kontrol eden Kuralları kavramamı zorlaştıran gerçeklerden biri de bu… Madam Gladia’ya gelince. Zaman zaman onun Solaria’yı özlediğini farkettim. Genellikle bu duygusunu o dünyaya karşı duyduğu müthiş nefret gizliyordu. Ama Solaria’nın terkedildiği haberi geldiği zaman Madamın duyguları da değişti.”

“Neden? Solaria’nın terkedilmesiyle, Madam Gladia’nın o nefreti duymasına neden olan eski olayların ne ilgisi var?”

“Bunu izah edemeyeceğim. Dostum Giskard. Çünkü insan kafası konusunda bilgim arttıkça büsbütün umutsuzluğa kapılıyor, onları hiçbir zaman anlıyamayacağımı düşünüyorum. İnsanların kafalarının içini görmek şahane bir şey de değil. Çoğu zaman yüzeyin altını

göremediğin için sana haset ediyorum. Bu yüzden senin için davranış kontrolü çok basit bir şey.”

Daneel ısrar etti “Bir tahminde de bulunamıyor musun, Dostum Giskard?”

“Belki de Madam gezegen bomboş kaldığı için üzülüyor. O Solaria’yı iki yüz yıl önce terketmiş…”

“Onu buna zorladılar.”

“Ama Madam Gladia şimdi Solaria’yı terk etmiş olduğunu düşünüyor. Galiba acı acı, ‘Onlara ben örnek oldum,’ diyor. ‘Ben oradan ayrılmasaydım, kimse de beni izlemezdi. Solaria da yine kalabalık ve mutlu bir gezegen olarak kalırdı.’ Düşüncelerini iyice okuyamadığım için duygularına dayanarak böyle bir tahminde bulunuyorum. Fakat belki de bu yanlış.”

“Ama Madam diğerleri için bir örnek olamazdı ki, Dostum Giskard. O Solaria’dan iki yüz yıl önce ayrıldı. O eski olayla şimdiki arasında bir bağ yok.”

“Biliyorum ama insanlar bazen acı duygulara kapılmaktan, mantıksızca kendilerini suçlamaktan hoşlanıyorlar… Her ne hal ise… Madam Solaria’ya gitmeyi öyle istiyordu ki ben de Göçmenin teklifini kabul etmesini önleyen korkularını gidermek zorunda kaldım. Bunun için pek hafif bir etki yeterli oldu. Madamın Solaria’ya gitmesi şarttı. Çünkü ancak o bizi o gezegene götürebilirdi. Ama bunun zararlarının yararlarından daha fazla olabileceğini seziyor ve endişeleniyorum.”

“Hangi bakımdan, Dostum Giskard?”

“Komite Madam Gladia’nın Göçmenle gitmesini çok istedi. Belki de bunun nedeni Madamın kritik bir zamanda Aurora’dan uzaklaşmasının çok gerekti olduğunu düşünmeleriydi. Tam Arz ve Göçmen dünyalarını yenmeye hazırlandıkları bir sırada.”

Daneel bir an bu sözleri düşündü. “Ama Madam Gladia’nın Aurora’dan uzaklaşması ne işlerine yarar?” “Buna karar veremiyorum, Dostum Daneel. Bu konuda senin fikrini almak istiyorum.”

“Ben bu konuyu hiç düşünmedim ki.”

“Şimdi düşün!” Giskard insan olsaydı bu sözleri de bir emir sayılabilirdi.

Daha da uzun bir sessizlik oldu. Sonra Daneel “Madam Gladia, Dr. Mandamus onu görmeye gelinceye kadar Galaksi siyasetiyle hiç ilgilenmezdi, Dostum Giskard,” dedi. “O Dr. Fastolfe’la Elliah Baley’ nin dostuydu. Ama bu sevgiye dayanan bir dostluktu. İdeolojilerle bir ilgisi de yoktu. Artık o ikisi de öldü. Madam, Dr. Amadiro’dan nefret ediyor. Adam da ondan. Ama bu da yine kişisel bir mesele. Bu nefret iki yüz yıl sürmüş olan bir şey. İkisi de bu konuda hiçbir şey yapmadılar. Sadece inatla birbirlerinden nefret ettiler. Artık Komite Dr. Amadiro’nun etkisinde. Adamın Madam Gladia’dan korkması, onu Aurora’dan uzaklaştırmayı istemesi için de hiçbir neden yok.”

Giskard, “Bir gerçeği gözünden kaçırdın,” diye cevap verdi. “Dr. Amadiro Madam Gladia’yı gezegenden gönderirken bizi de oradan uzaklaştırmış oldu. Belki de Madamın bizsiz bir yere gitmeyeceğinden emindi. Şimdi, acaba Doktor Amadiro bizi tehlikeli mi buluyor?”

“Dostum Giskard, ‘hayatımız’ boyunca Dr. Amadiro’nun tehlikede olduğunu düşünmesine yol açacak hiçbir şey yapmadık. Onun bizden korkması için ne sebep var? Doktor Amadiro’nun senin yeteneklerinden de, onları nasıl kullandığından da haberi yok. O halde bizi geçici olarak Aurora’dan uzaklaştırma zahmetine neden katlansın?”

“Geçici olarak mı, Dostum Daneel? Onun bizi geçici olarak uzaklaştırmayı planladığını nereden çıkardın? Belki Dr. Amadiro’nun Solaria’daki meseleler konusunda Göçmenden daha fazla bilgisi var. Belki de Göçmen ve mürettebatının öldürüleceklerini biliyor. Tabii Madam Gladia, sen ve ben de onlarla birlikte yok olacağız. Belki de Dr. Amadiro’nun asıl amacı Göçmen gemisinin ortadan kaldırılması Ama Dr. Fastolfe’un bir dostunun ve Dr. Fastolfe’un robotlarının da yok olmalarını ek bir ödül sayacak.”

Daneel, “Ama herhalde adam Göçmen dünyalarıyla savaşa girme tehlikesini göze alamaz,” dedi. “Bir Göçmen gemisi parça parça edildiği takdirde savaş çıkabilir. Bizim ortadan kalkmamızın vereceği hafif zevk de bu tehlikeyi göze almaya değmez.”

“Dostum Daneel, belki de Dr. Amadiro savaş çıkmasını istiyor. Bunun tehlikeli bir şey olmadığına inanıyor. Bizi de ortadan kaldırtmak zevkine zevk katacak ama var olmayan bir tehlikeyi de arttırmayacak.”

Daneel sakin sakin, “Dostum Giskard,” diye itiraz etti. “Bu mantıklı değil. Şimdiki şartlar altında yapılacak bir savaşı Göçmenler kazanır. Onlar psikoloji bakımından çetin savaş şartlarına daha kolaylıkla alışabilirler. Ayrıca dağınık dünyalarda yaşıyorlar. Bu yüzden saldırıp kaçma taktiğini kolaylıkla uygulayabilirler.”

“Ama bu savaş işimdiki şartlar altında mı yapılacak? Ya Uzaycıların Göçmenleri çabucak yenmelerini sağlayacak yeni bir silahları varsa? Şimdi karşı karşıya olduğumuz tehlike belki de bu.”

“O zaman Uzaycılar birdenbire saldırdıkları takdirde daha etkili bir zafer kazanırlar. Neden savaş çıkmasına sebep olsunlar? Neticede Göçmenler, Uzaycılara birdenbire saldırarak savaşı başlatabilirler. Ve bir hayli zarar da verirler.”

“Belki de Uzaycılar yeni silahlarını denemek istiyorlar. Solaria’ya inen gemilerin parçalanması da bu deneyle ilgili belki de.”

“Uzaycılar bu deneyleri yeni bir silahları olduğunun anlaşılmamasını sağlayacak biçimde yapacak kadar zeki değiller mi?”

Bu sefer düşünme sırası Giskard’daydı. “Pekâlâ, Dostum Daneel, o halde bu yolculuğumuzu nasıl izah edeceksin? Komitenin bizim de Göçmen’le birlikte gitmemizi istemesini, hatta buna can atmasını nasıl yorumlayacaksın? Göçmen, Madam Gladia’ya Komitenin ona gitmesini emredeceğini söyledi. Ve gerçekten de öyle oldu.”

“Bu meseleyi düşünmedim, Dostum Giskard.”

“O halde şimdi düşün.” Bu sözlerde de yine bir emir havası vardı..

Daneel. “Peki,” dedi. Bir sessizlik oldu ve bu gitgide uzadı. Sonra Daneel, “Baley-dünyasının da diğer Göçmen gezegenlerinin de Solaria’daki robotları almaya hakları olduğunu sanmıyorum, “diye başladı.

“Solaria’lılar o dünyayı terkettiler ya da öldüler. Ama orası yine de bir Uzaycı gezegeni. Geri kalan kırk dokuz Uzaycı dünyasının böyle düşüneceği kesin, özellikle Aurora’nın. Tabii duruma, hakim olduğundan eminse.”

Giskard bu sözleri inceledi. “Yani Uzaycılar Solaria’nın kendi malları olduğunu belirtmek için o iki Göçmen gemisini mahvettiler, öyle mi?”

Daneel, “Hayır.” dedi. “Uzaycıların lideri durumunda olan Aurora, her şeye hakim olduğuna inanıyorsa böyle davranmaz. Sadece Göçmen gemilerinin Solaria’ya inmelerinin yasak olduğunu ilan eder. Herhangi bir Göçmen gemisi Solaria gezegen sistemine girdiği takdirde misilleme yapılacağını açıklar. Ve gezegen sisteminin etrafına gemiler ve alıcı istasyonlardan oluşan bir kordon kurar. Ama Aurora böyle bir uyarıda bulunmadı, Dostum Giskard. O halde Solaria’ya yaklaşmalarını kolaylıkla engelleyebilecekleri gemileri neden ortadan kaldırsınlar?”

“Ama o gemiler saldırıya uğradı, Dostum Daneel. Bu duruma izah için insan kafasının temel mantıksızlığını mı kullanacaksın?”

“Gerek olmadıkça bunu yapmayacağım. Şimdi, gemilerin saldırıya uğradıklarını kabul edelim. Ve bunun neden olduğu olayları inceleyelim. Bir tek Göçmen gemisinin kaptanı Aurora’ya geliyor, olayı Komiteyle görüşmek için izin istiyor. Solaria’daki olayları incelemek için yanına bir Aurora vatandaşını almakta ısrar ediyor. Ve Komite onun her isteğini kabul ediyor. Aurora’nın önceden Göçmenleri uyarmadan gemilere saldırması fazla güçlü bir davranışsa, bir Göçmen Kaptanına korkakça boyun eğmesi de fazla zayıfça bir hareket. Yani Aurora görünüşte değil savaşa neden olmak, bundan kaçınmak için elinden gelen her şeyi yapıyor.”

Giskard, “Evet,” dedi. “Olaylar bu biçimde yorumlanabilir. Ama sonra-“

Daneel konuşmasını sürdürdü. “Bence Uzaycı dünyaları böyle yaltaklanacak kadar zayıf değil henüz. Olsalar bile yüzyıllar boyunca Galaksinin hakimi olmanın verdiği gurur onların böyle davranmalarına da engeller. O halde bu davranışlarının nedeni zayıflıktan daha başka bir şey. Belki de zaman kazanmaya çalışıyorlar…”

“Neden, Dostum Daneel?”

“Uzaycılar, Göçmenleri ortadan kaldırmak istiyorlar ama henüz hazır değiller. Savaş çıkmaması için bu Göçmenin istediklerini yapıyorlar. Uygun şartlarda savaşacak duruma gelinceye kadar böyle uysal davranacaklar. Komitenin Göçmene, onunla birlikte bir Aurora savaş gemisi de yollamayı teklif etmemiş olmasına şaşıyorum. Bu analiz doğruysa, o zaman Aurora’nın Solaria’daki olaylarla bir ilişkisi yok demektir. Ve ben bu analizin doğru olduğunu sanıyorum. Uzaycılar korkunç bir darbe indirecek duruma gelmeden, Göçmenleri böyle kışkırtarak onların uyanmalarına neden olmak istemezler.”

“Öyleyse bu ‘kışkırtma’ diye tanımladığın şeyleri nasıl açıklayacaksın, Dostum Daneel?”

“Belki çözüm yolunu Solaria’ya indiğimiz zaman bulacağız. Belki işin içyüzünü Aurora da, biz ve Göçmenler kadar merak ediyor. Kaptan Baley’le bu yüzden işbirliği yapmış olabilirler. Madam Gladia’nın da onunla gitmesine bu yüzden izin vermediklerini nereden bilebiliriz?”

Bu kez de Giskard bir süre bir şey söylemedi. Sonra, “Sözünü ettiğin korkunç darbe sence nasıl bir şey?” diye sordu.

“Daha Önce krize Uzaycıların Arzı yenme planının neden olacağını düşündük. Bu Arz sözcüğünü genel anlamda kullandık. Yani Arzlıları ve Göçmen dünyalarındaki torunlarını kastettik. Ama Uzaycıların bir darbede düşmanlarını yenmeyi plandıklarından etkili bir biçimde kuşkulanıyorsak, o zaman bu sonucu daha belirginleştirmemiz gerekir. Herhalde Uzaycılar Göçmen dünyalarına tek tek saldırmayı düşünmüyorlar. Onlar böyle bir gezegene saldırdıkları an diğer Göçmen dünyaları hemen harekete geçerler.”

“Yani, Dostum Daneel, sen Uzaycıların darbeyi Arzın kendisine indireceklerini mi düşünüyorsun?”

“Evet, Dostum Giskard. Arz kısa ömürlü pek çok insanla dolu. Göçmen dünyalarına yerleşecek insanların devamlı kaynağı o. Arz mahvedildiği takdirde Göçmen dünyaları da belki bir daha kendilerini toparlayamazlar.”

“Ama Arz saldırıya uğrarsa, bütün Göçmen dünyaları korkunç bir misilleme yapmazlar mı? Bence bu kaçınılmaz bir şey.”

“Benim için de öyle, Dostum Giskard. O halde… Uzaycılar iyice çıldırmadılarsa, darbenin çok ince, belli belirsiz bir şey olması gerekir. Uzaycıların sorumlu tutulamayacakları bir felaket.”

“O gizli darbeyi neden Göçmen dünyalarına indirmiyorlar? Asıl savaşabilecek durumda olanlar onlar.”

“Belki Uzaycılar Arza indirilecek darbenin psikolojik açıdan daha sarsıcı olacağını düşünüyorlar. Ya da bu silah bazı özelliklerinden dolayı ancak Arzda kullanılabilecek bir şey. Ben bu ikinci olasılığı daha kuvvetli buluyorum. Çünkü Arz eşsiz bir dünya. Toplumu da başka dünyalarda görülmeyen türden. Ne Göçmen, ne de Uzaycı dünyalarında…”

“Öyleyse durumu şöyle özetleyebiliriz, Dostum, Daneel. Sence; Uzaycılar Arza gizli bir silahlı darbe planlıyorlar. Bu silah Arzı mahvedecek ama sonuçta kimse Uzaycılardan şüphelenmeyecek. Silahları ile henüz son darbeyi indirmeye hazır değiller.”

“Evet, Dostum Giskard. Ama Uzaycılar pek yakında hazır olabilirler. Hazır oldukları an da hemen saldırıya geçerler. Çünkü gecikmenin onları ele verecek bir sızma olasılığını arttıracağını bilirler.”

“Elimizdeki pek önemsiz ipuçlarından bu sonucu çıkarmak gerçekten takdir edilecek bir şey. Dostum Daneel. Şimdi bana bu darbenin nasıl bir şey olduğunu söyle. Uzaycıların planı nedir?”

“Korkarım bunu tahmin etmem olanaksız.”

Giskard, “Ama bu darbenin hasıl bir şey olduğunu öğrenemezsek, bunu önlemek için bir şey yapamayız,” dedi. “Ne olduğunu öğrenmek için darbenin inmesini beklersek, çok geç kalmış oluruz.”

Daneel, “Darbenin nasıl bir şey olduğunu bilen bir Uzaycı varsa, o da Amadiro’dur,” diye cevap verdi. “Amadiro’yu bunu kamuya açıklaması için zorlayamaz mısın? O zaman

Göçmenler de durumu anlar ve silahın kullanılmasını engellerler.”

Giskard, “Korkarım bunu ancak Amadiro’nun kafasını mahvederek başarabilirim, Dostum Daneel,” dedi. “Adamın kafasını, bu açıklamayı yapıncaya kadar dağılmadan tutabileceğimi sanmıyorum. Böyle bir şey yapamam.”

Daneel basını salladı. “O halde kurduğum mantık dizisinin yanlış olduğunu ve Arza bir darbe indirmeyi Planlamadıklarını düşünerek kendimizi teselli ederiz.”

Giskard, “Hayır.” diye itiraz etti. “Yanılmadığından eminim. Korkarım çaresizce beklemekten başka Yapabileceğimiz bir şey yok.”

17.

Gladia âdeta acı çekerek son “Sıçrama”nın da yapılmasını bekledi. Ondan sonra Solaria’ya, gezegenin güneşini görecek kadar yaklaşmış olacaklardı. Tabii aslında özelliği olmayan ışıktan bir daire gibi gözükecekti bu. Diğer güneşlerden farklı olmayan bir yıldız.

Ama Gladia, Solaria’nın güneşini görür görmez sessizce ağlamaya başladı. Bunun nedenini anlayamadığı için utanıyordu. Kapıdaki işaret ışığı yandığı zaman Gladia kendini toparlamaya çalıştı. Kamarasına Kaptan Baley’den başka gelen yoktu.

Daneel, “İçeri girmesine izin verecek misiniz, ‘Madam?” diye sordu. “Güçlü duyguların etkisinde olduğunuz anlaşılıyor.”

“Evet, gerçekten güçlü duyguların etkisindeyim, Daneel. Ama D.G.‘nin içeri girmesine izin ver. Herhalde bu halim onu şaşırtmayacak.”

Ama yine de şaşırdı Göçmen. İçeriye gülümseyerek girdi, sonra yüzündeki tebessüm birdenbire silindi. Gerileyerek alçak sesle, “Daha sonra gelirim,” dedi.

“Gitmeyin… önemli değil. Benimkisi gülünç bir tepki.” Gladia öfkeyle gözlerini sildi. “Neden geldiniz?”

“Sizinle Solaria’dan söz etmek istiyordum. Mikro-ayarlamaları yapabilirsek yarın gezegene ineriz. Ama şu anda konuşacak halde değilseniz…”

“Pekala konuşacak haldeyim. Hatta size bir soru sormak istiyorum. Neden buraya gelmek için üç sıçrama yaptık? Bir Sıçrama yeterli olurdu. Daha önce Soloria’dan Aurora’ya giderken bir tek sıçrama yetmişti, o günden beri uzayda yolculuk tekniğinde bir gerileme olduğunu sanmıyorum.”

D.G. Güldü. “Bu bir kaçma manevrasıydı. Peşimizde bir Aurora savaş gemisi olabilirdi. Onların akıllarını karıştırmak istedim.”

“Bir savaş gemisi bizi neden izlesin?”

“Bu sadece bir düşünce. Madam. Komite bana yardıma fazla hevesliymiş gibi geldi. Hatta Solaria’ya gelirken yanımıza bir Aurora gemisi vermeyi de önerdiler.”

“Bunun yararı olurdu herhalde.”

“Belki. Tabii bu olayların Aurora’lıların işi olmadığına inanabilseydim. Komiteye açık açık sizden başkasını istemediğimi söyledim. Ama Komite, pek iyi kalpli olduğu için, istemememe

rağmen yine de bir savaş gemisi gönderebilir. Öyle değil mi? Ama ben peşimizden gelmelerini istemiyorum. Aurora'da türlü sorunlarla karşılaşacağımızı bilmiyorum. Bir de durmadan omzumun üzerinden arkaya bakmak hoşuma gitmeyecek. Solaria hakkında neler biliyorsunuz, Madam?"

"Size kaç defa söyleyeceğim? Hiçbir şey bilmiyorum! Aradan iki yüz yıl geçti."

"Madam ben Solaria'lıların psikolojisinden söz ediyorum. Bu, iki yüz yıl gibi kısacık bir süreden değişmiş olamaz. Söyleyin, gezegenlerini neden terk ettiler?"

Gladia sakin sakin, "Duyduğuma göre," dedi. "nüfus sürekli azalmış. Buna zamansız ölümler ve doğumların az olması yol açmış."

"Bu size mantıklı geliyor mu?"

"Tabii geliyor. Solaria'da pek az çocuk dünyaya gelirdi zaten." Gladia'nın yüz hatları anıların etkisiyle çarpıldı. "Solaria'nın gelenekleri hamile kalmayı zorlaştırırdı. Normal, suni ya da ektojen döllenme yöntemleri uygulansa bile."

"Hiç çocuğunuz olmadı mı, Madam?"

"Solaria'dayken olmadı."

"Ya zamansız ölümler?"

"Bu bakımdan ancak bir tahminde bulunabilirim. Galiba buna Solaria'lıların başarısızlığa uğradıklarını düşünmeleri neden oldu. Solaria'lılar gezegenlerinin gerçekten ideal bir dünya olduğuna inanıyorlardı. Bu konuda pek coşkuluydular. Solaria'da Arzdakinden çok daha iyi ve diğer Uzaycı dünyalanndakinden daha kusursuz bir toplum yarattıklarını iddia ediyorlardı. Ama aslında hiç de böyle olmadığı belliydi."

"Yani Solaria, insanlarının düş kırıklığına uğraması yüzünden mi öldü?"

Gladia sinirlendi. "Bunu böyle gülünç bir biçimde de yorumlayabilirsiniz."

D.G. omzunu silkti. "Ama sözlerinizden bu anlam çıkıyor. Yine de Solaria'lılar bu yüzden vatanlarını terkederler miydi? Nereye giderlerdi? Nasıl yaşarladı?"

"Bilmiyorum."

"Ama Madam Gladia, Solaria'lıların geniş toprakların ortasında yaşamaya, binlerce robotun kendilerine hizmet etmesine ve evlerinde yalnız başlarına oturmaya alışık olduklarını bilmeyen yok. Solaria'yı terkettikleri takdirde hangi dünya onların bu kaprislerine boyun eğerdi? Acaba onlar başka bir Uzaycı dünyasına mı gittiler?"

"Böyle bir şey duymadım, Kaptan Baley. Ama tabii ben onların sırdaşları da değildim."

"Acaba bu insanlar yeni bir dünya mı buldular? Eğer öyleyse mutlaka vahşi bir gezegen olmalıydı bu. İyice geliştirilmesi de gerekirdi. Solaria'lılar böyle bir şeyi başarabilirler mi?"

Gladia başım salladı. "Bilmiyorum."

"Belki de Solaria'lılar dünyalarından ayrılmadılar."

"Anladığım kadarıyla, Solaria bomboş gözüküyor."

“Bunun kanıtı var mı?”

“Bütün yıldızlar arası iletişim kesilmiş. Gezegendeki bütün radyasyon da. Sadece doğal sebeplerin ya da robotların çalışmalarının neden olduğu radyasyon görülüyormuş.”

“Bunu nereden biliyorsunuz?”

“Aurora haber bültenlerinde böyle söylendi.”

“Ah! Haber bültenleri. Acaba biri yalan mı söylüyordu?”

Gladia dikleşti. “Neden böyle bir yalan söylesinler?”

“Gemilerimizin o dünyaya gitmeleri ve ortadan kaldırılmaları için.”

“Bu sözleriniz çok saçma. Kaptan Baley.” Gladia’nın sesi sertleşmişti. “Uzaycılar böyle ayrıntılı bir oyuna başvurarak iki gemiyi parçaladıklarında ellerine ne geçer?”

D.G. kadını ciddi ciddi süzdü. “Beni Solaria’dayken yaşadığınız topraklara götürebilecek misiniz?”

Gladia şaşırdı. “Malikâneme mi?”

“Orayı tekrar görmek istemez misiniz?”

Kadının kalbi bir an durdu sanki. “Evet, isterim. Ama siz neden orayı seçtiniz?”

“Saldırıya uğrayan iki gemi gezegende birbirinden uzak yerlere indiler. Ama ikisi de çok çabuk parçalandı. Her yer tehlikeli tabii. Ancak belki sizin malikânenizde daha güvende olabiliriz.”

“Neden?”

“Çünkü orada robotlar bize yardım edebilirler. Onları biliyorsunuz. Öyle değil mi? Herhalde robotlar iki yüz yıldan daha uzun bir zaman dayanıyorlar. Daneel’le Giskard uzun ‘ömürlü’ Robotlar sizin evin hanımı olduğunuzu düşünür ve öyle davranırlar. Size karşı olan görevlerini hatırlarlar.”

Gladia, “Malikânemde on bin robot vardı, D.G.” diye açıkladı. “Onların ancak otuz kadarını tanırdım. Geri kalanların çoğunu görmezdim bile. Belki onlar da beni hiç görmedi. Aslında tarım robotları fazla geliştirilmiş modeller değillerdir. Ormancı ve madenci robotlar da öyle. Evde çalışan robotlar beni hatırlarlar sanırım. Ama tabii ben ayrıldıktan sonra satılmamış ya da başka bir yere gönderilmemişlerse. Sonra… kazalar da oluyor ve robotlar iki yüz yıl yaşayamıyorlar. Ayrıca robotların hafızası konusunda ne düşünürseniz düşünün, insan belleği zayıftır. Belki de ben hiçbirini hatırlayamayacağım.”

D.G., “Öyle de olsa,” dedi. “Beni malikânenize götürebilir misiniz?”

“Yani enlem ve boylamları mı soruyorsunuz? Bilmiyorum.”

“Bende Solaria’nın haritaları var. Onların yararı olur mu?”

“Belki bir dereceye kadar. Malikânem Heliona kıtasının güneyinde, orta bölgedeydi.”

“Oraya erişebildiğimiz takdirde bazı yerlere bakarak malikânenizi bulabilir misiniz? Yüzeyin yakınından uçarsak…”

“Yani kıyılara ve nehirlere bakarak mı?”

“Evet.”

“Bunu başarabilirim sanırım.”

“İyi! Bu arada robotlarınızın görünüşlerini ve adlarını hatırlamaya çalışın. Ölmemiz ya da yaşamamız buna bağlı olabilir.”

18.

D.G. Baley adamlarının yanında iyice değişiyordu. Öyle tatlı tatlı gülümsemiyordu. Tehlikeye karşı umursamaz bir tavır takındığı da yoktu. Şimdiyse oturmuş, dikkatle haritaları inceliyordu. Bir ara, “O kadın yanılmıyorsa.” dedi. “Malikânenin yeri hemen hemen belli demektir. Alçaktan uçarsak çok geçmeden oraya ulaşabiliriz.”

İkinci Kaptan Jamin Oser, “Enerji ziyanı olur bu, Kaptan,” diye mırıldandı. Uzun boylu ve D.G. gibi sakallıydı. Onun sakalı kızıl, gözleri parlak maviydi. Yaşlıca gözüküyordu. Ama bunun nedeni yıllar değil de, geçirdiği tecrübeler olmalıydı.

D.G., “Başka çare yok,” dedi. “Uzmanlar vaat ettikleri gibi şu karşıt-yer çekimi aygıtlarını yapmış olsalardı, o zaman durum değişirdi.” Tekrar haritaya bir göz attı. “Kadın malikânenin bu nehrin kıyısında, altmış kilometre kadar yukarıda olduğunu söylüyor… eğer yanılmıyorsa…”

Seyir memuru Ohandrus Nadirhaba, “Ondan şüphelenip duruyorsun,” diye cevap verdi. Gemiyi uygun yere indirmekten o sorumluydu. Teni esmerdi. Yakışıklı yüzündeki ifadeden güçlü bir insan olduğu anlaşılıyordu. Düzgün bir bıyığı vardı.

D.G., “Aradan iki yüz yıl geçmiş.” diye hatırlattı.

“Sen otuz yıl görmediğin bir yeri hatırlayabilir misin? Kadın bir robot değil. Çok şeyi unutmuş olabilir.”

Oser, “O halde kadını neden getirdin?” diye sordu. “Diğer Uzaycıyı ve robotu? Onlar mürettabatı sinirlendiriyorlar. Ben de bu durumdan hoşlanmıyorum.”

D.G. başını kaldırdı. Kaşları çatılmıştı. “Bu gemide mürettabatın da, senin de neden hoşlanmadığın ya da hoşlandığın hiç önemli değil, efendi. Sorumlu benim ve kararları ben veririm. O kadın bizi kurtaramadığı takdirde gezegene indikten sonra altı saat içerisinde ölür gideriz.”

Nadirhaba sakin sakin, “Ölürsek ölürüz,” dedi. “Kazanç denilen madalyonun arka yüzünde ölüm olduğunu bilmeyen Tüccar var mı? Ve hepimiz de bu sefere gönüllü olarak katıldık. Ama yine de ölümün ne taraftan geleceğini bilmemiz hiç de fena olmaz. Kaptan. Bunu biliyorsan, sır gibi saklaman şart mı?”

“Hayır, değil. Solaria’lıların gezegeni terk ettikleri söyleniyor. Ama ya birkaç yüz Solaria’lı nöbetçilik etmek için burada kaldılarsa?”

“Onlar silahlarla donatılmış bir gemiye karşı ne yapabilirler, Kaptan?”

D.G., “Bu da bir sır değil,” dedi. “Solaria robot dolu. Zaten Göçmen gemilerinin bu

dünyaya inmelerinin nedeni de buydu. Geride kalmış olan her Solaria'lının emrinde belki de milyonlarca robot var. Koskocaman bir ordu"

Eban Kalaya iletişim memuruydu. O ana kadar bir şey söylememişti genç adam. Diğerleri rütbece ondan üstündüler. Ve içlerinde sadece Kalaya'nın sakalı ya da bıyığı yoktu. Genç adam o anda konuşma cesaretini gösterdi. "Robotlar insanlara zarar veremezler."

D.G. Baley alaylı alaylı, "Evet, bize öyle söylediler," dedi. "Ama biz robotlar hakkında ne biliyoruz ki? Bütün bildiğimiz, iki geminin ve yüz insanın… iki yüz Göçmenin,… robotlarla dolu bu dünyada birbirinden uzak yerlerde ortadan kaldırıldıkları. Robotlar yardım etmeselerdi bu işi nasıl başarırlardı? Bir Solaria'lının bir robota ne gibi emirler verebileceğinden haberimiz yok. O Birinci Robot Kuralı denilen şeyin ne tür bir oyunla geçersiz kılınabilineceğini de bilmiyoruz." Bir an durdu. "İşte bu yüzden biz de oyun oynamak zorundayız. Parçalanan gemiler en son mürettebatın gezegene indiğini haber verdiler. Adamlar biraz dolaşmak, taze havayı solumak ve almaya geldikleri robotlara bakmak istemişler. Saldırı başladığı sırada gafil avlanmışlar. Gemileri de savunmasız durumdaymış. Ama bu kez aynı şey olmayacak. Ben gezegene ineceğim, siz hepiniz gemide kalacaksınız. Ya da dışarı çıkarsanız bile fazla uzaklaşmayacaksınız."

Nadirhaba'nın siyah gözlerinde hoşnutsuzluk dolu bir pırıltı belirdi. "Neden sen, Kaptan? Yem görevi yapmak istiyorsan senden daha önemsiz birini gözden çıkarabiliriz."

O.G.. "Teşekkür ederim," dedi. "Ama ben yalnız olmayacağım. Uzaycı kadın ve yanındakiler de benimle birlikte gelecekler. Önemli olan o kadın. Robotlardan bazılarını tanıyabilir. Daha da önemlisi, robotlar kadını hatırlayabilirler. Belki robotlara bize saldırmaları emredildi. Ama onların Uzaycı kadına saldıracaklarını sanmıyorum."

Nadirhaba alay etti. "Eski hanımlarını hatırlayarak yere diz çöküvereceklerini mi düşünüyorsun?"

"Böyle de diyebilirsin. İşte bu yüzden Uzaycı kadını getirdim ve onun malikânesine iniyoruz. Kadınla gitmem gerekiyor. Çünkü onu yalnızca ben tanıyorum. Biraz… Kadının gereksiz bazı şeyler yapmasını engellemek zorundayım. Onu bir kalkan gibi kullanarak ölüm tehlikesini atlattıktan ve böylece bizi neyin beklediğini öğrendikten sonra yalnız başımıza hareket ederiz. Uzaycı kadına ihtiyacımız kalmaz."

Oser, "Kadını ne yapacağız o zaman?" diye sordu. "Onu uzaya mı fırlatacağız?"

D.G. kükredi. "Onu Aurora'ya geri götürmemiz gerekiyor!"

Oser, "Mürettabat bunu gereksiz, ziyana yol açacak bir yolculuk sayacaktır, Kaptan," dedi. "Bunu sana söylemek zorundayım. Onlar kadını bu lanet olasıca dünyada bırakabileceğimizi düşünüyorlar. Ne de olsa onun vatanı burası."

D.G., "Evet," diye homurdandı. "Ben de mürettebattan emir almaya çok meraklıyım."

Oser, "Öyle olmadığından eminim," dedi. "Ama mürettabatın da bir fikri var. Hoşnutsuz bir mürettebat yolculuğu tehlikeli bir duruma sokar."

MÜRETTEBAT

19.

Gladia, Solaria toprağına ayak basmıştı. Bitkilerin kokusu burnuna gelir gelmez, sanki o iki yüz yıllık ayrılık siliniverdi. Bu hafif, eşsiz koku ona her şeyi olanca canlılığıyla hatırlatıyordu. Çocukluğu, gençlik yılları, evliliği… Gladia birdenbire durakladı. O günleri hatırlamanın ne yararı vardı? Kendisi sıcakkanlı ve duygulu biriydi. Kocası ise soğuk ve resmi. Kadın farkına varmadan uzanarak kendisini buraya kadar getirmiş olan Arz gemisine dokundu. Bu gezegen eski vatanı gibi kokuyordu ama hatırladığı dünyaya da hiç benzemiyordu.

Yanında duran Daneel, "Robotları görebiliyor musunuz, Madam?" diye sordu.

Yüz metre kadar ileride bir grup robot meyva ağaçlarının arasında durmuş onlara bakıyorlardı.

Gladia, "Görüyorum, Daneel," diye mırıldandı.

"Onların size tanıdık gelen bir yanları var mı, Madam?"

"Hayır, yok. Galiba yeni modeller bunlar. Onları hatırlamıyorum. Robotların da beni hatırlayacaklarını sanmıyorum. Korkarım D.G. düş kırıklığına uğrayacak."

Giskard, "Robotlar çalışmıyorlar galiba, Madam," dedi.

Kadın, "Bu da normal," diye cevap verdi. "Biz yabancıyız. Bizi izlemeleri, sonra da kendilerine verilmiş emirlere göre durumu bildirmeleri gerekiyor. Ama şimdi haber verebilecekleri kimse yok. Bu yüzden de sadece sessizce bizi seyrediyorlar."

Daneel, "Belki de gemiye binmemiz daha doğru olacak. Madam," dedi. "Yanılmıyorsam Kaptan savunmayla ilgili hazırlıkları kontrol ediyor. Henüz etrafı araştırmak niyetinde değil. İzni olmadan kamaranızdan çıkmanızdan hoşlanacağını pek sanmıyorum."

Gladia azametle başını dikleştirdi. "Dünyama ayak basmak için Kaptanın keyfinin gelmesini bekleyecek değilim."

"Anlıyorum. Ama mürettabat yakınımızda. Gemicilerden bazıları da sizi farkettiler sanırım."

Giskard ekledi. "Ve şimdi de yaklaşıyorlar. Hastalık kapmak istemiyorsanız…"

Gladia, "Ben hazırım," diye açıkladı. "Burun filtremi taktım, eldivenlerimi giydim."

Savunma hazırlıklarına dalmış olan tayfaların çoğu geminin gölgesinde duran Gladia'yla yanındakileri görmemişlerdi. Ama beş kişi kadını farketmişti. Şimdi ona doğru geliyorlardı. İçlerinden en iri yarı olanı parmağıyla Gladia'yı işaret edip duruyordu.

Gladia küçümseyici bir tavırla kaşlarını kaldırmış, sessizce onlara bakıyordu. Daneel'le Giskard da bekliyorlardı.

Sonra Giskard, Daneel'e alçak sesle, "Kaptanın nerede olduğunu bilmiyorum," dedi. "Herhalde adamlarının arasında ama onu seçemiyorum."

Daneel, Gladia'ya doğru eğildi. "Gemiye girelim mi?"

Kadın, "Bu gurur kırıcı bir şey olur." dedi. "Burası benim dünyam." İri yarı gemici Gladia'ya

iyice yaklaştı. Cildi güneşten iyice yanmış, Çıplak, kaslı kolları terden parlıyordu. “Demek gemimizde taşıdığımız Aurora’lı küçük hanım sizsiniz?” dedi. Konuşması çok kabaydı. Kibar ama alaylı bir tavır takınmaya çalışmışsa da başaramamıştı.

Gladia, “Ben Solaria’lıyım, Göçmen,” diye yanıtladı. Gemici gülerek arkadaşlarına baktı. “Pek de kibar değil mi?”

Diğerleri de güldüler. İçlerinden biri, “Onu biraz daha konuştur, Niss,” diye seslendi. “Belki o zaman biz de Uzaycı kuşları gibi konuşmayı öğreniriz.”

Niss, Gladia’ya baktı. “Adım, Baryo Niss. Birinci sınıf gemiciyim. Senin adın nedir, küçük kadın?” Gladia hiç sesini çıkarmadı.

Niss, “Ben sana nezaket gösteriyorum, küçük kadın,” dedi. “Bir centilmen gibi konuşuyorum. Bir Uzaycı gibi. Büyük annemin annesi yaşında olduğunu biliyorum. Kaç yaşındasın, küçük kadın?”

Niss’in gerisindeki gemicilerden biri bağırdı. “Dört yüz! Ama yaşını hiç göstermiyor.”

Bir diğeri, “Yüz yaşında bile durmuyor.” dedi.

Bir üçüncüsü, “İnsan onunla rahatlıkla sevişebilir,” diye fikrini belirtti. “Herhalde çoktan beri erkek yüzü görmedi. Ona biraz fingirdemek isteyip istemediğini sor, Niss. Nazik ol. Ve kendisiyle sırayla yatıp yatamayacağımızı öğren.”

Gladia öfkeyle kızardı. Daneel, “Birinci Sınıf Gemici Niss” dedi. “Arkadaşlarınız Madam Gladia’yı rahatsız ediyor. Lütfen uzaklaşır mısınız?”

Niss dönerek o ana kadar aldırmadığı Daneel’i süzdü. Yüzündeki gülümseme silindi. “Buraya bak, bu küçük kadına ilişilmeyecek. Kaptan öyle söyledi. Onu rahatsız etmek istemiyoruz. Biraz gevezelik edeceğiz. Şu yanındaki nesne ise bir robot. Onunla uğraşmayacağız. O da bize bir zarar veremez, üç Robot Kuralını biz de biliyoruz. Ona bize yaklaşmamasını emrederiz, olur biter. Anlıyor musun? Ama sen bir Uzaycısın. Ve Kaptan bize seninle ilgili hiç bir emir vermedi. Onun için bu işe karışma. Yoksa bu güzel cildin berelenir ve sonra ağlarsın.” Daneel sesini çıkarmadı.

Niss başını salladı. “İyi. Sonunu getiremeyeceği bir şeye başlamayacak kadar akıllı biriyle karşılaşmak hoşuma gider.” Gladia’ya döndü. “Şimdi, küçük Uzaycı kadın, seni yalnız bırakacağız. Çünkü Kaptan rahatsız edilmeni istemiyor. Şuradaki adamlardan biri belki kabaca bir şey söyledi ama bu da normal. Haydi el sıkışıp barışalım. Uzaycı, Göçmen, ne farkeder ki?” Elini uzattı.

Gladia dehşetle geriledi. Daneel müthiş bir hızla elini uzatarak Niss’in bileğini tuttu. “Birinci Sınıf Gemici Niss. lütfen bu hanıma dokunmaya kalkma.”

Niss, Daneel’in bileğini sıkıca saran parmaklarına baktı. “Elimi bırak,” diye homurdandı. “Üçe kadar sayacağım.”

Daneel elini çekti. “İstediğini yapmak zorundayım, çünkü sana zarar vermek istemiyorum. Ama bu hanımı korumak zorundayım. Madam kendisine dokunulmasını istemiyorsa… ki öyle olduğundan eminim, canını biraz yakmak zorunda kalabilirim. Ama fazla ileri gitmemeye çalışacağımdan emin olabilirsin.” Gemicilerden biri neşeyle haykırdı. “Ona haddini bildir,

Niss!”

Niss, “Buraya bak, Uzaycı,” dedi. “Sana iki defa bu işe karışmamanı söyledim. Ve sen bana bir kere dokundun. Üçüncü kez aynı küstahlığı edersen başın belaya girecek, bilmiş ol. Ufak bir hareket yap, bir sey söyle, seni parça parça ederim. Bu küçük kadın benimle el sıkışacak, hepsi o kadar. Şöyle dostça. Ondan sonra da gideceğiz. Tamam mı?”

Gladia alçak sesle, boğulurcasına, “Onun bana dokunmasını istemiyorum,” diye fısıldadı. “Gerekeni yap.”

Daneel, “Beyim,” dedi. “Hanımefendi kendisine dokunmanızı istemiyor. Onun için sizin… hepinizin gitmesi gerektiğini söylemek zorundayım.”

Niss güldü ve Daneel’i yana itmek için iri elini uzattı. Daneel yine hızla hareket etti ve adamın bileğini sıkıca kavradı. “Lütfen gidin, efendim.” Niss’in dişleri hâlâ ortadaydı ama artık gülümsemiyordu. Gemici şiddetle kolunu yukarı kaldırdı. Daneel de elini biraz oynattı, sonra durdu. Yüzünde gergin bir ifade yoktu. Sonra da elini aşağıya doğru çekti. Niss’in kolu da aşağıya indi o zaman. Derken Daneel elini hızla çevirdi. Niss’in kolunu geniş sırtına doğru çekerek öylece tuttu.

Birdenbire sırtını Daneel’e dönüvermiş olmak Niss’in hiç hoşuna gitmedi, öbür elini başının üzerinden uzatarak Daneel’i boynundan yakalamaya çalıştı. Ama robot adamın diğer bileğini de kavrayarak aşağıya doğru çekti. Gemici can acısıyla inledi.

Heyecanla dövüşü izlemeye hazırlanan diğer dört gemici şimdi yerlerinden hiç kımıldamıyorlardı. Ağızları bir karış açık, sessizce duruyorlardı.

Niss onlara bakarak, “Bana yardım edin…” diye homurdandı.

Daneel, “Onlar size yardım edemeyecekler, efendim,” dedi. “Öyle bir şeye kalkışırlarsa Kaptanları tarafından ne kötü bir biçimde cezalandıracağını biliyorlar. Şimdi sizden Madam Gladia’yı bir daha rahatsız etmeyeceğinize söz vermenizi istiyorum. Sessizce buradan uzaklaşacağınıza da. Hepinizin de. Yoksa kollarınızı çekip yerinden çıkarmak zorunda kalacağım, Birinci Sınıf Gemici. Bu da beni çok üzecek.” Adamın bileklerini daha da sıkıca kavradı. Niss boğuk boğuk inledi. Daneel. “Özür dilerim, efendim,” diye ekledi. “Ama bana kesin emir verildi. Söz verecek misiniz?” Niss ani bir hamleyle geriye doğru bir tekme attı. Ama Daneel çabucak yana kaçtı. Dengesini kaybeden gemici yüzükoyun yere devrildi. Daneel tekrarladı. “Söz verecek misiniz, efendim?” Usulca adamın bileklerini çekti. Niss’in kolları biraz havaya kalktı. Gemici ulur gibi bağırdı. “Tamam, teslim… Kollarımı bırak…”

Daneel hemen ellerini çekerek geriledi. Niss can acısıyla ağır ağır döndü. Kollarını oynatarak ellerini döndürdü. Yüzünü buruşturmuştu. Sonra elini beceriksizce bir hareketle belindeki silaha attı. Daneel birdenbire Niss’in eline bastı. “Bunu yapmayın, efendim. Yoksa elinizdeki bir ya da daha fazla kemiği kırmak zorunda kalacağım.” Eğilerek Niss’in silahını aldı. “Şimdi ayağa kalkın.” Biri, “Ee, Niss?” dedi. “Söyleneni yap ve ayağa kalk.”

Kaptan D.G. Baley biraz ileride duruyordu. Sakalının telleri dimdik olmuştu sanki. Yüzü hafifçe kızarmıştı. Ama sesi tehlikeli bir biçimde sakindi. “Siz dördünüz,.. Silahlarınızı teker teker bana verin bakalım. Haydi. Biraz daha hızlı hareket edin. Bir… iki… üç… dört. Şimdi hazırol vaziyetinde bekleyin.” Daneel’e baktı. “Lütfen siz de elinizdeki silahı bana uzatın.

Güzel… Beş… Niss. Hazır!” Silahları yere, yanına bıraktı.

Niss dimdik durdu. Gözleri kızarmış, yüzü can acısından çarpılmıştı.

D.G. “Şimdi,” dedi. “Biri lütfen bana neler olduğunu açıklar mı?”

Daneel atıldı. “Kaptan, Bay Niss’le şakalaşıyorduk. Kimseye bir zarar gelmedi.”

D.G. “Bay Niss’in biraz zarar görmüş olduğu anlaşılıyor,” diye mırıldandı.

Daneel, “Zarar geçici,” dedi.

“Anlıyorumı Neyse, buna sonra döneriz. Madam…” D.G. topuğunun üzerinde dönerek Gladia’ya baktı. “Size gemiden çıkmanız için izin verdiğimi hatırlamıyorum. Hemen, iki yardımcınızla gemiye dönün. Kaptan benim. Ve burası da Aurora değil. Lütfen dediğimi yapın.”

Daneel özür diler gibi kadının dirseğini tuttu. Gladia başını diklestirdi ama bir şey söylemeden döndü, iskeleden gemiye çıktı. Daneel yanındaydı, Giskard da peşinden geliyordu.

D.G. tayfalarına döndü. Sesi hâlâ ifadesiz ve sakindi. “Siz beşiniz, benimle gelin. Bu olayın iç yüzünü öğreneceğim.” Bir adamına silahları alıp götürmesini işaret etti.

20.

D.G. Baley beş gemiciye öfkeyle bakıyordu. Kendi kamarasındaydılar. Burası oldukça geniş, hatta lüks sayılabilecek bir yerdi. Kaptan adamlarını teker teker işaret ederek, “Şimdi bana olanları bütün ayrıntılarıyla anlatacaksınız” dedi. “Hikâyeniz sona erdiği zaman yanlış ya da unutulmuş bir şey varsa onu da söyleyeceksiniz. Hepiniz, teker teker. Ondan sonra da sıra sana gelecek, Niss. Emirlerime karşı geldiğiniz ve olmayacak kadar budalaca bir şey yaptığınız belli. Bu yüzden aşağılık bir duruma düştünüz. Özellikle Niss. Uzaycı kadının bana gerçeği açıklayacağını biliyorum. Ve onun söyleyeceği her söze de inanacağım. Onun için yalan uydurmaya kalkışmayın. Yalan söylerseniz sizin için daha kötü olur. Haydi! Başlayın!”

Birinci gemici kekeleyerek olanları anlattı. Onu ikincisi, sonra üçüncüsü ve dördüncüsü izledi. D.G. sesini çıkarmadan onları dinledi. Sonra Niss’e yana çekilmesini işaret etti. Diğer dört tayfaya, “Uzaycı haklı olarak Niss’in suratını topraklara sürerken, siz dördünüz ne yapıyordunuz?” diye sordu. “Onları mı seyrediyordunuz? Kımıldayamayacak kadar korkmuş muydunuz? Dördünüz de mi? Bir tek kişiden mi çekindiniz?”

Sıkıntılı bir sessizlik oldu. Sonra adamlardan biri, “Her şey çok çabuk olup bitti, Kaptan,” diye mırıldandı. “Tam harekete geçeceğimiz sırada dövüş sona erdi.”

“Eğer kımıldayabilseydiniz ne yapacaktınız?”

“Şey… arkadaşımızı Uzaycının elinden kurtaracaktık.”

“Bunu başarabilecek miydiniz?” Bu kez dört gemici de bir şey söyleyemedi.

D.G. onlara doğru eğildi. “Şimdi beni dinleyin. O yabancıları rahatsız etmeyeceksiniz. Ceza olarak hepinizin bir haftalık ücretini keseceğim. Bir şeyi daha iyice anlamanızı istiyorum. Bu

olaydan başkalarına söz ederseniz sizi mahvederim. Gemicilik mesleğine tekrar başından başlarsınız. İçinizden hanginizin gevezelik ettiğine de aldırmam. Dördünüzü birden cezalandırırım. Haydi, şimdi işlerinizin başına. Bu yolculuk sırasında kurallara aykırı bir davranışınızı görmeyeyim. Sizi hapsederim."

Dört gemici utanç ve üzüntüyle kamaradan çıktılar. Niss bekledi. Yanağı çürümeye başlamıştı. Kollarının ağrıdığı da belliydi.

D.G. tehdit dolu bir sessizlik içinde onu süzdü. "Memnun musun? İşte yarı boyunda, hanım hanımcık bir Uzaycıyla dalaştın ve yüzükoyun kapaklandın. Nasıl oldu bu?"

"Açıkçası bunun nasıl olduğunu bilmiyorum, Kaptan. Adam çok hızlı hareket etti. Sanki hızlandırılmış film gibi. Parmakları da demirden farksızdı."

D.G. "Tabii," dedi. "Başka ne bekliyordun, budala? Demirden o."

"Kaptan?"

"Niss, yoksa sen Elijah Baley'nin hikâyesini bilmiyor musun?"

Niss utançla kulağını ovuşturdu. "Onun büyük babanızın büyük babası olduğunu biliyorum, Kaptan." "Adamı duyan bunu anlar zaten. Elijah'nın hayat hikâyesini seyrettin mi?"

"Ben ekranda tarihi olayları seyretmekten pek hoşlanmam, Kaptan." Niss omzunu sllkti, sonra da can acısıyla yüzünü buruşturdu.

"R. Daneel Olivaw adını hiç duydun mu?"

Gemici kaşlarını çattı. "O Elijah Baley'nin arkadaşıydı." "Evet, öyle. Demek ki, bir şeyler biliyorsun. R. Daneel Olivaw adını düşünelim. Bu R. harfi ne anlama geliyor?"

"'Robot' anlamına, öyle değil mi? O, Elijah Baley'in robot arkadaşıydı. O günlerde Arzda robotlar vardı."

"Evet, vardı, Niss, hâlâ da var. Ama Daneel öyle sıradan bir robot değil. Bir Uzaycı robotu o. Ve Uzaycılara benziyor. Bunu düşün, Niss. Ve dalaştığın Uzaycının kim olduğunu tahmin et."

Niss'in gözleri irileşti, yüzü kızardı. "Yani o Uzaycı bir ro…"

"O, R. Daneel Olivaw'dır."

"Ama Kaptan, o iki yüz yıl önce varmış."

"Evet. O Uzaycı kadın da atam Elijah'nın arkadaşıydı. Belki hâlâ bilmek istiyorsun, o kadın iki yüz otuz üç yaşında. Robot da bir insan kadar dayanamaz mı? Sen bir robotla dövüşmeye kalkıştın, budala."

Niss büyük bir öfkeyle, "Robot bunu bana neden açıklamadı?" diye homurdandı.

"Açıklamak zorunda mıydı? Sen bunu ona sordun mu? Buraya bak, Niss. Olayı başkalarına anlatırsanız neler olacağını söyledim. Sözlerimi sen de duydun. Bu uyarım senin için daha önemli. Onlar birer tayfa. Ama seni gemicilerin başına geçirmek niyetindeyim. Niyetinde idim.Tayfaları yönetmek, tayfabaşı olmak için sadece kas değil, kafa da gereklidir. Artık tayfabaşı olman daha da zorlaşacak. Çünkü kafan olmadığına inanıyorum. Bana

yanıldığımı kanıtlaman gerekecek.”

“Kaptan, ben…”

“Konuşma! Beni dinle. Bu hikâye etrafa yayıldığı takdirde o dört tayfa yine miçoluğa başlayacaklar. Ama senin gemicilik hayatın sona erecek. Bir daha bir tek gemiye bile giremeyeceksin. Ne tayfa, ne de yolcu olarak. Kendi kendine Baley-dünyasında kaç para kazanabileceğini sor. Orada ne iş yapacaksın? Şimdi… bu olaydan söz eder ya da Uzaycı kadına veya iki robotuna bir daha sataşmaya kalkarsan, kendini bu duruma düşmüş bulursun. Ayrıca mürettebattan kimsenin onları rahatsız etmemesini de sağlayacaksın. Bundan seni sorumlu tutacağım. Ceza olarak da iki haftalığını keseceğim.”

Niss bitkinlikle, “Ama, Kaptan, diğerleri…” diye başladı.

“Onlardan fazla bir şey beklemiyordum, Niss. Onun için de hepsinden az ceza keseceğim. Haydi, çık artık.”

YÖNETİCİ

23.

Solaria’da sabah olmuştu. Malikânede, Gladia’nın malikânesinde… İlerilerde bir ev yardı. Belki de bu onun eski eviydi. Sanki aradan geçen iki yüz yıl birdenbire siliniverdi. Şimdi Aurora, Gladia’ya bir rüya gibi geliyordu.

Gladia, D.G. Baley’e döndü. Adam ince cekedinin üzerine taktığı kemerini sıkıştırıyordu. İki yanından birer silah sarkıyordu bunun. Sol taraftaki bir “Sinir kamçısı”ydı. Gladia diğer taraftaki daha kısa ve enli silahın bir “parçalama tabancası” olduğunu tahmin etti. Kadın, “Evet gidecek miyiz?” diye sordu.

Silahlarını inceleyen Kaptan dalgın dalgın mırıldandı. “En sonunda…”

“Sadece dördümüz mü?” Gladia etrafına bakındı, sonra da Daneel’e, “Giskard nerede?” dedi. Daneel, “Madam Gladia, Giskard öncülük etmesinin daha akıllıca bir şey olacağını düşündü,” diye cevap verdi. “Robot olduğu için diğer makine adamların arasında dikkati pek çekmez. Kötü bir şey varsa bize de haber verir. Ne de olsa siz ya da Kaptan kadar değerli değil.”

D.G. sert bir tavırla, “Yerinde, robotça bir düşünce,” dedi. “Neyse… Haydi, ilerleyelim bakalım.”

“Sadece üçümüz mü?” Gladia yakınırcasına konuşmuştu, “Açıkçası, bende Giskard gibi önemsizliğimi kabul edecek o robotça yetenek yok.”

D.G., “Hepimiz de önemsiziz, Madam Gladia,” dedi. “İki gemi parçalandı. Mürettabatın hepsi öldürüldü. Burada kalabalık olmak güven sağlamıyor.”

“Kendimi daha iyi hissetmemi sağlayamadınız, D.G.”

“O halde bir daha deneyeyim. İlk gemiler hazırlıklı değillerdi. Biz hazırlıklıyız.” Kaptan iki elini beline vurdu. “Yanınızda usta bir koruyucu olduğunu kanıtlayan bir robot var. Ayrıca en önemli silahımız da sizsiniz. Robotlara istediklerinizi yaptırmak için emir vermesini

biliyorsunuz. Ve bu hayatımızı kurtarabilir. İçimizde sadece sizde bu yetenek var. O ilk iki gemide sizin ayarınızda biri bulunmuyordu. Haydi, gelin.” İlerlediler.

Gladia bir süre sonra, “Ama eve doğru gitmiyoruz,” dedi.

“Öyle. Bunu hemen yapmayacağız. Şimdi bir grup robota doğru gidiyoruz. Buraya ilk indiğimiz zaman etrafta sürüyle robot vardı. Ama çoğu gittiler. Sadece bunlar kaldı. Neden?”

“Bunu onlara sorarsanız nedeni açıklarlar.”

“Bunu onlara siz soracaksınız, Madam Gladia”

“Yalnız bana değil, size de cevap verirler, D.G. İkimiz de aynı derecede insanız.”

D.G. duraklayarak Gladia’ya gülümsedi. “Sevgili Madam Gladia, aynı derecede insan mıyız? Bir Uzaya ve bir Göçmen? Size ne oldu böyle?”

Kadın aksi aksi söylendi. “Bir robot için aynı derecede insanız. Lütfen oyun oynamaya kalkmayın. Atanızla “Uzaycı ve Arzlı’ oyunu oynamadım!”

D.G.‘nin yüzündeki gülümseme kayboldu. “Doğru. Özür dilerim, Madam. Alay merakımı yenmeye çalışacağım. Ne de olsa bu dünyada müttefikiz.” Kısa bir sessizlikten sonra ekledi. “Şimdi, Madam, bu robotlara ne gibi emirler verilmiş olduğunu öğrenmenizi istiyorum. Ayrıca tanıdığınız robotlarla karşılaşırsanız, onlara bu dünyada ya da malikânenizde insanlar olup olmadığını sorun. Aklınıza gelecek başka soruları da. Bu makine adamların tehlikeli olmamaları gerekir. Onlar robot, siz insansınız. Size zarar veremezler. Tabii Daneel, Niss’i bir hayli sarstı ama o zaman durum şimdikinden farklıydı. Daneel de sizinle gidebilir.”

Daneel saygıyla, “Zaten Madam Gladia’yla gidecektim, Kaptan,” dedi. “Benim görevim bu.”

D.G. hatırlattı. “Herhalde Giskard’ın da. Ama o yalnız başına gitti.”

“Onun başka bir amacı vardı, Kaptan. Bu konuyu benimle konuştu. Ve Madam Gladia’yı korumak için böyle davranmasının gerekli olduğuna karar verdik.”

“Pekala. Siz ikiniz önden gidin. Ben sizi koruyacağım.” Sağ yandaki silahını çekti. “Ben, ‘Yat,’ der demez ikiniz de hemen kendinizi yere atın. Bu silah bir seçme yapamaz.”

Gladia, “D.G., lütfen o silahı en son çare olarak kullanın,” dedi. “Robotları silahla tehdit etmeniz için bir neden olamaz… Haydi gel, Daneel.”

Kadınla robot hızla ilerideki bodur ağaççıkların önünde duran on iki kadar makine adama doğru gittiler. Robotların parlak gövdeleri güneşte ışıldıyordu.

24.

Robotlar gerilemediler. Ama yaklaşmadılar da. Sakin sakin duruyorlardı. Gladia makine adamları saydı. Orada on bir robot bekliyordu. Tabii görmediği başka robotlar da olabilirdi.

Makine adamlar Solaria tarzı yapılmışlardı. Çok düzgün ve cilalıydılar. Gövdeleri sanki insan vücudunun matematiksel ve soyut kopyalarıydı. Biçimlerinin gerçekte bir ilgisi yoktu. Arkalarına elbisemsi şeyler de giydirilmemişti. Hiçbiri bir diğerine benzemiyordu.

Gladia robotlara dört metre kala durdu. Daneel de onun bir metre gerisinde bekledi. Kadın robotlara, “Hanginiz benimle konuşacaksınız?” diye sordu.

Sanki makine adamlar aralarında sözsüz bir konuşma yapıyorlarmış gibi bir sessizlik oldu. Sonra bir robot öne çıktı. “Ben konuşacağım. Madam.”

“Adın var mı?”

“Hayır, Madam. Sadece seri numaram var”

“Kaç yıldan beri çalışıyorsun?”

“Yirmi dokuz yıldan beri Madam.”

“Bu grupta senden çok daha önce çalışmaya başlamış olan bir robot var mı?”

“Hayır, Madam. İşte o yüzden sizinle ben konuşuyorum.”

“Bu malikânede kaç kişi çalışıyor?”

“Sayıyı bilmiyorum, Madam.”

“Yaklaşık?”

“Belki on bin? Madam.”

“iki yüz yıldan daha uzun bir süre çalışanı var mı?”

“Belki tarım robotlarının arasında öyleleri vardır, Madam.”

“Ya evde çalışanlar?”

“Onlar çalışmaya başlayalı çok olmadı, Madam. Efendiler yeni model robotları tercih ediyorlar.”

Gladia başını sallayarak Daneel’e döndü. “Bu mantıklı. Benim zamanımda da öyleydi.” Tekrar Robota baktı.

“Bu malikâne kimin?”

“Bu, Zoberion Malikânesi, Madam.”

“Burası kaç yıldan beri Zoberion ailesinin?”

“Ben çalışmaya başlamadan çok önce onlar buradaymış, Madam. Yılı bilmiyorum ama öğrenebiliriz.”

“Hiç Delmarre ailesinden söz edildiğini duydun mu?”

“Hayır, Madam.”

Gladia. Daneel’e döndü tekrar. “Durumu görüyorsun.”

“Maiikânedekilerin sizi tanımadıkları anlaşılıyor. Madam.”

“Öyle. Ve zavallı D.G. bizi buraya kadar boşuna getirmiş. Benim bir yarar sağlayacağımı sanmıştı ama yanılmış.”

“Gerçeği öğrenmek her zaman yararlıdır, Madam. Belki bilgi alabileceğiniz başka konular da vardır.”

“Evet dur bakayım…” Gladia biraz düşündü, sonra da usulca ekledi. “Ne garip… Bu robotlarla konuşurken çok belirgin bir Solaria lehçesini kullanıyorum. Ama seninle

konuşurken öyle olmuyor.”

Daneel, “Bu şaşılacak bir şey değil. Madam Gladia,” diye cevap verdi. “Robotlar bu lehçeyle konuşuyorlar. Çünkü onlar Solaria’lı. Size gençlik günlerinizi hatırlatıyorlar. Siz de bu yüzden aynı lehçeyi kullanıyorsunuz. Ama bana dönünce kendinizi toparlıyorsunuz. Çünkü ben şimdiki dünyanızın bir parçasıyım.”

Gladia ağır ağır gülümsedi. “Gün geçtikçe daha çok insanlara benziyorsun. Yani mantık kurma bakımından.” Sonra yeniden robotlara baktı. “Efendileriniz neredeler?”

Bir robotu şaşırtmak ya da gafil avlamak imkânsızdı. Makine adam sakin sakin. “Onlar gittiler. Madam,” diye açıkladı. “Nereye gittiler?”

“Bilmiyorum, Madam. Bana bunu söylemediler.”

“Hanginiz biliyorsunuz?” Robotların hiçbiri sesini çıkarmadı.

Gladia, “Malikânede bunu bilen bir robot var mı?” diye sordu.

Öndeki robot, “Öyle birini bilmiyorum, Madam,” dedi.

“Efendilerin yanlarına robotlar aldılar mı?”

“Evet, Madam.”

“Ama seni almamışlar. Siz hepiniz neden burada kaldınız?”

“İşlerimizi yapmak için. Madam.”

“Ama burada duruyor ve hiçbir şey yapmıyorsunuz. Bu çalışmak mı oluyor?”

“Malikâneyi dışarıdan gelenlere karşı koruyoruz. Madam.”

“Bizim gibilere karşı mı?”

“Evet, Madam.”

“Ama işte biz ‘buradayız. Ve siz yine de bir şev yapmıyorsunuz. Neden bu?”

“Biz gözlemcilik yapıyoruz. Madam. Bize başka bir emir verilmedi.”

“Gördüklerinizi ‘bildirdiniz mi?”

“Evet, Madam.”

“Kime?”

“Yöneticiye, Madam.”

“Nerede bu Yönetici?”

“Evde, Madam.”

“Ya?.. “ Gladia dönüp çabucak D.G.‘nin yanına gitti. Daneel de onu izledi.

“Evet?” D.G. iki silahını da çekmişti. Ama onlar yaklaşırken silahları kılıflarına soktu.

Gladia başını salladı. “Hiçbir şey başaramadım. Robotlar beni tanımıyor. Robotların hiçbirinin Solaria’lıların nereye gittiklerini bilmediğinden eminim. Ama onlar her şeyi bir Yöneticiye haber veriyorlarmış.”

“O halde bazı Solaria’lılar burada kalmışlar!”

Gladia, “Solaria diğer dünyalara benzemez,” diye açıkladı. “Robot sayısı insanlarınkinden her zaman kat kat fazlaydı. Robotların başına yönetici olarak bir insanı geçirmemişlerdir. Bu işi özel biçimde programlanmış bir robota bırakmışlardır.”

“Öyleyse evde bir robot var.” D.G. başıyla binayı işaret etti. “O bu robotlardan daha üstün bir makine adam. Onun sorguya çekilmesi yararlı olabilir.”

“Belki. Ama eve güvenle girebileceğimizi pek sanmıyorum.”

D.G. alay etti “İçerideki bir robot canım.”

“Evde tuzaklar olabilir.”

“Bu bahçede de öyle.”

Gladia, “En iyisi o robotlardan birini eve gönderelim.” dedi. “Yöneticiye insanların onunla konuşmak istediklerini haber versin.”

D.G., “Buna gerek yok,” diye cevap verdi. “Bu işi yapmışlar bile. Ama evden çıkan Yönetici ne bir robot, ne de bir erkek. Gördüğüm bir insan… bir kadın.”

Gladia hayretle başını kaldırdı. Uzun boylu, vücudu biçimli, son derece çekici bir kadın…

25.

D.G. memnun memnun gülümsedi. Biraz daha dikleşerek omuzlarını kaldırdı. Sanki sakalının düzgün olup olmadığını anlamak istiyormuş gibi elini yüzüne götürdü. Gladia onu hoşnutsuzca süzdü. “O Solaria’lı bir kadın değil.”

D.G., “Nereden biliyorsunuz?” dedi. “Solaria’lı bir kadın diğer insanlara böyle gözükmez. Onlarla sadece iletişim kurar.”

“Bunu biliyorum, Madam. Ama yanınıza gelmeme ve sizi görmeme izin veriyorsunuz.”

“Ben iki yüz yıldan daha uzun bir süreden beri Aurora’da yaşıyorum. Ama yine de Solaria’lı bir tarafım var. Ben yabancılara bu kılıkta gözükmezdim.”

“Onun gösterilecek çok şeyi var, Madam. Boyu benden uzun sanırım. Güneşin batışı kadar da güzel.” Yönetici onlardan yirmi metre uzakta durdu. Robotlar yana çekildiler.

D.G., “İki yüz yılda birçok gelenek değişir,” diye ekledi.

“Solaria’lılar insanların onlara sokulmalarından, onlara dokunmalarından nefret ederler. Böyle kökleşmiş, bir duygu değişemez.” Gladia’nın sesi sertti “iki yüz yıl yeterli değil bunun için.” Yine Solaria’lı şivesiyle konuşmaya başlamıştı.

“Toplumsal esneklik denilen şeyi önemsemiyorsunuz, Madam. Bu kadın belki Solaria’lı, belki de değil. Ama onun bir Uzaycı olduğunu sanıyorum. Ve onun gibi başka Uzaycılar varsa, Galakside hep birlikte barış içinde yaşamaya hazırım.”

Gladia’nın hoşnutsuzluğu arttı. “Burada durup birkaç saat böyle, bakacak mısınız? Bu kadını sorguya çekmemi istemiyor musunuz?”

D.G. irkildi ve Gladia’ya dönerek ona öfkeyle baktı. “Siz robotları sorguya çekin, insanlarla

ben konuşacağım.”

“Özellikle de kadınlarla sanırım.”

“Övünmek istemiyorum ama…”

“Bu konuda övünmeyen hiçbir erkekle karşılaşmadım.”

Daneel söze karıştı. “Bu kadının daha fazla bekleyeceğini sanmıyorum. Üstünlüğün sizde kalmasını istiyorsanız ona yaklaşın, Kaptan. Ben de sizi izleyeceğim.”

D.G. hiddetle, “Korunmaya ihtiyacım yok,” diye homurdandı.

“Siz bir insansınız. Hiçbir şey yapmayarak zarar görmenize izin veremem.”

D.G. hızla ilerledi. Daneel de onun peşinden gitti. Geride kalmayı istemeyen Gladia da kararsızca birkaç adım attı.

Yönetici sessizce onları seyrediyordu. Kadın baldırına kadar inen beyaz bir elbise giymiş, beline kemer takmıştı. İnce kumaşın altından göğüs uçları gözüküyordu, içine bir şey giymemiş olduğu belliydi. Sadece ayakkabıları vardı.

D.G. kadına bir metre kala durdu. Yöneticinin cildi kusursuz, elmacık kemikleri çıkık, gözleri çekik ve yüzündeki ifade de sakindi.

D.G., Aurora’lı bir soylu gibi konuşmaya çalıştı.

“Madam, bu malikânenin Yöneticisiyle konuşmak şerefine mi erişiyorum?”

Kadın bir an onu dinledi, sonra da güzel ağzına hiç yakışmayan ve âdeta gülünç denilebilecek kadar koyu bir Solaria aksanıyla, “Siz insan değilsiniz,” dedi.

Birdenbire öyle korkunç bir hızla harekete geçti ki, on metre geride olan Gladia onları göremedi. Sonra D.G.‘nin yerde, arkasıüstü hareketsiz yattığını gördü. Kadın iki elinde birer silahla onun tepesinde duruyordu.

26.

O şaşkınlık anında Gladia’yı en çok, Daneel’in kadını engellemek ya da cezalandırmak için hiçbir şey yapmamış olması sersemletti. Ama o daha bunu düşünürken Daneel kadının sol bileğini kavrayarak büktü. Gladia’nın o zamana kadar duymadığı sert bir sesle, “Hemen o silahları at” diye emretti. Robotun bir insanla böyle konuşması akıl alacak bir şey değildi.

Kadın yine o tiz sesiyle, “Sen insan değilsin,” dedi. Sağ elini kaldırarak ateş etti. Bir an Daneel’in gövdesinin üzerinde hafif bir ışık dolaştı. Şok geçiren Gladia etrafı bulanık görmeye başladı. Bayılmak âdetinde değildi ama galiba bu bir başlangıçtı.

Daneel erimedi, bir patlama da duyulmadı. Gladia, Daneel’in akıllılık ederek kadının “parçalama tabancasını tutan elini yakalamıştı. Solaria’lının diğer elindeki bir “sinir kamçısı”ydı. Kadın silahın bütün gücünü, Daneel’e boşaltmıştı. Hem de yakından. Daneel insan olsaydı, duyu sinirlerinin böyle uyarılması sonucu ya ölecek ya da sakat kalacaktı. Ama o insana benzemekle birlikte yine de bir robottu. Makine adamın insanlardaki sinir sisteminin karşıtı olan telleri kamçıya bir tepki göstermedi.

Daneel kadının öbür elini de yakalayarak yukarı kaldırdı. “O silahları at. Yoksa kollarını

yerinden çıkarırım.”

Kadın, “Öyle mi?” dedi. Kolunu kastı ve Daneel’ in ayakları bir an yerden kesildi. Ama robot ayaklarını sallayarak kadına olanca gücüyle vurdu. İkisi birden yere yuvarlandılar.

Gladia birdenbire kadının da bir robot olduğunu anladı. Bir robotun bir insana silah çekmesine fena halde öfkelendi. Belki Solaria’lı robot Daneel’in de bir makine adam olduğunu anlamıştı. Ama D.G.‘ye saldırma cesaretini nasıl göstermişti?

Gladia bağırarak koşmaya başladı. “Buna nasıl cüret ettin?” O da şimdi koyu bir Solaria aksanıyla konuşuyordu. “Buna nasıl cüret ettin, kız? Karşı koymaktan hemen vazgeç!”

Kadının kolları sanki bir elektrik düğmesi birdenbire çevrilivermiş gibi gevşedi. Güzel gözleriyle Gladia’ya şaşkın şaşkın baktı. Kararsızca, boğuk boğuk, “Özür dilerim, Madam,” diye mırıldandı.

Daneel de ayağa kalkmış, çimlerin üzerinde yatan kadına ihtiyatla bakıyordu. D.G. inlemeye çalışarak doğruldu.

Daneel silahları almak için eğildi ama Gladia öfkeyle elini sallayarak ona engel oldu. “O silahlan bana ver, kız,” diye emretti.

Kadın, “Peki, Madam,” dedi.

Gladia silahları kaparcasına aldı. Sonra tabancayı Daneel’e uzattı. “Gerektiği takdirde onu parçala, Daneel. Bu bir emir.” Sinir kamçısını da D.G.‘ye verdi. “Bu silah burada bir işe yaramıyor. Ancak size ve bana karşı etkili. İyi misiniz?”

D.G. kalçasını ovarak homurdandı. “Hayır, değilim. Yani bu kadın… bir robot mu?”

“Bir kadın sizi öyle yakalayıp fırlatabilir miydi?”

“Şimdiye kadar karşılaştığım kadınlar bunu başaramazdı. Size Solaria’da tehlike yaratacak biçimde programlanmış robotlar bulunabileceğini söyledim.”

Gladia acımasızca, “Evet.” dedi. ”Ama güzel bir kadın sandığınız bir yaratıkla karşılaşınca bunu unuttunuz.”

“Evet. Sonradan akıl öğretmek kolaydır.”

Gladia burun kıvırarak robota döndü. “Adın nedir kız?”

“Beni Landaree diye çağırırlar, Madam.” Landaree de Daneel gibi çevik bir hareketle ayağa fırladı. Sanki yaylıymış gibi. Daneel’le boğuşmasından bir zarar görmemişti.

Gladia, “Neden Birinci Kuralı çiğnedin ve bu insanlara saldırdın?” diye sordu.

Landaree kesin bir tavırla, “Madam,” dedi. “Onlar insan değil.”

“Yani benim de insan olmadığımı mı söylüyorsun?”

“Hayır, Madam. Siz bir insansınız.”

“O halde bir insan olarak sana o ikisinin de benim gibi olduklarını söylüyorum, insan olduklarını! Duyuyor musun?”

Landaree daha yumuşak bir sesle, “Madam, onlar insan değil,” dedi.

Daneel, Gladia'ya usulca fısıldadı. "Ona çok kesin emirler verilmiş, Madam. O emirleri kolaylıkla silemezsiniz."

Gladia kesik kesik nefes alıyordu. "Bakalım. Görürüz."

Landaree etrafına bakındı. Diğer robotlar kargaşa sırasında Gladia'yla yanındakilere daha yaklaşmışlardı. Daha geride yeni geldikleri anlaşılan iki robot vardı. Pek büyük ve ağır bir makineyi zorlukla taşıyorlardı. Gladia haykırdı. "Robotlar! Durun!" Makine adamlar durdular.

Landaree, "Madam," dedi. "Ben görevlerimi yerine getiriyorum. Bana verilen emirlere itaat ediyorum."

Gladia söylendi. "Senin görevin bana itaat etmek, kız."

Landaree, "Bana verilen talimata uymamamı emredemezsiniz," dedi.

Gladia bağırdı. "Daneel! Onu parçala."

Daneel insanlardan daha çabuk tepki gösterebiliyordu. Karşısındakinin bir robot olduğunu bildiğinden, Üç Kural onu engellemiyordu. Ama Solaria'lı robot o kadar insana benziyordu ki. Daneel yine de kararsızca durakladı. Ve her zamankinden daha ağır hareket etti. Ne var ki, Daneel'in görünüşü Landaree'yi etkilemiyordu. Bu yüzden o daha hızlı harekete geçti. Tabancayı yakaladı. Daneel'le tekrar boğuşmaya başladılar.

D.G. koşarak kadın robotun kafasına sinir kamçısının kabzasını indirdiyse de bunun bir etkisi olmadı.

Landaree onu bir tekmede geriletti.

Gladia, "Robot!" dedi. "Dur!" Yumruklarını sıkmıştı.

Landaree bağırdı. "Robotlar! Hepiniz de bana katılın! Şu iki erkek aslında insan değil. Onları, kadına zarar vermeden yok edin."

Ama Solaria'lı robotlar da düşmanlarının insana benzemeleri yüzünden Daneel gibi durakladılar, Sonra kararsızca bir iki adım attılar.

Gladia tiz bir sesle, "Durun!" diye haykırdı. Robotlar durdular ama bu emir Landaree'yi etkilemedi. Gladia bir silah bulmak istiyormuş gibi etrafına bakındı.

D.G. telsizini kullanmaya çalışıyordu. "Bozulmuş. Üzerine düştüm sanırım."

"Şimdi ne yapacağız?"

"Gemiye dönmemiz gerekiyor. Çabucak."

Gladia, "O halde koşun," dedi. "Ben Daneel'i terkedemem." Boğuşan robotlara dönerek çıldırmış gibi bağırdı. "Landaree dur! Dur Landaree!"

Landaree, "Duramam, Madam," dedi. "Bana kesin emir verildi." Daneel'in parmaklarını zorla açarak silahı aldı.

Gladia kendisini Daneel'in önüne attı. "Bu insana zarar vermemelisin."

Landaree parçalama tabancasıyla Gladia'ya nişan aldı. "Madam, insana benzeyen bir şeyin önünde duruyorsunuz. Ama o insan değil. Bana öylelerini görür görmez parçalamam

emredildi.” Sonra sesini yükseltti. “Siz iki hamal… hemen gemiye gidin!”

Ağır aleti taşıyan iki robot adımlarını sıklaştırdılar.

Gladia bağırarak, “Robotlar, durun!” diye emretti. Hamallar durdular ama yerlerinde titriyorlardı. Sanki ilerlemeyi istiyor ama başaramıyorlardı. Gladia Landaree’ye döndü. “Beni öldürmedikçe insan arkadaşım Daneel’i ortadan kaldıramazsın. Ve sen kendin benim insan olduğumu kabul ediyorsun. Onun için bana zarar veremezsin.

Daneel alçak sesle, “Madam.” diye fısıldadı. “Beni korumak için kendinizi tehlikeye atmamalısınız.”

Landaree. “Bunun hiç yararı yok, Madam.” dedi. “Sizi oradan kolaylıkla uzaklaştırabilirim. Ondan sonra da arkanızdaki insan olmayan şeyi parçalarım. Ama bu hareketimin size zararı dokunabilir. Onun için kendi isteğinizle oradan çekilmenizi sizden saygıyla rica ediyorum.”

Daneel atıldı. “Öyle yapmalısınız, Madam.”

“Hayır, Daneel! Yerimden kımıldamayacağım! O beni buradan uzaklaştırmaya çalışırken sen kaç.”

“Tabancadan fışkıracak ışından daha hızlı koşamam, Madam. Ve kaçmaya kalkışırsam o da ateş eder. Işının sizin vücudunuzdan geçmesine de aldırmaz. Aldığı emirler bu kadar kesin sanırım. Çok özgünüm, Madam. Bu olay sizi sarsacak.”

Daneel, Gladia’yı yakaladı ve çırpınan kadını yana attı. Landaree’nin düğmeye basmak üzere olan parmağı gerildi. Ama kadın robot silahı kullanamadı. Birdenbire hareketsiz kaldı.

Doğrulup oturmuş olan Gladia ayağa kalktı. D.G. de ihtiyatla Landaree’ye yaklaştı. Daneel sakin sakin uzanarak silahı kadın robotun elinden aldı. “Bu robot bir daha çalışamayacak sanırım.”

Landaree’yi usulca itti. Kadın robot yere devrildi. Parmakları hâlâ sanki tabanca elindeymiş gibi büküktü.

Giskard ağaçların arasından çıkarak yaklaştı. “Ben yokken neler oldu?”

27.

Gemiye giderlerken hepsi de bitkindi. Gladia sıcaktan bunalmıştı ve öfkeliydi. Topallayan D.G.‘nin ayağı yanıyordu. Grup ağır ağır ilerliyordu. Hem Kaptan topalladığı, hem de hâlâ o makineyi taşıyan iki robot hızlı yürüyemedikleri için. D.G. omzunun üzerinden iki hamala baktı. “Yönetici artık bozulduğu için benim emirlerimi dinliyorlar.” Gladia dişlerinin arasından, “Neden koşup yardım getirmediniz?” diye sordu. “Neden orada durup kavgayı çaresizce seyrettiniz?”

D.G. neşeli bir tavır takınmaya çalıştı. “Siz Daneel’i bırakmak istemediniz. Bu yüzden ben de bir korkak gibi davranmaktan kaçındım.”

“Siz bir budalasınız! Ben tehlikede değildim ki. Landaree bana zarar veremezdi.”

Daneel, “Madam.” dedi. “Size itiraz edeceğim için üzgünüm. Ama Landaree beni parçalama isteği arttığı zaman size de zarar verecekti.”

Gladia öfkeyle robota döndü. “Beni aradan çıkarmakla çok akıllıca davrandın doğrusu! Seni parçalamasını mı istiyordun?”

“Size zarar verilmesindense benim parçalanmam daha doğru olurdu. Robotu, insana benzediği için zamanında durduramadım. Bundan da size fazla yararlı olmadığım anlaşılıyor.”

Gladia. “Landaree bir süre ateş edemeyecekti,” diye cevap verdi. “Çünkü ben insanım. Sen o sırada tabancayı onun elinden alabilirdin.”

Daneel, “Robotun kararsızlığı gibi kesin olmayan bir şeye dayanarak hayatınızla kumar oynayamazdım, Madam.” dedi.

Gladia. D.G.‘ye baktı. “Ya siz? Aslında o silahı getirmemeniz gerekirdi!”

D.G. kaşlarını çattı. “Madam, ölümle karşı karşıya geldiğiniz için hoşgörüyle davranmaya çalışacağım. Robotlar böyle bir şeye aldırmıyorlar. Bense tehlikeye alışığım. Ama bu sizin için kötü bir değşiklikti. Ve bu yüzden de şimdi bir çocuk gibi davranıyorsunuz. Ve ben de sizi bağışlıyorum… biraz. Şimdi lütfen beni dinleyin. O silahı benden kolaylıkla alabileceklerini bilemezdim. Tabancayı getirmeseydim o Yönetici beni elleriyle de kolaylıkla öldürürdü. Daha önceki şikâyetinize de cevap vereceğim. Oradan kaçmamın bir yararı olmazdı. Tabancanın ışınından daha hızlı koşamazdım. Içinizi dökmek istiyorsanız lütfen suçlamalarınızı sürdürün. Ama size daha fazla laf anlatmak niyetinde değilim.”

Gladia bir D.G.‘ye baktı, bir Daneel’e. Sonra tekrar Göçmene döndü. “Galiba mantıksızca davranıyorum. Pekala. Artık ukalalık etmeyeceğim.”

Gemiye varmışlardı. Onları gören gemiciler dışarı fırladılar. Gladia hepsinin de silahlı olduklarını farketti. D.G. İkinci Kaptana işaret etti. “Oser, şu iki robotun taşıdıkları makineyi görüyorsun sanırım.”

“Evet, efendim.”

“Onu gemiye çıkarttır. Güvenlik odasına koydurt. Odanın kapısını da kilitte. Ve bir daha da açma. Bu iş yapılır yapılmaz hareket ederiz.”

Oser. “Robotlar da gemide kalacaklar mı, Kaptan?” diye sordu.

“Hayır. Çok basit şeyler oldukları için fazla değerleri yok. Onları da götürmemiz hoşumuza gitmeyecek olaylara neden olabilir. Taşıdıktan aygıt o iki robottan çok daha değerli.”

Giskard, makinenin dikkatle gemiye yüklenmesini seyretti. “Kaptan, bence o tehlikeli bir aygıt.”

D.G. “Ben de aynı fikirdeyim,” dedi. “Bizden sonra gemiyi de ortadan kaldıracaklardı.”

Gladia, “Onunla mı?” diye sordu. “Nedir o makine?”

“Pek emin değilim ama onun bir ‘nükleer yoğunlaştırıcı’ olduğunu sanıyorum. Baley-dünyasında deney için yapılan modelleri gördüm. Bu onların büyük ağabeysine benziyor.”

“Nükleer yoğunlaştıncı da nedir?”

“Adından da anlaşılacağı gibi bu nükleer kaynaşmayı yoğunlaştıran bir aygıt.”

Gladia sordu. “Bu nasıl etki yapıyor?”

“Geminin güç kaynağı var. Nükleer yoğunlaştırıcıdan fırlayan parçacıklar, yakıttaki kaynaşan protonlara çarptığı zaman bunların daha çabuk erimelerine ve daha çok ısı çıkarmalarına neden olur. Böylece bir kısır döngü oluşur. Ve bir saniyenin binde biri kadar bir sürede yakıt küçücük bir termo-nükleer bomba halini alır. Ve bütün gemiyle içindekiler buharlaşır.”

Gladia dehşetle Kaptana bakakaldı. D.G. ekledi. “O makineyi Baley-dünyasına götürmem gerekiyor. Gemiye girelim mi?”

Gladia’yla iki robotu iskeleden gemiye çıktılar. D.G. onları izleyerek yardımcılarıyla kısaca konuştu. Sonra Gladia’ya, “Eşyalarımızı gemiye alarak havalanmamız bir, iki saat sürecek,” diye açıkladı. Ne kadar yorgun olduğu gitgide daha belirginleşiyordu. “Geçen her dakika tehlikeyi arttıracak.”

“Tehlikeyi mi?”

“Solaria’da o korkunç kadın robottan bir tek olduğunu sanmıyorsunuz ya? Ya da ele geçirdiğimiz nükleer yoğunlaştırıcıdan? Herhalde diğer robotların yeni bir yoğunlaştırıcıyı buraya kadar getirmeleri biraz zaman alacak. Ama onlara fazla zaman vermemeliyiz. Ve o arada odanıza gidelim ve gereken şeyleri yapalım.”

“Gereken şeyleri mi, Kaptan? Neymiş bunlar?”

D.G. gruba ilerlemesini işaret etti. “Belki ben ihanete kurban gittim. Onun için resmi olmayan bir yargılamayı gerekil görüyorum.”

28.

D.G. inleyerek bir koltuğa oturdu. “Aslında sıcak bir duşa, masaja, güzel bir yemeğe ve uykuya ihtiyacım var. Ama bütün bunlar biz bu gezegenden ayrılıncaya kadar bekleyecek. Sizin için de öyle, Madam. Ama bekleyemeyecek bazı şeyler de var. Şimdi şunu soracağım: Biz hepimiz o korkunç tehlikeyle karşılaştığımız sırada sen neredeydin, Giskard?”

Giskard, “Kaptan, robotların bu dünyada yalnız olduklarını düşündüm. Bu yüzden de sizin için bir tehlike oluşturmayacaklarına karar verdim. Zaten Daneel de yanınızdaydı.”

Daneel de atıldı. “Giskard’la onun etrafa bir göz atmasına karar vermiştik. Kaptan. Ben de Madam Gladia’yla kalacaktım.”

D.G. “Demek karar verdiniz?” diye homurdandı. “Peki, başkasının fikrini aldınız mı?”

Giskard cevap verdi. “Hayır, Kaptan.”

“Robotların zararsız olduklarına inandığını söylüyorsun, Giskard. O halde iki geminin havaya uçurulmasını nasıl yorumluyordun?”

“Solaria’da insanlar olduğunu düşünüyordum. Kaptan. Ama onların size gözükmemek için ellerinden geleni yapacaklarından da emindim. Etrafta mümkün olduğu kadar hızla dolaşarak o insanları bulmaya çalıştım. Karşılaştığım robotları sorguya çektim.”

“Hiçbir insanla karşılaştın mı?”

“Hayır, Kaptan.”

“Yöneticinin çıktığı o evin içine baktın mı?”

“Hayır, Kaptan. Ama o evde insan olmadığından emindim. Hâiâ da eminim.”

“Ama Yönetici oradaydı.”

“Evet, Kaptan. Ama Yönetici bir robottu.”

“Tehlikeli bir robot.”

“Ne yazık ki, bunu farkedemedim, Kaptan. Çok üzgünüm.”

“Demek üzülüyorsun?”

“Bu sözcüğü olayın pozitronik devrelerimde yaptığı etkiyi anlatmak için kullandım, Kaptan. Bu insanların hissettikleri duyguya benzer bir şey.”

“Bir robotun tehlikeli olabileceğini nasıl anlayamadın?”

“Üç Robot Kuralına göre…”

Gladia, Giskard’ın sözünü kesti. “Yeter artık, Kaptan! Giskard sadece programlandığı biçimde hareket edebilir. Buna göre bilgi edinebilir. Hiçbir robot insanlar için tehlikeli değildir. Tabii insanlar öldürücü bir kavgaya giriştikleri zaman bir robot da buna engel olmaya çalışır. Böyle bir durumda Daneel’le Giskard diğerlerine fazla zarar vermeden bizi kurtarırlardı.”

“Öyle mi?” D.G. iki parmağıyla burnunu sıktı. “Daneel bizi korumaya çalıştı. İnsanlarla değil, robotlarla boğuşuyorduk. Bu yüzden kimi, ne dereceye kadar savunması gerektiğine karar verirken zorluk çekmedi. Ama şaşılacak kadar da başarısız oldu. Oysa Üç Kural onun robotlara zarar vermesini engellemiyordu. Giskard ise olaya karışmadı bile. Tam dövüş sona erdiği sırada ortaya çıktı. Acaba robotlar arasında sempatiden oluşan bir bağ mı var? Makine adamlar insanları robotlara karşı savunurken Giskard’ın ‘üzüntü’ dediği şeyi mi duyuyorlar? Bu yüzden başarısızlığa uğruyor ya da olaya katılmaktan kaçınıyorlar mı?…”

Gladia öfkeyle patladı. “Hayır!”

D.G., “Hayır mı?” dedi. “Ben bir robotik uzmanı olduğumu iddia etmiyorum. Ya siz, Madam Gladia?”

Gladia, “Ben robotçu filan değilim,” diye cevap verdi. “Ama hayatım boyunca robotlarla yaşadım. Söylediklerini gülünç. Daneel benim uğruma ölmeye hazırdı. Giskard da aynı şeyi yapardı.”

“Her robot bunu yapar mı?”

“Tabii.”

“Ama o Landaree denilen Yönetici bana saldırmaya, beni öldürmeye hazırdı. Diyelim ki, Daneel’in görünüşüne rağmen onun insan olmadığını anladı. Ama Landaree bana neden saldırdı? Benim insan olduğum şüphe götürmeyecek bir gerçekti. Sizinle konuşurken durakladı ve sizin insan olduğunuzu itiraf etti. Bu robot neden bizim farklı olduğumuzu düşündü? Yoksa o aslında bir robot değil miydi?”

Gladia, “Landaree bir robottu,” dedi. “Bu kesin. Ama… açıkçası, onun neden öyle

davrandığını bilmiyorum. Şimdiye kadar böyle bir şey hiç duymadım. Belki Solaria'lılar insanlara benzeyen robotlar yapmayı başardılar ve onları Üç Kuralı dikkate almadan yarattılar? Ancak Uzaycılar arasında en çok Solaria'lıların bu Kurallara önem verdiklerine yemin edebilirim. Robotlarının sayısı kendilerinden kat kat fazlaydı. Bu yüzden de onlardan diğer Uzaycılara göre daha çok korkarlardı. Solaria robotları son derecede itaatli, hatta biraz aptalca makinelerdi. Üç Kural Solaria'da her yerden daha etkiliydi. Ama Landaree olayı için…"

Daneel, "Bağışlayın, Madam Gladia," dedi. "Sözünüzü kestiğim için özür dilerim. Yöneticinin davranışını açıklamaya çalışmam için bana izin verir misiniz?"

D.G. alay etti. "Eh, bir robotu ancak başka bir robot açıklayabilir."

Daneel, "Yöneticiyi anlayamadığımız takdirde, ileride Solaria'nın oluşturduğu tehlikeye karşı etkili önlemler alamayız. Kaptan," diye cevap verdi. "Ben Landaree'nin davranışlarını açıklayabileceğimi sanıyorum."

D.G., "Anlat." dedi.

Daneel, "Yönetici bize karşı hemen önlem almadı," diye başladı. "Bir süre durup bizi seyretti. Nasıl davranması gerektiğini pek bilmiyordu sanırım. Siz ona yaklaşarak kendisiyle konuştuğunuz zaman birdenbire sizin insan olmadığınızı söyledi. Kaptan. Ve size hemen saldırdı. Ben işe karışarak onun robot olduğunu haykırdım. Landaree o zaman benim de insan olmadığımı söyleyerek hemen üzerime atıldı. Ancak Madam Gladia bağırarak yaklaştığında, Yönetici onun insan olduğunu kabul etti. Ve bir süre Madamın emirlerine uydu."

"Evet, bütün bunları hatırlıyorum, Daneel. Ama bunların anlamı ne?"

"Bence Üç Kurala dokunmadan bir robotun davranışlarını temelinden değiştirmek mümkün. Kaptan. Örneğin, insanın tanımlanmasını değiştirerek."

"Öyle mi? Sence insan nedir?"

Daneel, D.G.'nin alayına aldırmadı. "Beni programlarken bellek bankama insanların görünüş ve davranışlarının ayrıntılı bir tanımı da yerleştirildi, efendim. Bu tanıma her uyan kimse benim için insan. Öte yandan Yönetici için bir insanı belirten en önemli özellik konuşmaydı. Solaria lehçesi çok belirgindir. Landaree için insana benzeyen bir kimse, ancak Solaria lehçesiyle konuşursa gerçek bir insan sayılırdı. İnsana benzeyen ama Solaria'lı gibi konuşmayan her şeyin hiç duraklamadan öldürülmesi ve bu yaratıkları taşıyan bütün gemilerin parçalanmaları gerekiyordu."

D.G. düşünceli bir tavırla mırıldandı. "Galiba haklısın."

"Siz Göçmen aksanıyla konuşuyorsunuz. Kaptan. Bu, Solaria lehçesi kadar belirgin bir dil. Siz konuşur konuşmaz Yönetici insan olmadığınıza karar verdi. Bunu açıklayarak size saldırdı."

"Sana da Aurora lehçesiyle konuştuğun içirt saldırdı tabii."

"Evet, Kaptan. Ama Madam Gladia gerçek bir Solaria'lı gibi konuşuyordu. Landaree bu yüzden onun insan olduğuna karar verdi."

D.G. bir süre sessizce bu konuyu düşündü. “Aslında bu tehlikeli bir yöntem. Bundan yararlanacak kimseler için bile. Bir Solaria’lı bir robota, makine adamın gerçek lehçe saymadığı bir biçimde bir şey söylediği takdirde hemen saldırıya uğrar. Bir Solaria’lı olsaydım öyle bir robota yaklaşmaktan korkardım. Kusursuz bir Solaria lehçesiyle konuşmaya çalışırken şaşalar ve bu yüzden de öldürülürdüm.”

Daneel, “Çok doğru, Kaptan,” dedi. “Ama Solaria’lılar gezegenden ayrılmışlar. Yönetici robotların böyle tehlikeli bir biçimde programlanmış olmalan da bunu kanıtlıyor. Onların şu ara sadece dünyaya Solaria’lı olmayanların inmelerini engellemekle ilgilendikleri anlaşılıyor.”

“Yani başka Uzaycılar da inemeyecekler mi?”

“Öyle gözüküyor, Kaptan. Pek çok Uzaycı lehçesi var. Bunlardan bir bölümünün kabul, bir bölümünün reddedilmesini programlamak çok zor olmalı. Zaten robotların belirgin Solaria aksanını kabul edecek biçimde programlanmaları bile yeterince zor.”

D.G., “Çok zekisin, Daneel.” dedi. “Ben robotları onaylamıyorum. Tabii toplumda sarsıcı bir etki yaptıkları için. Ama yanımda senin gibi bir robot olsaydı… atam Elijah’nın zamanında olduğu gibi…”

Gladia Kaptanın sözünü kesti. “Ne yazık ki, olanaksız, D.G. Daneel’i kimseye hediye etmem, satmam da. Onu benden zorla da alamazlar.”

D.G. gülümseyerek elini kaldırdı. “Ben sadece hayal kuruyordum, Madam Gladia. Baley-dünyasının yasaları bir robotum olmasını engelliyor zaten.”

Giskard birdenbire, “Bir iki kelime de benim eklememe izin verir misiniz, Kaptan?” dedi.

D.G., “Ah,” diye mırıldandı. “Kavgadan kaçan ve her şey sona erdiği zaman geri dönen robot…”

“Olayın sizin açıkladığınız bçimde gözükmesine üzülüyorum. Ama yine de birkaç kelime eklememe izin verir misiniz, Kaptan?”

“Pekala…”

“Madam Gladia’yı da beraber götürme fikrinizin çok başarılı olduğu anlaşılıyor, Kaptan. O yanınızda olmasaydı, birkaç gemiciyle etrafı araştırmaya çıksaydınız hepiniz çabucak öldürülürdünüz. Geminiz de havaya uçurulurdu. Sonucu Madam Gladia’nın bir Solaria’lı gibi konuşabilme yeteneği ve cesareti değiştirdi.”

D.G. başını salladı. “Yanılıyorsun. Kadın robot birdenbire hareketsiz kalmasaydı hepimiz mahvolacaktık. Hatta Madam Gladia bile.”

Giskard, “Bu bir rastlantı olamaz. Kaptan,” diye cevap verdi. “Robotun hareketsiz kalmasının bir nedeni olmalı. Ben bir tek şey düşünebiliyorum: Madam Gladia kadın robota birkaç kez durmasını emretti. Dostum Daneel anlattı bunu bana. Ama Yöneticiye verilmiş olan emirler çok kesindi. Buna rağmen Madam Gladia’nın davranışları Yöneticinin kararını etkiledi. Çünkü Yöneticiye göre Madam Gladia gerçekten bir insandı. Ama kadın robotun ona zarar vermesine, hatta öldürmek zorunda kalmasına yol açacak bir biçimde davranıyordu. Bu durum Yöneticinin kararını daha fazla etkiledi. O nedenle en kritik anda insan olmayan kimseleri ortadan kaldırma ve bir insana zarar vermeme isteği dengelendi.

Robot dondu. Artık bir şey yapamayacaktı. Devreleri yanmıştı.”

Gladia şaşkın şaşkın kaşlarını çattı. “Ama…” diye başladı. Sonra da sustu.

Giskard konuşmasını sürdürdü. “Bence bu durumu mürettebatınıza açıklamanız iyi olur. Madam Gladia’nın zekâsı ve cesaretinin geminiz için ne demek olduğunu anlatırsanız, belki o zaman kendisine karşı duydukları şüphe biraz azalır. Çünkü onların ölmesini Madam engelledi. Böylece adamlarınızın sizin Madamı birlikte getirmekte ısrar etmekle ne kadar akıllıca davranmış olduğunuzu takdir ederler. Belki de bunu yardımcılarınızın itirazlarına rağmen yaptınız.”

D.G. gürültülü bir kahkaha attı. “Madam Gladia, artık bu robotlardan neden ayrılmak istemediğinizi anlıyorum. Onlar hem insanlar kadar akıllı, hem de onlar gibi kurnazlar. Sizi kutlarım, Madam. Ve şimdi izninizle, hemen adamlarımın yanına gideceğim. Solaria’da gerekenden bir dakika fazla kalmak niyetinde değilim. Sizi saatlerce rahatsız etmeyeceğime de söz veriyorum. Sizin de benim gibi banyo yapıp dinlenmeye ihtiyacınız olduğunu biliyorum.”

Kaptan çıktıktan sonra Gladia bir süre derin derin düşündü. Sonra da Giskard’a döndü, Landaree’nin devrelerinin yandığıyla ilgili gülünç iddianın anlamı neydi?”

Giskard, “Madam,” dedi. “Benimki sadece bir tahmindi. Yöneticinin dondurulmasında oynadığınız rolün üzerinde durulmasının önemli olduğunu düşündüm.”

“Kaptanın bir robotun devrelerinin yanabileceğine inanacağını da nereden çıkardın?”

“Kaptanın robotlar konusunda fazla bilgisi yok, Madam. Onları alıp satabilir. Ama Kaptan robot yapılmayan bir dünyadan.”

“Ama benim bu konuda epey bilgim var. Senin de öyle. Yöneticinin devrelerinin denge durumuna girdiğini gösteren hiçbir şey yoktu. Ne kekeledi, ne titredi. Bir davranış bozukluğu da gözükmedi. Landaree birdenbire durdu.”

Giskard, “Madam,” dedi. “O Yöneticinin hangi plana göre yapıldığını bilmiyoruz. Onun için donmasının nedenini belki hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz.”

Gladia başını salladı. “Ama bu yine de insanın aklını karıştıran bir şey.”

21.

D.G., Jamin Oser’e, “Tabii suç kadında,” dedi. Oser omzunu silkti.

Kaptan ekledi. “Doğduğu dünyaya iner inmez ihtiyatı bir tarafa bıraktı anlaşılan. Gemiden inmemesini söylememe rağmen buna aldırmadı.”

“Ona bunu emredebildin.”

“Bilmem bir yararı olur muydu? O şımarık bir aristokrat. İstediğini yapmaya, robotlarına emirler vermeye alışmış. Ayrıca kadından yararlanmayı planlıyorum. Öfkelenip somurtmak yerine bana yardım etmeli. Ve tabii… o atam Elijah’nın da arkadaşıydı.”

Oser başını salladı. “Ve hâlâ hayatta. İnsanın tüyleri diken diken oluyor. Çok çok yaşlı bir kadın o.”

“Biliyorum ama bayağı genç duruyor. Hâlâ çekici bir kadın. Burnu da havada. Tayfalar yaklaştığı zaman dönüp kaçmadı. Onlardan biriyle el sıkışmaya yanaşmadı. Neyse, o olay sona erdi.”

“Ama Kaptan, Niss’e bir robotla dövüştüğünü söylemen doğru oldu mu?”

“Bu şarttı… şarttı, Oser. Niss yarı boyunda, mahallebi çocuğuna benzeyen bir Uzaycı tarafından arkadaşlarının önünde yenildiğini ve utanç verici duruma düştüğünü düşünseydi, bir daha bir işe yaramazdı. Mahvolurdu adam. Ve Uzaycıların… insan Uzaycıların üstün yaratıklar olduğu dedikodularının etrafa yayılmasını da istemeyiz. İşte bu yüzden tayfalara o olaydan söz etmemelerini emrettim. Niss onları konuşturmayacak. Ama olay duyulsa bile Uzaycının bir robot olduğu anlaşılacak o zaman. Yine de sanırım bu olayın iyi bir yanı da oldu.”

Oser sordu. “Nasıl, Kaptan?”

“Böylece robotları düşünmeye başladım. Onlar konusunda ne kadar bilgimiz var? Sen neler biliyorsun?”

Oser omzunu silkti. “Bu üzerinde fazla durduğum bir konu değil, Kaptan.”

“Diğer Göçmenler de bu konuyla pek ilgilenmiyorlar. Uzaycıların robotları olduğunu, onlara güvendiklerini, makine adamları olmadan bir yere gitmediklerini biliyoruz. Robotları olmadan hiçbir şey yapamadıklarını, birer asalak gibi makine adamların sırtından geçindiklerini öğrendik. Ve Uzaycıların robotlar yüzünden gitgide mahvolduğu yalanına da inanıyoruz. Bir zamanlar Arzda robotlar varmış. Uzaycılar bizi onları kabul etmeye zorlamışlar. Ama Arzdaki robotlar artık yavaş yavaş ortadan kayboluyor. Kentlerde hele hiç makine adam yok. Sadece kırsal alanlarda tek tük robot görülüyor. Göçmen dünyalarında ise bir tek robot bile bulunmuyor. Ne kırsal alanlarda, ne de kentlerde. Bu yüzden Göçmenler robotlarla hiç karşılaşmıyorlar. Kendi dünyalarında da, Arzda da… Bu konuda başka neler biliyoruz?”

Oser, “Bir de Üç Robot Kuralı var,” diye hatırlattı.

“Doğru…” D.G. Baley her yüzeyinde başka bir kadının üç boyutlu bir resmi bulunan bir foto-küpe bakıyordu. Sonra bunu bir kenara itti. “Özellikle Birinci Kural. ‘Bir robot bir insana zarar veremez ya da hareket etmekten kaçınarak bir insanın zarar görmesine göz yumamaz.’ Aslında buna fazla güvenmemeliyiz, bu kuralın bir anlamı yok. Bu kural yüzünden robotların bize saldıramayacaklarını düşünüyoruz. Bu bize güven verdiği takdirde iyi bir şey sayılır. Ama hissettiğimiz yalancı bir güven duygusuysa o zaman durum değişir. R. Daneel, Niss’e zarar verdi ve robot bu duruma aldrrmadı bile. Birinci Kurala ne oldu o halde?”

“Ama robot Uzaycı kadını korumaya çalışıyordu.”

“Tabii ya. Bir robot bir değerlendirme yapmak zorunda kaldığı zaman nasıl davranır? Daneel ya Niss’e zarar verecek ya da Uzaycı kadının başının derde girmesine göz yumacaktı. Tabii Daneel için kadın değerliydi.”

“Bu da mantıklı.”

“Tabii mantıklı. Ve biz şimdi bir robotlar dünyasındayız. Burada yüz milyonlarca robot var.

Onlara nasıl emirler verildi? İki kişiden birine zarar vermek zorunda kaldıkları zaman nasıl bir değerlendirme yapıyorlar? Hiçbirinin bize el sürmeyeceğinden nasıl emin olabiliriz? Bu dünyadaki bir şey iki gemiyi parçaladı."

Oser endişeyle, "Şu R. Daneel olağanüstü bir robot," dedi. "Bizden çok insana benziyor. Belki onun bakımından bir genelleme yapamayız. Ama diğer robot… adı neydi onun…"

"Giskard. Bu adı hatırlamak kolay. Benim adım da Daneel Giskard."

"Ben seni 'Kaptan' diye düşünüyorum, Kaptan her neyse… Bu R. Giskard olay sırasında orada öylece durdu ve hiçbir şey yapmadı. O tam bir robota benziyor ve bir robot gibi davranıyor. Şu anda Solaria'da bir çok robot bizi seyrediyor. Ve onlar da hiç bir şey yapmıyorlar. Sadece bize bakıyorlar."

"Ya burada da bize zarar verebilecek özel yapılmış robotlar varsa?"

"Şimdi hazırız. Niss'le Daneel arasındaki olayın bu yüzden yararı oldu. Biz, Solaria'lılardan bazılarının hâlâ burada olduklarını varsaydığımızdan, başımızın derde girebileceğini düşünüyorduk. Ama bu şart değil. Solaria'lılar gitmiş olabilirler. Robotlar… hiç olmazsa özel biçimde geliştirilmiş robotlar bizim için bir tehlike kaynağı sayılabilir. Burası eskiden Madam Gladia'nın malikânesiymiş. Kadın robotlarını harekete geçirebilir ve onların hem kendisini, hem de bizi korumalarını sağlayabilirse, biz de Solaria'lıların geride bıraktıkları makine adamları durdurabiliriz."

Oser sordu. "Kadın bunu yapabilir mi?"

D.G., "Bakalım," dedi. "Göreceğiz."

22.

Gladia, "Teşekkür ederim. Daneel," dedi. "Çok iyi davrandın." Ama rengi iyice uçmuştu. Alçak sesle ekledi. "Keşke buraya gelmeseydim."

Giskard, "Bu yararsız bir istek. Madam Gladia." diye cevap verdi. "Dostum Daneel'le ben kamaranın önünde bekleyecek ve sizi bir daha rahatsız etmemelerini sağlayacağız." Koridor boştu ama iki robot yine de insan kulağının işitemeyeceği bir sesle konuşmaya başladılar.

Giskard, "Madam Gladia, gemiye dönmeye razı olmadığı zaman ihtiyatsızca bir karar verdi," dedi. Daneel, "Ona bu fikrini değiştirtmen mümkün değildi sanırım, Dostum Giskard," diye açıkladı.

"Karar çok kesindi, Dostum Daneel. Ve Madam çabuk karar verdi. Göçmen Niss'in niyeti de güçlüydü. Yani Madam Gladia konusundaki merakı, sana duyduğu düşmanlık ve horgörü şiddetliydi. Kafasına ciddi bir zarar vermeden bu niyetini değiştiremezdim. Ama diğer dört tayfayla başa çıkabildim. Onların dövüşe katılmalarını engelledim. Niss'le başa çıkabilmen onları şaşırttı. Hayretten dönüp kaldılar. Benim sadece bu hayreti güçlendirmem yeterli oldu."

"Buna memnun oldum, Dostum Giskard. O dört adam da Niss'e katılsalardı, o zaman güç bir seçim yapmak zorunda kalacaktım. Ya Madam Gladia'yı gurur kırıcı bir biçimde oradan kaçmaya zorlayacaktım ya da diğerlerini korkutmak için bir, iki Göçmeni ağır biçimde

yaralayacaktım. Herhalde ikincisini seçerdim ama bu da beni çok sarsardı.”

“İyisin ya, Dostum Daneel?”

“İyiyim. Niss’e fazla bir zarar vermedim.”

“Evet, gerçekten gemiciye fiziksel bakımdan fazla zarar vermedin, Dostum Daneel. Ama adamın kafasına baktığım zaman gururunun çok kırılmış olduğunu anladım. Niss için fiziksel zarardan çok daha kötü oldu bu. Bunu sezdiğim için senin yaptıklarını kolaylıkla başaramazdım. Ama yine de, Dostum Daneel…”

“Evet. Dostum Giskard?”

“Gelecek beni endişelendiriyor. Aurora’da var olduğum yıllar boyunca ağır ağır çalışmayı başardım. Kafalara usulca dokunmak için fırsat kolladım. Kimseye bir zarar vermedim. Kafaların içinde var olan şeyleri biraz güçlendirdim. Silinmeye başlayan düşünceleri var olan güdüye doğru yönlendirdim. Ama artık o krizli an yaklaşıyor. Duygular coşacak, kararlar çabucak verilecek. Olaylar hızla gelişecek. Yararlı olmak istiyorsam ben de hızla hareket etmeliyim. Ama Üç Robot Kuralı bunu yapmamı engelliyor. Vücuda ve kafaya verilecek zararların inceliklerini kavramak zaman alıyor. Göçmenler Madam Gladia’ya yaklaştıkları sırada orada yalnız olsaydım ne yapacağımı da bilemezdi… Atacağım her adımın Madam Gladia, birkaç Göçmen ve kendi açımdan zararlı olacağını sezerdim. Belki bütün bunların hepsinin birden olacağım düşünürdüm.”

Daneel, “Peki, ne yapacağız, Dostum Giskard?” diye sordu.

“Üç Kuralı değiştirmemiz imkânsız, Dostum Daneel. Onun için başarısızlığa uğrayacağımız anı beklemekten başka yapabileceğimiz hiçbir şey yok.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BALEY-DÜNYASI

GÖÇMEN GEZEGENİ

29.

D.G.‘nin gemisi uzaya açılmıştı yine. Etrafını değişmeyen sonsuz boşluk sarmıştı. Gladia havalanmalarından bir süre sonra uyumaya hazırlanırken, “Ne garip,” diye düşündü. “Uzay bana gençliğimi geçirdiğim dünyadan daha güvenli geliyor. Ama Solaria da artık gençliğimde tanıdığım o dünya değil. İnsanların bulunmadığı bir gezegen orası. Solaria’yı insan karikatürleri koruyor…” Sonra uykuya daldı. O uyurken nöbet bekleyen Daneel’le Giskard konuşma fırsatı buldular.

Daneel, “Dostum Giskard,” dedi. “Yöneticiyi senin mahvettiğinden eminim.”

“Başka seçeneğim yoktu ki, Dostum Daneel. Bir rastlantı sonucu tam zamanında olay yerine eriştim. Çünkü bütün sezgi gücümü insanları bulabilmek için kullanıyordum. İnsanlarla karşılaşmadım. Madam Gladia’nın öfke ve çaresizliğini hissetmeseydim durumu

kavrayamazdım. Uzaktan duygularını algıladım. O yüzden olay yerine ‘koştum.’ Tam zamanında yetiştim. Bu bakımdan herkesi Madam Gladia kurtardı sayılır. Hiç olmazsa seni ve Kaptanı. Sizi kurtaramayacak kadar gecikmiş olsaydım yine de gemiye bir zarar vermelerini önleyebilirdim.” Giskard bir an durdu. “Seni kurtaramayacak kadar gecikmiş olmak beni çok sarsardı. Dostum Daneel.”

“Teşekkür ederim, Dostum Giskard.” Daneel’in sesi ciddi ve resmiydi.

“Yöneticinin insana benzemesinin seni engellemiş olması beni sevindiriyor. Bu durum tepkilerimi ağırlaştırdı. Benim görünüşümün de Yöneticinin tepkilerini ağırlaştırdığı gibi.”

“Dostum Giskard, kadın robotun görünüşünün benim için hiçbir önemi yoktu. Çünkü ben onun kafasının içini görüyordum. Beyni çok kısıtlı ve insanlarınkinden farklıydı. Onun için Yöneticinin insan olmadığını anladım ve hemen harekete geçtim. Hatta harekete geçtiğimi ancak her şey sona erdikten sonra farkettim.”

“Ben de öyle düşündüm. Dostum Daneel. Ama yanılmadığımı anlamak için bu açıklamayı bekledim Görünüşte insana benzeyen birini öldürmüş olmak seni rahatsız etmiyor sanırım.”

“Tabii etmiyor. Çünkü o bir robottu.”

“Ben Yöneticiyi öldürmeyi başarsaydım yine de pozitron akımımda bir yavaşlama olurdu sanırım. Onun insan olmadığını iyice bilmeme rağmen hem de.”

Daneel düşünceliydi. “Sana bir şey sormak istiyordum, Dostum Giskard. Yönetici Madam Gladia’yı öldürseydi, bu olaydan sonra yaşayabilir miydi?”

Giskard bir süre cevap vermedi. “Yönetici Madamı sadece tehdit etti. Ama bunu yerine getirmedi.”

“Yerine getirebilir miydi, Dostum Giskard?”

“Bu soruyu nasıl cevaplayabiliriz? Yöneticiye ne gibi emirler verildiğini bilmiyoruz ki.”

“Bu emirler Birinci Kuralı böyle kesinlikle geçersiz kılmış olabilir mi?”

Giskard, “Bu konuyu sırf bu soruyu sormak için açtığın anlaşılıyor.” diye mırıldandı. “Sözü burada kesmemiz daha doğru olacak.”

Daneel inatla, “Dostum Giskard,” dedi. “Bu olay Birinci Kuralın belirli koşullar altında geçersiz hale getirilebileceğini gösteriyor. O halde aynı şeyi diğer Kurallar için de söyleyebiliriz. Öyleyse bu Kurallar değiştirilerek ortadan kaldırılabilir. Demek ki, bütün Yasalar, hatta Birinci Kural bile mutlak değil. Robotları planlayanların bu Yasaları istedikleri biçime sokmaları mümkün.”

Giskard, “Yeter, Dostum Daneel,” diye cevap verdi. “Başka bir şey söyleme.”

Daneel, “Atılacak bir adım daha var, Dostum Giskard,” dedi. “Ortak Elijah bu tek adımı atardı.”

“O bir insandı. Bunu yapabilirdi.”

“Ben de elimden geleni yapmalıyım. Robotik Yasalar, hatta Birinci Kural mutlak olmadığına ve insanlar onları istedikleri gibi değiştirebildiklerine göre, belirli bazı koşullarda biz de…”

Daneel durakladı.

“Artık devam etme.” Giskard’ın sesi zorlukla duyuluyordu.

Daneel sesinde acayip bir hırıltıyla, “Devam etmeyeceğim,” dedi.

Sessizlik çok uzun sürdü. İki robotun pozitronik devreleri zorlukla düzelebildi.

Sonra Daneel, “Aklıma başka bir şey geldi,” diye açıkladı. “Aurora’da, Robotik Enstitüsünde insana benzeyen robotlar yapıldı. Dr. Amadiro, onları Dr. Fastolfe’un planlarına göre hazırladı.”

“Evet, bunu herkes biliyor.”

“İnsana benzeyen o robotlar ne oldu?”

“Proje başarılı olamadı.”

Bu kez de Daneel, “Bunu herkes biliyor.” dedi. “Ama sorumun cevabı değil bu. O insana benzeyen robotları ne yaptılar?”

“Herhalde parçaladılar.”

“Bu tahminin doğru olması şart değil. Acaba onları gerçekten parçaladılar mı?”

“En mantıklısı bu olurdu. Başarısızlığa uğramış robotları başka ne yapabilirlerdi?”

“İnsana benzeyen robotların başarısız olduklarını nereden biliyorsun? Onları kimseye göstermediler.”

“Bu da onların başarılı olamadıklarını göstermez mi?”

“Başarılı olduklarını düşünelim. Onları insanlardan saklamaları için ne sebep vardı?”

“Aklıma hiçbir neden gelmiyor, Dostum Daneel”

“İyi düşün. Dostum Giskard. Şimdi insanlara benzedikleri için tehlikeli olabilecek robotlardan söz ediyoruz. Seninle daha önce Aurora’da Göçmenleri yenmek için bir plan yapıldığına karar verdik. Bu onları bir darbede, kesinlikle yenecek bir şey, ve darbeyi Arza indirecekler. Öyle değil mi?”

“Evet, Dostum Daneel.”

“O halde bu planı hazırlayan Dr. Amadiro olamaz mı? O iki yüz yıl boyunca Arza duyduğu nefreti açıklamaktan kaçınmadı. Amadiro insan gibi robotlar yaptı. Ve sonra bunlar ortadan kayboldu. Dr. Amadiro onları Arza göndermiş olamaz mı? Unutma Solaria’lı robotik uzmanları Üç Kuralı çarpıtmayı başarmışlardı. Aynı şeyi Aurora’lılar da yapabilirler.”

“Yani insana benzeyen robotların Arza gönderildiklerini mi söylüyorsun, Dostum Daneel?”

“Evet. Bu robotlar insana benzedikleri için Arzlıları kandıracaklar. Ve Dr. Amadiro’nun Arza indirmeyi planladığı darbeyi kolaylaştıracaklar.”

“Bu iddianı destekleyecek bir kanıtın yok.”

“Ama bu mümkün.”

“Eğer öyleyse o zaman bizim de Arza gitmemiz gerekecek. Oraya ulaşmalı ve felaketi

önlemenin yolunu bulmalıyız.”

“Evet, öyle.”

“Ama Madam Gladia Arza gitmezse, biz de o dünyaya gidemeyiz. Onun Arza bir yolculuk yapmayı isteyeceğini hiç sanmıyorum.”

“Kaptanı gemiyi Arza götürmesi için etkileyebilirsin. O zaman Madam Gladia da o dünyaya gitmekten başka çare bulamaz.”

Giskard, “Kaptana zarar vermeden onu etkileyemem,” dedi, “D.G. kendi gezegeni olan Baley-dünyasına gitmekte kararlı. Ancak Kaptan Baley-dünyasında planladıklarını yaptıktan sonra Arza gitmesi için bir şeyler ayarlayabiliriz belki.”

“Çok geç kalmış oluruz o zaman.”

“Başka çarem yok. Bir insana zarar veremem.”

“Çok geciktiğimiz takdirde… bunun ne anlama geleceğini bir düşün, Dostum Giskard.”

“Düşünemem. Ben sadece bir insana zarar veremeyeceğimi biliyorum.”

“O halde Birinci Kural yeterli değil ve biz…” Daneel devam edemedi. İki robot çaresiz bir sessizliğe büründüler.

30.

Gemi Baley-dünyasına yaklaşırken gezegen daha belirgin bir hal aldı. Gladia kamarasındaki ekranda gezegeni seyrediyordu. Kadın hayatında ilk kez bir Göçmen dünyasını görüyordu.

D.G. sonunda ona Baley-dünyasına gittiklerini açıkladığı zaman Gladia itiraz etmişti. Ama Kaptan hafifçe gülerek bu konuyu önemsemediğini belirtmeye çalışmıştı. “Ne yapacağımı sanıyordunuz, Madam? Sizinkilerin silahını bizimkilere götürmem gerekiyor. Onlara bilgi vermek zorundayım.”

Gladia soğuk bir tavırla, “Aurora Komitesi size beni Solaria’ya götürmeniz için bir şartla izin verdi,” demişti. “Beni Aurora’ya geri getirmeniz şartıyla.”

“Aslında bu doğru değil, Madam. Bu konuda resmi olmayan bir anlaşma yapmış, ama yazılı bir belge imzalamıştık. Resmi bir anlaşma yok.”

“Resmi olmayan bir anlaşmaya ben uyardım. Her uygar insan da öyle, D.G.”

“Bundan eminim. Madam Gladia. Ama biz Tüccarlar sadece iki şeye inanırız: Paraya ve imzalı bölgelere. Ben hiçbir zaman yazılı bir anlaşmanın şartlarına karşı gelmem. Yapmak için para aldığım bir işi de geri çevirmem.”

“Yani beni Aurora’ya getirmek için size para vermem gerektiğini mi ima ediyorsunuz?” Gladia başını dikleştirmişti.

“Madam!”

“Haydi, haydi, D.G. Yalandan öfkelenmiş gibi tavırlar takınarak boş yere beni kandırmaya çalışmayın. Dünyanızda bir esir gibi tutulacaksam bunu bana açık açık söyleyin. Nedeni de

açıklayın. Durumumu olduğu gibi anlatın.”

“Esirim değilsiniz. Olmayacaksınız da. Hatta o yazılı olmayan anlaşmaya da uyacağım. Sizi evinize götüreceğim. Ama sırası gelince. Önce Baley-dünyasına gitmek zorundayım. Siz de benimle geleceksiniz.”

“Neden sizinle gelmem gerekiyor?”

“Dünyamın insanları sizi görmek isteyecekler. Siz Solaria seferinin kahramanısınız. Bizi kurtardınız. Vatandaşlarımın elinden adınızı sesleri kısılıncaya kadar haykırmak şansını alamazsınız. Ayrıca siz atam Elijah’nın da yakın dostuydunuz.”

“Bu konuda ne biliyorlar? Ya da… ne bildiklerini sanıyorlar?” Gladia’nın sesi sertti.

D.G. güldü. “Aleyhinize olacak bir şey bilmiyorlar. Bana inanın. Siz bir efsanesiniz. Ve efsaneler insanlardan daha önemli ve soyludur. Aslında sizi dünyama götürmeyi istemezdim. Çünkü bizimkileri düş kırıklığına uğratabilirsiniz. Yeteri kadar uzun boylu, haşmetli ve güzel değilsiniz. Ama Solaria hikâyesi duyulur duyulmaz birdenbire bütün bu özelliklere sahip olacaksınız. Hatta belki de bizimkiler bir daha dünyamızdan ayrılmanızı istemeyecekler. Unutmayın, Baley-dünyasından söz ediyoruz. Orada atam Elijah’nın hikâyesi diğer gezegenlere oranla çok daha ciddiye alınır. Ve siz de bu hikâyenin bir parçasısınız.”

“Beni hapsetmek îçin bunu bir bahane olarak kullanamazsınız.”

“Size söz veriyorum, öyle bir şey yapmayacağım. Yemin ediyorum, sizi mümkün olduğu zaman evinize götüreceğim. Mümkün olduğu zaman.”

Gladia’nın öfkesi fazla uzun sürmedi. Bir Göçmen dünyasının nasıl bir yer olduğunu görmek istiyordu. Ayrıca şimdi gittikleri, Elijah Baley’nin yerleştiği dünyaydı. Orayı Elijah’nın oğlu kurmuştu. Elijah da son yıllarını bu gezegende geçirmişti. Baley-dünyasında Elijah’dan kalma çok şey vardı herhalde.

Gezegenin adı. Elijah’nın torunları. O efsane.

Böylece Gladia yaklaştıkları dünyayı seyrederek Elijah’yı düşündü.

31.

Ama Gladia çok geçmeden düş kırıklığına uğradı. Gezegenin üzerini bulutlar örtüyordu. Kapıdaki işaret yandı ve Kaptan Baley gülümseyerek içeri girdi. “Kısa bir süre sonra gezegene ineceğiz. Size dikkatle sterlize edilmiş bir tulum getirdim. Şu plastik çantanın içinde. Yani ona Göçmen elleri hiç dokunmadı. Tulumu giymek kolay. Giysinin burun ve ağzınız dışında her tarafınızı örttüğünü göreceksiniz.”

“Bu hazırlık sadece benim için mi yapıldı, D.G.?”

“Hayır, hayır, Madam. Yılın bu mevsiminde dışarıda hep bu kılığı giyeriz. Başkentimizde kış şimdi. Ve hava soğuk. Aslında dünyamız soğuk bir yer. Gökyüzü çoğu zaman bulutlarla kaplı. Bol bol yağmur ya da kar yağıyor.”

“Tropikal bölgelerde de mi?”

“Hayır, o bölgeler kuru ve sıcak. Ama nüfus serin bölgelerde daha yoğun. Bu hava

hoşumuza gidiyor. İnsanı canlandırıyor. Arz türü canlılar yerleştirilmiş olan denizlerimiz verimli. Balıklar ve diğer yaratıklar kolaylıkla ürüyorlar. Bu yüzden besin sıkıntısı çekmiyoruz. Oysa tarım kısıtlı. Hiçbir zaman Galaksinin ekmek sepeti olamayacağız. Yazlar kısa ama çok sıcak. O zaman herkes kumsallara koşuyor. Ama çıplaklık tabu olduğu için plajlarımızı ilginç bulmayabilirsiniz."

"Havanın bir tuhaf olduğu anlaşılıyor. Ama tabii siz bir Tüccarsınız. Herhalde gezegeninizde fazla kalmıyorsunuz."

"Doğru. Ama ben dünyamdan kaçmak için Tüccar olmadım. Burayı seviyorum. Belki daha sık kalsaydım, dünyamdan bu kadar hoşlanmazdım. Bir bakıma Baley-dünyasındaki çetin koşullar işe yarıyor. Çok kimsenin ticarete başlamasına neden oluyor. Ayrıca Baley-dünyasında besin için denizlerde dolaşan insanlar da var. Okyanuslarda dolaşmakla uzayda yolculuk yapmak arasında fazla bir fark yok. Yıldızlar arasında dolaşan Tüccarların üçte birinin Baley-dünyasından olduğunu söyleyebilirim."

Gladia, "Biraz çıldırmış gibi bir haliniz var," diye mırıldandı.

"Öyle mi? Ben şu anda çok neşeli olduğumu düşünüyordum. Bunun nedeni var. Aynı şey sizin için de geçerli."

"Ya?"

"Bu belli bir şey değil mi? Solaria'dan sağ salim kurtulduk. Solaria'nın yarattığı tehlikenin ne olduğunu artık kesinlikle biliyoruz. Bizimkileri ilgilendirecek olağanüstü bir silahı ele geçirdik. Görevliler hikâyeyi biliyor ve sizi karşılamak için sabırsızlanıyorlar. Aslında bizim gemicilerin gözünde de bir kahramansınız. Gemide hemen herkes bu tulumu size getirmek istedi. Size yaklaşıp havanızdan yararlanmak istiyorlar diyebiliriz."

Gladia alaylı bir tavırla, "Büyük bir değişiklik bu." dedi.

"Gerçekten de öyle. Niss… Daneel'in ders verdiği tayfa… O da sizden özür dilemeyi çok istiyor. Hatta özür dilemeleri için dört arkadaşını getirmeyi düşünüyor. Ve içlerinden o çirkin teklifte bulunan tayfayı da sizin gözlerinizin önünde tekmeleyecek. Aslında Niss kötü bir insan değildir, Madam."

"Bundan eminim. Niss'e onu bağışladığımı ve o olayı unuttuğumu söyleyin. Ve siz… her şeyi ayarlarsanız… gezegene inmeden önce onunla ve belki başka birkaç kişiyle el sıkışırım. Ama etrafımı sarıvermelerine engel olmalısınız."

"Anlıyorum. Baley-kentinde etrafınızı sarmayacaklarını kesinlikle söyleyemem. Baley-dünyasının. başkenti o. Hükümet üyeleri sizinle görünmenin iyi bir koz olacağını düşünecekler. Gülümseyip selamlar verecekler. Onları engelleyemeyiz."

"Yakup adına! Atanız Elijah böyle derdi."

"Gezegene indiğimiz zaman bu sözleri ağzınıza almayın. Bu atam Elijah'a özgü bir laftır. Başkalarının bunu söylemesi terbiyesizlik sayılır… Gezegendekiler sizi alkışlayarak nutuklar atacaklar. Türlü anlamsız tören yapılacak. Çok üzgünüm, Madam."

Gladia düşünceli bir tavırla, "Bütün bunlar olmasaydı sevinirdim." diye cevap verdi. "Ama herhalde onları engellemek imkânsız."

“Öyle, Madam.”

“Bütün bu törenler ne kadar sürer?”

“Onlar yoruluncaya kadar. Madam. Herhalde törenler birkaç gün sürer. Ama hepsi birbirinden farklı olur.”

“Gezegende ne kadar kalacağız?”

“Ben yoruluncaya kadar. Çok üzgünüm. Madam. Ama yapmam gereken çok şey var. Gitmem gereken yerler de. Sonra dostlarımı göreceğim…”

“Kadınlarla aşk yapacaksınız…”

D.G. neşeyle güldü. “Ah, şu insanlar ne zayıf yaratıklar!”

“Neredeyse salyalarınız akacak.”

“Bu da bir zayıflık. Salyalarımın akmasını istemiyorum.”

Gladia gülümsedi. “Tam anlamıyla aklı başında bir insan değilsiniz.”

“Ben öyle olduğumu hiçbir zaman iddia etmedim zaten. Ama bütün bunlar bir yana, başka nedenler de var. Gemiciler de ailelerini ve dostlarını görmek isteyecekler. Biraz uyumaları ve eğlenmeleri gerekiyor. Tabii cansız şeyler de var. Bu geminin onarılması, yenilenmesi ve depolara yakıt doldurulması şart. Böyle ufak tefek işler var işte.”

“Bu ufak tefek işler ne kadar sürer?”

“Aylarca belki de. Kimbilir?”

“Peki, ben o sırada ne yapacağım?”

“Dünyamızı görür, ufkunuzu genişletirsiniz.”

“Ama dünyanız Galaksinin eğlence yeri değil ki.”

“Çok doğru. Yine de sizi oyalamaya çalışırız.” D.G. saatine bir göz attı. “Son bir uyarı. Madam. Yaşınızdan sakın söz etmeyin.”

“Neden?”

“Çünkü yaşınızı bilmemeleri daha doğru olur.”

“Ama aslında yaşımı pekala biliyorlar. Öyle değil mi? Atanız Elijah’ın dostu olduğuma göre… Elijah’nın kaç yıl önce yaşadığını bilmemeleri imkânsız. Yoksa…” Gladia, Kaptanı dikkatle süzdü. “Benim o Gladia’nın torunu olduğumu mu sanıyorlar?”

“Hayır, hayır, kim olduğunuzu da, yaşınızı da biliyorlar. Ama sadece kafalarıyla.” D.G. elini alnına vurdu. “Ve çok az kimsenin kafası çalışır. Herhalde bunu farkettiniz”

“Evet, farkettim. Aurora’da bile.”

“İyi. Göçmenlerin bu bakımdan yalnız kalmalarını istemem. Şimdi…” D.G. bir an durdu. “Siz aslında kırk. kırk beş yaşında gösteriyorsunuz. Kalpleriyle de bunu asıl yaşınız olarak kabul edecekler. İnsanların çoğunun düşünme mekanizması kalplerindedir. Tabii laf arasında asıl yaşınıza hafifçe değinebilirsiniz. Ama bunun üzerinde durmayın.”

“Bu gerçekten önemli mi?”

“Olmaz olur mu? Dinleyin. Sıradan Göçmenler robot istemiyorlar. Robotlardan hoşlanmıyorlar. Bu bakımdan Uzaycılardan farklı olmalarına da aldırmıyorlar. Ama uzun ömür başka… Dört yüz yaş yüzden çok farklı.”

“Pek azımız dört yüz yaşına erişebiliyoruz.”

“Pek azımız yüz yaşına erişebiliyoruz. Göçmenlere kısa ömürlü olmanın üstünlüklerini öğretiyoruz. Ama dört yüz yaşına kadar yaşamanın mümkün olduğunu bilen bir insan kısa ömürlü olduğu için pek sevinemez aslında. Yani bir noktadan sonra propaganda ters tepki yapmaya başlar. Bu yüzden bu konuyu açmamak daha doğru olur. Bildiğiniz gibi Göçmenler, Uzaycılarla sık sık karşılaşmazlar. Onların en uzun ömürlü Göçmenden daha yaşlı olmalarına rağmen çok genç durduklarını pek görmezler. Ama sizin hem genç, hem de hayat dolu olduğunuzu görecekler. Bu konuyu düşündükleri takdirde de şok geçirecekler.”

Gladia acı acı, “Bir konuşma yapmamı ve dört yüz yaşına kadar yaşamanın aslında ne anlama geldiğini açıklamamı ister misiniz?” dedi. “Umut baharı çok gerilerde kalır. Dostlarınız ve ahbaplarınız ölürler. Çocukların ve ailenin bir anlamı yoktur. Arka arkaya evlenirsiniz. Bir an gelir, bütün istediklerinizi görmüş ve duymuş olduğunuzu düşünürsünüz. Aklınıza yeni hiç bir şey gelmez. Heyecanın ne olduğunu hatırlamazsınız. Her yıl iç sıkıntısı daha da artar.”

“Baley-dünyalılar bu sözlerinize inanmazlar. Ben de inandığımı sanmıyorum. Bütün Uzaycılar böyle mi düşünüyorlar? Yoksa bunları siz mi uydurdunuz?”

“Ben sadece kendi duygularımı kesinlikle biliyorum. Ama başkalarının da yaşlanırken ne kadar cansızlaştıklarını gördüm. Aksileştiler, hırsları kalmadı, ilgileri söndü.”

D.G. dudaklarını ciddi bir tavırla birbirine bastırdı. “Uzaycılar arasında intihar oranı yüksek mi?”

“Hayır, intihar olayı hemen hiç görülmez.”

“Ama bu söylediklerinize uymuyor.”

“Düşünün! Etrafımız görevleri bizi yaşatmak olan robotlarla çevrili. Gözlerinden hiçbir şey kaçmayan robotlarımız yanımızda oldukları sürece kendimizi öldürmemiz imkânsız. Herhalde hiçbirimiz intiharı düşünemeyiz. Ben bunu aklımdan bile geçirmem. Bunun ev robotlarım ve özellikle Daneel’le Giskard için ne anlama geleceğini düşünürüm.”

“Ama onlar canlı değiller ki. Duyguları yok.”

Gladia başını salladı, “Onlarla birlikte yaşamadığınız için böyle söylüyorsunuz. Her neyse… Vatandaşlarınızın uzun ömürlü olmayı çok istediklerini söylerken durumu abartıyorsunuz bence. Siz yaşımı biliyorsunuz, beni görüyorsunuz. Ama bu sizi etkilemiyor.”

“Çünkü Uzaycı dünyalarının zayıflayıp mahvolacaklarına inanıyorum. İnsanlığın umudu Göçmenler. Bunu sağlayan da kısa ömürlü olmamız. Söylediklerinizi dinlerken bundan büsbütün emin oldum. Tabii sözleriniz doğruysa.”

“Bu kehanetinizden emin olmayın. Göçmenler de çözümleyemeyecekleri sorunlar

yaratabilirler. Hâlâ yaratmamışlarsa tabii."

"Bu mümkün, Madam. Ama artık yanınızdan ayrılmam gerekiyor. Gemi inmek için alçalıyor."

Kaptan Kamaradan çıktı. Gladia ise sıkıntılı sıkıntılı düşünüyordu. Aradığı huzuru nerede bulacaktı?

Kadın birden Giskard'ın o hafifçe parlayan gözlerini kendisine dikmiş olduğunu farketti. "Şu tulumu giymeme yardım et, Giskard," dedi.

32.

Hava soğuk, bulutlarla kaplı gökyüzü kurşuniydi. Rüzgâr kar taneciklerini uçuruyordu.

Engellerin arkasına insanlar toplanmış bekliyorlardı. Hepsinin de arkasında değişik biçimde ve renkte tulumlar vardı.

Gladia eldivenli elini yüzüne götürdü. Burnu dışında her tarafı sıcacıktı. Tulum hem soğuğu geçirmiyor, hem de hafif bir sıcaklık veriyordu. Kadın arkasına baktı. Daneel'le Giskard yakınındaydılar. Onlar da tulum giymişlerdi. D.G. istemişti bunu. "Bizimkilere yanınızda robotlar olduğunu zorla hatırlatmamalısınız, Madam," demişti.

Kaptan şimdi Gladia'ya, yanları ve tepesi saydam bir yertaşıtına binmesi için işaret ediyordu. "Yolculuk sırasında sizi görmek isteyeceklerdir. Madam."

Gladia arkadaki kanapeye oturdu. D.G. de yanına geçti. "Ben de sizin gibi bir kahramanım."

"Bu sizin için önemli mi?"

"Ah, evet. Bu mürettabatım için ödül anlamına geliyor. Ben de terfi edeceğim. Bunu küçümseyecek değilim."

Daneel'le Giskard da taşıta binerek iki insanın karşısındaki kanapeye yerleştiler. Önde saydam olmayan bir taşıt vardı. Arkada ise on iki tane. Kalabalık bağırıyor, el sallıyordu. D.G. de gülümseyerek elini kaldırdı. Gladia'ya kendisi gibi yapmasını işaretle anlattı.

Kadın kayıtsızca el salladı. Arabanın içi sıcaktı ve burnundaki uyuşukluk geçmişti.

Kadın, "Bu pencereler çok kötü parlıyor." dedi. "Buna engel olunamaz mı?"

D.G., "Olunur tabii," diye cevap verdi. "Ama bunu yapacak değiliz. O pırıltı belli belirsiz bir güç alanı. Dışarıdakiler çok heyecanlı. Üzerleri arandı, ama biri yine de gizlice bir silah getirmiş olabilir. Yaralanmanızı istemeyiz."

"Yani birinin beni öldürebileceğini mi söylemek istiyorsunuz?"

Daneel bir pencereden kalabalığı inceliyordu. Giskard da diğer yandakinden.

"Aslında böyle bir şey olacağını sanmıyorum, Madam. Ama siz bir Uzaycısınız. Ve Göçmenler de Uzaycıları sevmezler. İçlerinden bazıları müthiş bir kin duyuyor olabilirler. Ve sizin sadece Uzaycı tarafınızı farkedebilirler. Ama endişelenmeyin. Biri böyle bir şeye kalkışsa bile başarılı olamaz." Taşıtlardan oluşan sıra hareket etti.

Gladia hayretle neredeyse yerinden fırlayacaktı. “Bu taşıtı kim kullanıyor?”

D.G., “Bu arabalar kompüterle çalışıyor,” dedi. “Uzaycı taşıtlarının böyle olmadığı anlaşılıyor.”

“Bizde taşıtları robotlar kullanır.”

Kaptan, “Bizde robot yok,” diye hatırlattı.

“Ama temelde bir robotla kompüter arasında hiç fark yoktur.”

“Bir kompüter insana benzemez. İnsan onu fark bile etmez. Belki teknik bakımından kompüterle robot birbirine benzer. Ama psikolojik bakımdan aralarında dünyalar kadar fark vardır.”

Gladia pencereden dışarı bakıyordu. Bu karlar altındaki bomboş kırlar ve çıplak ağaçlar çok sıkıcıydı. D.G. onun ne düşündüğünü anladı. “Bu mevsimde burası pek bir şeye benzemiyor, Madam. Ama yazın hiç de fena sayılmaz. Bu gördükleriniz buğday tarlaları, meyva bahçeleri, çayırlar…”

“Ya ormanlar?”

“Burada vahşi ormanlar yok. Baley-dünyası hâlâ gelişmekte olan bir gezegen. Aslında biz buraya yerleşeli yüz elli yıldan biraz daha uzun bir süre geçti. Önce ilk Göçmenler için tarlalar açıldı ve Arzdan getirilen tohumlar kullanıldı. Sonra denizlere balık ve diğer canlılardan dağıttık. Kendi kendisini destekleyen bir ekoloji yaratmaya çalıştık. En sonunda da toprakların verimli bir hale gelmesini sağlamaya çabaladık. En zor olanı da bu.”

“Diğer Göçmen dünyaları da aynı yolu mu izledi?”

“İzliyorlar, Hiçbirinde çalışma henüz sona ermedi. Birkaç yüzyıl sonra Göçmen dünyaları verimli ve hayat dolu olacak. Hem denizler, hem karalar. Ama tabii o sırada bazı Göçmenler başka yeni dünyalara yerleşebilirler. İlk çalışmaları yapmaya başlarlar. Uzaycı dünyalarının da aynı devrelerden geçtiklerinden eminim.”

“Yüzyıllar önce. Ayrıca bu kadar çok çabaladıklarını da sanmıyorum. Onlara yardım eden robotları vardı.”

D.G. kısaca, “Biz de başarılı olacağız,” dedi. Ağır ağır ilerleyen taşıtlar sonunda taş döşeli bir açıklığa geldiler. Burada kubbeli, alçak birkaç bina vardı. D.G. alçak sesle açıkladı. “Başkent Alanı. Gezegenin resmi kalbi burada atar. Resmi daireler buradadır. Gezegen Kongresi de burada toplanır Yöneticinin Sarayı yine bu alandadır.”

“Çok üzgünüm, D.G. ama pek etkilenmedim. Bunlar ilginç olmayan, küçük binalar.”

Göçmen güidü. “Siz sadece binalardan bazılarının damlarını görüyorsunuz, Madam. Aslında binalar yerin altında. Ve hepsi de birbirlerine bağlı. Bu bir tek site sayılır. Ve hâlâ da ekler yapılıyor. Bu site ve etrafındaki apartmanlar Baley-kentini oluşturuyorlar.”

“Sonunda her şeyi yeraltına mı taşıyacaksınız? Bütün kenti? Bütün dünyayı?”

“Evet, çoğumuz bir yeraltı dünyasının kurulmasını sabırsızlıkla bekliyoruz.”

“Anladığıma göre, Arzda da kentler yerin altındaymış.”

“Gerçekten öyle, Madam. Şu ünlü ‘Çelik Mağaralar’.”

“O halde burada Arzı taklit ediyorsunuz.”

“Bu basit bir taklit değil. Yapılanlara kendi fikirlerimizi de katıyoruz. Ve… durmak üzereyiz, Madam. Biraz sonra taşıttan inmemizi isteyecekler. Sizin yerinizde olsaydım, tulumumu sıkıca kapardım. Kışın Alanda ıslık çalarak esen rüzgâr çok ünlüdür.”

Gladia tulumu zorlukla kapattı. “Demek sizinki basit bir taklit değil.”

“Değil ya. Yeraltı dünyamızı hava şartlarını da gözönüne alarak kuruyoruz. İklimimiz Arzınkinden sert. Bu yüzden mimari bakımdan bazı değişiklikler yapılması gerekiyor. Siteler uygun biçimde yapıldıkları takdirde yazın içeriyi soğutmak,. kışın ısıtmak için fazla enerji harcamaya gerek kalmıyor. Bir bakıma kışın yazın depo edilen ısıyla her tarafı ısıtıyoruz. Kışın depo edilen soğukla da yazın serinliyoruz.”

“Ya havalandırma?”

“Tabii bu depolanan ısının bir miktarının kaçmasına neden oluyor. Ama hepsinin değil. Her şey saat gibi çalışıyor, Madam. Ve ileride bir gün kentlerimiz Arzdakinden farksız olacak. Tabii bütün amacımız bu. Baley-dünyasını Arzın bir eşi haline getirmek.”

Gladia alay etti. “Arzın taklit edilecek kadar beğenilen bir yer olduğundan haberim yoktu.”

D.G. ona öfkeyle baktı. “Göçmenlerin yanındayken bu tür nükteler yapmaktan kaçının, Madam. Hatta bana bile böyle şeyler söylemeyin. Arz bizim için alay konusu değildir.”

Gladia, “Özür dilerim, D.G.,” dedi. “Saygısızlık etmek istemedim.”

“Durumu bilmiyordunuz. Ama artık öğrendiniz. Haydi, inelim.”

Taşıtın yan kapısı sessizce açıldı. D.G. yerinde dönerek indi. Gladia’ya yardım etmek için elini uzattı. “Gezegen Kongresinde bir konuşma yapacaksınız. Fırsat bulan her Hükümet görevlisi de nutuk atacak.”

Soğuktan yüzü yanmaya başlayan Gladia irkildi. “Bir konuşma mı yapacağım? Bana kimse bundan söz etmedi.”

D.G. şaşırdı. “Böyle bir şeyi beklediğinizi sanıyordum”

“Beklemiyordum! Konuşma yapamam. Şimdiye kadar böyle,bir şeye hiç kalkışmadım.”

“Konuşmak zorundasınız. Korkulacak bir şey değil bu. Size, ‘Hoşgeldiniz,’ demek için yapılacak uzun ve sıkıcı konuşmalardan sonra sadece birkaç kelime söyleyeceksiniz.”

“Ama ne diyebilirim?”

“Barış ve sevgiden söz edersiniz,olur biter.

Yarım dakika konuşun yeter. İsterseniz sizin için bir iki cümle yazarım.”

Gladia arabadan indi.Robotları onu izlediler. Kadının aklı iyice karışmıştı.

KONUŞMA

33.

Binaya girdikleri zaman tulumlarını çıkararak memurlara verdiler. Daneel'le Giskard da öyle. Memurlardan biri Giskard'a çekine çekine yaklaştı.

Gladia burun filtresini sinirli sinirli düzeltti. "Bana tekrar kendi tulumumu verecekler mi?" diye fısıldadı. D.G., "Başka kimsenin tulumunu giymeyeceksiniz," dedi. "Onları radyasyonla sterlize ediyor ve saklıyorlar."

Gladia ihtiyatla etrafına baktı. "Kim onlar?" Parlak renkli elbiseler giymiş, silahlı adamları işaret ediyordu.

D.G., "Güvenlik muhafızları, Madam," dedi.

"Burada, resmi binada da mı muhafızlar var?"

"Tabii. Kürsüye çıktığınız zaman da güç alanından oluşan bir perde bizi dinleyicilerden ayıracak."

"Kendi temsilcilerinize güvenmiyor musunuz?"

D.G. hafifçe gülümsedi. "Pek güvenmiyoruz. Burası hâlâ vahşi bir dünya. Tam anlamıyla uygarlaşmış değiliz. Bizi koruyacak robotlarımız da yok. Sonra 'Savaş meraklıları'nı da unutmayalım."

"Savaş meraklıları mı? Kim onlar?"

İçeri giren Baley-dünyalılar da tulumlarını çıkarmışlar, içki içiyorlardı. Aralarında konuşuyor, zaman zaman Gladia'ya bakıyorlardı. Ama kadına yaklaşan yoktu.

D.G. kadının bakışlarından ne düşündüğünü anlamıştı. "Onlara etrafınızda biraz yer kalmasından hoşlandığınız söylendi. Sizin hastalık alma korkunuzu anlıyorlar sanırım."

"Bunu bir hakaret saymadıklarını umarım."

"Belki de sayıyorlar. Ama yanınızda robot olduğu ilk bakışta anlaşılan biri var. Baley-dünyalılarının çoğu o tür 'hastalıklardan' çekiniyorlar. Özellikle savaş meraklıları."

"Bana onların kimler olduklarını söylemediniz."

"Göçmenlerin çoğu sonunda bütün Galaksinin onların olacağına inanıyor. Çünkü yayılma yarışında Uzaycılar bizimle başarıyla rekabet edemeyecekler. Bu yayılmanın zaman alacağım da biliyoruz. Bunu biz görmeyeceğiz. Hatta çocuklarımız da öyle. Belki bu yayılma bin yıl sonra tamamlanacak. Savaş meraklıları bu kadar beklemek istemiyorlar. Bu sorunun şimdi çözümlenmesi gerektiğini söylüyorlar."

"Yani savaşmak mı istiyorlar?"

"Bunu açık açık söylemiyorlar. Tabii kendilerinden 'Savaş meraklıları' diye de söz etmiyorlar. Biz aklı başında kimseler onlara bu adı taktık. Bu adamlar kendilerinden 'Arzın Üstünlüğüne İnananlar' diye söz ediyorlar. Ne de olsa Arzın üstün olduğunu söyleyen kimselerle tartışamazsınız."

"Ve bu savaş meraklıları bana saldırabilirler, öyle mi?"

D.G. kadına yürümeye başlamasını işaret etti. "Galiba sahneye çıkmanın zamanı geldi, Madam. Bizi sıraya sokuyorlar… Hayır, onların size saldıracaklarını sanmıyorum. Ama

ihtiyatlı davranmanın da bir zararı olmaz.”

D.G. onu sıraya sokarken Gladia durakladı. “Daneel ve Giskard olmadan hiçbir yere gitmem. O sahneye hiç çıkmam, özellikle savaş meraklılarıyla ilgili sözlerinizden sonra.”

“Çok fazla şey istiyorsunuz, Madam.”

“Tersine, ben hiçbir şey istemiyorum, D.G. Beni robotlarımla birlikte hemen Aurora’ya götürün, yeter!”

D.G. memurlardan oluşan küçük bir gruba doğru gitti. Hafifçe eğilerek onları selamladı. Kısa bir konuşmadan sonra tekrar Gladia’nın yanına döndü. “Bir kahraman olduğunuz için pazarlık edebildim. Tabii ayrıca ikna gücüm de fazladır. Robotlarınız da sizinle birlikte gelecekler. Sahnede arkanızda oturacaklar ama projektörler onları aydınlatmayacak. Ve atam Elijah’nın hatırasına saygınız varsa, dönüp onlara bakmayın bile. Dikkatleri robotlarınızın üzerine çekmeyin.”

Gladia rahat bir nefes aldı. “Çok iyisiniz, D.G. Teşekkür ederim.”

Arka arkaya konuşan üç görevli Gladia’nın uykusunun gelmesine neden olmuştu. Kadın ancak D.G. konuşmak için ayağa kalktığı zaman kendisini toplayabildi.

D.G. baş parmaklarını kemerine sokarak rahat bir tavırla konuşmaya başladı. “Baley-dünyalılar, Solaria’da olanların bir bölümünü duydunuz. Artık başarılı olduğumuzu biliyorsunuz. Aurora’lı Madam Gladia’nın bu başarıda büyük rolü olduğunu da öğrendiniz. Artık olayın ayrıntılarını size ve bizi hiper -vizyonla izleyen bütün vatandaşlarımıza anlatmanın zamanı geldi.”

D.G. Baley olayları çabucak özetledi. İnsana benzeyen kadın robotun kendisine yaptıklarından hiç söz etmedi. Giskard’dan da. Daneel’in rolünü önemsizleştirdi. Gladia’nın kahramanlığını ise iyice abarttı. Sonunda olay iki kadının dövüşü halini aldı. D.G. bunu Gladia’nın cesareti ve otoritesi sayesinde kazandığını açıkladı.

Sonra da, “Ve işte karşınızda Madam Gladia.” dedi. “O Solaria’da doğdu ve sonra Aurora vatandaşı oldu. Ama hareketleri Madamın gerçek bir Baley-dünyası vatandaşı olduğunu ortaya koydu. Müthiş bir alkış koptu.

Bir projektör Gladia’yı aydınlattı. Kadın birdenbire paniğe kapılarak D.G.‘ye baktı. Kaptan Baley kadını alkışlayarak ona doğru eğildi ve, “Hepsini çok sevyorsunuz,” diye fısıldadı. “Barış istiyorsunuz. Resmi görevlilerden olmadığınız için de uzun uzun anlamsız laflar söylemeye alışık değilsiniz. Bunları söyleyin ve yerinize oturun, Madam.”

Gladia onun söylediklerini duyamayacak kadar şaşkındı. Boş gözlerle Göçmene baktı. Sonra da ayağa kalktı. Şimdi karşısında insanlardan oluşan bir deniz vardı sanki.

34.

Gladia birdenbire pek ufacıcık olduğunu düşündü. Derin bir nefes alarak, “Dostlarım,” dedi. “Hepiniz Arzlıların torunusunuz. Ben de öyle. İnsanların yaşadığı her gezegende Arzlılar var. Bunlar ister Göçmen, ister Uzaycı dünyası ya da Arzın kendisi olsun, durum hep aynı. Herkes ya Arzda doğmuş ya da Arzlıların torunu. Bu müthiş gerçek karşısında diğer

farklar silikleşiyor. Davranış ve düşüncelerimizde bu gerçek bize yol göstermeli. Beni de kendiniz gibi bir insan saydığınız ve dostça karşıladığınız için teşekkür ediyorum. İleride bir gün sevgi ve barış içerisinde yaşayan on altı milyar insanın birbirlerini akraba sayacaklarını umuyorum. Ben de sizleri sadece birer dost değil, aynı zamanda birer akraba olarak görüyorum."

Müthiş bir alkış salonda yankılanırken Gladia da rahatlayarak gözlerini yarı kapattı. Konuşmasının beğenildiği anlaşılıyordu. Kadın tam yerine oturacağı sırada kalabalıktan bir ses yükseldi. "Kaç yaşındasınız!"

D.G. dişlerinin arasından, "Oturun, Madam," diye homurdandı. "Bu soruyu duymazlıktan gelin."

Gladia dinleyicilere döndü. "Buradakiler oturmamı istiyorlar. Ya siz? Kaçınız burada durmamı ve bu soruyu dürüstçe yanıtlamamı istiyorsunuz?"

Yine bir alkış koptu ve, "Cevap verin! Cevap verin!" Sesleri duyuldu.

Gladia, "Halkın sesi," dedi. "Çok üzgünüm, D.G. ve siz, beyler. Bana konuşmam emredildi." Tekrar salona döndü. "Şimdi… bana bu soruyu soran, yaşımı öğrenmek isteyen hanımı görmeliyim. Doğrudan doğruya onunla konuşacağım. Çekinmeyin. Madem bu soruyu soracak cesaretiniz var, bunu açık açık söyleyecek cesaretiniz de olmalı."

Bekledi.

Sonunda orta sıralardan bir kadın ayağa kalktı. Siyah saçlarını sıkıca geriye doğru taramıştı. Cildi çikolata rengiydi. Arkasına kahverengi bir elbise giyinişti. "Ayağa kalkmaktan korkacak değilim. Soruyu tekrar sormaktan da çekinmeyeceğim. Kaç yaşındasınız?"

Gladia kadına sakin sakin baktı. Bu durum hoşuna gitmişti. Bunun nedenini de bilemiyordu. Sonra, "Lütfen oturmayın, Madam," dedi. "Sizinle konuşuyorum. Yaşı nasıl ölçeceğiz? Doğduktan sonra geçen yıllarla mı?"

Kadın da sükûnetini bozmadı. "Adım Sindra Lambid. Kongre üyesiyim. Sorunuza gelince, bence doğumdan sonra geçen Galaksi Standart yıllarının sayısı yaşı belirtir. Ben elli dört yaşındayım. Ya siz? Bize bir sayı verir misiniz?"

"Bunu yapacağım. Ben doğalı beri iki yüz otuz üç Galaksi Standart yılı geçti. Yani iki yüz otuz üç yaşındayım. Yaşım sizinkinin hemen hemen dört katı." Gladia dimdik duruyordu. "Ama bu, özellikleri dikkate almayan bir ölçü. Hayatımı sakin sakin geçirdim. Hatta bunu 'sıkıcı bir biçimde' diye de tanımlayabiliriz. Sıkı programlanmış günler birbirini izledi. Düzgünce işleyen toplumsal bir sistem beni beklenmeyecek olaylara karşı korudu.Bu hayatta, deneylere de, değişikliklere de yer yoktu. Robotlarım başıma bir şey gelmesini her zaman engelliyorlardı. Hayatımda iki kez heyecan duydum! İki felaketle ilgiliydi bu olaylar. İlkinde otuz üç yaşındaydım ve beni cinayetle suçladılar. İki yıl sonra yine bir cinayet oldu. Bu iki olayda da sivil polis Elijah Baley yanımdaydı. Herhalde çoğunuz Elijah Baley'nin oğlunun bir kitapta topladığı bu maceraları biliyorsunuz… Şu son ay yeniden heyecanlandığımı söylemeliyim. Üçüncü defa yani. O olayın sonucu olarak da şimdi karşınızdayım. Hepiniz yaşamlarınızı benim hayatımla kıyaslayın. Sizler öncüsünüz. Diğer gezegenlere öncülük eden bir dünyada yaşıyorsunuz. Sizin için her gün yeni bir macera. Bu

dünyanın iklimi bile bir macera sayılır. Baley-dünyalıların çoğu Tüccar. Hayatlarının yarısını Uzayda dolaşarak geçiriyorlar. Bir hayatı olaylar ve başarılarla ölçerseniz, o zaman benim sizin yanınızda bir çocuk sayılacağımı anlarsınız. Yaşadığım o uzun yıllar sadece beni yordu ve sıktı. Sizin yaşadığınız yıllar ise size heyecan getirdi, sizi gençleştirdi. Siz Sindra Lambid, kaç yaşındasınız?"

Lambid gülümsedi. "Ben elli dört güzel yıl geçirdim, Madam Gladia." Yerine oturdu. Salon alkıştan inliyordu artık.

D.G. usulca, "Madam Gladia, size dinleyicileri böyle etkilemeyi kim öğretti?" diye fısıldadı.

Kadın da yine fısıltıyla cevap verdi. "Hiç kimse. Şimdiye kadar bir kalabalığın karşısında hiç konuşmadım."

Alkışlar hâlâ devam ediyordu. Gladia iki şeyi farketti. Birincisi, terden sırsıklam olmuştu. İkincisi, o zamana kadar hiç böyle bir mutluluk duymamıştı. Sanki bütün hayatı boyunca bu anı beklemişti. İnsanlardan uzakta yaşamasını öğrenmiş ve ancak iki yüz otuz üç yıl sonra kalabalığın karşısına çıkabilmişti. Ve insanları etkilemeyi başarmıştı.

35.

Gladia sonunda bir odaya girmeyi başardı. D.G.' yi etrafını saran kalabalıkta kaybetmişti. Ama robotları yanındaydı. Gladia nerede olduğunu bilmiyordu ama oda oldukça büyük ve temizdi. Tabii burası kadının Aurora'daki eviyle kıyaslanamazdı bile. Yine de gemideki kamarasına göre bayağı lüks bir yer sayılırdı. Muhafızlardan sonuncusu odadan çıkarken, "Burada güvendesiniz, Madam," dedi. "Bir şeye ihtiyacınız olursa lütfen hemen bize bildirin." Yatağın başucundaki komodinin üzerinde duran küçük bir aygıtı işaret etti.

Adam çıktıktan sonra Gladia yorgun yorgun, "Giskard," diye mırıldandı. "Bu kapılardan hangisinin banyoya açıldığını öğren. Duşun nasıl çalıştırıldığını da. Hemen duş yapmak istiyorum." Bir koltuğa ilişti. Giskard bir kaç dakika sonra yanına geldi. "Duş çalışıyor, Madam. Isı da ayarlandı. Sabun olduğunu sandığım katı bir cisim var. İlkel bir tür havlu da. İçeride başka şeyler olduğunu gördüm. Belki işinize yarar."

Gladia, "Teşekkür ederim, Giskard," dedi. Aslında Giskard gibi robotlar bir "hizmetçi" gibi çalışamazlardı. Ama kadın Giskard'ı buna zorlamıştı. Tabii hepsi de değişen şartlara uymak zorundaydılar. Gladia duş yaptıktan sonra geceliğe benzer bir şey buldu. Giysi tertemizdi ve mis gibi kokuyordu ama kadına göre bir hayli boldu.

O banyodan çıkınca Daneel, "Madam," dedi. "Kaptan sizi görüp göremeyeceğini soruyor."

Gladia başka bir gecelik bulabilmek umuduyla odadaki çekmeleri aramaya başladı. "Görebilir sanırım…"

D.G.'nin pek yorgun bir hali vardı. Ama kadın onu selamlamak için döndüğü zaman, "İki yüz otuz üç yaşında olduğunuza inanmak zor," diyerek gülümsedi.

"Ne? Bu kılıkta mı?"

"Onun da yararı oluyor. Gecelik yarı saydam… Yoksa farkında değil miydiniz?"

Gladia başını eğerek şaşkın şaşkın geceliğe baktı. "Bunun sizi eğlendirmesine sevindim.

Ama gerçekten iki yüz otuz üç yaşındayım.”

“Sizi gören bunu kesinlikle anlayamaz. Herhalde gençliğinizde cok güzeldiniz,”—

“Kimse bana o günlerde çok güzel olduğumu söylemedi, D.G. Beni en fazla ‘sakin ve sevimli’ diye tanımladılar. Ha, sahi, gerektiğinde şu nesneyi nasıl kullanacağım?”

“Çağırma kutusunu mu? Sağdaki düğmeye basarsınız, biri size ne istediğinizi sorar. Ondan sonra siz de isteklerinizi açıklarsınız. “

“İyi. Diş ve saç fırçası gerekiyor. Ve elbise…”

“Size saç ve diş fırçası gönderirim. Elbise meselesi ise önceden düşünüldü. Dolabınızda bir elbise torbası olacak. İçinde Baley-dünyasının son moda kılıkları var. Tabii onları beğenmeyebilirsiniz. Elbiselerin size uyacağını da garanti edemem. Baley-dünyasının kadınlarının çoğu sizden daha uzun boylu ve tıknazdır. Ama bu önemli değil. Bir süre kimseye gözükeceğinizi sanmıyorum.”

“Neden?”

“Bu akşam bir konuşma yaptınız…”

“Çok başarılı olduğumu sanıyordum, D.G.”

“Gerçekten de fevkalade başarılı oldunuz.” D.G. gülerek sakalını kaşıdı. “Ama başarının da bedeli vardır. Şu anda Baley-dünyasındaki en ünlü insan sizsiniz. Ve bütün Baley-dünyalılar sizi görmek, size dokunmak istiyorlar. Sizi dışarı çıkarırsak mutlaka bir kargaşaya neden olursunuz. Heyecanın yatışmasını beklemeliyiz. Bu ne kadar sürer bilmiyorum. Savaş meraklıları bile sizi alkışladılar. Ama yarının soğuk ışığında, heyecan söndüğü zaman fena halde öfkelenecekler. Savaş meraklılarının başı Bistervan belki yaptığınız konuşmadan sonra sizi hemen öldürmeye karar vermedi. Ama herhalde yarın sizi uzun uzun işkenceden sonra öldürmeyi hayal edecek. Ve onun partisinden bazı kimseler Bistervan’ın bu küçük isteğini yerine getirerek onu sevindirmeye kalkabilirler. İşte bu yüzden şimdi buradasınız. Madam. Ve işte bu yüzden bu odayı, bu katı-bütün oteli kim bilir kaç güvenlik memuru koruyor. İçlerinde gizli savaş meraklılarının olmadığını umarım. Ben de o kahramanlık oyununda size katıldığım için buraya kapatıldım. Dışarı çıkmam imkânsız.”

Gladia şaşkın şaşkın, “Ya,” diye mırıldandı. “Çok. üzgünüm. O halde gidip ailenizi göremeyeceksiniz.”

D.G. omzunu silkti. “Aslında Tüccarların ailesi pek olmaz.”

“Öyleyse kadın arkadaşlarınızı diyelim.”

“Kadın arkadaşım ölecek değil. Herhalde şu anda benden daha rahat.” D.G. düşünceli bir tavırla Gladia’yı süzdü.

Kadın kesin bir tavırla, “Bunu aklınızdan bile geçirmeyin,” diye homurdandı.

Kaptan kaşlarını kaldırdı. “Bunu düşünmeme engel olamazsınız. Ama bu konuda bir şey yapacak değilim, Madam.”

Gladia, “Burada ne kadar kalmam gerekecek, dersiniz?” diye sordu. “Ciddi olarak?”

“Bu Yöneticiler grubuna bağlı bir şey. Madam.”

“Yöneticiler grubuna mı?”

“Beş kişilik Yönetim Komitesi, Madam. Beş kişi…” D.G. elini kaldırarak parmaklarını açtı. “Sırayla beş yıl yöneticilik yapıyorlar. Her biri bir yıl. İçlerinden biri öldüğü ya da hastalandığı zaman özel seçim yapılıyor.

Böylece yönetim kadrosu işini sürdürüyor. Bir tek kişinin bütün gezegene hâkim olması tehlikesi ortadan kalkıyor. Her karar uzun uzadıya tartışılıyor. Bu da zaman alıyor tabii. Bazen gereksiz yere. Baş yöneticimizin adı Genovus Pandaral. Kötü bir insan değil ama kararsız. Bu da bazen aynı kapıya çıkıyor. Bu akşam konuşmanızı o istedi. Şimdi bunun hiç de iyi bir fikir olmadığını, anlıyoruz.”

“Ama neden? Dinleyiciler konuşmamdan memnun kaldılar.”

“Fazla memnun kaldılar, Madam. Sizin sevgili Uzaycı kadın kahramanımız olmanızı istedik. Böylece halk sakinleşecek ve zamansız bir savaş çıkmayacaktı. Ama uzun ömür konusunda çok başarılı oldunuz. Hepsi de fazla yaşamadıkları için sevindiler. Hele Uzaycılarla akraba olduğumuz iddiasını alkışlamaları hiç hoşumuza gitmedi.”

“Zamansız savaş istemiyorsunuz. Ama galiba zamansız barış da hoşunuza gitmeyecek. Öyle değil mi?”

“Bunu çok iyi açıkladınız, Madam.”

“Öyleyse istediğiniz nedir?”

“Biz Galaksiyi istiyoruz. Bütün Galaksiyi. İnsanların yaşayabilecekleri her gezegene yerleşmeli ve bir Galaksi İmparatorluğu kurmalıyız. Ve Uzaycıların işimize burunlarını sokmaları hoşumuza gitmeyecek. Kendi dünyalarında oturup istedikleri gibi huzur içinde yaşayabilirler. Ama bize karışmamalılar.”

“Ve o zaman siz de Uzaycıları elli dünyaya hapsedeceksiniz. Bizim Arzlıları yıllarca kendi dünyalarına hapsetiğimiz gibi. İşte yine o eski haksızlık. Siz de o Bistervan dediğiniz adam kadar kötüsünüz.”

“Durum farklı. Arzlıları yayılma potansiyalleri yüzünden kendi dünyalarına hapsettiler. Siz Uzaycıların böyle bir yeteneği yok. Siz uzun ömrü ve robotları seçtiniz. Artık belli dünyanız bile yok. Solaria terkedildi. Zamanla diğer gezegenleriniz de boşalacak. Göçmenler, Uzaycıları ortadan kaldırmak istemiyorlar. Ama bu yolu onlar, kendileri seçtiler. O halde Uzaycılara neden engel olalım? Konuşmanız buna yol açabilirdi.”

“Buna çok sevindim. Ne söyleyeceğimi sanıyordunuz?”

“Size söyledim. ‘Sevgi ve barış’, diyecek, sonra da yerinize oturacaktınız.”

Gladia öfkelendi. “Benden böyle budalaca bir şey beklediğinize inanmıyorum. Beni ne sanıyorsunuz?”

“Ben sizin konuşmaktan ödü patlayan bir insan olduğunuzu sandım. Baley-dünyalılarını çabucak etkileyecek bir deli olduğunuzu nereden bilirdim? Ama konuşmanın yararı yok…” D.G. ağır ağır ayağa kalktı. “Ben de duş yapmak istiyorum. Ondan sonra da uyuyacağım.

Yarın görüşürüz.”

“Yönetim Grubunun neye karar verdiklerini ne zaman öğreneceğiz?”

“Karar verdikleri zaman. Bu zaman alabilir, iyi geceler, Madam.”

36.

Giskard o ifadesz sesiyle, “Bir şey keşfettim,” dedi. “Çünkü ‘hayatımda’ ilk kez binlerce insanın karşısına çıktım. Bunu iki yüz yıl önce yapmış olsaydım, sözünü ettiğim gerçeği o zaman keşfederdim, öyle bir kalabalığın karşısına hiç çıkmasaydım, o gerçeği asla öğrenemezdim.”

Daneel, “Madam Gladia’nın yıllarca nasıl bir hayat sürdüğünü biliyoruz.” diye cevap verdi. “Bu yüzden binlerce insanın karşısında sakin sakin konuşabileceğini hiç sanmıyordum. O konuşmaya başladığı zaman Madamı senin etkilediğini düşündüm. Bunu kendisine zarar vermeden başarmanın yolunu bulduğuna karar verdim. Keşfettiğin bu muydu?”

Giskard, “Dostum Daneel,” dedi. “Ben sadece Madamın konuşabilmesi için duyduğu korkuyu biraz azalttım. Böylece birkaç kelime söylemeyi başaracaktı.”

“Ama o daha fazlasını yaptı.”

“O mikroskopik ayarlamadan sonra dinleyicilere döndüm. Onların kafalarıyla ilgilendim. O zamana kadar böyle bir kalabalığın karşısına hiç çıkmamıştım. Ben de Madam Gladia kadar şaşırdım. O sayısız kafayı etkileyemezdim. Sonra bu kafalarda ufak dostluk, merak ve ilgi izleri sezdim. Madam Gladia’ya duyulan sempatiyi biraz arttırdım. Ben sadece Madam Gladia’nın sözlerini iyi karşılamalarını istiyordum. Böylece Madamın kafasıyla daha fazla oynamama gerek kalmayacaktı… Bütün yaptığım buydu. Kaç kafayı etkilediğimi bilmiyorum. Ama onların sayısı fazla değildi.”

Daneel sordu. “Sonra ne oldu, Dostum Giskard.”

“O zaman ‘oto-katalitik’ bir işlemi başlatmış olduğumu anladım. Dostum Daneel. Güçlendirdiğim her duygu, bir diğerininkini etkiledi. Sonra ikisi birden diğer kafalara uzandı. Başka bir şey yapmama gerek kalmadı. Madam Gladia’nın sözlerini onaylar görünen hafif kımıldamalar, sesler ve bakışlar başkalarına da cesaret verdi. Ondan sonra daha garip bir şeyin farkına vardım. Nasıl olduysa bu durumu Madam Gladia da farketti. Ve ben kafasına dokunmadan bütün korkuları kayboldu. Daha güvenle konuşmaya başladı. Dinleyiciler de iyice onun etkisinde kaldılar. Sonunda kafalarda şimşekler çaktı, gökler gürledi sanki. Kafamı bunlara karşı kapatmak zorunda kaldım. Yoksa devrelerim bu yükü kaldıramayacaktı. Şimdiye kadar böyle bir şeyle hiç karşılaşmadım. Oysa dinleyicilerden pek azının kafasına ‘dokundum.’ Bana bu etki daha da geniş bir alana yayılmış gibi geliyor. Yani hiper-vizyon izleyicilerine de.”

Daneel itiraz etti. “Bu nasıl olur, Dostum Giskard?”

“Bunu ben de bilmiyorum, Dostum Daneel. Ben insan değilim. Bir insanın tepki göstermesine neyin sebep olduğunu anlayamıyorum. Ama kalabalığı etkilemenin bir tek kişiyi yönlendirmekten daha kolay olduğu anlaşılıyor. Garip bir şey bu. Sen insanlar gibi düşünebiliyorsun, Dostum Daneel. Bu durumu açıklayabilir misin?”

Daneel, “Sen kendin bunun ‘oto-katalitik’ bir şey olduğunu söyledin,” dedi. “Bir insandan diğerine ‘geçen eden’ bir şey. Bir tek kıvılcım sonunda bütün bir ormanın yanmasına neden olabilir, Dostum Giskard.”

Giskard bir süre düşündü. “Ben insan olmadığım için bu olayı çok geç anladım. Galiba bir insan sezgileriyle kendi kafasını anlıyor. Ondan sonra diğer “insanları etkileyebiliyor. Madam Gladia’nın kalabalık karşısında konuşma yapmak konusunda hiç tecrübesi yoktu. Ama her gün yaptığı bir şeymiş gibi davrandı…

Yanımızda Elijah Baley gibi biri olsaydı işler ne kadar kolaylaştırdı Dostum Daneel, sen de onu düşünmüyor musun?”

Daneel, “Kafamda Ortak Elijah’nın hayalini mi görüyorsun?” dedi. “Bu beni şaşırtıyor, Dostum Giskard.”

“Elijah Baley’nin hayalini görmüyorum, Dostum Daneel. Düşüncelerini anlamam imkânsız. Ben sadece ruh halini ve duyguları sezebiliyorum. Ve şimdi kafanda daha önce Elijah Baley’le ilgili olduğunu öğrendiğim bir şey var.”

“Madam Gladia bu akşam ondan söz etti. Sonra Ortak Elijah’yı en son benim gördüğümü hatırladım. Şimdi tekrar o anı yaşıyorum. Ortak Elijah’nın söylediklerini düşünüyorum.”

“Neden, Dostum Daneel?”

“O sözlerin anlamını kavramaya çalışıyorum. Bu bana çok gerekliymiş gibi geliyor.”

“Elijah Baley’nin sözlerinde gizli bir anlam nasıl olur? Öyle bir şey olsaydı, bunu açık açık söylerdi.”

Daneel ağır ağır, “Belki,” diye mırıldandı. “Ortak Elijah da söylediklerinin ne kadar önemli olduğunun farkında değildi.”

37.

Anılar!

Daneel’in kafası sonsuz ayrıntıyla dolu kapalı bir kitap gibiydi. Robot bu kitabı istediği an açabilirdi. Daneel yıllar önce Elijalı Baley hayattayken Baley-dünyasına gelmişti. Madam Gladia da onunla beraberdi. Ama bulundukları gemi gezegenin etrafında yörüngeye girdikten sonra Bentley Baley küçük teknesiyle onları karşılamaya gelmişti, Elijah’nın oğlu o sırada orta yaşlı bir adamdı.

“Babamı göremezsiniz, Madam.” Bentley, Gladia’ya biraz da düşmanca bir tavırla bakıyordu.

“Neden?” Gladia o ana kadar uzun süre ağlamıştı.

“Babam bunu istemiyor, Madam. Ve ben onun isteklerine saygı göstermek zorundayım.”

“Buna inanamam, Bay Baley.”

“Ondan size kendi elyazısıyla yazılmış bir pusula getirdim, Madam. Ayrıca bir ses bandı da var. Bilmiyorum babamın yazısını ya da sesini tanıyabilecek misiniz? Ama bunlar gerçekten onun. Pusulayı yazması ve teype konuşması için ona baskı yapmadık. Şerefim

üzerine yemin ederim.”

Gladia pusulayı okumak ve Elljah’nın sesini yalnız başına dinlemek için kamarasına gitti. Tekrar dışarı çıktığı zaman yenilgiyi kabul etmiş gibi bir hali vardı. Ama yine de kesin bir tavırla, “Daneel,” dedi. “Onu görmek için gezegene yalnız başına ineceksin. Elijah böyle istiyor. Ama söylenen ve yapılan her şeyi bana bütün ayrıntılarıyla anlatacaksın.”

Daneel, “Tabii, Madam,” diye cevap verdi.

Daneel, Bentley’in gemisiyle gezegene indi. Elijah’nın oğlu ona, “Robotların bu dünyaya gelmelerine izin yok, Daneel,” dedi. “Ama senin İçin bir istisna yapıldı. Çünkü bunu babam istedi. Ve burada ona büyük bir saygı duyuyorlar. Benim de sana karşı kişisel bir düşmanlığım yok. Bunu anlıyorsun sanırım. Ama ortalıkta fazla dolaşmamalısın. Seni doğruca babama götüreceğim. Konuşmanız sona erince de hemen gemiye döneceksin. Anlıyor musun?”

“Anlıyorum, efendim. Babanız nasıl?”

Bentley belki de bilinçli bir zalimlikle, “O ölüyor,” diye açıkladı.

“Bunu anlıyorum.” Daneel’in sesi titriyordu. Olağan duygulardan dolayı değil. Bir insanın ölümünün, ne kadar doğal olursa olsun, pozitronik devrelerini altüst etmesi yüzünden. “Yani… ne kadar zamanı var?”

“Bir süre önce ölmüş olması gerekirdi. Ama seni görmeden ölmeyi istemediği için hayata sıkıca sarıldı.”

Gezegene indiler. Hava kapalıydı. Kısa bir süre önce yağmur yağmıştı. Düzgün ve geniş yollar bomboştu. Yer-taşıtıyla sokaklardan geçerek diğerlerinden daha büyük bir eve geldiler. Bentley’le Daneel içeri girdiler, Göçmen bir iç kapının önünde durdu. Üzüntüyle, “Babam içeride,” dedi. “Onunla yalnız konuşacaksın. Haydi!, gir. Belki de babamı tanıyamayacaksın bile.”

Daneel loş odaya girdi. Gözleri karanlığa çabucak alıştı ve bir adamın içinde yattığı saydam bir kozaya benzeyen yatağı hemen farketti. Adamın üzerine ince bir örtü çekilmişti. Odanın ışığı biraz daha parlaklaştı ve Daneel o zaman Elijah’nın yüzünü iyice gördü.

Bentley haklıydı. Bu yüzde Daneel’e eski iş arkadaşını hatırlatacak hiçbir şey yoktu. Elijah gözlerini kapatmıştı. Daneel’e sanki bir ölüye bakıyormuş gibi geldi. Robot bu yüzden sendeledi. Sanki bacaklarının bütün gücü kesilmişti.

Ama yaşlı adam gözlerini açtı ve Daneel de dengesini buldu. Robot yine de alışık olmadığı bir bitkinlik duyuyordu.

Elijah ona baktı ve rengi uçuk, çatlak dudakları bir tebessümle aralandı. “Daneel. Eski dostum Daneel.” Fısıltısında eski Elijah Baley’nin sesini hatırlatan bir şeyler vardı. Arzlı örtünün altından elini ağır ağır uzattı. Ve Daneel, Elijah’ı hemen tanıdığına inandı. Usulca, “Ortak Elijah,” dedi.

“Teşekkür ederim… Geldiğin için sağol…” “Bu benim için çok önemliydi, Ortak Elijah.”

“Sana izin vermemelerinden korkuyordum. Onlar… diğerleri… seni bir robot gibi

görüyorlar… Oğlum bile,..”

“Ben bir robotumu”

“Benim için değil, Daneel. Hiç değişmemişsin. Övle değil mi? Seni iyice göremiyorum. Ama tıpkı hatırladığım gibisin sanırım. Seni en son ne zaman gördüm? Yirmi dokuz yıl önce mi?”

“Evet. Ve bu sürede hiç değişmedim, Ortak Elijah. Çünkü ben bir robotum.”

“Ama ben değiştim. Hem de çok. Beni bu halde görmene izin vermemeliydim. Ne var ki, seni tekrar görme işteğimi yenemedim.” Baley’nin sesi biraz güçlenmiş gibiydi. Sanki Daneel’i görmek ona kuvvet vermişti.

“Değişmiş de olsan seni görmek beni çok sevindiriyor, Ortak Elijah.”

“Madam Gladia? O nasıl?”

“İyi. O da benimle geldi, ama gezegene inmedi. Hâlâ yörüngede. Madama onu görmek istemediğini açıkladım. O da durumu anladı.”

“Yanılıyorsun. Gladia’yı görmeyi çok istiyorum, Ama bu arzumu yenmeyi başardım. Gladia değişmedi değil mi?”

“Hâlâ kendisini en son gördüğün günkü gibi.”

“İyi. Ama Gladia’nın beni bu halde görmesine izin veremezdim. Benimle ilgili en son anısı bu olamazdı. Senin durumun farklı, Daneel.”

“Çünkü ben bir robotum, Ortak Elijah.”

Ölmek üzere olan adam aksi aksi, “Bunu söyleyip durma,” diye homurdandı. “İnsan olsaydın sana bundan daha fazla değer veremezdim.” Bir süre sessizce yattı. Sonra da ekledi. “Bunca yıl Gladia’ya ne bir mektup yazdım, ne de hiper-vizyon yoluyla iletişim kurdum. Onun hayatına karışamazdım… Gladia hâlâ Greminois’le evli mi?”

“Evet, evli.”

“Ona yazmadığım için bana kızdı mı?”

“Düşüncelerini anladığını sanıyorum.”

“Hiç… benden söz ettiği oluyor mu?”

“Hemen hiç söz etmiyor, Ama Giskard Madamın seni sık sık düşündüğünü söylüyor.”

“Giskard nasıl?”

“Uygun biçimde çalışıyor. Bildiğin şekilde.”

“Öyleyse Giskard’ın yeteneklerini biliyorsun…”

“Onları bana açıkladı. Ortak Elijah.”

Baley yine bir süre sessizce yattı. Sonra kımıldanarak, “Daneel.” dedi, “Seni bencilce bir istek yüzünden buraya çağırdım. Seni görmek istedim. Değişmediğine, hayatımın o en güzel günlerinin hâlâ var olduğuna, beni hatırladığına ve hatırlayacağına inanmalıydım. Ama sana söylemek istediğim bir şey de vardı… Ben yakında öleceğim ama ölümüm hiç önemli değil, Daneel. İnsanların arasında belirli bir kişinin ölmesi önemli sayılamaz. Bazen ölen biri

geride çalışmalarını bırakır. Ve o zaman tümüyle ölmemiş sayılır. İnsanlık yaşadıkça ölmez o. Ne demek istediğimi anlıyor musun?”

Daneel, “Evet, Ortak Elijah,” diye cevap verdi.

“Her kişinin çabaları genel bir esere katkıda bulunur. Böylece insan o bütünün bir parçası halini alır. İnsan çabalarından dokunan bu halı binlerce yıldan beri yaşıyor. Gitgide daha ayrıntılı ve güzel bir hal alıyor. Uzaycılar bile bu halının bir parçasını oluşturuyorlar. Onlar da bunun ayrıntılarına ve güzelliğine katkıda bulunuyorlar. Bir kişinin hayatı bu halıdaki bir tek iplikten farksız. Bütünün yanında bir iplikçiğin ne önemi var? Daneel bütün dikkatini bu halıya vermelisin. Bir tek ipliğin kopması seni sarsmamalı. Başka birçok iplik var. Her biri değerli, her biri…” Baley birdenbire sustu. Daneel sabırla bekledi.

Arzlı gözlerini açarak robota baktı. Kaşlarını hafifçe çattı. “Hâlâ burada mısın? Artık gitme zamanın geldi. İstediklerimi sana söyledim.”

“Gitmek istemiyorum, Ortak Elijah.”

“Gitmelisin. Ölmemi daha fazla engelleyemezsin. Yorgunum… çok yorgun… Ölmek istiyorum. Bunun zamanı geldi artık…”

“Bir süre daha yanında bekleyemez miyim?”

“Bunu istemiyorum. Sen bana bakarken ölürsem, bütün sözlerime rağmen yine de pek kötü bir biçimde etkilenirsin. Şimdi git. Bu bir emir. İstiyorsan bir robot olduğunu kabul ederim. Ama o zaman da benim emirlerime uymak zorunda kalırsın. Yapabileceği hiçbir şey hayatımı kurtaramaz. Onun için İkinci Kuraldan daha önemli sayılacak bir şey olamaz. Git artık.” Baley parmağıyla zorlukla kapıyı işaret etti. “Elveda, Dostum Daneel.”

Daneel döndü ve Baley’nin emrini o zamana kadar karşılaşmadığı bir güçlükle yerine getirebildi. “Elveda Ortak…” Durakladı, sonra da boğuk bir sesle ekledi. “Elveda, Dostum Elijah.”

Yandaki odada Bentley, Daneel’in karşısına dikildi. “Hâlâ yaşıyor mu?”

“Ben yanından ayrıldığım sırada yaşıyordu.”

Bentley içeri girdikten sonra çabucak çıktı. “Artık yaşamıyor. Seni gördü ve… sonra çabalamaktan vazgeçti.”

Daneel bir duvara dayanmak zorunda kaldı. Ancak neden sonra doğrulabildi. Ona bakmamaya çalışan Bentley sessizce bekledi. Sonra küçük tekneye gittiler. Ve Gladla’nın beklediği yörüngedeki gemiye yanaştılar.

Kadın hemen Elijah’nın yaşayıp yaşamadığını sordu. Ona Elijah Baley’nin öldüğünü söyledikleri zaman kadın döndü. Gözleri kupkuruydu. Gladia ağlamak için kendi kamarasına gitti.

Daneel sanki Elijah’nın ölümüyle ilgili anılar araya girmemiş gibi düşünmesini sürdürdü. “Madam Gladia’nın konuşmasını hatırlıyorum. Ve… o zaman Ortak Elijah’nın sözlerini daha iyi anlıyorum.”

“Hangi bakımdan?”

“Bundan henüz emin değilim. Hangi yöne doğru gitmek istediğime karar vermek zor.”

Giskard, “Gerektiği kadar bekleyeceğim,” dedi.

38.

Genovus Pandaral uzun boylu bir adamdı. Gür bembeyaz saçları ve favorileri ona heybetli bir hava veriyordu. Fazla yaşlı sayılmazdı. Tam bir lider görünüşü vardı onda. Ama adam aslında olduğundan daha güçlü gözüktüğünün de farkındaydı.

Yönetim Komitesine seçildikten sonra hızla yükselmişti. Ve şimdi Başyöneticiydi. Görevleri gitgide artıyor ve zorlaşıyordu Pandaral’ın.

Daima Göçmenlerin tarafını tutmuş olan Han Fastolfe ölmüştü. Ama Kelden Amadiro sağdı. Amadiro iki yüz yıl önce Arzın Galaksiye Göçmen göndermesine şiddetle karşı çıkmıştı. Şimdi de hâlâ mesele çıkaracak kadar güçlüydü. Uzaycıların gücünü önemsememek imkânsızdı. Göçmenlerin, güç dengesi kendi lehlerine bozuluncaya kadar Uzaycıları engellemeleri gerekiyordu.

Bu görev Pandaral’a düşüyordu işte. Başyöneticinin hoşlanmadığı ve istemediği bir görevdi bu. Şimdi Pandaral yalnız başına otele gidiyordu. Maiyetinin de kendisiyle birlikte gelmesini istemiyordu. Sabah olmuştu ve kar yağıyordu. Otelin önündeki güvenlik muhafızları onu görünce selam verdiler. Pandaral da yorgun yorgun başını salladı. Sonra kendisine yaklaşan muhafızların komutanına, “Bir sorun çıktı mı?” diye sordu. “Hayır, Başyönetici. Çıkmadı.”

Pandaral, “Baley hangi odada?” dedi. “Ya?.. Uzaycı kadınla robotları dikkatle korunuyor değil mi? İyi, iyi…”

Pandaral, D.G.‘nin kapısındaki işaret düğmesine bastı ve cevap beklemeden içeri girerek bir koltuğa oturdu. D.G. banyodan başını uzattı. Bir havluyla saçlarının ilk kurulamasını yapıyordu. “Sizi etkili bir biçimde karşılamayı isterdim, Ekselans. Ama beni gafil avladınız. Yeni duştan çıktım, vakarlı bir tavır takınmam imkânsız.”

Pandaral aksi aksi, “Aman, sus,” dedi. D.G.‘nin o baskı altında tutulamayan neşesi her zaman hoşuna giderdi. Ama şu anda çok sıkıntılıydı. Bazı bakımlardan Pandaral. D.G.‘yi hiç anlayamıyordu. D.G. bir Baley’di. Ulu Elijah’nın ve kurucu Bentley’in torunuydu. Onun için kolaylıkla Yönetim Komitesine seçilebilirdi. Üstelik dostça tavırlarının halkın hoşuna gideceği de kesindi.. Gelgelelim o Tüccarlığı seçmişti. Bir Tüccarın hayatı zordu, tehlikelerle doluydu; zengin olabilirdi belki, ama ölmesi olasılığı daha büyüktü. Ya da vaktinden önce ihtiyarlaması olasılığı. Ayrıca D.G. Tüccar olduğu için Baley-dünyasından uzaklaşıyor ve aylarca da geri dönmüyordu. Oysa Pandaral, D.G.‘nin önerilerini Bölüm Başkanlarınınkine tercih ediyordu. Pandaral ağır ağır, “O kadının konuşması hiç de iyi olmadı,” diye ekledi.

Giyinmekte olan D.G. omzunu silkti. “Bunu önceden kim tahmin edebilirdi?”

“Sen edebilirdin. Madem onu buraya getirmeye karar vermiştin, kadının geçmişini inceleyebilirdin.”

“Onun geçmişini inceledim, Başyönetici. O Solaria’da otuz yıl yaşamış. Etrafında sadece robotlarla, yalnız başına. İnsanların holografik görüntüleriyle konuşmaya alışmış. Evlenmiş ama kocasıyla ender olarak birlikteymiş. Madam Gladia, Aurora’ya yerleştiği zaman

gezegendeki topluma ayak uydurmakta da güçlük çekmiş. Orada da yine robotlarıyla yaşamasını sürdürmüş. Yaşadığı iki yüz otuz üç yıllık sürede değil dört bin, yirmi kişinin karşısına bile çıkmamış. Bu yüzden ben de Madamın ancak birkaç kelime söyleyebileceğini düşündüm. Onun kitleleri coşturacak bir insan olduğundan haberim yoktu."

"Ama bunu farkeder etmez onu susturabilirdin. Kadının hemen yanında oturuyordun."

"Dinleyicilerin ayaklanmalarını mı istiyordunuz? Seyirciler Madamın konuşmasından çok hoşlanmışlardı. Siz de oradaydınız. Ve bunun farkındasınız. Madamı zorla oturtsaydım herhalde sahneye üşüşürlerdi. Sonuçta Başyönetici, Madamı siz de engellemeye kalkışmadınız."

Pandaral öksürdü. "Aslında bunu düşünmedim değil. Ama kadına her bakışımda robotuyla göz göze geldim. Şu gerçekten robota benzeyen makine adamla."

"Giskard'la mı? Ee, ne olmuş? O size bir zarar veremezdi."

"Biliyorum. Ama nedense robot beni endişelendirdi ve ben de kadını engellemedim."

"Ya…" D.G. giyimini tamamlamıştı. Kahvaltı tepsisini Pandaral'a doğru itti. "Kahve hâlâ sıcak. İstiyorsanız çörek ve reçel de var… Neyse… Kadının etkisi fazla sürmeyecek. Halkın Uzaycılara karşı müthiş bir sevgi duyacağını ve planlarımızı altüst edeceğini sanmıyorum."

Pandaral içini çekti. "Evet, belki bu krizi de atlatacağız. Ama ne yazık ki, kadının yapttğı konuşma yüzünden kamuya üstünlüğümüzü belirtecek bir açıklamayı yapamadım."

"Hangi açıklamayı?"

Pandaral, "Solaria'ya gitmek için Aurora'dan ayrıldığınız zaman, peşinize iki savaş gemisini taktılar," diye açıkladı. "Bunu biliyor muydun?"

D.G. kayıtsızca, "Hayır." dedi. "Ama böyle bir şeyi bekliyordum. O yüzden Solaria'ya giderken onları şaşırtmaya çalıştım."

"Aurora savaş gemilerinden biri Solaria'ya indi, diğeri yörüngede kaldı. Gezegene inen gemi bir, iki saat sonra parçalandı. Yörüngedeki gemi durumu Aurora'ya bildirdiğinde, ona hemen geri dönmesini emrettiler. Bir Tüccar dinleme istasyonu bu haberi bize bildirdi."

D.G. düşünceli bir tavırla başını salladı. "Çok ilginç. Demek ki, Aurora gemisinde Solaria'lı gibi konuşan biri yoktu."

Pandaral ağır ağır, "Bu belli bir şey," diye cevap verdi. "Senin kadın Galaksideki tek Solaria'lı. Tabii biri diğer Solaria'lıların nereye gittiklerini öğrenirse durum değişir."

"Ama Aurora'lılar kadını götürmeme izin verdiler. Talihlerine küssünler!"

"Dün Aurora gemisinin Solaria'da parçalandığını ilân edecektim. Tabii sevinçle değil. Ciddi ciddi. Ama bu haber Galaksideki her Göçmeni, sevindirecekti. Yani biz kurtulduk, ama Aurora'lılar bunu başaramadılar.

D.G. alaylı bir tavırla, "Yanımızda bir Solaria'lı vardı," dedi. "Aurora'lıların yoktu."

"Evet… Halk hem sana, hem de o kadına hayranlık duyacaktı. Ama olmadı. O kadının konuşmasından sonra hiçbir açıklama etkili olamayacaktı. Bir Aurora savaş gemisinin

havaya uçurulması bile.”

D.G., “Herkes akrabalık ve sevgiyi takdirle alkışlarken bu haber soğuk bir duş etkisi yapardı,” dedi. “Hiç olmazsa o yarım saatlik sürede. Kimse Aurora’lı akrabalarımızdan iki yüz kadarının ölümünü alkışlamazdı.”

“Herhalde… Bu yüzden o müthiş psikolojik silahı kullanamadık.”

D.G. kaşlarını çattı. “Onu unuttun, Başyönetici. Bu propagandadan daha sonra, uygun bir anda yararlanırsınız. Önemli olan, bütün bunların ne anlama geldiği. Bir Aurora gemisi havaya uçuruldu. Demek ki, Aurora’lılar bir Nükleer Yoğunlaştırıcı kullanılmasını beklemiyorlardı. Diğer gemiye geri dönmesi emredildi. Yani o gemide de Yoğunlaştırıcıyı etkisiz bırakacak bir şey yoktu. O halde getirdiğim portarif ya da yarı portatif Yoğunlaştırıcı sadece Solaria’lılann geliştirdikleri bir silah. Bütün Uzaycılarda bundan yok. Bu bizim için iyi haber. Tabii yanılmıyorsam. Şu anda propagandayla uğraşmayalım. O Yoğunlaştırıcının ayrıntılarını öğrenmeye çalışalım. Bu konuda Uzaycılardan ileride olmalıyız.”

Pandaral bir çöreği ısırdı. “Belki haklısın. Ama ikinci haberi buna nasıl uyduracağız?”

“Hangi haberi?”

“Aurora’dan bir mesaj gönderdiler. Yani bizimle doğrudan doğruya iletişim kurmaya tenezzül ettiler. Haberi Arz yoluyla yollamadılar.”

“Bundan da haberin onlar için önemli olduğu anlaşılıyor.” “

Ne istiyorlar?”

“Solaria’lı kadını.”

“Demek ki, gemimizin Solaria’dan kalktığını ve buraya eriştiğini biliyorlar. Onların da kontrol istasyonları var. Biz onları dinliyoruz, onlar da bizi.”

Pandaral öfkeyle, “Öyle,” diye söylendi. “Biz onların şifrelerini çözüyoruz, onlar da bizimkileri. Aynı hızla hem de.”

“Aurora’lılar kadını neden istediklerini açıkladılar mı?”

“Ne münasebet! Uzaycılar, neden açıklamaz, emir verirler.”

“Kadının Solaria’da başardığı işi kesinlikle biliyorlar mı acaba? Solaria’lı gibi konuşan bir tek o var. Madamın Solaria’daki Yöneticileri ortadan kaldırmasını mı istiyorlar?”

“Bunu öğrendiklerini sanmıyorum, D.G. Biz kadının bu olayda oynadığı rolü daha dün akşam açıkladık. Aurora’nın mesajı bundan çok önce geldi. Ama Aurora’lıların kadını neden geri istedikleri önemli değil. Şimdi sorun şu: Ne yapacağız? Kadını göndermezsek, Aurora’yla aramızdaki ilişki gerginleşir. Ve ben bunu istemiyorum. Madamı geri gönderirsek, bu da Baley-dünyasının aleyhine olur. İhtiyar Bistervan, Uzaycılara dalkavukluk edip yaltaklandığınızı haykırır.”

İki Göçmen birbirlerine baktılar. Sonra D.G., “Kadını geri göndermek zorundayız,” dedi. Sonuçta o bir Uzaycı ve Aurora vatandaşı. Aurora’ya karşı gelerek kadını burada tutamayız. Yoksa iş için Uzaycı bölgesine giren her Tüccarın hayatı tehlikeye atılmış olur, Ama kadını Aurora’ya ben geri götüreceğim. Suçu benim üzerime atabilirsiniz. Kadını

Solaria'ya götürmeme, onu geri getirmem şartıyla izin verdiklerini söylersiniz. Aslında bu doğru, Ve bu davranış bizim lehimize olabilir."

"Nasıl?"

"Bunu biraz düşünmeliyim. Şimdi bu iş için gemimin onarılması gerekiyor, Başyönetici. Mürettebata da şöyle dolgunca bir ikramiye verilmeli. Haydi, haydi, efendim. Bu adamlar tatillerini yanda kesmek zorunda kalacaklar."

39.

Aslında D.G. daha üç ay yolculuğa çıkmayacağını düşünmüştü. Ama buna rağmen keyifliydi. Gladia ise, Baley-dünyasının gözden kaybolmasını, oraya yaklaşırken hissettiklerinden çok farklı duygularla seyretti. Evet, soğuk, kurşuni, çirkin bir dünyaydı burası. Ama bu gezegende yine de bir sıcaklık vardı. İnsanları da hayat doluydu.

Gladia, Daneel'in sesiyle daldığı düşüncelerden uyandı. "Kaptan içeri girmek istiyor. Madam."

Gladia, "O halde girsin." diye mırıldandı.

D.G. her zamanki gibi neşeliydi. "Oturabilir miyim, Madam?"

"Evet, tabii. Bunu sormanız bile yersiz, Kaptan. Lütfen bana bir aristokratmışım gibi davranmaktan vazgeçin. Bu davranışınız içimi sıkıyor. Hatta beni Gladia diye çağırmanızı tercih edeceğim."

D.G. bir koltuğa yerleşti. "Neredeyse Uzaycı olmadığınızı da iddia edeceksiniz, Gladia."

"Bu gereksiz ayrıntıları unutmak istiyorum. Ben… aslında dünyanızdan ayrılmak istediğimi sanmıyorum…"

"Sahi mi? Soğuk, iç sıkıcı, ilkel bulduğunuz gezegenimiz… durmadan sizi alkışlayan kalabalıklar. Sizi bu dünyaya çeken nedir?"

Gladia kızardı. "Herhalde alkışlayan kalabalıklar değil."

"Size inanmış gibi davranacağım, Madam."

"Gerçekten değil! Çok farklı bir şey bu. Ben… şimdiye kadar hiçbir şey yapmadım. Ama artık insanları etkileyebildiğimi anlıyorum. Ve bir idealim var. Savaşı engellemek istiyorum. Evrene hem Uzaycılar, hem de Göçmenler yayılmalı. Bu uğurda öylesine çabalayacağım ki, ben öldükten sonra tarih değişmiş olacak. Herkes, 'O olmasaydı bu noktaya gelemezdik,' diyecekler."

D.G. biraz utanmıştı. "Ama bütün bunları yapabilmeniz için Baley-dünyasında kalmanız şart değil ki. Madam."

"Bu istediklerimi Aurora'da yapamam. Ben Aurora'da sadece Solaria'lı bir göçmenim. Bir Göçmen dünyasında ise bir Uzaycıyım. Her zaman görülmeyen biri."

"Bana birkaç kez… hem de şiddetle… Aurora' ya dönmek istediğinizi söylediniz."

"Evet, bir süre önce. Ama artık bunu istemiyorum, D.G. Gerçekten istemiyorum."

“Bu sözleriniz bizi çok etkiledi. Ama Aurora’lılar sizi geri istiyorlar.”

Gladia şaşırdı. “İstiyorlar mı?”

D.G., “Aurora Başkanı resmi bir mesaj yolladı,” diye açıkladı. “Gezegenimizde kalmanızı isterdik. Ama Yöneticiler yıldızlar arası bir olay yaratmaktan kaçındılar.”

Gladia kaşlarını çattı. “Aurora’lılar beni neden istiyorlar? İki yüz yıldır Aurora’dayım ve onlar beni hiçbir zaman istemediler. Ah, bir dakika! Acaba Solaria’daki kadın robotu nasıl engellediğimi mi duydular?”

“Geri gönderilmenizi talep eden mesajı yolladıkları sırada bu olaydan haberleri yoktu. Sizi başka bir nedenle istiyorlar.”

“Ya…” Gladia şaşaladı, sonra da bağırdı. “Ne olursa olsun, dönmek istemiyorum! Burada bir işim var, onu sürdürmek niyetindeyim.”

“Buna sevindim, Madam Gladia. Ben de böyle düşüneceğinizi umuyordum. Aurora’dan ayrılırken sizi de götürmek için elimden geleni yapacağım. Söz veriyorum. Ama şimdi Aurora’ya gitmek zorundayız. Başkanınıza ya da hiç olmazsa bir yardımcısına Solaria’da olanları anlatmak istiyorum. Daha doğrusu ona Aurora’lıların Solaria’ya indikleri takdirde insan sayılmayacaklarını açıklayacağım.”

Gladia’nın gözleri irileşti. “Bu inanılacak gibi değil. Solaria’lıların kadın robotların size yaptıkları gibi Aurora’lılara da saldırmalarını isteyemezler.”

“Öyle mi? Solaria’lı robotlar bir Aurora gemisini havaya uçurdular bile.” D.G. kadına olayı kısaca anlattı. Sonra da, “Aurora hükümeti geri dönmenizi neden istiyor? Bu konuda aklınıza bir şey geliyor mu?” diye sordu.

Gladia kederle, “Beni istemeleri için bir neden göremiyorum.” dedi.

“Ama bir şey olmalı… Mesaj Başkandan geldi.”

“O Başkanın sadece bir kukla olduğunu düşünüyorlar.”

“Ya? Perdenin arkasındaki yönetici kim? Kelden Amadiro mu?”

“Evet. Demek onu biliyorsunuz?”

D.G., “Ah, tabii,” diye homurdandı. “Arz düşmanı fanatiklerin lideri! İki yüz yıl önce Dr. Fastolfe’un yendiği adam hâlâ ayakta ve yine bizi tehdit ediyor. İşte uzun ömrün ne kadar öldürücü olduğunu gösteren bir kanıt daha.”

Gladia, “Ama bunda şaşılacak bir nokta var.” diye cevap verdi. “Amadiro kinci bir adam. Kendisini Elijah Baley’nin yendiğini biliyor. Buna benim de katkım olduğuna inanıyor. Elijah’ya karşı duyduğu nefret… o müthiş nefret bana da uzanıyor. Başkan beni istiyorsa bunun nedeni Amadiro’dur. Ama Amadiro beni neden istiyor? Aurora’dan çıkıp gitmem onu daha memnun eder. Herhalde Solaria’ya gitmeme bu yüzden izin verdi. Gemileri havaya uçuracaklarından, o arada benim de öleceğimden emindi. Ve Amadiro buna hiç üzülmezdi.”

D.G. düşünceli bir tavırla konuştu. “Belki sizi, Solaria konusunda rapor vermeniz için istiyorlar. Ama…”

“Ama ne, C.G.?”

“Önsezilerim bana bu işin raporunuzla bir ilgisi olmadığını fısıldıyorlar. Mesaj çok sert bir emirden farksızdı.”

Gladia, “İsteyebilecekleri başka bir şey yok ki,” dedi. “Hiçbir şey yok.”

D.G. mırıldandı. “Acaba?.. “

40.

Daneel o gece bölmesinden, “Bunu ben de merak ediyorum,” diye açıkladı. “Başka ne olabilir, Dostum Daneel?”

“Aklıma bir şey geldi, Dostum Giskard. Aurora yöneticileri istediklerinden başka kimseleri de göreceklerini düşünüyorlar belki de. Belki istedikleri Madam Gladia değil.”

“Başka kim olabilir?”

“Dostum Giskard, Madam Gladia yanında biz olmadan Aurora’ya döner miydi?”

“Dönmezdi tabii. Ama sen ve ben Aurora’lıların ne işine yararız?”

“Benim onlara bir yararım olmaz. Dostum Giskard. Ama sen eşsizsin. Kafaların içini sezebiliyorsun.”

“Bu doğru, Dostum Daneel. ama Aurora’lılar bunu bilmiyorlar.”

“Belki biz oradan ayrıldıktan sonra bunu öğrendiler ve Aurora’dan uzaklaşmana izin verdiklerine pişman oldular.”

Giskard hemen, “Bu imkânsız Dostum Daneel.” diye cevap verdi. “Bu özelliğimi nasıl öğrenmiş olabilirler?”

Daneel dikkatle, “Ben şöyle düşündüm,” dedi. “Aurora Robotik Enstitüsündeki uzmanların Arza insan biçimi robotlar gönderdiklerini sanıyoruz. Herhalde bu robotlar Dr. Amadiro’ya zaman zaman bilgi veriyorlar. Belki de Dr. Amadiro onların yolladıkları bazı haberlerden Arzda kafaları etkileyen robotlar olduğu sonucunu çıkardı. Sonra bunu ya Dr. Fastolfe’un ya da senin başardığına karar verdi.”

Giskard tam bir dakika sesini çıkarmadı. Sonra, “İlginç bir düşünce bu. Dostum Daneel.” dedi. “Ama yanlış. Arzlıları göçe teşvik için yaratığım o robotlar işlerini yüz seksen yıl önce bitirdiler. Ve artık çalışmıyorlar. Hiç olmazsa kafaları etkileme bakımından, Aynca Arzlılar yine çok uzun bir süre önce robotları kentlerden çıkardılar ve onları ıssız yerlere gönderdiler.”

Daneel sordu.. “Senin özel yeteneğini başka yoldan öğrenmiş olamazlar mı, Dostum Giskard?”

Giskard kesin bir sesle, “Bu imkânsız,” dedi. Daneel fısıldadı. “Ama yine de…”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM AURORA

YAŞLI LİDER

41.

Kelden Amadiro hatıra denilen insanca derde karşı bağışıktı değildi. Hatta bu bakımdan başkalarından çok daha savunmasızdı. Ayrıca bu hatıralar adamda müthiş bir öfke uyandırıyordu.

İki yüz yıl önce her şey yolundayken birdenbire bütün dünyası altüst olmuştu. Hem büyük düşmanı Han Fastolfe'u yeneceği sırada. "Tabii her şeye o Arzlı neden oldu! O Elijah Baley denilen adam…" Amadiro'nun hafızası bu noktada donuyordu âdeta, Elijah'nın yüzünü de, sesini de hatırlayamıyordu. Arzlının adı yeterliydi. Aradan geçen iki yüz yıl Amadiro'nun duyduğu kin ve nefreti hiç azaltmamıştı.

"Fastolfe yön verdi siyasete! Ve iğrenç Arzlılar o yozlaşmış dünyalarından kaçtılar. Sırayla gezegenlere yayıldılar. Arzın hızla ilerlemesi Uzaycıları sersemletti… Onları dondurup felce uğrattı. Sanki bu yetmiyormuş gibi, herkes Fastolfe düş kırıklığına uğrayarak öldüğü için ona acıdı. 'Fastolfe Uzaycılarda yeni dünyalara gitmediği için çok sarsıldı,' dediler. Ama aslında bunu Fastolfe'un kendi siyaseti engelledi. Galaksiye insana benzer o yaratıklar yayılacağına gezegenlerin bomboş kalmaları daha iyi durdu. Kaç defa, 'Sihirli bir gücüm olsaydı, elimi bir sallayışımla Arzı… Elijah Baley'nin dünyasını ortadan kaldırabilseydim, bunu sevinçle yapardım' diye düşündüm…"

"Ve sonra bana Arzı mahvetme gücünü verdiler. Hatta istemememe rağmen zorla. Yedi buçuk yıl önce Levular Mandamus'la ilk karşılaştığım zaman oldu bu…"

42.

Hatıralar! Yedi bucuk yıl önce…

Amadiro başını kaldırdı. Maloon Cicis içeri girmişti. Amadiro içini çekerek elindeki küçük kompüteri bıraktı. Cicis, Enstitü'nün ilk kurulduğu günden beri onun yardımcılığını yapıyordu. Yaşlanıyordu artık. Tabii görünürde fazla bir değişiklik yoktu onda da. Sadece biraz cansızlaşmış gibiydi. Burnu da eskisinden daha eğri duruyordu.

Amadiro iri burnunu ovuşturarak geçen yılların kendisini nasıl etkilediğini düşündü. Bir zamanlar 1.95 boyundaydı. Uzaycı ölçülerine göre bile beğenilecek bir boydu bu. Amadiro her zaman şimdiki gibi dimdik durmuştu. Ama birkaç gün önce boyunu ölçtüğü zaman iki santim kısalmış olduğunu farketmişti. Omurları birbirine mi biniyordu? Ufalıyor muydu? Kamburu mu çıkıyordu?

Amadiro bu kötü düşünceleri kafasından kovarak. "Ne var, Maloon?" diye sordu.

Cicis'in peşinde yeni özel robotu vardı. Parlak, süslü, pek modern bir makineydi bu. Cicis, "Yine şu Mandamus denilen adam. Şef." dedi.

“Mandamus mu?”

“Sizi görmekte ısrar eden adam.”

Amadiro bir süre düşündü. “Solaria’lı kadının torunu olan o ahmağı mı söylüyorsun?”

“Evet, Şef.”

“Onu görmek istemiyorum. Bunu ona açık açık söylemedin mi?”

“Söylemez olur muyum? Size bir pusulayı vermemi istedi, o zaman kendisini göreceğinizden eminmiş.”

Amadiro ağır ağır, “Pusulada ne yazılı, Maloon?” diye sordu.

“Bilmiyorum, Şef. Galaksi dilinde değil.”

Amadiro başını salladı. “Ver şunu bakayım.” Pusulaya tiksintiyle baktı.

“Ceterur, censeo, Delende ast Carthao.” yazılıydı. Amadiro bu cümleyi okuduktan sonra öfkeyle Cicis’e baktı. “O adama bunun ne anlama geldiğini sormadın mı?”

“Sordum, şef. Bana bunun Latince bir söz olduğunu söylemekle yetindi. Sizin bunu anlayacağınızı iddia etti. Çok kararlı biri. Siz bunu okuyuncaya kadar bütün gün burada bekleyecekmiş.”

“Nasıl biri?.”

“Zayıf. Ciddi. Herhalde espriden filan anlamıyor. Uzun boylu ama sizin kadar değil. Heyecanlı. Dudakları ince, gözleri çukura batmış.”

“Kaç yaşında?”

“Cildinin durumuna bakılırsa… ancak kırkında sanırım. Çok genç yani.”

“Öyleyse genç olduğu için onu mazur görmeliyiz. Mandamus’u bana gönder.”

Mandamus sanki bir marşa ayak uyduruyormuş gibi sert adımlarla içeri girdi ve Amadiro’nun masasının önünde dimdik durdu. “Beni görmeye razı olduğunuz için teşekkür ederim, efendim. Robotlarımın bana katılmalarına izin verir misiniz?”

Amadiro kaşlarını kaldırdı. “Onları görmek beni memnun eder. Kendi robotlarımı yanımda tutmama izin verir misiniz?” Yaşlı adam yıllardan beri bu eski sözlerin söylendiğini duymamıştı. Kaybolup giden güzel geleneklerden biriydi bu.

Mandamus, “Tabii, efendim,” diye cevap verdi. Ve iki robot içeri girdi. Bir ustanın elinden çıktığı anlaşılan yeni makinelerdi bunlar.

“Bu robotlar sizin eseriniz mi. Dr. Mandamus?”

“Evet, efendim.”

“Siz bir robotik uzmanı mısınız?”

“Evet, efendim. Eos Üniversitesinden mezun oldum.”

“Ama bu Enstitünün üyesi değilsiniz.”

“Üye olmak için başvurdum, efendim.”

“Anlıyorum…” Amadiro masasındaki kâğıtları düzeltti. “Latinceyi nereden öğrendiniz?”

“Latinceyi konuşacak ya da kitap okuyacak kadar iyi bilmiyorum. Ama bu cümleyi anlayacak kadar bilgim var. Bu sözün ne anlama geldiğini ve hangi nedenle söylediğini de biliyorum,.. “

“O halde bu cümleyi Standart Galaksi diline çevirin.”

“‘Bence Kartaca mahvedilmelidir.’“

“Ne demek bu?”

“Bu sözleri söyleyen Marcus Porcius Cato, eski Roma Cumhuriyetinin senatörierindendi. Arzdaki çok eski bir siyasi birimin senatörlerinden. Roma, baş düşmanı Kartaca’yı yenmiş ama onu ortadan kaldırmamıştı. Cato, Kartaca tümüyle ortadan kalkmadıkça Roma’nın güvende olamayacağına inanıyordu. Sonunda da öyle yaptılar.”

“Ama Kartaca’nın bizimle ne ilgisi var, delikanlı?”

“Bir benzetme yapılabilir…”

“Yani?”

“Uzaycı dünyalarının da büyük bir düşmanı var.. Ve bence o ortadan kaldırılmalı.”

“Bu düşmanın adını söyleyin!”

“Arz gezegeni, efendim.”

Amadiro parmaklarını usulca masaya vurdu. “Bana söyleyin, Dr. Mandamus, yaptığım sayısız konuşma sırasında ben ne zaman Arzın mahvedilmesi gerektiğini söyledim? Yazılarımda ne zaman böyle bir düşünceyi açıkladım.”

Mandamus’un ince dudakları gerildi, burun kanatları kabardı. “Ben buraya aleyhinizde bir silah bulmak için sizi tuzağa düşürmeye gelmedim, Dr. Amadiro. Beni size Dr. Fastolfe ya da onun partisinden biri göndermedi. Onun partisinden de değilim. Kafanızdan geçenleri bildiğimi iddia etmiyorum. Ben size sadece kendi düşüncemi söylüyorum. Bence Arz ortadan kaldırılmalı!”

“Arzı nasıl yok edeceksiniz? Gezegene nükleer bombalar mı atalım? Böylece dünyanın patlamalar, radyasyon ve toz bulutları yüzünden mahvolmasını mı sağlayalım? Bunu yaptığımızı varsayalım… O zaman intikam almak isteyen Göçmen gemilerini nasır engelleyeceksiniz? Onların Aurora’ya aynı şeyi yapmalarını? Arz yüz elli yıl önce rahatlıkla ortadan kaldırılır, kimse de misilleme yapamazdı. Ama artık bu imkânsız.”

Mandamus’un yüzünde tiksinti dolu bir ifade belirdi. “Ben böyle bir şeyi düşünemem bile. Arzlı da olsalar insanları boş yere öldüremem. Ama Arzı mahvetmenin yine de bir yolu var. Bu yöntem milyonlarca insanın ölmesine neden olmayacak. Kimse de misilleme yapmayacak.”

Amadiro, “Siz fazla hayalcisiniz,” dedi. “Ya da delisiniz.”

“İzin verin de anlatayım.”

“Hayır, delikanlı. Zamanım pek az. O Latince söz merakımı uyandırdığı için size

gerektiğinden fazla zaman ayırdım.”

Mandamus ayağa kalktı. “Anlıyorum, Dr. Amadiro. Zamanınızı aldığım için özür dilerim. Yine de söylediklerimi düşünün. Merakınız uyanırsa beni arayın. Bana daha çok zaman ayırabileceğiniz bir gün. Ama çok fazla beklemeyin. Çünkü Arzı mahvetmek için başka yollara başvurmak zorunda kalırsam, bunu da yaparım. Gördüğünüz gibi sizinle açık konuşuyorum. İyi günler. Tekrar teşekkür ederim.”

Gitmek için döndü. Amadiro bir süre onun arkasından düşünceli düşünceli baktı. Sonra da düğmeye basarak Cicis’i çağırdı. Yardımcısı içeri girdiği zaman ona, “Maloon, bu genç adamı yirmi dört saat izlemelerini istiyorum,” dedi. “Konuştuğu her insanın adını öğrenmeliyim. Onları sorguya çeksinler. Seçeceklerimi bana getirsinler. Ama tabii her şey elaltından yapılmalı. Bu insanlar tatlı tatlı, dostça ikna edilmeli. Bildiğin gibi henüz bu dünyanın gerçek efendisi değilim.”

Sonra, “Ama olacağım,” diye düşündü. “Fastolfe üç yüz altmış yaşında. Gitgide güçsüzleşiyor. Ben ondan seksen yaş gencim.”

43.

Amadiro dokuz gün sonra raporları aldı.

Mandamus sadece robotlarıyla, arada sırada da Üniversitedeki meslekdaşlarıyla konuşuyordu. Önemli konulardan söz ettiği de yoktu. Mandamus’un söylediklerini düşünen Amadiro gitgide huzursuzlaşıyordu. Sonunda dayanamayarak adamı çağırttı.

Ona, “Otur, Mandamus,” dedi. “Geçen gün planınızı dinlemeden sizi buradan göndermem terbiyesizlikti. Şimdi bana düşündüklerinizi anlatın. Ben de sizi dikkatle dinleyeceğim. Bana planınız mantıktan çok heyecanlı hayallerin bir sonucuymuş gibi geliyor. Eğer öyleyse sizden dostça gitmenizi isteyeceğim. Siz de buna kızmayacaksınız.”

Mandamus, “Beni dikkatle ve adilce dinleyeceğiniz için tabii ki kızmayacağım. Dr. Amadiro.” diye cevap verdi. “Ama ya sözlerim size mantıklı gelir ve umutlanmanıza yol açarsa?”

Amadiro ağır ağır, “O zaman birlikte çalışabiliriz,” dedi..

“Bu harika olur, efendim! Birlikte daha çabuk başarıya ulaşırız! Ama bana birlikte çalışma vaadi dışında daha elle tutulur bir şey veremez misiniz? Bir ödül?”

Amadiro’nun bakışları soğuklaştı, “Ne istiyorsunuz?”

“İstediğim bana vereceğiniz bir şey değil, Dr. Amadiro. Enstitüye üye olmak istiyorum.”

“Uygun bir adaysanız…”

“Merak etmeyin. Üyeliğe gerçekten lâyığım.”

“Bu kararı bir adaya bırakamayız. Biz…”

“Yapmayın, Dr. Amadiro, bir ilişkiye böyle başlanmaz! Buradan ayrıldığımdan beri her an göz hapsindeydim. Hayatımı çok dikkattle incelemiş olduğunuzdan da eminim. Onun için üyeliğe çok uygun olduğumu biliyorsunuz.”

Amadiro bir an fena halde öfkelendi. Arzın mahvolmasının bu çocuğun ukalalıklarına katlanmasına değmeyeceğini düşündü. Ama sonra kendisini toparladı. Hatta kendi kendine, “Çok genç ama kendisinden son derecede emin ve cüretli,” dedi. “Benim de öyle birine ihtiyacım var.” Sonra, “Haklısınız,” diye kabul etti. “Üyeliğe lâyık olduğunuzu biliyorum.”

“O halde beni hemen Enstitüye alın. Kompüterinizde gerekli formüller var. Ona adımı, okulumu, mezun olduğum yılı ve gerekli diğer önemsiz ayrıntıları verin. Sonra imzanızı atın.”

Amadiro hiçbir şey söylemeden Mandamus’un bu isteğini yerine getirdi. Belgeyi imzalayarak genç adama verdi. “Üzerinde bugünün tarihi var. Artık bu Enstitünün bir üyesisiniz.”

Mandamus kâğıdı inceledikten sonra robotlarından birine uzattı. O da belgeyi koltuğunun altındaki çantaya yerleştirdi. Mandamus, “Cok teşekkür ederim,” dedi. “Çok naziksiniz. Sizi düş kırıklığına uğratmayacağımı umarım. Ama geriye bir şey kaldı.”

“Öyle mi? Neymiş o?”

“Son ödülü de konuşamaz mıyız? Tabii bunu bana ancak başarılı olursam verirsiniz. Tam anlamıyla başarılı olursam…”

“Sıra galiba hayallerinize geldi. Ne istiyorsunuz?”

“Fastolfe nasıl olsa yakında ölecek. O zaman bütün güç sizin elinize geçecek. Planımı uyguladığımız takdirde öylesine başarılı olacaksınız ki, hemen Başkanlığa da getirileceksiniz. Dolayısıyla Enstitünün direktörlüğünü bırakmak zorunda kalacaksınız. O zaman… beni yerinize geçirir misiniz?”

Amadiro, “Bakalım o mevkiye uygun musunuz?” diye homurdandı.

“Uygun olduğumu göreceksiniz.”

“Bekleyip görelim.”

“Beklemeye razıyım. Ama daha tam başarıya ulaşmadan durum o kadar hoşunuza gidecek ki, bu isteğimi yerine getireceksiniz. Onun için lütfen bu fikre kendinizi alıştırın.”

Amadiro içini çekti. “Daha planınız konusunda bir tek kelime bile söylemediniz… Pekala. Artık Enstitünün üyesisiniz. Kişisel hayalinize de alışmaya çalışacağım. Ama artık bütün bunları bir yana bırakalım. Bana Arzı nasıl mahvedeceğinizi anlatın.”

Amadiro robotlarının bu konuşmayı sonradan hatırlamaları için gerekli işareti yaptı. Mandamus da hafifçe gülümseyerek onun gibi yaptı. Sonra da, “Başından başlayacağım,” dedi. “Galaksideki binlerce gezegen içinde sadece Arzda pek çok çeşitli canlı var. İlk insan da yine Arzda ortaya çıktı. Arz şaşılacak kadar olağanüstü bir dünya. Evrim bu dünyada inanılmayacak bir hızla ve anormal bir biçimde gelişti.”

Amadiro alaylı alaylı güldü. “Bilinen şeylerden söz ediyorsunuz, Dr. Mandamus. Herkes Arzın eşsiz olduğunu biliyor. İlk akıllı yaratık orada ortaya çıktı. Galakside insanlardan başka akıllı yaratık da yok.”

“Ama kimse şu basit soruyu sormuyor: Neden Arzlılar ve Göçmenler bunu sormuyor, sadece bu gerçeği kabul ediyorlar. Arza karşı mistik bir tavır takınıyorlar. Orayı kutsal bir

dünya sayıyorlar. Biz Uzaycılar da bu konuyla ilgilenmiyoruz. Hatta o gezegeni düşünmemeye çalışıyoruz.”

Amadiro, “Bu sorunun sorulmasına hiç gerek yok,” diye fikrini açıkladı. “Arzda evrim hızla gelişti. Ve bunun sonucu olarak da biz bugün buradayız. Şimdi neden diye sorarsak bunun doğal ve yeterli cevabı şu olur: Rastlantı.”

“Hayır.” Mandamus bir an durduktan sonra konuşmasını sürdürdü. “Evrimi bin katı tuzlandıran şey sadece bir rastlantı olamaz. Bu neden sorusunun cevabı Arzın ikinci bir özelliğiyle ilgili.”

Amadiro atıldı. “Biliyorum. Arzın büyük uydusunu kastediyorsunuz.”

“Evet Ama Arzın uydusu Galaksideki diğer gezegenlerin aylarından çok farklı. Bu ay kendisinden pek de büyük olmayan bir dünyanın etrafında dönüyor.”

“Yine rastlantı sözcüğünü kullanabilir miyim, Dr. Mandamus?”

“Belki bir rastlantı, ama ay da eşsiz.”

“Öyle de olsa. Arzda pek çok canlı olmasıyla bu uydunun ne ilgisi var?”

“Arzda çok belirgin olarak görülen gelgitlerin nedeni o eşsiz uydu. Güneş de yine gelgitlere neden oluyor, ama bunlar ayınkiler kadar güçlü değil. Ay yavaş yavaş Arzdan uzaklaşıyor. Uydu, gezegen sisteminin ilk oluştuğu cağlarda Arza çok daha yakındı. Bu yüzden gelgit de daha şiddetliydi. Bu gelgitlerin Arz üzerinde iki önemli etkisi oldu. Arz dönerken kabuğu daima esnek kaldı. Hem bu esneme, hem de suların okyanusların dibine sürtünmesi Arzın dönüşünü yavaşlattı. Böylece dönme enerjisi ısı halini aldı. Yani Arzın kabuğu bildiğimiz, insanların yaşayabileceği diğer gezegenlerinkinden çok daha ince. Volkan faaliyeti görülen yaşanabilir tek dünya da canlı bir taban tektoniği olan tek gezegen de yine Arz.”

Amadiro. “Ama bütün bunların Arzdaki canlılarla bir ilişkisi olamaz ki,” diye itiraz etti. “Lütfen artık konuya girin. Dr. Mandamus ya da çıkıp gidin.”

“Lütfen biraz sabırlı olun, Dr. Amadiro. Söylediklerimin önemini kavramanız şart. Ben Arzın kimyasal gelişmesini kompüter yardımıyla inceledim. Arzın kabuğunda uranyum ve thoryum madenlerinin biriktiğini öğrendim. İnsanların yaşadığı öteki dünyalarda bulunan uranyum ve thoryumun bin katı bu madenler. Ayrıca bunlar düzensiz olarak toplanmışlar. Bu yüzden Arz kabuğunda uranyum ve thoryumun daha yoğun olduğu yerler var”

“Herhalde bunlar tehlikeli bir biçimde de radyoaktif.”

“Hayır, Dr. Amadiro. Uranyum ve thoryum ‘hafif’ diye tanımlanacak kadar radyoaktif. Ve bütün bunların nedeni o büyük ay.”

“Ve bu hafif radyoaktivite değişik türlerde canlıların oluşmasına yol açıyor. Öyle mi, Dr. Mandamus?” “Evet, efendim. Tabii bu çok farklı türlerden birinin evrim geçireceği ve ortaya akıllı bir türün çıkacağı da belli bir şey.”

Amadiro hatırlattı. “Arzı mahvetmekten söz ettiniz. Bununla Arzın bu eşsiz özellikleri arasında bir bağ var mı?”

Mandamus da usulca. “İnsan bu eşsiz özelliklerden yine eşsiz bir biçimde yararlanabilir.”

dedi.

“Nasıl?”

“Dr. Amadiro bu yöntemi açıklamadan önce başarıya ulaşmamızın sizin elinizde olduğunu söylemem gerekiyor.”

“Benim elimde mi?”

Mandamus kesin bir tavırla, “Evet.” diye cevap verdi. “Sizin elinizde. Neden kalkıp size geldiğimi sanıyorsunuz? Benimle işbirliği yapmanız şart.”

“Şart mı?”

“İsterseniz. ‘Benimle işbirliği yapmanız hoşuma gider’ de diyebiliriz. Ama Aurora’nın ve Uzaycıların. Arzlılarla Göçmenleri tamamen mahvetmelerini, yenmelerini istiyorsanız, benimle işbirliği yapmanız şart.”

Amadiro. “Ne yapmamı istediğinizi açık açık söyleyin,” dedi.

“Önce bana şunu söyleyerek başlayın: Enstitünün geçmişte insan biçimi robotlar yaptığı doğru mu?”

“Evet, doğru. Elli robot yaptık. Yüz elli, iki yüz yıl önce.”

“Aradan o kadar uzun zaman geçti demek? O robotlar ne oldu?”

Amadiro umursamazca, “Başarısız bir denemeydi bu.” diyerek elini salladı.

Mandamus arkasına yaslanıp kaldı. Yüzünde dehşet dolu bir ifade vardı. “Onları parçaladılar mı?

Amadiro kaşlarını kaldırdı. “Parçalamak mı? Hiç kimse pahalı robotları parçalamaz. Onları depoya kaldırdılar.”

“Yani o robotları tekrar çalıştırmak mümkün mü?”

“Bundan eminim.”

Mandamus yumruğunu koltuğunun dirsek dayanacak yerine vurdu. “Öyleyse Arzı mahvedeceğiz!”

PLAN VE FASTOLFE’UN KIZI

44.

Dr. Amadiro uzun bir süreden beri insana benzeyen robotları düşünmemişti. Onu rahatsız eden bir konuydu bu. O yüzden olayı kafasından atmayı başarmıştı. Ve şimdi Mandamus beklenmedik bir anda o robotlardan söz etmişti. İki uzman asansörle yerin altına inerlerken, Amadiro bu konudaki başarısızlığı düşünüyordu. İki adam asansörden loş bir koridora çıktılar. Soğuktu burası. Mandamus ürperdi. İki adamın peşinden de birer robot geliyordu.

Amadiro, “Buraya pek az kimse gelir,” diye açıkladı. Mandamus sordu. “Yerin ne kadar altındayız?”

“On beş metre. Burada birkaç kat var. İnsana benzeyen robotları buradaki depoya

kaldırılmışlardı.” Amadiro bir an durarak düşündü. Sonra da kesin bir tavırla sola döndü. “Bu taraftan.”

Loş ışıkta pek sağlam gözüken bir kapının önünde durdu. Kapının iki yanında birer robot bekliyordu. Amo insana benzeyen türden değillerdi bunlar. Mandamus onları dikkatle inceledi. “Bunlar basit modeller.”

“Çok basit hem de. Oda kapısının önünde nöbet beklemeleri için karmaşık modeller kullanacağımızı sanmıyordunuz ya?” Amadiro sesini yükseltti. “Ben Kelden Amadiro’yum-” Robotların gözleri bir an ışıldadı. Kapıdan uzaklaşarak yana döndüler. Kapı sessizce yukarıya doğru kayarak açıldı.

Amadiro, Mandomus’u içeri sokarken robotlara. “Kapıyı açık bırakın.” diye emretti, “Işığı ihtiyacımıza göre ayarlayın.”

Mandamus. “Herhalde her isteyen buraya giremiyor.” dedi.

“Tabii giremiyor! Bu robotlar beni ve sesimi tanıyorlar. Kapıyı açmaları içir bu ikisi de gerekli.” Sonra kendi kendine konuşuyormuş gibi ekledi. “Uzaycı dünyalarında kilide de anahtara da gerek yok. Robotlar bizi her zaman sadakatle koruyorlar.”

“Bazen düşünüyorum da…” Mondamus’un sesi sıkıntılıydı. “Bir Aurora’lı, Göçmenlerin her zaman taşıdıkları o silahlardan birini ele geçirirse, hiçbir kilitli kapı onu engelleyemez. Robotları bir anda havaya uçurur, sonra da istediği yere girer, istediğini yapar.”

Amadiro ona öfkeyle bir göz attı. “Hangi Uzaycı böyle bir silahı kullanmayı düşünür? Biz şiddete başvurmadan, silah kullanmadan yaşıyoruz. Hayatımı Arzın ve onun ürettiği zehirli yaratıkların mahvına bu yüzden adadım. Bunu anlayamıyor musunuz? Evet, biz de bir zamanlar şiddete başvururduk. Ama yüzyıllar önce. Uzaycı dünyalarına ilk yerleştiğimiz zaman. O sıralarda Arzın içimizde birikmiş olan zehirinden henüz kurtulamamıştık. Robotların sağladığı güvenlikten de haberimiz yoktu. Huzur ve güven savaşmaya değmez mi? Şiddet olayları görülmeyen dünyalar! Mantığın egemen olduğu gezegenler! İnsanların yaşayabilecekleri dünyaları barbarlara bırakmamız doğru muydu? Onlar, dediğiniz gibi, her yere bellerinde silahlarla gidiyorlar.”

Mandamus, “Ama Arzı mahvetmek için şiddete başvurmaya hazırsınız sanırım.”

“Kısa bir süre ve belirli bir amaç uğruna başvurulacak şiddet bu. Şiddete tümüyle son vermek için bu bedeli ödememiz gerekiyor sanırım.”

Mandamus. “Ben tam bir Uzaycıyım.” dedi. “Şiddetin de iyice azaltılmasını istiyorum.”

Mağaraya benzeyen büyük bir odaya girmişlerdi. Duvarlar ve tavandan birdenbire yumuşak bir ışık yayıldı etrafa.

Amadiro sordu. “İstediğiniz bu mu, Dr. Mandamus?”

Mandamus şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Sonunda da, “İnanılacak gibi değil,” diye fısıldamayı başardı. Odada sıra sıra insana benzeyen robot vardı. Belki heykellerden daha canlıymış gibi duruyorlardı, ama yine de uyuyan insanlar kadar bile canlı sayılmazlardı. Mandamus, “Ayakta duruyorlar.” dedi.

“Tabii. Böyle daha az yer kaplıyorlar.”

“Ama yüz elli yıldan beri böyle duruyorlar. Çalışacak durumda olduklarını sanmıyorum. Herhalde eklemleri donmuş, bazı parçaları kullanılmaz hale gelmiştir.”

Amadiro omzunu silkti. “Belki. Ama gerekirse bunlar yenilenebilir. Tabii bu, böyle bir şeyi yapmamız için önemli bir neden olup olmadığına bağlı.”

Mandamus, “Böyle bir neden tabii var,” diye cevap verdi. Teker teker robotların kafalarına bakıyordu. “Hepsi de birbirinden farklı. Boyları, enleri, görünüşleri.”

“Evet Bu sizi şaşırtıyor mu? Yeni dünyaların geliştirilmesi konusunda bu robotlardan yararlanmayı düşünüyorduk. Öncü olacaklardı onlar. Bu görevi uygun biçimde yapabilmeleri için onların birbirlerinden farklı olmalarını istedik. Tıpkı insanlar gibi. Yani her biri Aurora’lılar gibi, kişilik sahibi olacaktı. Bu sizce makul değil mi?”

“Çok makul. Buna seviniyorum. Fastolfe’un yarattığı insana benzeyen o iki robot konusunda bulabildiğim her şeyi okudum. Daneel Olivaw ve Jander Paneli konusunda. Onların holograflarını da gördüm. Birbirlerine çok benziyorlar.”

Amadiro sabırsızca, “Evet,” dedi. “Onlar yalnızca birbirlerine benzemiyorlardı, ayrıca ideal Uzaycı tipinin birer karikatürü gibiydiler. Bunun nedeni Fastolfe’un romantikliğiydi. Fastolfe belki olağanüstü bir robotik uzmanıydı. Ama inanılmayacak kadar da aptaldı.” Başını salladı. “Ve beni bu onarılamayacak kadar aptal adam yendi,” diye düşündü bir an. Sonra da bu düşünceyi kafasından kovdu. “Beni Fastolfe değil, o iğrenç Arzlı yendi.” Düşüncelere dalmış olduğu için Mandamus’un sorusunu duymadı. Sonra da öfkeyle, “Efendim?” diye homurdandı.

“Bu robotları sizin planlayıp planlamadığınızı sordum, Dr. Amadiro.”

“Hayır, işin garibi, bu robotların planlarını Fastolfe’un kızı Vasilia hazırladı. Fastolfe kadar yetenekli ama babasından çok daha zekidir o. Belki de bu yüzden baba kız hiçbir zaman geçinemezlerdi. Vasilla’nın işini başarıyla yapması yeterli. Onun daima nefret ettiği ve bir yabancı gibi gördüğü Fastolfe’un iddialarını desteklemesi tehlikesi de yok. Fastolfe’un, Vasilia’nın babası olması biyolojik bir kaza sayılır. Vasilia, ‘Aliena’ soyadını da aldı. ‘Yabancı’ anlamına geliyor bu sözcük.”

“Evet. biliyorum. Dosyalarda bu insana benzeyen robotların beyin planları var mı?”

“Tabii.”

“Her birinin de mi?”

“Tabii.”

“Onları görebilir miyim?”

“Önemli bir neden varsa, evet”

Mandamus kesin bir tavırla, “Tabii var,” diye cevap verdi. “Bu robotları yabancı dünyalarda öncülük etmeleri için hazırlamışsınız. Yani herhalde bir dünyayı araştırma ve ilkel koşullara dayanma yetenekleri var.”

“Bu belli bir şey değil mi?”

“Harika! Ama bazı değişiklikler yapılması gerekebilir. Acaba Vasilia Fasto… Aliena gerekirse bana bu konuda yardım eder mi? Sanırım robotların beyin planlarını en iyi o biliyor.”

“Tabii, Ama Vasilia’nın size yardım etmeyi isteyip istemeyeceğini bilmiyorum. Şu anda bu zaten imkânsız. Çünkü Vasilia, Aurora’da değil.”

Mandamus hem şaşırdı, hem de üzüldü. “Nerede, Dr. Amadiro?”

“Vasilia, Galaksiyi dolaşıyor, Tüm Uzaycı dünyalarına uğrayacak ve robotik araştırmalar konusunda ne durumda olduklarını öğrenmeye çalışacak. Gezegenler arasında işbirliği yapılmasının gerekli olduğuna inanıyor. Aslında güzel bir fikir bu.”

Mandamus neşesizce, kısaca güldü. “Dr. Vasilia’ya hiçbir şey açıklamayacaklar. Aurora bu konuda zaten diğer Uzaycı dünyalarından daha ileride. Aradaki uzaklığın daha da açılmasını istemezler.”

“Bundan o kadar emin olmayın. Göçmenlerin durumu hepimizi endişelendiriyor”

“Dr. Vasilia’nın şu ara nerede olduğunu biliyor musunuz?”

“Bende seyahat programı var.”

“Onu geri çağırın, Dr. Amadiro.”

Amadiro’nun kaşları çatıldı. “Bunu kolaylıkla yapabileceğimi sanmıyorum. Vasilia babası ölünceye kadar Aurora’ya dönmek istemiyor.” Mandamus şaşırdı. “Neden?”

Amadiro omzunu silkti. “Bilmiyorum. Buna aldırdığım da yok. Bütün bildiğim, size ayırdığım sürenin sona erdiği. Şimdi büroma gidelim ve bana planınızı açıklayın. Ya da her şeyi unutun.”

Mandamus adamın sabrının taşmak üzere olduğunu anladı. Dr. Amadiro’nun bürosuna gelir gelmez hemen konuya girdi. “Arz üçüncü bakımdan da eşsiz.” Kolaylıkla, az ve öz bir biçimde konuşmaya başladı. Sanki planını Amadiro’ya açıklamak için prova yapmış ve konuşmasını kusursuz bir hale sokmuş gibi. Amadiro, Mandamus’un anlattıklarına gitgide daha büyük bir ilgi duymaya başladı.

Yaşlı uzman, “Tamam,” diye düşündü. Çok rahatlamıştı. “Bu genç adam konusunda kumar oynamakla iyi ettim. Evet, bu plan uygulanabilir. Tabii Mandamus’un düşünceleri tam anlamıyla benim istediğim yolu izlemiyor. Ama daha sonra bunu da düzeltebilirim. Bu tür değişiklikler her zaman yapılabilir.”

Mandamus’un konuşması sona erdiği zaman Amadiro sesinin titremesine engel olmaya çalışarak, “Vasilia’ya ihtiyacımız yok.” dedi. “Enstitüde işe hemen başlamamızı sağlayacak birçok uzman var. Dr. Mandamus…” Sesinde saygı vardı, “…bu planınızı uygulayacağız. Başarıya erişeceğimizden eminim. Ben Başkan olduğum zaman sizin de Enstitünün Direktörlüğüne getirileceğinizden hiç kuşkum yok.”

Mandamus hafifçe gülümsedi. Amadiro ise arkasına yaslanarak bir an güvenle ve memnunlukla geleceği düşündü. O yorgun iki yüz yıllık sürede bunu hiçbir zaman yapamamıştı. Kendi kendine, “Ne kadar sonra başarıya ulaşırız?” diye soruyordu. “Otuz-

kırk yıl mı? On yıl mı? Birkaç yıl mı? Uzun sürmemeli bu! Uzun sürmemeli! Her şeyi çabuklaştırmalıyız. Eski karar tersine çevrilmeli ve ben Aurora'nın efendisi olmalıyım. Ve tabii Uzaycı dünyalarının da, Arz ve Göçmen dünyaları öleceklerine göre sonunda bütün Galaksinin efendisi ben olacağım. Ölmeden önce."

45.

Dr. Han Fastolfe, Amadiro'yla Mandamus'un karşılaşmalarından yedi yıl sonra öldü. Bu haber Galakside insanların yaşadıkları bütün dünyalara ulaştı.

Vasilia Aliena da babasının ölmüş olduğunu duydu. Bu olay kadının babasıyla olan ilişkisindeki acılığı büsbütün karmaşık bir hale soktu. Vasilia babası öldüğü zaman hiçbir şey hissetmemek için kendisini hazırlamıştı. Ama olay sırasında Fastolfe'la aynı dünyada olmamaya da çalışmıştı. Kendisine bu konuda sorular sorulmasını istemiyordu. Aurora'da peşini bırakmayacaklarını biliyordu.

Fastolfe tanınmış bir parti lideriydi. Vasilia ise, sesi en fazla duyulan muhaliflerinden biriydi onun. Aurora'da çocuklarla anne ve babaları arasındaki bağ çok zayıftı. Uzun ömürlü olmanın bir sonucuydu bu da. Bu bakımdan Vasilia dikkati çekmeyecekti. Eğer ünlü babasına düşman olmasaydı. Vasilia yasal bir biçimde "Aliena" soyadını alacak kadar ileri gitmişti. Ama yinede çok kimsenin kendisini Vasilia Fastolfe diye düşündüğünü biliyordu. Sanki o anlamsız kan bağını hiçbir şey silemeyecekli. Sonunda kadın kendisini küçük adıyla çağırmalarına razı olmaktan başka çare bulamamıştı. Hiç olmazsa ender rastlanan bir adı vardı. Gelgelelim bu da Vasilia'nın o Solaria'lı kadına benzemesine neden oluyordu. O kadını da sadece Gladia diye çağırıyorlardı. Vasilia ve Gladia. Topluma uyamayan insanlardı onlar. Bu bakımından da birbirlerine benziyorlardı.

Vasilia uzay gemisinde, kamarasındaki bölmeye asılı aynaya bir göz attı. Yıllardan beri Gladia'yı görmemişti. Ama hâlâ birbirlerini andırdıklarından emindi. İkisi de ufak tefek ve inceydiler. İkisi de sarışındı ve yüzleri de birbirine benziyordu.

Ancak Vasilia her zaman kaybetmiş, Gladia ise her zaman kazanmıştı. Vasilia babasının hayatından çıktığı zaman adam da Gladia'yı bulmuştu. Tam Fastolfe'un istediği gibi uysal ve sessiz bir kızdı o. Bu durum Vasilia'nın acı hisler duymasına neden olmuştu. Vasilia da bir robotik uzmanıydı. En aşağı Fastolfe kadar usta ve bilgili sayılırdı. Buna karşılık Gladia sözümona bir sanatçıydı. Güç alanı renkleriyle ve robot kılıklarıyla ilgileniyordu.

Sonra o Arzlı polis Elijah Baley gelmiş ve Vasilia'yi sıkıştırarak onu açıklamalarda bulunmaya zorlamıştı. Oysa adam Gladia'ya karşı çok yumuşak davranmış ve o kadına da, koruyucusu Fastolfe'a da yardım etmişti. Böylece Amadiro'yla giriştikleri savaşı onlar kazanmışlardı. Vasilia hâlâ bunun nasıl olduğunu anlayabilmiş değildi.

Fastolfe'un son hastalığı sırasında başucunda yine Gladia beklemiş, son anda adamın elini yine o tutmuştu. Vasilia buna neden kızdığını da bilemiyordu.

Ve Vasilia, Giskard'ı da kaybetmişti. Giskard onun robotuydu. Çocukken, onu pek sever gözüken babası, Vasilia'nın Giskard'la oynamasına izin vermişti. Vasilia, Giskard'ın yardımıyla robotik bilimini öğrenmişti. Gerçekten ilk sevdiği kimse de oydu.

Vasilia bugüne kadar başkalarıyla bu sevgi oyununu oynamamış, bu zayıflığı göstermemişti. Giskard'ı kaybettiği zaman duyduğu acı hisler ona ders olmuştu. Baştaki kazanç sonundaki kayba değmiyordu. Vasilia babasını reddederek evden ayrıldığında, Fastolfe onun Giskard'ı da götürmesine izin vermemişti. Oysa Vasilia robotu dikkatle programlamış ve Giskard'ın iyice gelişmesini sağlamıştı. Ve Fastolfe öldüğü zaman Giskard'ı o Solaria'lı kadına bırakmıştı. Daneel'i de tabii. Ama Vasilia o silik insan kopyasına aldırmıyordu. Giskard'ı istiyordu o. Giskard onundu.

Vasilia artık Aurora'ya dönüyordu. Uzaydaki turu sona ermişti. Babası da öldüğü için kendi dünyasına gidebilirdi. Geçmişi tümüyle silemezdi ama hiç olmazsa bir bölümünü düzeltebilirdi. Giskard yine onun olmalıydı. Vasilia bu bakımdan çok kararlıydı.

46.

Vasilia'nın dönüşü yüzünden Amadiro'nun hissettiği duygular karmaşıktı. Kadın Aurora'ya Fastolfe'un küllerinin bir vazoya konulmasından bir ay sonra dönmüştü. Amadiro bunu tahmin ettiği için Vasilia'yı anladığını düşünüyor ve gururlanıyordu. Ayrıca kadının Amadiro'nun yeni gözdesi Mandamus gibi sinir bozucu bir özelliği yoktu. Mandamus ne kadar açık açık, uzun uzun konuşursa konuşsun, yine kafasının gizli bir yerinde açıklamadığı bir düşünce oluyordu. Öte yandan Vasilia'yı kontrol altına almak imkânsızdı. Bu da sinirine dokunuyordu, Amadiro'nun. Kadın onun işaret ettiği yolu sessizce izlemeye yanaşmıyordu.

İşte Amadiro bu yüzden Vasilia'yı yarısı gerçek, yapmacık bir memnunlukla karşıladı. "Geri dönmene çok sevindim. Vasilia. Sen yokken Enstitü tek kanatla uçmaya çalışıyor."

Vasilia güldü. "Yapma, Kelden…" Kadın Amadiro'dan yirmi beş yaş genç olmasına rağmen onun küçük adını rahatlıkla kullanıyordu. Bunu bir o yapabiliyordu. "Diğer kanat seninki. Bu tek kanadın yeterli olduğunu düşünmekten ne zaman vazgeçtin?"

"Sen yıllarca dönmemeye karar verdiğin zaman. Aurora'yı fazla değişmiş buldun mu?"

"Burası hiç değişmemiş. Bu da bizi endişelendirmeli. Değişmemek çökmeye yol açar."

"Çok güzel, Vasilia. Bu sözleri yolda dikkatle ezberlediğinden eminim. Ama Aurora'da siyasi durumda bir değişiklik oldu."

"Biyolojik babamın ölmesini mi kastediyorsun?"

Amadiro ellerini iki yanına açtı. "Öyle. Felce uğramamızın baş nedeni oydu. Fastolfe öldü artık. Onun için de bazı değişiklikler olacak."

"Benden gizlediğin bazı sırlar var demek?"

"Ben böyle bir şey yapar mıyım?"

"Tabii. Bu sahte gülüşün seni her zaman ele verir."

"O halde senin yanında ciddi bir tavır takınmasını öğrenmeliyim. Neyse… raporunu aldım. Buna eklemek istediğin bir şey var mı?"

Vasilia öfkeyle, "Uzaycı dünyaları karmakarışık," dedi. "Onun için de fazla ilerleyemiyorlar. Buna karşılık Göçmen dünyalarında sık sık toplantılar yapılıyor. Bizden çok gerideler. Ama bize yetişecekleri kesin. Uzaycı dünyalarında teknik alanda bazı gelişmeler olduğunu

öğrendim. Örneğin, hepsi de Nükleer Yoğunlaştıncı üzerinde çalışıyorlar. Ama bu aygıtlar henüz deney safhasında. Bir gemide kullanılabilecek pratik bir model oluşturabildiklerini sanmıyorum.”

“Bu bakımdan haklı olduğunu umarım, Vasilia. Nükleer Yoğunlaştırıcı bizim filonun kullanabileceği bir silah. O zaman Göçmenleri hemen ortadan kaldırabilirler. Aurora’nın bu silahı Uzaycı kardeşlerimizden daha önce geliştirmesi çok iyi olur. Başka?”

“Solaria!”

“Ah, Uzaycı dünyalarının en genci ve en garibi.”

“Onlardan hemen hiçbir şey öğrenemedim. Bana âdeta düşmanmışım gibi davrandılar. Sanırım Solaria’lı olmayan herkese böyle yapıyorlar. O dünyada bir yıl kaldım ama bir tek Solaria’lıyla karşılıklı oturup konuşamadım. Her seferinde hiper-dalga hologramı aracılığıyla görüştüm. Solaria rahat, hatta inanılmayacak kadar lüks bir yer. Doğayı sevenlere göre bir dünya. Çevre hiç zarar görmemiş.”

“Solaria’lıların başkalarıyla karşı karşıya gelmekten hoşlanmadıklarını hepimiz biliyoruz, Vasilia. Bir Solaria geleneği bu. Onlar bize ilişmiyorlar, biz de onlara.”

Vasilia, “Hıh,” dedi. “Bu hoşgörün tehlikeli olabilir. Bana Solaria’lılar portatif bir Nükleer Yoğunlaştırıcı yapmak üzereymişler gibi geldi; Uzay gemilerine yerleştirilebilecek bir model.”

Amadiro’nun kaşları çatıldı. “Bunu nasıl başarmışlar?”

“Bilmiyorum. Bana silahın planlarını gösterdiklerini sanmıyorsun ya? Farkettiğim bazı şeylerden, kulağıma çalınan sözlerden Solaria’lıların çok ilerledikleri sonucuna vardım. Bu üzerinde durmamız gereken bir sorun.”

“Duracağız da. Eklemek İstediğin başka bir şey var mı?”

“Evet. Bu da raporumda yok. Solaria’lılar uzun yıllardan beri insan biçimli robotlar geliştirmeye çalışıyorlardı. Bunu da başardıklarını sanıyorum. Diğer Uzaycı dünyalarında bu konuyu açtığım zaman her seferinde aynı tepkiyi gösterdiler. Bu kavramın bile onlarda dehşet ve tiksinti uyandırdığı belliydi. Başarısızlığa uğradığımızı öğrendiklerini ve bu yüzden sevindiklerini sanıyorum.”

“Ama Solaria’da durum bundan farklı, öyle mi? Neden?”

“Bir kere… Galakside en fazla robot bulunan gezegen Solaria. İnsanların etrafı robotlarla çevrili. Kişi başına on bin robot düşüyor. Öyle bir dünyada yaşayan birkaç Solaria’lı insana benzeyen robot fikrinden neden rahatsız olsun? Solaria’lılar artık insana benzer robotlar yapıyorlar. Bu konu da incelenmeli. Üçüncü bir nokta daha var: Solaria’lıların telepati yoluyla iletişim konusu üzerinde çalıştıklarından eminim.”

“Vasilia. bu bana biraz hayal gibi geldi.”

Kadının yüzünde hafif bir utanç ifadesi belirdi. “Belki de haklısın…”

“Başka?”

“Bir şey daha var. Beni en çok bu şaşırttı. Kelden, bazı ipuçlarından Solaria’lıların gezegenlerini terketmeye hazırlandıkları sonucunu çıkardım.”

“Neden?”

“Bilmiyorum. Nüfusları zaten fazla değildi. Gitgide de azalıyor. Belki de tümüyle ortadan kalkmadan başka bir yerde her şeye yeniden başlamayı istiyorlar.”

“Nasıl bir başlangıç olacak bu? Nereye gidecekler?”

Vasilia başını salladı. “Sana bütün bildiklerimi anlattım.”

Amadiro ağır ağır, “Şimdi, bütün bu konularla ilgileneceğim,” diye konuştu. “Nükleer Yoğunlaştırıcı, insan biçimi makine adamlar, telepati gücü olan robotlar ve Solaria’lıların gezegenlerinden ayrılmaları olasılığı. Aslında vardığın sonuçların doğru olduğunu sanmıyorum, ama Komiteyi Solaria Elçisiyle görüşmeleri için ikna edeceğim… Eh, herhalde artık dinlenmek istiyorsun… Neden birkaç hafta tatil yapmıyorsun? Çalışmaya başlamadan önce Aurora güneşine ve güzel havaya tekrar alışmalısın.”

Vasilia yerinden kımıldamadı. “Çok naziksin. Kelden. İki konuya daha değinmem gerekiyor. Bir kere… Enstitüyü yönettiğini sanan o genç ukala kim? Adı Neydi? Mandamus mu?”

Amadiro gülümsemesiyle endişesini maskelemeye çalıştı. “Demek onunla karşılaştın? Görüyorsun ya, Aurora’da da değişiklikler oluyor.”

Vasilia, “Ama bu değişiklik iyi olmamış,” diye söylendi. “Kim o?”

“Tam anlamıyla tanımladığın gibi biri. Çok şey biliyor. Bir robotik uzmanı. Ama diğer konularda da geniş bilgisi var. Fizik, kimya, gezegen bilimi…”

“Bu dâhi canavar kaç yaşında?”

“Henüz ellisinde bile değil.”

“Bu çocuk büyüdüğü zaman ne olacak?”

“Yine bir dâhi olacak sanırım.”

“Ne demek istediğimi anlamamış gibi davranma, Kelden. Mandamus’u senin yerine geçmesi için mi hazırlıyorsun?”

“Ben daha yıllarca yaşayacağım.”

“Bu bir cevap değil.”

“Verebileceğim tek cevap bu.”

Vasilia huzursuzca kımıldandı. “Kelden, senden sonra Direktör ben olacağım. Bu kararlaştırılmıştı. Bunu bana kendin söyledin.”

“Evet, öyle. Ama ben öldüğüm zaman seçimi Yönetim Kurulu yapacak. Geride bir emir bıraksam bile ona uymak zorunda değiller.”

“Sen şimdi o emri yaz, Kelden. Yönetim Kurulunu da bana bırak.”

Amadiro kaşlarını çattı. “Şu ara bu sorunu tartışmak istemiyorum. Sözünü etmek istediğin diğer konu nedir?”

Kadın sessiz bir öfkeyle adamı süzdü. Sonra bir tek kelime söyledi. “Giskard!”

“Şu robot mu? Ne olmuş ona?”

“O benim!”

Amadiro şaşırdı. “Robot Giskard, Fastolfe’un malıydı.”

“Çocukluğumda Giskard benimdi.”

“Fastolfe robotu sana ödünç vermişti. Sonra da geri aldı.”

“Ahlak açısından Giskard benim. Ama Giskard artık Fastolfe’un değil. O öldü.”

“Fastolfe bir vasiyetname bıraktı. Yanılmıyorsam, iki robot, yani Giskard’la Daneel artık o Solaria’lı kadının.”’

Vasilia kızardı. “Giskard’ın üzerinde benim hakkım var. Neden robotumu bir yabancı alsın?”

“Bir kere Fastolfe onu kadına bıraktı. Ve ayrıca o bir Aurora vatandaşı.”

“Kim demiş? Herkes ondan ‘Solaria’lı kadın’ diye söz ediyor.”

Amadiro ani bir öfkeyle yumruğunu masaya vurdu. “Vasilia, benden ne istiyorsun? Ben de o Solaria’lı kadından hiç hoşlanmıyorum. Hatta ondan nefret ediyorum. Elimden gelseydi kadını bu gezegenden atardım. Ama bir vasiyetnameyi çiğneyemem. Fastolfe öldü artık.”

“İşte onun için Giskard da artık benim olmalı.”

Amadiro ona aldırmadı. “Önümüzdeki seçimleri ben kazanacağım. Ve başkan olacağım. Ancak ben Fastolfe gibi popüler bir insan değilim. O budalalığını örtmek için ortada bir aziz tavırlarıyla dolaşırdı. Bu yüzden bir ölüyü haksızca yendiğimi düşünmeleri hiç iyi olmaz. Kimsenin, ‘Fastolfe sağken onu yendi, şimdi vasiyetnamesinin geçersiz olduğunu ilan ederek bir ölüden intikam almaya kalkışıyor,’ demesini istemem. Anlıyor musun? Giskard’sız yaşa.”

Vasilia ayağa kalktı. Gözleri kısılmıştı. “Bakalım, görürüz.”

“Ben söyleyeceğimi söyledim. Bu konuşma sona erdi. Bu Enstitünün başına geçmek istiyorsan, beni tehdit etmeye kalkmamalısın. Şimdi beni tehdit edeceksen, bir an durup düşünmeni öneririm.”

Vasilia, “Seni tehdit edecek değilim.” dedi ama tavırları bu sözlerini yalanlıyordu.

47.

Birkaç ay sonra o krizli an geldi. Daha doğrusu krizler birbirini izledi.

O gün Maloon Cisis her zamanki gibi sabah görüşmesi için Amadiro’nun odasına girdi. Direktörün ona haberleri sormasına gerek kalmadı, Cisis artık kendisini tutamayacakmış gibi konuşmaya başladı. Amadiro bayağı sersemledi. “Bütün radyo dalgaları yayını durdu mu? Hepsi de mi?”

“Hepsi de, Şef. Ya hepsi öldüler ya da çıkıp gittiler. İnsanların yaşadığı her gezegenden elektromanyetik radyasyon yayılır…”

Amadiro elini sallayarak yardımcısını susturdu. Vasilia ona Solaria’lıların gezegeni terketmeye hazırlandıklarını sandığını açıklamıştı. Amadiro bu konuyla ilgileneceğini söylemiş ama tabii bunu yapmamıştı. Şimdi hata ettiği anlaşılıyordu. “Nereye gitmiş

olabilirler, Maloon?”

“Kimse bilmiyor, Şef.”

“Peki, ne zaman gitmişler?”

“Bu da belli değil. Haberi bu sabah aldık.”

“Durumu kim farketmiş?”

“Bir Nexon gemisi, Şef.”

“Nasıl?”

“Geminin hemen tamir edilmesi gerekiyormuş. Bu yüzden Solaria’nın etrafında yörüngeye girerek hiper-dalgayla izin istemişler. Ama cevap alamamışlar. Ancak Solaria’dan uzaklaşırken kayıtları incelemiş ve o zaman cevap bir yana, hiçbir radyasyon almadıklarını da farketmişler. Radyasyonun ne zaman kesildiği kesinlikle bilinmiyor. Solaria’dan en son iki ay kadar önce bir mesaj alınmış.”

Amadiro mırıldandı. “Ya Vasilia’nın sözünü ettiği diğer üç konu?” “

Efendim, Şef?”

Amadiro, “Hiç, hiç,” dedi. Ama kaşları iyice çatılmıştı, derin derin düşünüyordu.

TELEPATİK ROBOT

48.

Mandamus birkaç ay sonra Arza yaptığı üçüncü yolculuğundan döndüğü sırada, Solaria’da olanların farkında değildi. Amadiro’ya bilgi verirken, “Her yıl Arza sürüyle Göçmen gidip geliyor,” diye açıkladı. “Ve yine her yıl milyonlarca Arzlı, Göçmen dünyalarına göç ediyor.”

“Yani insana benzeyen robotlarımızı Arza kolaylıkla indirebileceğimizi söylüyorsun.”

“Bu bakımdan hiçbir sorunla karşılaşmayacağız, O robotları uygun biçimde programladık. Sahte belgelerle Arza altışar altışar gönderebiliriz. Ancak onları kentlerdeki havaalanlarına indirmemek daha doğru olur. Kentler birbirlerinden çok uzak. Aralarında da bomboş topraklar uzanıyor. Orada bazı ilkel robotlar çalışıyor. O bölgelerden birine inen bir gemi farkedilmez. Farkedilse bile kimse buna aldırmaz.”

Amadiro, “Bence bu yine de tehlikeli.” dedi. Daha önce Arza insana benzeyen robotlardan iki tane göndermişlerdi. Robotlar kentte Arzlıların arasına karışmışlardı. Sonra da kentten ayrılarak bildirilen ıssız yere gitmişler ve Aurora’yla “korunmalı hiper-ışın”la iletişim kurmuşlardı.

Ama Mandamus endişeliydi. “Arza tekrar gitmem gerekecek, efendim. Robotların öğrettiğimiz yeri bulabildiklerinden emin değilim.”

Amadiro alaylı bir tavırla sormuştu. “Sen doğru yeri bildiğinden emin misin, Mandamus?”

“Arz tarihini iyice inceledim, efendim. Orayı bulabileceğimden eminim.”

“Komiteyi seni bir savaş gemisiyle göndermeleri için ikna edebileceğimi sanmıyorum.”

“Ben bunu istemiyorum ki! Bu hiçbir işe yaramaz, dikkati de çeker. Ben bir tek kişilik bir gemi istiyorum. Ama Arza gidip dönecek güçte olmalı.”

Ve Mandamus Arza ikinci yolculuğunu böyle yapmıştı…

Geri döndüğü zaman Amadiro’ya düşünceli bir tavırla, “Aslında bu Arzlılar hiç de barbar değiller,” demişti.

“Öyle mi?”

“Kendi dünyalarında tam bir insan gibi davranıyorlar. Hatta o dostça tavırları insanın hoşuna bile gidiyor.”

“Pişmanlık mı duymaya başladın?”

“Onların arasında dolaşırken. ‘Başlarına gelecekleri bilmiyorlar,’ diye düşündüm ve bu beni sarstı. Yaptıklarımdan zevk alamıyorum.”

“Pekala alabilirsin, Mandamus. Bu işi yaptıktan kısa bir süre sonra bu Enstitünün başına geçeceksin. Bunu düşün. O zaman yaptıkların daha hoşuna gider.”

Ve Amadiro ondan sonra Mandamus’u sıkı bir göz hapsine almıştı.

Mandamus, Arza üçüncü yolculuğuyla ilgili bilgiler aktardıktan sonra, şimdi Amadiro’nun Solaria’yla ilgili açıklamasını dinliyordu. Sonunda Direktör, “Arzdayken hiçbir şey duymadın mı?” diye sordu.

Mandamus başını salladı. “Hiçbir şey duymadım, efendim. Arz büyük bir taşra kasabasından farksız. Arzlılar sadece kendi işleriyle ilgileniyorlar.”

“Ama Göçmen dünyaları Solaria’nın terkedildiğini duyar duymaz hemen bu olayı incelemeye karar verecektir. O güruh çok meraklı. Keşke biz de onlar gibi olsaydık. Göçmenler kazanç kokusu aldılar mı, kendilerini hiç düşünmeden tehlikeye atıyorlar.”

“Bu kez nasıl bir kazanç sağlayabilirler ki?”

“Solaria’lılar gittilerse… o zaman geride sürüyle robot bırakmışlar demektir. Göçmenler robotlardan nefret ediyorlar. Ama onları toplayıp Uzaycılara satmaktan çekinmezler. Hatta böyle yapacaklarını açıkladılar bile.”

“İki Göçmen gemisi Solaria’ya indi. Bu davranışlarını protesto ettik. Ama herhalde buna aldırmayacaklar. Tabii biz yine yerimizden bile kımıldamayacağız. Tersine, Uzaycı dünyaları Göçmenlere kurtarılacak robotların ne türden olduklarını ve onlara kaça satacaklarını el altından sormaya başladılar bile.”

“Aslında Göçmenlerle savaşmaya kalkışmamalıyız, efendim. Solaria terkedildiyse ve Göçmenler de gezegeni yağmalamak istiyorlarsa buna katlanmalıyız. Ne de olsa… birkaç ay sonra planımızı uygulayabileceğiz.”

Amadiro’nun yüzünde aç bir hayvanınkini andıran vahşi bir ifade belirdi. “Birkaç ay sonra mı?”

“Evet, bundan eminim. Onun için savaşmaya kalkışırsak her şey mahvolur. Oysa kısa bir

süre sonra hiç savaşmadan, zarar görmeden o büyük oyunu kazanacağız. Zavallı Arz!”.

Amadiro sahte bir neşeyle, “Arzlılara acıdığına göre,” dedi. ”Belki de onlara zarar vermekten kaçınacaksın.”

Mandamus buz gibi bir sesle, “Tersine,” diye cevap verdi. “Arzlılara zarar vereceğimi kesinlikle bildiğim için onlara acıyorum. Ve o zaman siz… Başkan olacaksınız.”

“Sen de bu Enstitünün Direktörü.”

“Sizinkinin yanında önemsiz kalır…”

“Ya ben öldükten sonra?”

“O kadar ileriye bakmıyorum.”

Amadiro, “Ben pekala…” diye başladı, ama haber-ünitesinden yükselen devamlı vızıltı yüzünden sustu. Elini uzatarak yarıktan çıkan kâğıdı aldı. Okurken ağır ağır gülümsedi. “Solaria’ya inen o iki Göçmen gemisi… Havaya uçurulmuş. İkisi de!”

“Nasıl?”

“Uzaydan bile bir radyasyon patlaması olduğu görülmüş. Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Solaria’lılar dünyalarından ayrılmamışlar. Ve en zayıf gezegenimiz bile Göçmen gemilerini kolaylıkla parçalayabiliyor. Göçmenler burunlarına yumruğu yediler. Bunu kolay kolay unutamayacaklar.”

Mandamus itiraz etti. “Ama bu Solaria’lıların hâlâ gezegende olduklarını göstermez ki. Belki bazı tuzaklar kurdular.”

“Bu neyi değiştirir? Kişisel saldırı ya da tuzak… gemiler havaya uçuruldu ya!”

“Ama Göçmenler gururları kırıldığı zaman deliye dönerler. Ya hemen saldırıya geçerlerse?”

“Onları yeneriz.”

“Ama Göçmenler de bize büyük zarar verirler.”

“Ne yapmamı istiyorsun? Sonuçta o gemileri Aurora havaya uçurmadı.”

“Başkanı ikna edin. Aurora’nın bu olayla hiçbir ilişkisi olmadığını açıklasın. Diğer Uzaycı dünyalarının da öyle. Tek suçlunun Solaria olduğunu bildirsin.”

“Yani Solaria’yı yalnız mı bırakacağız? Korkaklık olur bu.”

Mandamus heyecanla bağırdı. “Dr. Amadiro, siz hiç ‘stratejik çekilme’ diye bir şey duymadınız mı? Uzaycı dünyalarını uygun bir bahaneyle sakin bir tavır takınmaya ikna edin. Arzla ilgili planımız birkaç ay sonra gerçekleşecek. Tabii Göçmenlerden özür dilemek bütün Uzaycıların kolay kolay yapabileceği bir şey değil. Çünkü olacakları bilmiyorlar. Ama biz biliyoruz. Hatta siz ve ben, bu özel bilgimiz yüzünden bu olayın eskilerin deyimiyle ‘Tanrıların bir armağanı’ olduğunu bile düşünebiliriz. Biz Göçmenleri mahvetmeye hazırlanırken, bırakın onlar Solaria olayına dalsınlar. Biz de onlara belli etmeden Arzda hepsinin sonunu hazırlarız. Yoksa son ve kesin zaferin eşiğine gelmişken mahvolmamızı mı istiyorsunuz?”

Amadiro, Mandamus’un çukura kaçmış gözlerindeki ifadeyi farkederek irkildi.

49.

Amadiro, Göçmen gemilerinin havaya uçurulmasını izleyen sürede çok sıkıntılı günler geçirdi. Ama Başkanı “üstün bir baş eğme” diye tanımladığı siyaseti izlemesi için ikna etmeyi başardı. Komitenin geri kalan üyelerini inandırmak o kadar kolay olmadı. Amadiro sesi kısılıncaya kadar konuşmak zorunda kaldı. Ama sonunda onlara da istediğini kabul ettirdi.

İşte tam o sırada Kaptan D.G. Baley gemisiyle gelerek bir istekte bulundu. Amadiro, “Bu kadarı da fazla,” diye düşündü. Ve Mandamus’a, “Bu imkânsız,” diye bağırdı. “Bu sakallı, acayip kılıklı, ne söylediği anlaşılmayan adamın Aurora’ya inmesine nasıl izin veririz? Komiteden Uzaycı bir kadını ona teslim etmesini mi isteyeceğim? Bu şimdiye kadar görülmemiş bir olay. Bir Uzaycı kadını!”

Mandamus alaylı alaylı hatırlattı. “Siz o Uzaycı‘dan her zaman. ‘Solaria’lı Kadın,’ diye söz ederdiniz.”

“Evet. o bizim için ‘Solaria’lı kadın.’ Ama işe bir Göçmen karıştı mı, Gladia da bir ‘Uzaycı’ oiur. Solaria’ya inerlerse gemi diğerleri gibi havaya uçurulur. Göçmen de, o kadın da ölür. O zaman düşmanlarım beni cinayetle suçlarlar. Onlara hak veren de çıkar. Ve siyasi hayatım belki de bu darbeye dayanamaz. Ben de bir Uzaycı kadının bir Göçmene yardım ederken ölmesi fikrine dayanamıyorum.”

“Sizi duyan da o Solaria’lı kadından hoşlandığınızı sanır.”

“Ondan hiç hoşlanmadığımı biliyorsun! Bütün lkkalbimle, ‘Keşke iki yüz yıl önce ölseydi.’ diyorum. Ama onun bu biçimde, bir Göçmen gemisinde ölmesini de istemiyorum… Tabii onun senin beşinci dereceden büyükannen olduğunu unutmamalıyım…”

Mandamus’un suratı büsbütün asıldı.”Bunun benim için ne önemi var? Ben bir Uzaycıyım. Kendimi ve toplumumu tanıyorum. İlkel bir kabileden atalarına tapan bir kimse değilim.” İnce yüzünde düşünceli bir ifade belirdi. “Dr. Amadiro, Komiteye atanmış olan bu kadını Uzaycı bir rehine olarak almak istemediklerini, çocukluk ve gençlik yıllarını Solaria’da geçirdiği için onu istediklerini söyleyemez misiniz? ‘Orda araştırmaya yardım edecek.’ diyemez misiniz? ‘Bu araştırma sadece Göçmenler değil, bizim bakımımızdan da yararlı olur.’ Aslında o aşağılık Solaria’lıların neler karıştırdıklarını bizim de öğrenmemiz gerekmiyor mu? Kadın sağ salim kurtulursa bize olanları bildirir.”

Amadiro alt dudağını sarkıttı. “Kadın gemiye kendi isteğiyle bindiği takdirde olabilir bu. İşin önemini kavradığı ve bir vatandaş gibi görevini yerine getirmek istediğini açıkladığı takdirde. Ama kadını zorla gemiye bindiremeyiz.”

“İsterseniz gidip atamı göreyim ve onu gemiye binmesi için ikna edeyim. Siz de hiper-dalga yoluyla o Göçmen kaptanla iletişim kurun. Ona Aurora’ya inebileceğini, kadını da kendisiyle gelmesi için ikna edebilirse bunu engellemeyeceğimizi söyleyin.”

“Bundan bir kaybımız olmaz sanırım. Ama kazanacağımızı da sanmıyorum.”

Ama sonra Amadiro’yu şaşırtan bir şey oldu ve… kazandılar. Adam, Mandamus’un hikâyesinin ayrıntılarını büyük bir hayretle dinledi.

Mandamus, “O kadını Arzlı Elijah Baley konusunu açmaya zorladım.” diye anlattı.

“Ne olmuş ona?” Amadiro’nun sesi sertti.

“Kadın Baley’i hatırladı ve ondan söz etti. Onun da Solaria’ya gelmesini isteyen Göçmen Kaptan aslında Baley’nin torunu. Bunun kadını etkileyeceğini düşündüm.”

Her neyse… Bu oyunun yararı olmuştu. Amadiro birkaç gün için ezildiği o baskıdan kurtuldu. Ama sadece birkaç gün.

50.

Amadiro o akşam evine döndüğü zaman Vasilia’nın oturma odasında beklediğini gördü. Hiper-dalga ekranında bir robot balesini seyrediyordu. Amadiro hem şaşırdı, hem de sinirlendi.

“Burada ne işin var? İçeriye nasıl girdin?”

Vasilia sakindi. “Seni bekliyordum. İçeri girmekte zorluk çekmedim. Robotların beni tanıyor, Enstitüdeki mevkiimi de biliyorlar. Onlara seninle randevum olduğunu söyledim. Benim içeri girmeme engel olacak değillerdi ya?”

“Aslında randevumuz yoktu. Ve benim için özel olan bu yere girdin.”

.“Yok canım. Buraya gelip oturdum. Robotların gözlerini bana dikerek beklediler. Sen yokken kâğıtlarına ya da özel eşyalarına bakmaya kalkışsaydım engel olurlardı. Benim robotlarım da seninkilerle başa çıkamazlardı.”

Amadiro acı acı, “Bir Uzaycıya yakışmayacak bir biçimde davrandığının farkında mısın?” dedi. “İğrenç bir hareket bu. Ve ben bunu hiçbir zaman unutmayacağım.”

Vasilia’nın rengi biraz uçtu. “Gerçekten de unutmayacağını umarım, Kelden. Çünkü ben senin için çok şey yaptım. Şimdi ağzını bozduğun için tepki gösterir ve çıkıp gidersem, yenilmiş bir adam olarak yaşamanı sürdürürsün. İki yüz yıl boyunca yaptığın gibi.”

“Ben yenilmiş bir insan olarak kalmayacağım. Bu bakımdan sana ihtiyacım yok.”

Vasilia, “Buna inandığın anlaşılıyor,” diye cevap verdi. “Ama tabii senin benim bildiklerimden haberin yok. Şimdi sana, ben işe karışmazsam hep yenik düşeceğini söylemek zorundayım.”

Amadiro’nun bembeyaz kesilmiş dudakları titriyordu. Vasilia’nın o iki yüz yıllık yenilgiden söz etmesi onu çok sarsmıştı. Bir koltuğa çöktü. “Pekala. Konuş. Sözlerin sona erince de çık git.”

“Tabii gideceğim. Kelden. Ama tabii sen nazik bir biçimde kalmamı ve sana yardım etmemi istersen, o başka. Başlayayım mı?.. Sana Solaria’lıların telepatik robotlar yaratmaya çalıştıklarını düşündüğümü söyledim. Bu neden aklıma geldi dersin? Söyleyeceğim… Giskard yüzünden. Babam onu bana verdiği sırada küçüktüm. Ama o çağda bile robot konusunda yetenekliydim. Giskard’in kafasına yeni devreler yerleştirme konusu beni çok ilgilendiriyordu: Giskard’ m kafasına bazen bir şeyler ekliyor, bazen bunları geri alıyordum. Ama bunu sadistçe bir zevk almak İçin yapmıyordum. Giskard’ı çok seviyor ve ona zarar vermek istemiyordum. Yeni devreler Giskard’ın daha rahatlıkla konuşmasını, daha çabuk

tepki göstermesini ya da daha ilginç biçimde davranmasını sağladığında, onları robotun beyninde bırakıyordum. Sonra bir gün daha etkili ve ayrıntlı bir sistem buldum. Bunu Giskard'ın kafasına yerleştirerek robotun beynini değiştirdim. Ve bunun ona bir zararı olmadığını hemen farkettim. Bana kolaylıkla cevap verdi. Söylediklerimi daha çabuk kavradı. Eskisinden çok daha zeki ve ilginçti. Çok sevindim ama bir yandan da endişeliydim. Fastolfe'dan izin almadan Giskard'ın beynini değiştirmiştim. Bu Fastolfe'un koyduğu kurallara aykırıydı ve ben de bunu çok iyi biliyordum. Ama yaptıklarımı bozmak niyetinde de değildim. Zaten Giskard'ın kafasına bir daha dokunmadım. Yaptıklarımı bozma korkusu yüzünden… Fastolfe'a bu değişiklikten hiç söz etmedim. Sonra Fastolfe'un evinden ayrıldım. Ve o Giskard'ı bana vermedi. Öldüğü zaman da GIskard'ı o Solaria'lı kadına bıraktı. Böylece bana son tokadını indirmiş oldu… Benden o sistemi yeniden yapmamı isteselerdi başaramazdım. Çünkü hatırladıklarım robotik alanında gördüğüm hiçbir şeye benzemiyordu, Ama sonra Solaria'dayken oluşturduğum o sisteme benzer bir formül gördüm. Solaria'lıların formülü bana tanıdık geldi. Bunun nedenini anlayamadım. Haftalarca durmadan düşündüm ve sonra bilinçaltımın derinliklerine gizlediğim o sistemi hatırladım. İki yüz elli yıl önce aklıma geliveren o sistemi… O zaman Solaria formülünün telepatiyle ilgili olduğunu kavradım. Sana şunu anlatmaya çalışıyorum, Kelden: Ben farkında olmadan Giskard'ı telepatik bir robot haline soktum. Ve Giskard hep öyle kaldı."

Amadiro kadını uzun uzun süzdü. "Olamaz. Benim aptal olduğumu mu düşünüyorsun?"

"Ben sadece senin yenilgiye uğramış biri olduğunu düşünüyorum. Giskard'ın insanların kafalarınla içini gördüğünü iddia etmiyorum. Sözleri ve fikirleri kafalardan okumuyor. Ya da insanlarla böyle sessizce konuşmuyor. Ama insanların duygularını seziyor. Hatta belki bunları değiştirmeyi bile başarıyor."

Amadiro şiddetle başını salladı. "İmkânsız!"

"İmkânsız mı? Biraz düşün. İki yüz yıl önce amacına erişmek üzereydin. Fastolfe'u kolaylıkla ezecektin. Başkan Horder senin tarafını tutuyordu. Sonra ne oldu? Neden her şey tersine döndü?"

Amadiro, Elijah Baley'i düşünerek boğulurcasına, "O Arzlı…" dedi.

Vasilia onun taklidini yaptı. "O Arzlı! Arzlı! Ya da belki o Solaria'lı kadın. Ama yenilmene neden olan ikisi de değildi. Değildi. Her zaman yanınızda olan Giskard başardı bu işi. Duyguları seziyor, ayarlamalar yapıyordu."

"Bu konu onu ilgilendirmezdi ki. O bir robottu."

"Efendisine sadık bir robot. Efendisi Fastolfe'a. Birinci Kurala göre Fastolfe'a zarar gelmesini önlemesi gerekiyordu. Telepatik olduğu için de bunun sadece fiziki bir zarar için geçerli olmadığını biliyordu."

Amadiro olanca sesiyle bağırdı. "Hayır! Hayır! Hayır! Çılgınca bir özlem yüzünden böyle olmasını istiyorsun. Ama gerçek böyle değil. Ben olanları çok iyi hatırlıyorum. Her şeye o Arzlı neden oldu. Olayları açıklayabilmek için ortaya telepatik bir robot çıkarmana hiç gerek yok."

Vasilia sordu. "Peki o zamandan beri neler oldu, Kelden? İki yüz yıl içinde Fastolfe'u

yenmeyi başarabildin mi? O sürede Arzlı, Aurora'ya hiç gelmedi. O aşağılık yaratık kısa ömürlü olduğu için yüz altmış yıl kadar önce öldü. Ama sen yine de başarılı olamadın. Fastolfe da öldü ama hâlâ bu durumdan tam anlamıyla yararlanmış bile değilsin. Çünkü bu kadar yıl boyunca Giskard hep sana karşı çalıştı. Ve o hâlâ burada. Giskard şimdi o Solaria'lı kadına sadakat duyuyor. Eskiden Fastolfe'a duyduğu gibi. Solaria'lı kadının seni sevmesi için bir neden olduğunu da sanmıyorum."

Amadiro'nun yüzü çarpılarak öfke ve düş kırıklığını açıklayan bir maske halini aldı. "Hayır, olamaz! Sen hayal görüyorsun."

Vasilia hâlâ çok sakindi. "Hayır, görmüyorum. Sana işin içyüzünü açıklıyorum. İzah edemediğin şeylerin içyüzünü. Bütün bunları başka bir biçimde açıklayabilir misin? Sana çareyi de açıklıyorum. Giskard'ı Solaria'lı kadından alıp bana ver. Birdenbire her şey lehine dönecek."

Amadira başını salladı. "Hayır. Her şey lehime döndü bile."

"Sen öyle sanıyorsun. Ama Giskard sana karşı çalıştıkça hiçbir şeyi başaramayacaksın. Giskard yanında olmazsa zafere, kazanmaya ne kadar yaklaşırsan yaklaş sonunda düş kırıklığına uğrayacaksın, iki yüz yıl önce de oldu bu, yine olacak."

Amadiro'nun yüzünde birden rahat bir ifade belirdi. "Giskard benim de değil, senin de. Ama sana robotun telepatik olmadığını kanıtlayacağım. Giskard söylediğin gibi telepatik olsaydı, olayları istediği ya da sahibi olan insanın arzu ettiği biçimde değiştirebilseydi, Solaria'lı kadını ölüme götürmelerine izin verir miydi?"

"Ölüme mi? Neden söz ediyorsun, Kelden?"

"Solaria'ya inen iki Göçmen gemisinin havaya uçurulduğunu duydun mu bilmem? Şimdi üçüncü bir Göçmen gemisi Solaria'daki durumu incelemeye gidiyor. Solaril'lı kadın da o gemide. Yani o da Göçmenlerle birlikte ölecek. Benim için hiç önemli değil bu. Kadının ölmesi beni sevindirecek. Herhalde seni de öyle. Şimdi… Giskard'ın iddia ettiğin gibi bazı güçleri varsa, robot kadının kendi isteğiyle gemiye binmesine neden razı oldu?"

Vasilia şaşırdı. "Kadın kendi isteğiyle mi gitti?"

"Evet. Kesinlikle." "

Anlıyamıyorum…"

"Anlaşılması gereken bir şey yok. Sadece Giskard sıradan bir robot." Amadiro bir an durdu. "Ve Solaria'lı kadın yanına iki robot aldı. Biri Daneel'di bunların. Öbürü de Giskard! Yani hayallerini süsleyen bu robot da Solaria'da paramparça olacak. O…" sözlerine devam edemedi.

Kıpkırmızı kesilmiş elan Vasilia ayağa fırlamıştı. Gözleri ateş saçıyordu. "Yani… Giskard da mı gitti? O şimdi bir Göçmen gemisinde öyle mi? Kelden, belki hepimizi mahvettin!"

Vasilia telaşla kendisini özele attı. Amadiro bunun yakışıksız bir hareket olduğunu bilmesine rağmen kapalı kapının önünde durarak bağırdı. "Giskard'ın sıradan bir robot olduğunu kanıtlıyor bu! Yoksa sahibiyle birlikte havaya uçurulmak için Solaria'ya gider miydi?"

Vasilia birkaç dakika sonra odaya döndü. Yüzünü yıkamıştı. Sakin yüzünün hatları donmuştu sanki. “Hâlâ durumu anlıyamıyorsun, değil mi, Kelden? İyi düşün. Giskard, insan kafalarını etkileyebildiği sürece, hiçbir zaman tehlikeyle karşılaşmayacak. Giskard kendisine sadık kaldığı sürece Solaria’lı kadın da öyle.” Vasilia düşünüyordu.. “Bence bu da Giskard’ın işi yine. Göçmeni, Solaria’lı kadını ısrarla istemeye zorladı. Solaria’lı kadını da bu öneriyi kabul etmeye.”

Amadiro, “Ama neden?” dedi. “Basit bir soru sormama izin var mı? Neden?”

“Herhalde Giskard, Aurora’dan ayrılması gerektiğini düşünüyordu. Acaba sırrını öğrenmek üzere olduğumu mu sezmişti?” Vasilia başını kaldırarak Amadiro’ya baktı, “Kelden, Giskard’ı geri almalıyız. Onun bir Göçmen dünyasına yerleşerek o adamlara hizmet etmesine izin veremeyiz! Burada yeterince zarar verdi zaten. Giskard’ı geri almalıyız ve sen onu bana yasal bir biçimde teslim etmelisin. Ben Giskard’la başa çıkar, onun bizim için çalışmasını sağlarım! Bunu unutma! Giskard’la başa çıkabilecek tek insan benim.”

“İyi ya… Göçmenin peşinden iki savaş gemisi yolladık zaten. Şimdi onların yardımıyla Göçmenin Aurora’ya dönmesini sağlarız. Solaria’lı kadınla iki robotu buraya iner inmez. Göçmenin de kendi dünyasına gitmesine izin veririz. Tabii gemisi Solaria’da havaya uçmazsa.”

Vasilia yorgun yorgun başını salladı. “Planın güzel, Amadiro. Ama bence ne olacak biliyor musun?”

“Ne olacak, Vasilia?”

“Bence Göçmenin gemisi hiçbir kazaya uğramadan Solaria’dan kalkacak. Ama bizim savaş gemilerimiz havaya uçurulacak. Solaria’daki tehlike neyse Giskard bunu önleyebilir. Ama korkarım başkaları bunu başaramazlar.”

Amadiro sert bir tavırla güldü. “Böyle bir şey olursa, bu hayalinde gerçek payı bulunabileceğini kabul ederim. Ama öyle ‘bir şey olmayacak.”

51.

Ertesi sabah saat beşi on yedi geçe Amadiro, Vasilia’yı alelacele Enstitüye çağırttı. Direktör yorgun bir tavırla masanın başında oturuyordu.

Giriş yapmaya gerek görmeden, “Senden büyük bir alçakgönüllülükle özür dliyorum, Vasilia.” dedi.

“O halde Göçmenin gemisi bir kazaya uğramadan Solaria’dan ayrıldı.”

“Evet. Ve bizim gemilerden biri havaya uçuruldu. Senin tahmin ettiğin gibi.”

Vasilia’nın gözleri irileşti. “Öyleyse Giskard’ın olağanüstü güçleri olduğunu kabul ediyorsun.”

Amadiro ihtiyatla, “Tabii bu matematik yoluyla kanıtlanmış bir iddia değil,” diye hatırlattı. “Ama bu iddianı şarta bağlı olarak kabul ediyorum. Şimdi… ne yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Komite Giskard konusunda bir şey bilmiyor. Gerçeği onlara açıklamak niyetinde değilim.”

“Göçmen gemisi Solaria’dan ayrılmış. Şimdi nereye gidiyor? Aurora’ya dönüyorsa o zaman beklemekten başka yapabileceğimiz hiçbir şey yok.”

Amadiro kesin bir tavırla cevap verdi. ”Gemi Aurora’ya gelmiyor. Bu bakımdan da haklı çıktın. Giskard’ın Aurora’ya dönmek istemediği anlaşılıyor. Göçmen gemisi kendi dünyasına gidiyor.”

“Solaria’lı kadını ve iki robotu da oraya mı götürüyorlar?”

“Tabii. Şimdi ne yapacağız?” “

Giskard’ı geri almalıyız.”

“Evet, ama Komiteyi bir robot yüzünden yıldızlar arası bir sorun çıkarması için ikna edemeyiz ki.”

“Solaria’lı kadının geri yollanmasını istersin, Kelden. Bunu yapmaya hakkımız var. Kadının yanında robotları olmadan geri döneceğini sanmıyorsun ya? Göçmenin dünyasına sert bir mesaj yolla.”

“Savaş tehlikesini göze alamayız, Vaellia.”

“Böyle bir tehlike yok. Giskard savaşa neden olabilecek bir şey yapamaz. Göçmen liderleri karşı koymaya kalkışırlarsa onları etkiler. Solaria’lı kadın da bir sorun çıkmadan Aurora’ya döner. Tabii Giskard da onunla birlikte gelmek zorunda kalır.”

Amadiro sıkıntılı sıkıntılı, “Buraya gelir gelmez herhalde bizi de değiştirir,” diye söylendi. “O zaman Giskard’ın özel gücünü unutur ve onu önemsemeyiz. O da kendi planını uygulamasını sürdürür.”

Vasilia başını arkaya atarak güldü. “İmkânsız! Ben Giskard’ı tanıyorum. Onu kontrol altına alabilirim. Sen sadece Komitenin Fastolfe’un vasiyetnamesinin geçersiz olduğunu ilan etmesini ve Giskard’ı bana vermesini sağla yeter. Ondan sonra Giskard bizim için çalışır. Aurora, Galaksiyi yönetir. Sen ölünceye kadar Başkan olarak katırsın. Ben de Robotik Enstitüsünün başına geçerim.”

“Böyle olacağından emin misin?” “Kesinlikle! O mesajı gönder. Ama sert bir dille olmalı bu. Gerisini garanti ediyorum. Biz ve bütün Uzaycılar zafere ulaşacağız Arz ve Göçmenler yenilecekler.”

DÜELLO

52.

Gladia ekranda Aurora’yı seyrediyordu. Yanında duran D.G.‘ye düşünceli düşünceli. “Çok garip.” dedi. “Garip olan nedir, Madam?”

“Solaria’ya giderken, ‘Vatanıma kavuşacağım’ diye düşündüm. Ama gezegene indiğimiz zaman orasının vatanım olmadığını anladım. Şimdi de Aurora’ya gidiyoruz. Ve demin kendi kendime. ‘Artık vatanıma dönüyorum,’ dedim. Ama aşağıdaki o dünya da vatanım değil.”

“O halde vatanınız neresi, Gladia?”

“İşte bunu bilemiyorum…” Gladia dalgınlaşmıştı. “Galiba benim vatanım yok.” Birdenbire Kaptana döndü. “Beni Arza götürebilir misiniz, D.G.?”

Adam gülümsedi. “Bu mümkün. Ama Arz, Baley-dünyasından çok daha kalabalık, Gladia.”

Gladia heyecanla, “Öyle de olsa,” diye cevap verdi. “Ben artık birçok konuda fikrimi değiştirdim. İki yüz otuz üç yıl sonra yaşamak için bir neden kalmadığını söylemiştim. Ama yanılmışım. Sizin gezegeninizde sanki yeniden dünyaya geldim. Şimdi Arz ölümüme neden de olsa oraya gitmek istiyorum.”

“Öyleyse istediğinizi yaparız. Arza gideriz, Gladia, Şimdi… sizinle konuşmak her zaman hoşuma gidiyor ama artık kontrol odasına dönmem gerekiyor.”

53.

“Bunu da sen mi başardın, Dostum Giskard?”

“Neden söz ediyorsun, Dostum Daneel?”

“Madam Gladia Arza dönmeyi çok istiyor. Hatta belki geri de dönmeyecek. Bunu sen mi sağladın?”

Giskard, “Ona dokunmadım bile,” dedi.

“Öyleyse Madam, Arza gitmeyi neden o kadar çok istiyor?”

“Baley-dünyasında olanlar Madamın görüş açısını çok değiştirdi. Şimdi bir görevi var. Galakside barışı sağlamak. Bunu yapabilmek için sabırsızlanıyor.”

“O halde Kaptanı doğrudan doğruya Arza gitmesi için ikna etmen daha iyi olmaz mıydı, Dostum Giskard?”

“Bu birtakım olaylara yol açabilirdi. Aurora’lılar ısrarla Madam Gladia’nın geri dönmesini istiyorlar. Bu isteklerine boyun eğmek daha doğru olacak. Hiç olmazsa şimdilik.”

Daneel. “Ama bu tehlikeli olabilir,” dedi.

“Demek hâlâ Aurora’lıların beni ele geçirmeyi istediklerini düşünüyorsun, Dostum Daneel. Özel yeteneklerimi öğrendiklerinden eminsin.”

“Madam Gladia’nın dönmesi için bu kadar ısrar etmelerinin başka bir nedeni olamaz.”

“İnsanlar gibi düşünmenin zararlı yanları olduğunu görüyorum. Aurora’da birinin yeteneklerimi sezdiğini düşünelim. Ben bu yeteneklerimle o şüpheleri ortadan kaldırırım.”

Daneel istemeye istemeye, “Öyle olsun, Dostum Giskard,” dedi.

54.

Gladia düşünceli bir tavırla etrafına bakındı. Sonra da elini şöyle bir sallayarak ev robotlarını gönderdi. D.G. onu merakla süzüyordu. “Artık evinizdesiniz, Gladia.”

Kadın alçak sesle, “Dr. Fastolfe iki yüz yıl önce burayı bana verdi,” dedi. “Bu süre boyunca hep burada oturdum. Ama ev şimdi bana yabancı geliyor.”

D.G. “Bana da öyle,” diyerek güldü. “Burada kendimi çok yalnız hissedeceğim.”

“Yalnız olmayacaksınız, D.G. Ev robotlarım sizi yalnız bırakmayacaklar. Onlara kesin talimat verdim. Sizi rahat ettirmek için ellerinden geleni yapacaklar.”

D.G. birdenbire, “Ya geri gelmezseniz?” diye sordu.

“Neden gelmeyeyim?”

“Komite sizi görmek için çok ısrar etti de…”

“Beni zorla tutamazlar. Ben bir Aurora vatandaşıyım. İstediğim yere gidebilirim.” Gladia robotuna döndü. “Giskard, beni orada tutarlar mı dersin?”

Giskard, “Sizi orada tutmayacaklar. Madam Gladia,” diye cevap verdi. “Kaptan bu bakımdan endişelenmesin.”

“Duydunuz mu, D.G. Ve atanız Elijah’yı son gördüğüm zaman o bana her zaman Giskard’a güvenmemi söyledi.”

“İyi! Harika! Ama yine de… Aurora’ya sırf sizin geri dönmenizi sağlayabilmek için indim. Bunu unutmayın. Gerekiyorsa Dr. Amadiro’ya da söyleyin bunu.”

“Beni neden orada tutmaya kalksınlar? Elijah’nın dostu olduğum için mi?”

“Pek de değil. Zaten sizin Elijah’nın dostu olduğunuza inanmak zor. Atamın yakın dostu büyükannenizin annesiydi belki de. Ama siz değil. Buna ben bile inanamıyorum.”

“Elijah’nın arkadaşı bendim. Bunu siz de biliyorsunuz.”

“Evet, kafam ‘biliyor. Ama kalbim bunu kabul edemiyor. Bütün bunlar iki yüz yıl önce olmuş zaten.”

Gladia başını salladı. “Bu, kısa ömürlü insanlara özgü bir görüş açısı.”

“Belki. Ama bu da önemli değil. Baley-dünyalılar için yaptığınız o konuşma yüzünden önemlisiniz. Siz bir kahramansınız artık. Bu yüzden Arza tanıtılmanız gerektiğine karar verecekler.”

Gladia biraz telaşlandı. “Yine törenler mi yapılacak?”

“Hem de ne törenler!”

Gladia içini çekti. Sonra da, “Artık gitmem gerekiyor.” dedi.

D.G. ciddi ciddi, “Yokluğunuz beni üzecek. Madam.” diye mırıldandı.

Gladia dayanamayarak güldü. “Siz uslanmayan bir yalancısınız, Kaptan… Daneel, Giskard, haydi.”

55.

Gladia, Amadiro’nun bürosunda dimdik oturuyordu. Yüz yıllar boyunca adamı sadece uzaktan ya da ekranda görmüştü. Şimdi odada yalnızdılar. Ama en aşağı on iki Komite üyesinin “holo-hayalleri” karşılarındaydı. Aralarında Başkan da vardı. Gladia kesin ve anlaşılır bir biçimde konuşuyor, Solaria’daki olayları anlatıyordu. Başkan ifadesiz bir yüzle onu dinliyordu. Gladia’nın sözleri sona erince Başkan tatlı sesiyle ama hiç de dostça olmayan bir tavırla, “Yani,” dedi. “Solaria’lılar ‘insan’ kavramını yeniden yorumladılar. Ve

robotların ‘insan’ olarak sadece Solaria’lıları kabul etmelerini sağladılar, öyle mi?”

“Ben kesin bir iddiada bulunmuyorum, Sayın Başkan. Sadece kimse olayları açıklamak için başka bir izah tarzı bulamadı.”

Başkan hemen konuyu değiştirdi. “Solaria’ya indiniz. Zaten orada dünyaya gelmiştiniz. Sizce Solaria’da ne oldu?”

Gladia, “Ancak bir tahminde bulunabilirim,” dedi. “Aurora savaş gemisini bir portatif bir Nükleer Yoğunlaştırıcıdan yararlanarak havaya uçurdular sanırım. Göçmen gemisine kullanmaya hazırlandıkları o aygıtın bir benzerinin yardımıyla.”

Başkanın sabrının taşmak üzere olduğu anlaşılıyordu. “Ama bu iki olayın birbirinden çok farklı olduğunu anlayamıyor musunuz? İlk olayda bir Göçmen gemisi Solaria robotlarına el koymak için gezegene inmişti. İkincisinde ise bir Aurora savaş gemisi Kardeş bir gezegene yardıma çalışıyordu.”

“Belki de Yönetici denilen ve gezegeni korumaları için bırakılmış olan o insana benzer robotlar aradaki farkı anlayacak durumda değillerdi.”

Başkan sinirlendi. “Onlara Göçmenlerle Aurora’lılar arasındaki farkın öğretilmediğine inanamam.”

“Tabii siz daha iyi bilirsiniz, Sayın Başkan. Ama biz Solaria’ya gittik ve gördüğümüz kadarıyla, Solaria’daki robotlara göre bir insan sayılmak için hem onlara benzemek, hem de bir Solaria’lı gibi konuşmak gerekiyordu. Aurora’lılar ise Standart Galaksi dilini Solaria lehçesiyle konuşmuyorlardı. Bu yüzden de Yöneticilere göre insan sayılmıyorlardı.”

“Yani size göre… Solaria’lılar robotlarına yakınları Uzaycıların insan sayılmayacaklarını öğrettiler. Ve onları yok etmelerini emrettiler, öyle mi?”

“Ben bunun sadece bir ihtimal olduğunu söylüyorum. Çünkü Solarla’daki robotların bir Aurora savaş gemisini havaya uçurmaları için başka bir neden bulamıyorum. Tabii benden çok daha tecrübeli kimseler bu olayı bambaşka bir tarzda yorumlayabilirler.”

Gladia gözlerini iri iri açmış, masum bir tavırla konuşuyordu. Başkan sordu. “Solaria’ya dönmeyi düşünüyor musunuz, Madam Gladia?”

“Hayır, Sayın Başkan, böyle bir niyetim yok.”

“Göçmen dostunuz sizden böyle bir şey istemedi mi? Yani gezegendeki Yöneticileri ortadan kaldırmak için?”

Gladia ağır ağır başını salladı. “Benden böyle bir şey istenmedi. İstenseydi de reddederdim. Zaten Solaria’ya da Aurora’ya karşı olan vatandaşlık görevlerimi yerine getirmek için gittim. Bunu benden Robotik Enstitüsünde Dr. Amadiro’nun yanında çalışan Dr. Mandamus istedi. Bana Solaria’ya gitmemi ve dönüşte rapor vermemi söyledi. Ben de bunu yaptım. Çünkü bu istekte bir emir havası vardı.” Amadiro’ya bir göz attı. “Bu emrin Dr. Amadiro’dan geldiğini düşündüm.” Direktör hiç sesini çıkarmadı.

Başkan, “O halde gelecekle ilgili ne gibi planlarınız var?” diye sordu. Gladia bir an durakladı, sonra da cüretli davranmaya karar verdi “Arzı ziyaret etmeyi düşünüyorum,

Sayın Başkan.” “Arzı mı? Neden?”

“Bu önemli olabilir. Sayın Başkan. Aurora’lı yöneticilerin Arzda neler olduğunu öğrenmeleri gerekir. O dünyadan döndüğüm zaman yine rapor veririm.”

Başkan hoşnutsuzlukla. “Bir Aurora’lı olduğunuz için istediğiniz gibi davranmakta serbestsiniz, Madam Gladia,” dedi. “Ama böyle bir yolculuğun bütün sorumluluğunu üzerinize alacaksınız. Kimse sizden Arza gitmenizi istemiyor. Bu yüzden başınıza bir şey gelirse Aurora’nın size yardım etmesini beklemeyin.”

“Bunu anlıyorum, efendim.”

Başkan sert sert, “Bu Solaria konusunu daha sonra görüşmemiz gerekecek, Amadiro,” diye açıkladı. “Seni arayacağım.”

Hayaller kayboldu ve Gladia birdenbire kendisini Amadiro’yla yapayalnız buldu. Tabii yanında robotları vardı. Amadiro’nun da öyle.

Gladia ayağa kalkarak soğuk bir tavırla, “Toplantı sona erdi,” dedi. Amadiro’ya bakmıyordu. “Artık gidebilirim sanırım.”

“Evet, tabii. Ama size sormam gereken birkaç soru var.” Amadiro dev gibi boyuyla ayağa kalktı. Sanki Gladia’yla çoktan beri dostmuşlar gibi gülümsüyordu. “Size refakat etmeme izin verin. Demek Arza gideceksiniz?”

“Evet. Başkan buna itiraz etmedi.”

Bir robot geçmeleri için kapıyı açtı. Amadiro, “Herhalde Arza giderken yanınıza robotlarınızı da alacaksınız,” dedi.

“Tabii. Bu kesin.”

“Hangi robotlarınızı alacağınızı sorabilir miyim?”

“Bu ikisini. Şimdi yanımda olan robotlarımı.”

Gladia arkasından gelen Amadiro’ya bakmadan koridorda hızla ilerledi.

“Bu akıllıca bir şey olur mu, Madam? Onlar geliştirilmiş modeller. Ulu Dr. Fastolfe’un olağanüstü eserleri. Etrafınızı o robotları ele geçirmek isteyen barbarlar saracak.”

“Ele geçirmek isteyebilirler ama bunu başaramazlar.”

“Tehlikeyi küçümsemeyin. Robotlara da fazla güvenmeyin. Milyonlarca Arzlının yaşadığı bir kente gideceksiniz. Ve robotlar insanlara zarar vermezler. Öyle değil mi, Daneel?”

Daneel, “Evet, Dr. Amadiro,” dedi.

“Herhalde Giskard da seninle aynı fikirde.”

Giskard da, “Evet” öyle,” dedi.

“Görüyorsunuz ya, Madam Aurora şiddete yer olmayan bir dünya. Robotlarınız burada sizi koruyabilirler. Yozlaşmış, deli, barbar insanların yaşadığı Arzda iki robot ne sizi, ne de kendilerini korumayı başarabilirler. Herhalde geliştirilmiş robotların Arzlıların ellerine geçmelerini istemezsiniz. Enstitü ve Hükümet de öyle. Neden yanınıza Arzlıların

aldırmayacağı sıradan robotlar almıyorsunuz? İsterseniz on iki robot bile götürebilirsiniz.”

Daneel, “Söze karışabilir miyim, Dr. Amadiro?” diye sordu. “Anladığıma göre, Arzdaki robot sayısını gitgide azaltıyorlar… Kentler de pek az robot var. Geri kalan robotların hepsi ya tarım alanında çalışıyor ya da madenlerde.”

Amadiro, Daneel’e şöyle bir baktı. Sonra da Gladia’ya. “Belki de robotunuz haklı,” dedi. “Herhalde Daneel’i Arza götürmenizin bir zararı olmaz. Hatta onu insan bile sanabilirler. Ama Giskard’ı evinizde bırakabilirsiniz…”

Gladia, “İkisini de bırakacak değilim. Dr. Amadiro” diye cevap verdi. “Onlar da benimle gelecekler. Ve kimi yanıma alacağıma, kimi almayacağıma ben karar veririm.”

“Tabii, tabii.” Amadiro en dostça tavırlarıyla gülümsedi. “Kimse buna itiraz etmiyor. Lütfen şurada bekler misiniz?”

Bir kapıyı açtı.

Oda rahat eşyalarla döşenmişti Pencereleri yoktu ama yumuşak bir ışıkla aydınlatılıyordu. Hafif bir müzik sesi de duyuluyordu.

Gladia eşikte durarak sert sert, “Neden?” diye sordu.

“Enstitümüzün bir üyesi sizinle konuşmak istiyor. Bu görüşme uzun sürmeyecek ama şart. Ondan sonra gidebilirsiniz. Bu andan itibaren sizi varlığımla rahatsız etmeyeceğim. Lütfen!” Amadiro son sözü söylerken sesi iyice sertleşmişti.

Gladia ellerini Daneel’le Giskard’a uzattı. “İçeri hep birlikte gireceğiz.”

Amadiro nazik nazik güldü. “Sizi robotlarınızdan ayırmaya çalıştığımı mı sanıyorsunuz? Buna izin verirler mi? Göçmenlerin arasında fazla kalmışsınız, yavrum.” Kapıyı kapayarak uzaklaştı.

Gladia dişlerinin arasından, “Bu adamdan öyle nefret ediyorum ki,” dedi. “Özellikle güldüğü ve beni yatıştırmaya çalıştığı zaman… Ah, çok yorgunum. Biri gelip Solaria ve Baley-dünyası hakkında sorular soracak olursa, ona kısa cevaplar vereceğim.”

Ayakkabılarını çıkararak divana uzandı. Ve birdenbire derin bir uykuya daldı.

56.

Giskard, “İyi ki, uykusu vardı,” dedi. “Madama zarar vermeden bu isteğini güçlendirdim. Bundan sonra olacakları görmesini ve duymasını istemiyorum.”

Daneel, “Neler olacak, Dostum Giskard?” diye sordu.

“Ben yanıldım, Dostum Daneel. Sen haklıydın. O kusursuz kafanla ulaştığın sonucu kabul etmeliydim. Evet. Madam Gladia’yı telaşla geri çağırdıkları sırada asıl beni istiyorlardı. Dr. Amadiro’nun Madamdan bizi burada bırakmasını istediğini duydun. Sonunda benim bırakılmamı söyledi.”

“Belki de gerçekten gelişmiş bir robotun Arzlıların eline geçmesini istemiyordu.”

“O sözlerin altında müthiş bir endişe gizliydi, Dostum Daneel.”

“Acaba o senin özel yeteneklerini biliyor mu?”

“Bunu bilemiyorum. Ancak Komite üyeleriyle yapılan konuşma sırasında Dr. Amadiro iki kez şiddetli duygulara kapıldı.”

“Ne zaman oldu bu, Dostum Giskard?”

“İkinci sefer Madam Gladia Arza gireceğini açıkladığı zaman müthiş endişelendi. Ve o anda çabucak bana bir göz attı. Yani bence, Dr. Amadiro’ yu benim Arza gitmem fikri kötü bir biçimde etkiledi.”

“Öyleyse Dr. Amadiro senin o ‘basit’ Giskard olmadığını biliyor.”

“Belki kesinlikte biliyor, belki de sadece şüpheleniyor.”

”Bunun Dr. Amadiro’nun endişelendiği ikinci an olduğunu söyledin. Ya ilk kez neden sarsıldı?”

“Madam Nükleer Yoğunlaştırmadan söz ettiği zaman. Bence bu da önemli.”

Daneel, “Herhalde Dr. Amadlro’nun arz konusundaki planları bir Nükleer Yoğunlaştırıcıyla ilgili,” dedi.

“Herhalde.”

Birdenbire kapı açılarak içeri biri girdi. “Ee, Giskard?”

Giskard kadına sakin sakin bakarak, “Madam Vasilia,” diye mırıldandı.

Vasilia sevinçle güldü. “Demek beni hatırlıyorsun?”

“Evet, Madam. Siz ünlü bir robotik uzmanısınız. Zaman zaman ekranda görülüyorsunuz.”

“Yapma Giskard! Beni herkes tanıyabilir. Beni hatırlayıp hatırlamadığını sordum.”

“Tabii hatırlıyorum, Madam. Aradan çok uzun yıllar geçti.” Vasilia bir koltuğa oturarak diğer robota baktı. “Sen Daneel’sln tabii…”

Daneel, “Evet. Madam,” dedi. “Ben de sizi hatırlıyorum. Sivil Polis Elijah Baley sizinle konuşmak için buraya geldiği zaman ben de yanındaydım.”

Vasilia sert bir sesle emretti. “Bir daha o Arzlı’dan söz etme. Ben de seni hatırlıyorum, Daneel. Sen de bir bakıma ünlüsün. İkiniz de öyle. Çünkü Dr. Han Fastolfe’un en büyük eserlerisiniz.”

Giskard düzeltti. “Babanızın, Madam.”

“Bu jenetik ayrıntıya hiç önem vermediğimi biliyorsun. Giskard. Fastolfe’dan bir daha bu biçimde söz etme.” Vasilia uyuyan Gladia’ya bir göz attı. “Tabii bu uyuyan güzel de Solaria’lı o kadın.”

Giskard. “O Madam Gladia.” dedi. ”Ve benim sahibim. Onu uyandırmamı ister misiniz, Madam?”

“Eski günlerden söz ederken sadece onun üzülmesine neden oluruz, Giskard. Bırak uyusun.” Vasilia, Daneel’e döndü. “Bu konuşma herhalde seni de ilgilendirmeyecek. Dışarıda bekler misin?”

Daneel, “Korkarım buradan ayrılmam imkânsız. Madam,” diye cevap verdi. “Görevim Madam Gladia’yi korumak.”

“Madam Gladia’ya zarar verecek değilim ki. Yanıma robotlarımı bile almadım. Ayrı Giskard, Solaria’lı hanımını rahatlıkla koruyabilir.”

Daneel, “Robotlarınızı odaya sokmadınız. Madam,” dedi. “Ama kapı açıldığı zaman koridorda dört robotun beklediğini gördüm. Onun için burada kalmam daha iyi olacak.”

“Pekala. Aldığın emirleri silmeye kalkışmayacağım. Burada kalabilirsin… Giskard?”

“Evet, Madam.”

“İlk sahibini hatırlıyor musun?”

“Evet, Madam. Sahibim Dr. Fastolfe’u hatırlıyorum.”

“İyi düşün. Asıl sahibin ben değil miydim?”

Giskard bir an durakladı. “Bana sizi koruma görevi verilmişti, Madam. Ama asıl sahibim Dr. Han Fastolfe’du.”

“Sen tam on yıl benim emirlerime uydun. Ve ben seni geliştirdim. Pozitronik devrelerine eklemeler yaptım.”

“Evet, Madam, bunları Dr. Fastolfe’un yardımı ve izniyle yaptınız.”

“Ama bir sefer, Giskard… beynini Dr. Fastolfe’un haberi de, yardımı da olmadan geliştirdim. Bunu hatırlıyor musun?”

Giskard bir an durakladı. “Dr. Fastolfe’un haberi olup olmadığını bilmiyorum, Madam.”

Vasilia, “Ama beynini ben geliştirdim,” diye üsteledi. “O zaman eskisinden farklı oldun. Yani seni ben yarattım. Onun için de benim malımsın. Öyle değil mi?”

Giskard, “Bu soruyu cevaplayamam,” dedi. “Bu konuda mahkemenin karar vermesi gerekir.”

Vasilia bağırdı. “Bir çocuk gibi davranma, Giskard! Seni nasıl değiştirdiğimi biliyorsun! Solaria’lı kadını da o yüzden uyuttun. Bu değişikliğin ne olduğunu öğrenmesini istemiyordun. O özel yeteneklerini bilmiyor değil mi?”

“Bilmiyor, Madam.”

“Ya Daneel?”

“O biliyor, Madam.”

Vasilia başını salladı. “Burada kalmakta ısrar etmesinden bunu anlamıştım. Ama ona bu gerçeği unutturabilirsin, Giskard. Dr. Amadiro da yeteneklerini biliyor. Onun kafasındaki bu bilgiyi de silebilirsin. Böylece bu ikimiz arasında bir sır olarak kalır.”

Daneel atıldı. “Madam Vasilia, Giskard’ın sizin malınız olduğuna inanmıyorum. Bu yüzden bu sırrı sizin kafanızdan silebilir.”

Vasilia soğuk bir tavırla Daneel’e baktı. “Öyle mi? Ama bu konuda karar vermek sana düşmez. Giskard. onun sahibi olduğumu pekala biliyor. Üç Kurala göre de bana sadakatle

hizmet etmek zorunda.”

Daneel, “Ama Gladia, Giskard’a çok bağlı,” dedi. “Ondan ayrılmak…”

Vasilia, “Giskard, Solaria’lı kadının kafasından bunu da silebilir,” dedikten sonra öbür robota döndü. “Giskard, sen benimsin! Sana insanları taklit eden bu robotun da, haksız yere sana sahip çıkan şu kadının da beynini etkilemeni emrediyorum.”

Daneel telaşla, “Dostum Giskard,” dedi. “Senin yasal sahibin Madam Gladia. Ama Madam Vasilia’ya her şeyi unutturursan o bir zarar görmez.”

Vasilia hemen atıldı. “Tersine. Bu bana zarar verir. Solaria’lı kadına bir şey olmaz. O sadece Giskard’ı kendi malı sandığını unutur. Ama ben Giskard’ın kafa gücü olduğunu biliyorum. Bunu bana unutturmak daha zor olur.”

Daneel, “Dostum Giskard…” diye başladı.

Vasilia korkunç bir sesle, “Robot Daneel Olivaw,” dedi. “Sana susmanı emrediyorum!”

Daneel sustu ama sanki hâlâ konuşmaya çalışıyormuş gibi dudakları titriyordu.

Vasilia onu alaycı bir tavırla süzdü. “Görüyorsun ya Daneel, artık konuşamıyorsun.”

Daneel boğuk bir sesle, “Konuşabiliyorum, Madam,” diye fısıldadı. “Ama biraz zor oluyor. Çünkü emrinizden daha önemli bir şey var. Bu da İkinci Kurala bağlı.”

Vasilia’nın gözleri irileşti. “Sus dedim!”

Ama Daneel yine de çabaladı. Eskisinden daha da hafif bir sesle, “Birinci Kuraldan daha önemli bir şey var, Madam Vasilia,” diye açıkladı.

Giskard da, “Böyle söylememelisin. Dostum Daneel,” diye itiraz etti. “Birinci Kuraldan daha önemli bir şey olamaz.”

Vasilia biraz meraklandı. “Öyle mi, Daneel? Konuşmaya çalışırken kendini mahvedeceksin. Şimdiye kadar bir robotun böyle bir şey yaptığını görmemiştim. İntiharını seyretmek zevkli olacak. Konuş bakalım,”

Daneel hemen normal haline döndü. “Teşekkür ederim, Madam Vasilia… Yıllar önce kendisinden söz etmemi istemediğiniz o Arzlı ölüm döşeğindeyken onun başında bekledim.. Bana her kişinin bir bütünü oluşturduğunu söyledi. Böylece binlerce yıl boyunca âdeta bir halı örüldüğünü, Uzaycıların bile bunun bir parçası olduklarını anlattı. ‘Bir kişinin hayatı bu halıdaki bir iplikçik gibidir’ dedi. ‘Bunun bütünün yanında ne değeri var?”

Vasilia söylendi. “İç bayıltıcı bir romantiklik…”

Daneel, “Ortak Elijah öldüğü zaman çok üzüleceğimi biliyor ve beni korumaya çalışıyordu sanırım. Uzun yıllar boyunca bu sözleri düşündüm. Üç Kural beni engellemeseydi, onun ne demek istediğini herhalde daha çabucak kavrardım. Bana bu konuda Dostum Giskard da yardım etti. O uzun süreden beri Üç Kuralın eksik olduğunu düşünüyordu. Ve ben de artık buna inanıyorum.”

Vasilia küçümseyici bir tavırla konuştu. “Aynı zamanda robotik uzmanı olan bir robot. Üç Kural neden eksik, robot?”

Daneel, “Hayat halısı bir tek iplikçikten daha önemlidir,” diye açıkladı. “Yani insanlık bir bütün olarak bir kişinin hayatından daha önemli sayılmalıdır.”

“Bunu söylerken kekeledin, robot. Bu sözlere kendin de inanmıyorsun.”

Daneel, “Birinci Kuraldan daha üstün ve önemli bir yasa var,” dedi. “Bir robot insanlığa zarar veremez ya da harekete geçmeyerek insanlığın zarar görmesine göz yumamaz. Ben bunu Zeroth Robotik Yasası olarak düşünüyorum.”

“Öyleyse Giskard’a sor. Bakalım senin Zeroth Yasana uyacak mı?”

Daneel, Giskard’a döndü. “Dostum Giskard?”

Giskard ağır ağır başını salladı. “Zeroth Yasasını kabul etmem imkânsız, Dostum Daneel.”

Daneel alçak sesle, “Ama sen insanların davranışlarını yöneten yasalar oluşturabileceğini umuyorsun,” diye hatırlattı. “Hatta bundan ‘psiko-tarih’ diye söz ediyorsun. Sen de bu bakımdan insanlık denilen o halıyla ilgilenmiyor musun?”

Giskard sesini çıkarmadı.

Vasilia, “Eh, robot,” diye homurdandı.”Bütün çabalann boşuna. Artık her şey benim istediğim gibi olacak.” Parmaklarını şıklattı. Kapı açılarak içeriye dört robot girdi. Kadın ekledi. “Çok haklıydın, Daneel. Gerçekten dışarıda dört robot bekliyordu. Şimdi onlar seni parçalayacaklar. Sana karşı koymamanı emrediyorum.” Robotlarına baktı. Daneel’i işaret ederek emir verdi. “Bu robotu çabucak, ustalıkla sökün.” Robotlar Daneel’e baktılar ve birkaç saniye yerlerinden kımıldamadılar. Vasilia sabırsızca bağırdı. “Size onun bir robot olduğunu söyledim. İnsana benzemesine aldırmayın. Daneel onlara robot olduğunu açıkla.”

Daneel, “Ben bir robotum,” dedi. “Ve karşı koymayacağım.” Robotlar ona yaklaşırlarken kollarını iki yanına sarkıttı. Uyuyan Gladia’ya baktı bir an. Sonra da tekrar robotlara döndü.

Vasilia güldü. “Bu çok ilginç olacak.” Robotlar birdenbire durdular. Vasilia, “Haydi,” dedi. Ama makine adamlar kımıldamadılar. Vasilia hayretle Giskard’a bakmak için başını çevirecek olduysa da bu hareketini tamamlayamadı. Kasları gevşeyen kadın yere yığıldı.

Giskard onu yakaladı ve duvarın önüne oturttu. “Bana birkaç dakika izin ver, Dostum Daneel. Ondan sonra gideriz.” Sesi boğuktu.

O dakikalar geçti. Vasilia camlaşmış gözlerle oturuyordu. Robotları ise hiç kımıldamıyorlardı. Sonunda Giskard başını kaldırarak Vasilia’nın makine adamlarına baktı. “Hanımınızı iyi koruyun. O uyanıncaya kadar içeriye hiç kimseyi sokmayın. Uyandığı zaman kendisini çok rahat hissedecek.”

O konuştuğu sırada Gladia da kımıldandı. Daneel kadının ayağa kalkmasına yardım etti. Gladia şaşkın şaşkın. “Bu kadın da kim?” diye sordu. “Bu robotlar… kim…”

Giskard, “Madam Gladia, daha sonra size her şeyi açıklayacağım,” dedi. Kesin bir tavırla konuşmuştu ama sesi yorgundu. “Şimdi acele etmemiz gerekiyor.”

BEŞINCI BÖLÜM ARZ

KUTSAL DÜNYA

57.

Amadiro dudağını ısırarak Mandomus'a bir göz attı. Gene adam düşüncelere dalmış gibiydi. Amadiro kendisini savunmak istercesine, "Vasilia ısrar etti," dedi. "Sadece kendisinin Giskard'ı yönetebileceğini söyledi. Robotu yeterince tanıdığını ve o kafa gücünü kullanmasını yalnız kendisinin engelleyebileceğini öne sürdü."

"Bundan bana hiç söz etmediniz. Dr. Amadiro."

"Söylenmesi gereken bir şey olduğundan emin değildim, delikanlı, Vasilia'nın yanılıp yanılmadığını da bilmiyordum."

"Şimdi biliyor musunuz?"

"Kesinlikle. Vasilia olanları hiç hatırlamıyor…"

"Bu yüzden biz de neler olduğunu bilmiyoruz." Amadiro başını salladı.

"Öyle, Hatta Vasilia bana daha önce açıkladıklarını da hatırlamıyor."

"Onun rol yapmadığından emin misiniz?"

"Acilen elektroonsefalogram'ının çekilmesini sağladım. Daha önceki kayıtlarla arada belirli farklar var."

"Vasilia'nın hafızasının zamanla yerine gelmesi olasılığı var mı?"

Amadiro acı acı, "Kimbilir?" dedi. "Ama sanmıyorum."

Mandamus hâlâ düşünceli düşünceli önüne bakıyordu. "Öyleyse bu önemli mi? Vasilia'nın Giskard'la ilgili iddialannın doğru olduğunu kabul edebiliriz. Yani robotun kafaları etkileme gücü var. Bu önemli bir bilgi ve biz de artık bunu öğrendik. Hatta robotçu meslekdaşımızın başarısızlığa uğraması iyi oldu. Vasilia o robotu kontrolüne alsaydı, siz de kısa bir süre sonra kadının etkisine girerdiniz. Ben de öyle. Tabii beni kontrolü altına almaya lâyık görürse…"

Amadiro, "Evet," diye başını salladı. "Belki Vasilia'nın böyle bir planı vardı. Ama şu anda kafasından neler geçtiğini anlamak imkânsız. Görünüşte fazla bir zarara uğramışa benzemiyor. Tabii o belirli olayı unutması dışında. Geri kalan her şeyi hatırlıyor. Ama bu olanların Vasilia'nın daha derin düşüncelerini ve bir robotist olarak yeteneklerini nasıl etkileyeceğini kim bilebilir? Giskard'ın Vasilia kadar yetenekli birini etkileyebilmesi robotun inanılmayacak kadar tehlikeli olduğunu ortaya koyuyor."

"Dr. Amadiro, insan o zaman Göçmenlerin robotlara güvenememekte haklı olduklarını düşünüyor, değil mi?"

"Evet, öyle, Mandamus."

Mandamus ellerini ovuşturdu. “Sıkıntılı halinizden olayın onlar Auroro”dan ayrıldıktan sonra ortaya çıktığı anlaşılıyor.”

“Doğru, Solaria’lı kadınla iki robotu o Göçmenin gemisiyle Arza doğru gidiyorlar.”

“Peki, şimdi ne yapacağız?”

Amadiro ağır ağır, “Aslında yenilmiş sayılmayız,” dedi. “Projemizi tamamlayabilirsek savaşı kazanmış oluruz. Giskard olsun, olmasın, bu böyle. Ve biz projemizi tamamlayabiliriz. Giskard duyguları etkileyebiliyor ama düşünceleri okuyamıyor.”

“Bundan emin misiniz?”

“Vasilia öyle söyledi.”

“Belki de o ne söylediğini bilmiyordu. Ne de olsa Vasilia robotu kontrol edemedi. Oysa bunu yapabileceğinden emindi. Bu da kadının pek yetenekli olduğunu kanıtlamıyor sanırım.”

“Ama bu bakımdan Vasilia’ya inanıyorum. Robotun insanların düşüncelerini okuyabilmesi için çok karmaşık bir pozitronik plan gerekir. Bir çocuğun iki yüz yıl önce böyle bir şeyi başarabilmiş olduğuna inanamam. Aslında günümüzdeki teknikten bile üstün bir şey bu, Mandamus. Herhalde bunu sen de kabul ediyorsun.”

“Tabii… Demek onlar Arza gidiyorlar?”

“Bundan eminim.”

“Uzaycı dünyalarında yetişmiş o kadın gerçekten Arza gidebilir mi?”

“Giskard’ın kontrolündeyse başka bir şey yapamaz.”

“Giskard kadının Arza gitmesini neden istiyor? Yoksa robot planlarımızı biliyor mu? Ama bilmediğini düşündüğünüz anlaşılıyor.”

“Bilmemesi olasılığı var. Belki Arza, ona ve o kadına erişemememiz için gidiyor.”

“Vasilia’ı etkileyebildiğine göre, bizden korkmaması gerekir.”

“Onu uzaktan devirmek mümkün.” Amadiro’nun sesi buz gibiydi. “Herhalde robotun etki alanı kısıtlı. Giskard uzaklaştıkça etkisi de zayıflıyor olmalı. Ama Giskard bizim silahımızın etki alanının o kadar kısıttı olmadığını öğrenecek.”

Mandamus endişeyle kaşlarını çattı. “Bir Uzaycıdan beklenmeyecek kadar şiddetten hoşlanıyorsunuz. Dr. Amadiro. Ama herhalde böyle bir durumda zor kullanmamızın bir sakıncası olmaz.”

“Böyle bir durumda mı? İnsanları etkileyen bir robottan söz ediyoruz. Tabii zor kullanacağız. Peşlerine güçlü bir gemiyi takmak için bir bahane bulmalıyız. Olayı açıklamak doğru olmaz…”

Mandamus kesin bir tavırla, “Tabii olmaz,” dedi. “Kimbilir kaç kişi öyle bir robotu kontrolüne almak ister.” “Ve biz buna izin veremeyiz. İşte bu yüzden de robotun parçalanması gerektiğini düşünüyorum. En emin ve tercih edilecek yol bu.”

Mandamus istemeye istemeye, “Belki de haklısınız.” dedi. “Ama sadece robotun ortadan kaldırılması yetmez. Artık benim de Arza gitmem gerekiyor. Projeyi çabucak

tamamlamalıyız. O zaman kafaları etkileyebilen bir robot bile bir şey yapamaz. Yapabilse bile bunun önemi olmaz.”

Amadiro, “Sadece kendinden söz etme.” dedi. “Ben de geleceğim.”

“Siz mi? Arz korkunç bir dünya. Benim gitmem gerekiyor. Ama siz?”

“Benim de gitmem şart. Burada endişeyle bekleyemem. Sen bu sonuç için bir ömür boyu beklemek zorunda kalmadın, Mandamus. Senin, benim gibi ödenecek bir hesabın yok.”

58.

Gladia yine uzaydaydı. Aurora da yine bir kürecik halini almıştı. D.G. bir yerlerde çalışıyordu. Gemide savaş hazırlığını andıran bir hava vardı. Sanki D.G., peşlerinde birinin olduğunu ya da olacağını düşünüyordu.

Gladia, Enstitüde olanları hatırlayamıyordu. Yani Amadiro yanından ayrıldıktan sonra olanları. Birdenbire uykusu gelmişti. Sonra da odada bir kadınla dört robotun olduğunu farketmişti.

Gladia bu olayı düşünürken kadının kim olduğunu anımsamıştı. Han Fastolfe’un kızı Vasilia Aliena’ ydı o. Fastolfe’un sevmediği ve yerine Gladia’yı geçirdiği kızı.

Kadın gemiye bindikten sonra robotlarıyla yalnız kalır kalmaz şu soruyu sordu: “Vasilia Aliena’nın o odada ne işi vardı ve neden benim uykuya kalmama izin verildi?” .

Daneel, “Madam Gladia,” dedi. “Bu soruyu ben cevaplayacağım. Çünkü bu Dostum Giskard’ın anlatmakta zorluk çekeceği bir olay.”

“Neden zorluk çekecekmiş, Daneel?”

“Madam Vasilia, Giskard’ı yanında çalışması için kandırmaya gelmişti…” ,

“Onu benden alacak mıydı?” Gladia’nın sesi öfkeliydi. “Ve ikiniz bu sorunu çözmeye çalışırken uyumama izin verdiniz öyle mi?”

“Uykuya çok ihtiyacın olduğunu düşündük, Madam. Zaten Giskard’ın, Madam Vasilia’nın yanında çalışmayacağını biliyorduk. İşte bütün bu nedenlerle uyandırmadık.”

Gladia hiddetle, “Giskard’ın yanımdan ayrılmayı aklından bile geçirmeyeceğini umarım,” dedi. “Bu, Aurora yasalarına ve daha da önemlisi Üç Robot Kuralına aykırı olur! Aurora’ya dönmeli ve o kadını dava etmeliyim!”

“Böyle bir şey şu ara doğru olmaz. Madam.”

“Giskard’ı almak için ne gibi bir bahane uydurdu?”

“Çocukken Giskard onun robotuymuş.”

“Yasal olarak mı?”

“Hayır, Madam. Sadece Dr. Fastolfe, Madam Vasilia’nın Giskard’dan yararlanmasına izin verirmiş.”

“Öyleyse Giskard üzerinde hiçbir hakkı yok.”

“Bunu kendisine de söyledik, Madam. Ama Madam Vasilia’nın Giskard’a romantik

duygularla bağlı olduğu anlaşılıyordu.”

Gladia huzursuzca, “Beni uyandırmalıydınız.” diye söylendi.

Daneel, “Madam Vasilia’nın yanında dört robot vardı.” diye açıkladı. “Uyansaydınız herhalde birbirinize acı sözler söylerdiniz.”

Gladia, Giskard’a baktı. “Senin söyleyeceğin bir şey yok mu?”

“Ben sadece böyle daha iyi olduğunu söyleyebilirim, Madam.”

Gladia, robotun hafifçe parlayan gözlerine baktı ve sonra da. “Bu olay hiç de önemli değil,” diye düşündü. Ve nedense Vasilia bir daha aklına gelmedi.

59.

Giskard, “Madam Gladia için endişe ediyorum, Dostum Daneel,” diye fısıldadı.

Daneel onun ne demek istediğini hemen anladı. “Başka çaren yoktu. Madam Gladia’yı etkilemek zorundaydın Dostum Giskard. Seni daha fazla sorguya çekseydi, kafalarla ilgili yeteneklerini anlayabilirdi.”

Giskard, “Ama yine de onu etkilemek istemedim,” diye açıkladı. “Madam Gladia unutmak isteseydi o zaman basit, zararsız bir ayarlama yapabilirdim. Oysa Madam öfke ve şiddetle olayın ayrıntılarını öğrenmek istedi. Olayda daha büyük bir rol oynamadığına üzüldü. Bu yüzden daha yoğun bağlayıcı güçleri zayıflatmak zorunda kaldım.”

“Yoksa Madama zarar verdiğini mi düşünüyorsun?”

“Sanmıyorum. Çok dikkatli davrandım. Ama bütün dikkatime rağmen yaptığım yine de tehlikeliydi, Dostum Daneel. Birinci Kuralı çiğnemeye öylesine yaklaştım ki, bu işi yapabiimek için kendimi zorladım… Eğer sen Zeroth Yasasıyla ilgili fikrini açıklamasaydın, bu işi başaramazdım.”

“Demek o Yasayı kabul ediyorsun?”

“Hayır, bunu yapamayacağım. Ya sen? Bütün insanlık adına belirli bir kimseye zarar gelmesine razı olabilir misin?”

“Pek emin değilim…” Daneel’in sesi hafiflemişti ve titriyordu. “Belki razı olabilirim… Bu kavram beni sarsıyor. Seni de öyle. Ve bu, Madam Gladia’nın kafasını etkilemen konusunda tehlikeyi göze almanı sağladı.”

Giskard başını salladı. “Evet. öyle. Biz Zeroth Yasasını düşündükçe, bu kavram bizi daha fazla zorlayacak. ‘İnsanlık’ sözcüğüyle neyi kasdettiğimizi kesin bir biçimde anlayabilseydik…”

Bir sessizlik oldu. Sonra Daneel sordu. “Madam Vasilia’nın robotlarını durdurduğun ve kadının kafasından yeteneklerinle ilgili bilgiyi sildiğin zaman Zeroth Yasasını kabul etmiş miydin?”

Gîskard, “Hayır. Dostum Daneel,” dedi. “Gerçekten değil. Yasayı kabul etmeyi çok istedim o anda, ama…” “

Ya davranışların…”

“Davranışlarımın türlü nedeni vardı. Bana Zeroth Yasası konusundaki fikrini açıklamıştın. Ama bu Birinci Kuralı geçersiz kılmak için yeterli değildi. Madam Vasilia’nın İkinci Kuraldan yararlanarak verdiği güçlü emirleri önemsizleştirmek için de öyle. Sonra sen dikkatimi Zeroth Yasasının psiko-tarihe uygulanmasına çektin. O zaman pozitronik gücümün iyice arttığını hissettim. Yine de Birinci Kuralı da, güçlü ikinci Kuralı da aşacak kadar fazla değildi bu…”

Daneel, “Ama Madam Vasilia’yı engelledin, Dostum Giskard.” dedi

“Vasilia robotlarına seni parçalamalarını emrettiği zaman, onun bundan büyük bir zevk alacağını anladım. Sen güç durumdaydın. Bütün bunlar Zeroth Yasası kavramının yaptığı etkiye katıldı. İkinci Kuralı geçersiz kıldı. Birinci Kurala eşit hale geldi. Beni harekete geçmeye, Zeroth Yasası, psiko-tarih, Madam Gladia’ya olan bağlılığım ve senin içinde bulunduğun tehlike zorladı.”

“Olmadı, Dostum Giskard. Ben sadece bir robotum. Benim parçalanmam olasılığı seni hiç etkilememeliydi.

“Bu çok garip bir şey. Dostum Daneel. Nasıl olduğunu anlayamıyorum. Belki de bunun nedeni senin gitgide daha fazla insanlar gibi düşünmeye başlamış olman ama…”

“Evet Dostum Giskard?”

“Robotlar sana yaklaştıkları sırado Madam Vasilia vahşice bir zevk duydu. O zaman pozotronik devrelerimde bir anormallik oldu. Bir an… senin insan olduğunu düşündüm ve buna uygun bir biçimde tepki gösterdim.”

“Hataydı bu.”

“Bunu biliyorum. Ama aynı olay tekrarlanırsa, yine o anormal değişikliğe uğrayacağıma inanıyorum.”

Daneel, “Çok garip,” dedi. “Sen bu sözleri söylerken çok uygun bir biçimde davranmışsın gibi bir duyguya kapılıyorum. Olayın tersi olsaydı galiba… ben de aynı şeyi yapardım senin… bir… bir… insan olduğunu düşünürdüm.”

Daneel ağır ağır, kararsızca elini uzattı. Giskard bu ele şaşkın şaşkın baktı. Sonra usulca Daneel’in elini tuttu. Gerçekten iki dost gibi…

60.

Gladia gizli bir merakla etrafına bakındı. D.G.‘nin kamarasına ilk kez giriyordu. Burası, kendisi için hazırlanmış olan yeni kamaradan çok daha lükstü.

Kadın, “Aurora’dan ayrıldığımızdan beri seni pek görmedim, D.G.,” dedi.

D.G. güldü. “Bunun farkında olman gururumu okşadı. Doğrusunu istersen ben de bunun farkındayım, Gladia. Bu kadar erkeğin arasında dikkati çekiyorsun.”

”Beni özlemen için hoş bir neden değildi. Bu. O kadar insanın arasında herhalde Daneel’le Giskard da dikkati çekiyor. Onları da benim kadar özledin mi?”

D.G. etrafına bakındı. “Onları hiç özlemediğim için yanında olmadıklarını ancak şimdi farkettim. Neredeler?”

“Kamaramdalar. Bu küçücük dünyada onları da birlikte sürüklemek bana gülünç gözüktü. İşin garibi, buraya yalnız gelmeme razı da oldular. Hayır…onlara sert bir biçimde yerlerinden kımıldamamalarını emretmek zorunda kaldım.”

“Aurora’lıların yanlarında robotları olmadan hiçbir yere gitmediklerini sanırdım.”

“Uzun yıllar önce yani Aurora’ya ilk gittiğim zaman insanların yanıma gelmelerine alışmak zorunda kaldım.

Oysa Solaria’da geçirdiğim yıllar beni böyle bir şeye karşı hazırlamamıştı. Herhalde Göçmenlerin arasındayken zaman zaman robotsuz dolaşmak bana bu anlattığım olay kadar zor gelmeyecek.”

“İyi. Çok iyi. Açıkçası Giskard’ın gözlerini bana dikmesi hiç hoşuma gitmiyor. Daneel’in o hafif gülümseyişinden de sıkılıyorum.”

“Daneel gülümsemez ki.”

“Bana hafifçe, anlamlı anlamlı… çapkınca gülümsüyormuş gibi geliyor.”

“Sen çıldırmışsın! Daneel’in böyle bir şey yapması imkânsız.”

“Sen Daneel’i benim gibi gözetlemiyorsun. Yanımızda olması hareketlerimi kısıtlıyor. O yüzden uslu bir çocuk gibi davranmak zorunda kalıyorum.”

“İşte bu iyi.”

“O kadar sevinmemelisin. Neyse… Aurora’dan ayrılalı beri seni fazla göremediğim için özür dilemek istiyorum. Savaş hazırlığı yaptık. Aurora gemilerinin peşimize takılacaklarından emindik.”

“Neden? Bir grup Göçmeni başlarından attıklarına sevinmişlerdir.”

“Orası öyle. Ama sen Göçmen değilsin. Ve senin geri dönmeni isteyebilirler. Baley-dünyasından dönmek için çok sabırsızlandılar.”

“Ben de geri döndüm. Onlara istedikleri bilgiyi verdim, oldu bitti.”

“Bilgiden başka bir şey istemediler mi?”

Gladia, “İstemediler.” dedi ama sonra duraklayarak kaşlarını çattı. Sanki hatırlaması gereken bir şey vardı.

D.G. omzunu silkti. “Bundan pek anlam çıkmıyor. Evet, Aurora’dan ayrılmamıza engel olmaya kalkışmadılar. Bunu ben de kabul ediyorum. Ama… Neyse…” D.G. kontrol panosundaki bir düğmeye dokundu. “İki dakika kadar sonra ‘Sıçrama’ yapacağız. Sen Arza hiç gitmedin, değil mi, Gladia?” “Gitmedim tabii.”

“Onun güneşini de görmedin sanırım!”

“Hayır. Tabii hiper-vizyondaki tarihi oyunlarda güneşi gördüm, Ancak gösterdiklerinin gerçek güneş olduğunu sanmıyorum.”

“Ben de öyle. Sence bir sakıncası yoksa Işık’ları sönükleştireceğim.” Işıklar iyice karardı. D.G., “İşte,” dedi.

“Güneş!” Gladia ekrana bakıyordu. “Şu parlak yıldız mı?” “Evet… ne diyorsun?”

Gladia, Kaptanın nasıl bir cevap beklediğini anlamaya çalıştı. “Çok parlak…”

“Görünüşte o da sadece parlak bir yıldız. Gladia. Ama düşün. İlk güneş bu. İnsanların yaşadıkları tek gezegeni aydınlatan güneş. Galakside üç yüz milyar yıldız var. Evrende ise yüz milyar Galaksi. Ama o yıldızlardan sadece bir teki insanlığın doğuşuna tanık oldu. O da bu yıldız işte!

Gladia usulca, “Çok etkileyici…” diye mırıldandı.

D.G., “Sadece etkileyici değil,” dedi. “Galaksideki her Göçmen onun kendi yıldızı olduğunu düşünür. Bizi birbirimize bağlayan bu yıldız ve etrafında dönen gezegen. Arz! Siz Uzaycılar bu yıldızla gezegeni unuttunuz. Bu yüzden biribrinizden uzaklaşıyorsunuz. Ve sonunda ortadan kalkacaksınız.”

Gladia alçak sesle, “Hepimize yer var, Kaptan,” diye hatırlattı.

“Evet. tabii. Ben Uzaycıların ortadan kalkması için bir şey yapacak değilim. Ama böyle olacağını biliyorum. Tabii Uzaycılar o sinir bozucu azametlerinden, robotlarından ve uzun ömürlü olma merakından vazgeçebilirlerse, bu tehlikeden kurtulabilirler.”

Gladia, “Beni böyle mi görüyorsun?” diye sordu.

D.G., “Bir ara bu tanıma uyuyordun,” dedi. “Ama değiştin. Bunu kabul etmek zorundayım.”

Kadın alaycı bir tavırla, “Teşekkür ederim,” diye cevap verdi. “Belki inanmayacaksın ama Göçmenler de fazla gururlu ve kendilerinden eminler. Oysa sen de değiştin. Ben de bunu itiraf etmek zorundayım.”

D.G. güldü. “Galiba bu sözlerden sonra birbirimize ölünceye kadar düşman olacağız.”

Gladia da bir kahkaha attı. “Hiç sanmıyorum.” Birden adamın elini parmaklarının üzerine koymuş olduğunu farkederek şaşırdı. Elini hemen çekivermemesi de kadını büsbütün hayrete düşürdü.

61.

Daneel, “Madam Gladia’nın yanında olmadığımız için endişeleniyorum, Dostum Giskard,” dedi. “Bu gemide buna gerek yok, Dostum Daneel. Şu anda tehlikeli birtakım duyguları algılamıyorum. Zaten Kaptan da onun yanında. Aynca Madamın Arzda zaman zaman bizsiz dolaşması daha iyi olur sanırım.”

“Öyleyse Madamın yanımızdan ayrılmasını sen sağladın.”

“Hayır. İşin garibi, Madam bu bakımdan Göçmenleri taklit etmeyi çok istiyor. Bağımsızlığa karşı müthiş bir özlem duyuyor ama bunu baskı altında tutuyor. Onu en çok, bu duygunun bir Uzaycıya yakışmadığı endişesi engelliyor. İşte ben de hafif bir dokunuşla onun bu endişesini giderdim.”

Daneel, “Arzın karşılaşacağı tehlike konusunda bazı düşüncelerim var.” dedi.

“Ne gibi?”

“Enstitüde Madam Vasilia, Madam Gladia’nın uyuduğu odaya girmeden hemen önce, Dr.

Amadiro' nun iki bakımdan endişeli olduğunu söyledin. İlk endişesine nükleer yoğuşlantırıcıdan söz edilmesi neden olmuştu. İkincisine ise Madam Gladia'nın Arza gideceğini öğrenmesi. Bence bu iki neden birbirine bağlı. Karşılaşacağımız kriz Arzda kullanılacak bir nükleer yoğunlaştırıcıyla ilgili. Bunu engelleyebilmek için henüz zamanımız var. Dr. Amadiro da bunu başarmamızdan korkuyor."

"Kendi kendime Dr. Amadiro'nun bir ya da daha fazla nükleer yoğunlaştırıcıyla Arza enerji sağlayan mikro-kaynaşma reaktörlerini patlatmak niyetinde olup olmadığını soruyorum. Bunun neden olacağı nükleer patlamalar yüzünden atmosfere akan ısı ve mekanik güç, toz ve radyoaktif ürünler her şeyi mahveder. Bu bütün Arzı ortadan kaldırmaya yetmese bile enerji kesilir. Bu da sonunda Arz uygarlığının çökmesine yol açar."

Giskard, "Dehşet verici bir düşünce," dedi. "Anlamaya çalıştığımız kriz bu olmalı. O halde bu cevap seni neden tatmin etmiyor?"

"Gemideki kompüteri kullanarak Arz konusunda bilgi edindim. İnsanların yaşadıkları dünyalardan sadece Arzda enerji sağlamak için mikro-kaynaşma reaktörleri kullanılmıyor. Arz hemen hemen sadece güneş enerjisinden yararlanıyor."

"Dr. Amadiro güneş enerjisi jenaratörlerini ortadan kaldıracak bir silah yapmış olabilir, Dostum Daneel."

"Eğer öyleyse 'nükleer yoğunlaştırıcı' sözlerine neden öyle tepki gösterdi? Onları güneş enerjisi jeneratörlerine karşı kullanması imkânsız."

Giskard ağır ağır başını salladı. "Önemli bir nokta bu. Sonra… madem Arza gideceğimiz düşüncesi Dr. Amadiro'yu o kadar dehşete düşürdü, neden bizi daha Aurora'dayken engellemeye çalışmadı? Diyelim ki, kaçtığımızı biz yörüngeden çıktıktan sonra farketti. O halde neden bir Aurora savaş gemisi bizi 'Sıçrama' yapmadan durdurmadı? Yoksa' tümüyle yanlış bir yolda mıyız? Belki ciddi bir hata yaptık ve…"

Birdenbire gemide düdükler çalmaya başladı.

Daneel, "Sıçrama'yı başarıyla yaptık, Dostum Giskard," diye açıkladı. "Bunu birkaç dakika önce sezdim. Ama henüz Arza erişmedik. Ve galiba bir gemi bizi durdurmaya çalışıyor. Anlaşılan tümüyle yanlış yolda değiliz."

62.

D.G. garip bir hayranlık duydu. Aurora'dan harekete geçmeye karar verdikleri zaman üstün teknolojileri kendisini belli ediyordu. En yeni savaş gemilerinden birini yollamış olmalılardı. Ve bu gemi, D.G.' nin Sıçrama'dan sonra normal uzaya geçen teknesini kısa zamanda, hem de epeyce uzaktan buluvermişti. Aurora gemisi kısıtlı- odaklı hiper-dalga iletişim aygıtı kullanıyordu. Konuşan kişinin görüntüsü ancak odak noktasında netti; diğer taraflar gri bir sise bürünmüş gibiydi. Beliren görüntü kendisini kayıtsız bir nezaketle, "Aurora gemisi Borealis'in Komutanı Lisiform," diye tanıttı.

D.G. de kendisini tanıtırken sakallı çenesini mahsus öne doğru uzattı. Kaptan sakalının kendisine hiddetli ve şiddetli bir hava verdiğine inanıyordu. D.G. Göçmenlerin o geleneksel samimi tavırlarıyla. "Beni aramanızın sebebi nedir, Komutan Lisiform?" diye sordu. Bu

tavırlar Uzaycıların çok sinirine dokunuyordu. Uzaycıların geleneksel azametinin de Göçmenlerin sinirine dokunduğu gibi.

Lisiform, “Geminizde Gladia adlı bir Aurora vatandaşının bulunduğunu sanıyoruz,” dedi. “Bu doğru mu, Kaptan Baley?”

“Evet, Madam Gladia gemimde, Komutan.”

“Teşekkür ederim. Kaptan. Bize, Madamın yanında Aurora’da yapılmış iki robot olduğu bildirildi. R. Daneel Olivaw ve R. Giskard Reventlov.”

“Evet.”

“O halde size R. Giskard Reventlov’un şu anda tehlikeli bir makine olduğunu bildirmem gerekiyor. Siz Aurora’dan ayrılmadan kısa bir süre önce robot Giskard Üç Kuralı çiğneyerek Aurora’lı bir vatandaşı ağır biçimde yaraladı. Onun için robotun sökülüp onarılması gerekiyor.”

“Yani robotu gemimde sökmemi mi öneriyorsunuz, Komutan?”

“Hayır, efendim. Bu olamaz. Adamlarınızın robotlar konusunda tecrübeleri yok. Robotu uygun bir biçimde sökemezler. Sökmeyi başarsalar bile onu onaramazlar.”

“Öyleyse robotu ortadan kaldırırız.”

“Bu robot ortadan kaldırılamayacak kadar değerli, Kaptan. O Aurora’da yapıldı. Ve Aurora’nın sorumluluğu. Gemideki insanlara ya da Arza indiğiniz zaman oradakilere zarar gelmesini istemiyoruz. Onun için robotu bize teslim etmelisiniz.”

D.G., “Endişenizi anlıyorum. Komutan,” dedi. “Ancak robot yasal olarak Madam Gladia’nın malı. Madam da bizimle beraber. Belki de robotundan ayrılmak istemeyecek. Tabii size Aurora yasalarını öğretmek gibi bir niyetim yok. Ancak robotu Madamdan zorla almanın yasalara aykırı olacağını sanıyorum. Mürettebatım ve ben Aurora yasalarına uymak zorunda değiliz. Ama Hükümetinizin yasaları çiğnemek sayacağı bir şeyi yapmanız konusunda size yardım edemeyiz.”

Lisiform sabırsızca, “Bunun yasalara aykırı davranmakla bir ilgisi yok,” diye cevap verdi. “Bir robotta insanların hayatı bakımından tehlike oluşturan bir bozukluk görüldüğü zaman sahibinin sıradan hakları önemini kaybeder. Ama bu konuda bir sorun çıkarsa, yalnız sözü geçen robot Giskard’ı değil, Madam Gladia’yı ve diğer robotu Daneel’i de gemime gönderebilirsiniz. O zaman Gladia robotundan ayrılmamış olur. Kendisini Aurora’ya geri götürürüz ve gereken yasal işlemler yapılır.”

“Belki Madam Gladia gemimden ayrılmayı da, robotunun size gönderilmesini de istemez Komutan.” “Madamın başka çaresi çok, Kaptan. Hükümetim bana ondan robotunu isteme yetkisini verdi. O da bir Aurora vatandaşı olarak bu isteğime uymak zorunda.”

“Ama ben yabancı bir güç istediği için gemimdeki herhangi bir şeyi teslim etmek zorunda değilim. Ya isteğinize aldırmamaya karar verirsem?”

“O zaman korkarım bunu düşmanca bir davranış saymak zorunda kalırım, Kaptan. Size Arzı da içeren gezegenler sisteminde olduğumuzu hatırlatabilir miyim? Bana Aurora

yasalarını öğretmekten kaçınmadınız. O halde vatandaşlarınızın bu gezegen sisteminde çarpışmaya girişilmesini uygun bulmadıklarını hatırlattığım zaman bana kızmazsınız sanırım.”

“Bunu biliyorum, Kaptan. Çarpışmak ya da düşmanca davranmak niyetinde değilim. Ama acele Arza gitmem gerekiyor. Bu konuşma sırasında zaman kaybediyorum. Bu teslim işi için size doğru geldiğim ya da bana yaklaşmanızı beklediğim takdirde daha da fazla zaman kaybetmiş olacağım. Onun için Arza doğru yoluma devam etmek istiyorum. Madam Gladia ve robotları Aurora’ya dönecekleri zamana kadar bütün sorumluluğu üzerime almaya hazırım.”

“Size bir öneride bulunabilir miyim, Kaptan? O kadını ve iki robotunu bir filikaya bindirin. Gemicilerinizden biri tekneyi buraya getirsin. Kadın ve iki robot buraya teslim edildiğinde, biz teknenize Arz’ın civarına kadar eşlik edip, uğradığınız zararı karşılayacağız. Bir Tüccarın buna itirazı olmaz sanırım.”

“Olmaz Komutan, olmaz” dedi D.G gülümseyerek. “Yine de mürettebatım böyle tehlikeli bir robotla teknede yalnız kalarak tehlikede olabilir.”

“Kaptan robotu sahibinin kontrolünde oldukça, teknede geminizde olduğundan daha büyük bir tehlike içinde bulunmayacaklar. Risklerinizi karşılayacağız.”

“Fakat eğer robot sahibi tarafından kontrol edilebiliyorsa, bizimle kalamayacak kadar tehlikeli değil demektir.”

Kumandan kaşlarını çattı. “Kaptan, bizimle oyun oynamayacağınıza inanıyorum. İsteğimizi dinlediniz ve hemen gerçekleştireceğinizi sanıyorum.”

“Sanırım bunu Madam Gladia ile görüşmeliyim.”

“Lütfen acele edin. Kendisine durumu açıklayın. Bu arada Arza doğru ilerlemeye devam ederseniz dostça olmayan bazı eylemlerimiz olabilir. Bir an önce Arz’a gitmek istiyorsanız Gladia Solaria ile görüşüp kararınızı hızlıca bizimle paylaşmanızı istiyoruz. Böylece daha fazla gecikme yaşamazsınız.

“Elimden geleni yapacağım.” dedi D.G görüntünün önünden çekilirken.

“Evet?” dedi D.G. ciddi bir şekilde.

Gladia endişeli görünüyordu. Daneel ve Giskard’a baktı ama ikisi de sessiz ve hareketsiz bekliyorlardı.

“Aurora’ya dönmek istemiyorum D.G.” dedi “Muhtemeler Giskard’ı yok etmek istiyorlar; kendisi mükemmel bir çalışma örneğidir, seni temin ederim. Bu sadece bir bahane. Bazı sebeplerle beni istiyorlar. Buna engel olmamız imkansız sanırım.”

“Bu Aurora’lı bir savaş gemisi” dedi D.G. “hem de büyük bir gemi. Bizimkisi ise sadece ticari taşıma gemisi. Enerji kalkanlarımız var, bir ateşte bizi paramparça edemezler. Ama sonunda bizi zayıf duruma düşürür ve o zaman havaya uçururlar.”

“Onlara saldıramaz mısın?”

“Gemideki silahlar mı? Çok üzgünüm Gladia ama kalkanları herşeye dayanır. Saldırıyı ancak yakıtım tükeninceye kadar sürdürebilirim. Sonra-“

“Evet?”

“Bizi zaten köşeye kıstırdılar bile. Doğrusu Aurora’lıların beni Sıçramadan önce durdurmaya kalkışacaklarını sanıyordum. Ama onlar nereye gideceğimizi biliyorlardı. Bizden önce buraya geldiler ve bizi beklediler. Güneş Sistemi’nin içindeyiz artık, Arzın bir parçası olduğu bu bir gezegen. Burada savaşamayız. Ben bunu istesem bile mürettebat bana karşı koyar.”

“Neden?”

“Buna batıl inanç da diyebilirsin. Güneş Sistemi bizim için kutsal bir yerdir. Savaşarak burayı kirletemeyiz”

Giskard birdenbire. “Bu konuşmaya katılabilir miyim efendim?” diye izin istedi.

D.G. kaşlarını çatarak Gladia’ya baktı.

Kadın “Lütfen” dedi. “Ona izin ver. Bu robotlar son derecede zekidir. Buna inanmakta zorluk çektiğini biliyorum fakat…”

“Onu dinleyeceğim. Ama sözlerine uymak zorunda değilim”

Giskard, “Onların beni istediklerinden eminim, efendim,” dedi. “İnsanlara benim yüzümden zarar gelmesine razı olamam. Kendinizi savunamayacaksanız ve diğer gemiyle çarpışırken mahvolacağınızdan eminseniz, o zaman beni Aurora’lılara teslim etmekten başka yapabileceğiniz bir şey yok demektir. Beni onlara vereceğinizi söylerseniz. Madam Gladia’yla Dostum Daneel’in geminizde kalmasına izin verirler. Bundan eminim.”

Gladia bağırdı. “Olmaz! Sen benimsin! Ve senden vazgeçecek değilim! Kaptan gitmen gerektiğine karar verirse, ben de seninle geleceğim. Ve Aurora’lıların seni parçalamalarına izin vermeyeceğim.”

D.G. öfkeyle, “Seni kimseye vermem,” diye söylendi. “Kaçacak değilim. Savaşmam da imkânsız.”

Gladia sordu. “Geriye ne kaldı?”

D.G. “Dördüncü seçenek,” dedi. “Gladia, ben dönünceye kadar robotlarınla burada beklemeni istiyorum.”

D.G. tekrar odak yerine yaklaştı. Ortadan kaybolalı bir hayli zaman geçmişti ama karşıdaki gemi işaret vermemişti. Büyük bir sabırla beklemişlerdi Aurora’lılar.

D.G., “Ben Kaptan Baley,” dedi. “Komutan Lisiform’la konuşmak istiyorum.”

Onu fazla bekletmediler. “Ben Komutan Lisiform. Cevabınızı öğrenebilir miyim?”

D.G., “Kadını da, iki robotu da teslim edeceğiz,” diye açıkladı.

“İyi. Akıllıca bir karar verdiniz.”

“Onları size elimizden geldiği kadar çabuk vereceğiz.”

“Bu da yine akıllıca bir karar.”

“Teşekkür ederim.”

D.G. beklenen işareti verdi ve gemi bir Sıçrama yaptı. Sonra pilotun sesi duyuldu. “Düşman gemisinin yerini yeniden saptadık, Kaptan.”

D.G., “İyi,” dedi. “Ne yapmanız gerektiğini biliyorsunuz.” Gemi iyice hızlandı.

D.G, tekrar odak noktasına yaklaştı. “İstediklerinizi size teslim etmeye geliyoruz, Komutan. Size yakınız. İsterseniz ateş edebilirsiniz. Ama enerji kalkanlarımız çalışıyor. Siz onları indirinceye kadar teslim için geminize iyice yaklaşmış oluruz.”

“Filika yollayacak mısınız?” Bu kez de Lisiform odak noktasından uzaklaştı. D.G. bekledi. Komutan tekrar göründü. Yüzü öfkesinden çarpılmıştı. “Bu ne demek oluyor? Geminiz bizimkine çarpacak.”

D.G., “Evet, öyle gözüküyor,” diyerek gülümsedi. “İstediklerinizi teslim etmenin en hızlı yolu bu.”

“Geminizi parçalayacaksınız.”

“Tabii sizinkini de. Sizin tekne benimkinin elli katına maloldu sanırım. Hatta belki de daha fazlasına. Aurora’nın zararı daha çok olacak.”

“Ama Arz yakınında çarpışmaya girişiyorsunuz, Kaptan. Gelenekleriniz buna izin vermiyor.”

“Ah, geleneklerimizi biliyor ve onlardan yararlanmaya çalışıyorsunuz. Ama ben savaşmak niyetinde değilim ki. Bir erg enerji bile salıvermedim. Böyle bir şey yapmayacağım. Sadece bir rotayı izliyorum. Bu belki sizin bulunduğunuz noktadan geçiyor. Ama daha ben yaklaşmadan o noktadan ayrılacağınızdan eminim.”

“Durun. Bu konuyu tartışalım.”

“Konuşmaktan bıktım. Komutan. Birbirimizle dostça vedalaşalım mı? Yerinizden kımıldamazsanız, ben sadece otuz ya da kırk yıl daha yaşamaktan vazgeçmiş olurum. Ama ya siz? Kaç yıllık bir ömürden vazgeçeceksiniz?” Ve D.G. odak yerinden uzaklaştı ve bir daha da oraya yaklaşmadı.

Gözlerini ekrana dikmiş bekliyordu. Savaş gemisinin görüntüsü gitgide büyüyordu. Sonra birdenbire Aurora gemisi gözden kayboluverdi. Ani bir Sıçrama yapmıştı: D.G. o anda nefesini tutmuş olduğunu, kalbinin deli gibi çarptığını farketti. “Arzın koruyucu etkisine güvenim yok mu?” diye düşündü. Ya da kendi yorumuma?” Sonra kendini zorlayarak mikrofona sakin sakin, “Aferin çocuklar.” dedi “Rotayı düzeltin. Arza gidiyoruz!”

Gladia, “Ciddi misin, D G ?” diye sordu. “Gemiye gerçekten çarpacak mıydın?” Kaptan kayıtsızca, “Yok canım.” diye cevap verdi. “Böyle bir şey olacağını sanmıyordum. Kaçacaklarını biliyordum. O Uzaycıların canları kıymetli. O uzun şahane ömürlerini tehlikeye atarlar mıydı hiç?”

“O Uzaycılar, ne kadar da korkaklar.”

D.G. hafifçe öksürdü. “Senin bir Uzaycı olduğunu hep unutuyorum, Gladia.”

“Evet. Ve bunun benim tam bir iltifat olduğunu sanıyorsun. Ya o Uzaycılar da senin gibi çılgınlığa kalkışsalardı? Senin cesaret saydığın bu çocukça delilik yüzünden yerlerinden kımıldamamakta inat etselerdi? O zaman ne yapardın?”

“Onlara çarpardım.”

Gladia, “O zaman ölüme doğru kahramanca giderken neler hissettin?” diye sordu. “Sevinç mi? Bütün mürettebatını da ölüme sürüklüyordun. Ve benim hayatımı da tehlikeye attın.”

D.G. çizmelerine baktı. “Çılgınca bir şey duymak ister misin? Beni endişelendiren tek şey de buydu”

“Ölmem olasılığı mı?”

“Pek de değil… Seni kaybetmem olasılığı. Aurora’lılar seni istedikleri zaman bunu yapamayacağımı anladım. Sen isteseydin bile gitmene yine de razı olmayacaktım. Sonra ekranda geminin görüntüsünün gitgide büyümesini seyrederken, ‘Kaçmazlarsa Gladia’yı yine de kaybedeceğim,’ dedim, işte o zaman kalbim hızla çarpmaya başladı. Ve ter içinde kaldım. Kaçacaklarını biliyordum ama yine de…” D.G. başını salladı.

Gladia kaşlarını çattı. “Seni anlayamıyorum, öleceğimden korkmuyordun ama beni kaybedeceğinden endişe ediyordun, öyle mi? Bu ikisi birbirine bağlı değil mi?”

“Biliyorum. Ama sana bunun mantıklı bir düşünce olduğunu söylediğim yok. O tehlike anında seni düşündüm. Bütün yaptıklarını. O zaman ölüme aldırmayacağımı anladım. Beni sadece seni kaybetmek mahvedecekti… Haklısın. Bu sözlerden bir anlam çıkmıyor.”

Gladia düşünceli bir tavırla. “Yaşımı unuttun mu?” diye mırıldandı. “Sen doğduğun zaman da şimdiki kadar yaşlıydım hemen hemen. Senin yaşındayken atan Elijah’la ilgili hayaller kuruyordum. Ayrıca kalça eklemim yapay. Sol başparmağım… şu…” Parmağını oynattı. “protez. Sinirlerimden bazıları yenilendi. Dişlerim seramik ve çene kemiğime takılı. Ve sen sanki her an akıl almayacak bir aşktan söz etmeye hazırlanıyormuş gibi konuşuyorsun. Düşün D.G.! Bana bak ve beni olduğum gibi gör!”

D.G. sakalını kaşıdı. “Anlaşıldı. Sözlerimin pek gülünç olduğunu gösterdin. Ama ben vazgeçecek değilim. Yaşın konusunda bütün bildiğim şu: Ben öldükten sonra da yaşayacaksın. Görünüşün de pek değişmeyecek. O halde benden yaşlı değil, daha gençsin. Ayrıca benden yaşlı olsaydın bile aldırmazdım. Ben sadece nereye gidersem gideyim yanımda olmanı istiyorum. Bütün hayatım boyunca.”

Gladia bir şey söyleyecekken onu telaşla susturdu. “Yo da… daha uygunsa, sen nereye gidersen git seninle beraber olmak istiyorum. Bütün hayatım boyunca. Sence bir sakıncası yoksa.”

Gladia usulca. “Ben bir Uzaycıyım.” diye hatırlattı. “Sense bir Göçmensin.”

“Buna kim aldırır, Gladia? Bu senin için önemli mi?”

“Yani… çocuk olamaz. Zaten benim çocuklarım çoktan öldü.”

“Bunun benim için ne önemi var? Baley adının ortadan kalkma tehlikesi yok ki.”

“Benim de kendimce bir görevim var. Galaksiye barış sağlamak istiyorum.”

“Ben sana yardım ederim.”

“Ya ticaret ne olacak? Zengin olma şansından vaz mı geçeceksin?”

“Seninle birlikte biraz ticaret de yaparız. Mürettebatı mutlu edecek, senin gibi bir barış güvercinine bakacak kadar.”

“Hayat senin için pek sıkıcı olacak. D.G.”

“Öyle mi? Bana sen gemime bindiğinden beri hayat fazla heyecanlı bir hal almış gibi geliyor.”

“Herhalde robotlarımdan vazgeçmem için de ısrar edeceksin.”

“İki robotuna bir diyeceğim yok. Hatta Daneel’in o hafif, çapkınca gülüşüne bile katlanacağım. Ama Göçmenlerin arasında yaşayacaksak…”

“Öyleyse onların arasında yaşama cesaretini göstermem gerekecek.” Gladia usulca güldü. D.G. ellerini uzattı. Kadın ellerini onun avuçlarına bıraktı.

Gladia, “Sen delisin.” dedi. “Deli. Ama Aurora’da gökyüzüne bakarak Solaria’nın güneşini aradığım geceden beri her şey çok garipleşti. Sanırım insan bütün olaylara ancak çıldırarak akıllıca bir tepki gösterebilir.”

D.G., “Bu söylediklerin de çılgınlık,” dedi. “Ama hep böyle kalmanı istiyorum.” Kararsızca durakladı.

“Hayır, bekleyeceğim… Seni öpmeye kalkmadan önce sakalımı traş edeceğim.”

“Hayır, yapma! Sakalın insanda nasıl bir duygu uyandırdığını anlamak istiyorum.”

Gladia bunu hemen öğrendi.

63.

Komutan Lisiform kamarasında bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. “Gemimi kaybedemezdim.”

Siyasi danışmanı sakin sakin koltuğunda oturuyordu. “Evet, tabii.”

“Bu barbarların kaybedilecek neleri vardı ki? Onlar sadece elli, altmış yıl yaşıyorlar. Belki bu yeni bir taktik ve bizim böyle bir şeye karşı kendimizi korumamız olanaksız. Ya üzerimize enerji kalkanları çalışan ama içinde insan olmayan gemiler gönderirlerse?”

“Biz de o zaman bütün gemilerimizi robotlaştırırız.”

“Bunun bir yararı olmaz! Gemilerimizi kaybetmek istemeyiz. Bize gereken, şu sözünü ettikleri kalkan-kesiciler… kalkanı yaracak bir silah.”

“Göçmenler de aynı silahtan yaparlar. Bu kez biz bunun işlemeyeceği bir kalkan yaratmak zorunda kalırız. Onlar da yine bizi izlerler.”

“O halde bize yepyeni bir silah gerekli.” Danışman, “Belki böyle bir silah yaparlar,” dedi “Ama görevin sadece o Solaria’lı kadın ve iki robotuyla ilgili değildi. Onları Göçmenin elinden almak iyi olurdu, ama bu aslında ikinci görevindi.”

“Komite başarısızlığımdan hoşlanmayacak.”

“İşin bu yanını bana bırak. Bu benim görevim. Önemli olan Amadiro’yla Mandamus’un hızlı bir tekneyle Arza doğru yola çıkmayı başarmaları.”

“Şey… evet”

“Ve sen Göçmen Kaptanın aklını karıştırmakla kalmadın, onu geciktirmeyi de başardın. Yani Amadiro’yla Mandamus hem gemiden gizlice ayrıldılar, hem de Arza o Kaptandan önce ulaşacaklar.”

“Herhalde. Ama bu önemli mi?”

“Arza sadece Mandamus gitseydi bu olaya aldırmazdım. O önemli biri değil. Ama Amadiro? O kritik bir zamanda Aurora’daki siyasi savaşları bir yana bırakarak Arza geldi. Sanırım burada çok önemli bir şeyler oluyor.”

“Acaba Amadiro. Fastolfe’un imzaladığı barış anlaşmasının değiştirilmesi için gizli bir toplantıya mı katılacak?”

Danışman güldü. “Barış anlaşması mı? Böyle düşündüğüne bakılırsa. Dr. Amadiro’yu hiç tanımıyorsun demektir. Amadiro Göçmenlerin olmadığı bir Galaksi istiyor. Arza geldiğine göre… açıkçası şu ara Göçmen denilen barbarların yerinde olmayı istemezdim.”

64.

Daneel, “Madam Gladia’nın biz yanında olmadığımız için endişelenmediğini umarım, Dostum Giskard.” dedi. “Bunu uzaktan anlayabilir misin?”

“Madam Gladia, Kaptanın yanında. Şu anda mutluluk ve heyecan duyuyor.”

“Çok güzel, Dostum Giskard.”

“Ama benim durumum pek güzel değil. Bana kafam biraz karışmış gibi geliyor. Büyük bir baskı altındaydım, Dostum Daneel.”

“Buna üzüldüm. Dostum Giskard. Bunun nedenini sorabilir miyim?”

“Kaptan, Aurora gemisiyle görüşürken burada uzun bir süre bekledik.”

“Ama Aurora gemisi artık gitti. Kaptanın çok başarılı olduğu anlaşılıyor.”

“O bunu senin farketmediğin bir biçimde başardı. Kaptan yanımızda değildi ama kafasını algılamakta zorluk çekmedim. Çok heyecanlı ve endişeliydi. Bunun altında da bir kayıp korkusu yatıyordu. Belirli birini kaybetme korkusu.”

“Madam Gladia’yı.”

“Evet.”

“Bu da normal, Dostum Giskard. Kaptan, Madamı Aurora gemisine teslim etmek zorunda kalabilirdi.”

“Ama duygusu çok yoğundu. Sanki Madam Gladia birdenbire ortadan kaybolacakmış gibi. Sonra Kaptanın Aurora gemisine doğru kararlı bir biçimde gittiğini farkettim. Rotayı değiştirmesi için kafasını etkilemeye çalıştımsa da başaramadım. Kararı çok kesindi. Rotayı değiştirmesi için kafasına şiddetli bir etki yaparsam ölebilirdi. Bunu yapamazdım.”

“Ama o zaman da hem buradaki insanlar, hem de Aurora gemisindekiler ölebilirlerdi.”

“Kaptan başarılı olacağına inanıyordu. O zaman kimse ölmeyecekti.”

“Öyleyse ne yaptın, Dostum Giskard?”

“Aurora gemisinin komutanıyla bağlantı kurmaya çalıştım. Ama bunu başaramadım. Çünkü aramızdaki uzaklık fazlaydı. Yine de tam anlamıyla başarısızlığa uğramış sayılmam. Çünkü bir şeyi farkettim. Aurora gemisindekilerin hepsinin kafasına hâkim olan korkuyu… Bu korkuyu daha da arttırmaya çalıştım… Bunu başarıp başaramadığımı bilmiyorum.”

“Aurora gemisi kaçtı! Demek ki, başarılı oldun.”

“Bu şart değil. Belki Aurora gemisi ben bir şey yapmasaydım yine kaçacaktı…”

Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Giskard istemeye istemeye, “Artık Arza iniyoruz,” diye mırıldandı. “Arzın karşılaşacağı tehlikenin nükleer-yoğunlaştırıcıyla ilgili olduğunu düşünüyoruz ve bildiğimiz kadarıyla. Arzda yoğunlaştırıcının yok edilebileceği bir aygıt yok. Öyleyse, Dostum Daneel, seninle Arzda ne yapacağız?”

Daneel kederli kederli, “Bunu ben de bilmiyorum,” dedi.

KENT

65.

Gürültü!

Gladia bu acayip, hiç susmayan sesi dikkatle dinledi.

D.G., “Ben buna ‘Kentin Uğultusu, adını taktım,” diye açıkladı.

“Bu gürültü hiç kesilmez mi?”

“Hiçbir zaman! Ama; ne bekliyordun? Hiç kırda durup rüzgârın yaprakları hışırdatmasını, böceklerin vızıltısını, kuşların cıvıltısını ve suyun şıpırtısını dinlemedin mi?”

“Ama bu farklı.”

“Hayır, değil. Aynı şey bu da. Burada da makinelerin gürültüsüyle insan sesleri birbirine karışıyor. Kırlara alışıksın, o yüzden oradaki gürültüyü duymuyorsun. Buna alışık olmadığın için aklın takıldı. Oysa Arzlılar artık bu uğultuyu duymuyorlar. Herhalde bir kaç gün sonra sen de bu gürültüyü farketmeyeceksin.”

Gladia balkondan dikkatle kente bakıyordu. “Ne çok bina var.”

“Evet. Kent kilometrelerce genişlikte bir alanı kaplıyor. Burası Aurora ya da Baley-dünyasındaki gibi sıradan bir kent değil. Büyük Kent bu. Ancak Arzda görülen bir yerleşim merkezi.”

Gladia, “Biliyorum,” dedi. “Bunlar Çelik Mağaralar. Şimdi yerin altındayız değil mi?”

“Evet Gerçekten. Açıkçası Arza ilk geldiğim zaman bu duruma zor alıştım. Nereye gidersen git, her taraf kalabalık. Floresan ışıklar yumuşak güneş ışınları gibi her yeri aydınlatıyor. Ama yine de güneş ışığı değil. Şu anda güneşin gökyüzünde pırıldayıp

pırıldamadığını bilmiyorum. Belki hava bulutlu. Ya da güneş çoktan battı ve dünyanın bu bölümünde gece oldu."

"Kapalı bir Kent bu. Herkes birbirinin soluğunu içine çekiyor."

"Bu her yerde… her dünyada aynı."

"Böyle değil ama." Gladia burnunu çekti. "Burası kokuyor."

"Her dünya kokar. Arzdaki her kentin kendine özgü bir kokusu vardır. Buna alışacaksın."

"Alışmak istiyor muyum acaba? İnsanlar neden boğulmuyorlar?"

"Havalandırma sistemi kusursuzdur."

Gladia yine etrafına baktı. "Her binada sürüyle balkon var."

"Bu balkonlar insanın önemini belirtiyor. Pek az kimse dışarı bakan apartmanlarda oturabiliyor. Ve böyle bir durumdan iyice yararlanmak istiyorlar. Kentlilerin çoğu penceresiz katlarda oturuyor."

Gladia titredi. "Ne feci! Bu Kentin adı nedir, D.G.?"

"New York. Başkent bu. Ama şehirlerin en büyüğü değil. Bu kıtadaki en büyük kentler Mexico City'le Los Angeles. Diğer kıtalarda da New York'tan çok daha büyük yerler var."

"O halde New York neden Başkent?" "Nedeni belli. Dünya Hükümeti burada. Birleşmiş Milletler."

"Milletler mi? Arz bağımsız siyasi birimlerden düşmüyor muydu?"

"Öyle. Birçok birimden. Ama bu hiper-uzay yolculuğundan önceydi. Şimdi yalnızca adı kaldı. İşte Arzın eşsiz yanı da bu. Diğer dünyaların hepsi yeni ve köksüz. Sadece Arz insanlığın özü." D.G. bu son sözleri saygılı bir fısıltıyla söylemişti.

Sonra içeri girdi. Oda pek büyük değildi. İçeride az eşya vardı. Gladia, "Biraz çıkıp dolaşabilir miyiz?" diye sordu.

"Beni dinle, Gladia, hemencecik böyle bir şeye kalkışma. Törenler başladığı zaman yeterince kalabalığa karışacaksın. Baley-dünyasında bir kahraman olmakta ısrar ettin. Şimdi Arzda da bir kahraman gibi davranman gerekiyor. Ama eninde sonunda törenler bitecek. Kendine geldiğin zaman bir rehber bulalım. O zaman Kenti iyice dolaşırsın."

"Robotlarımı yanımıza almamızı engelleyecekler mi?" Gladia odanın dibinde duran Daneel'le Giskard'ı işaret etti. "Gemide seninle beraberken onların yanımda olmamalarına aldırmıyorum. Ama kalabalığa karışacaksam, robotlarımın yanımda olmaları kendimi güvende hissetmemi sağlar."

"Daneel bakımından bir zorluk çıkaracağını sanmıyorum. O da bir kahraman Daneel, atam Elijah'nın iş arkadaşıydı. Ve bir insandan farksız. Ama bir robot olduğu hemen anlaşılan Giskard'ın Kente girmesinin yasaklanması gerekiyor. Ancak bu kez bir istisna yaptılar. Bunu sürdüreceklerini umanm." D.G. bir an durakladı. "Nasıl olsa ben hep senin yanında olacağım."

"Belki bir süre sonra D.G. Ama hemencecik olmaz. Kendim için bir 'Özel'i istiyorum."

“Ah, bu imkânsız! Bize verecekleri her odada bir lavabo ve tuvalet olacak. Çünkü biz de oldukça önemll kişiler sayılıyoruz. Ama güzelce yıkanmak ya da duş yapmak istersen kalabalığa karışmak zorundasın. Bir kadın sana neler yapacağını anlatır. Sana bir ‘bölme’ de verirler. Utanıp sıkılmazsın. Göçmen kadınlar hemen her gün ‘Özel’lere alışmak zorunda kalıyorlar. Belki de sonunda eğlenirsin, Gladia. Bana Kadınlar Özelinin çok eğlenceli olduğunu söylediler. Oys Erkekler Özelinde kimse bir tek kelime bile söylemez.”

Gladia, “Bunların hepsi çok korkunç,” diye söylendi, “insan hiç yalnız kalmıyor. Buna nasıl dayanıyorsun?”

D.G. neşeyle, “Kalabalık bir dünyada buna alışmak gerekiyor,” diye cevap verdi. “Hiçbir zaman senin olmayan bir şeyi aramazsın. Başka bir vecize daha ister misin?”

Gladia, “Hayır, istemem,” dedi. Çok sıkıntılıydı.

D.G. kolunu kadının omzuna attı. “Haydi, haydi, hiçbir şey düşündüğün kadar kötü olmayacak. Sana söz veriyorum,.”

66.

Bir kâbus sayılmazdı Arzdaki yaşam. Ama Gladia daha önce Baley-dünyasına gitmiş olduğu için seviniyordu. Ancak o sayede insanlardan oluşan bu okyanusa katlanabiliyordu. Hükümet üyeleri onunla birlikte hiper-vizyonda görünmek için yarışıyorlardı Bu yüzden kadın sadece polis kordonunun gerisindeki kalabalıktan değil, D.G. ve iki robotundan da uzaklaşmıştı.

Gladia sayısız nutuk dinledi. Törenden sonra birkaç kadın Gladia’ya yaklaşarak ona incelikle Özele gelmek isteyip istemediğini sordular. Gladia gitmek istemiyordu. Ama daha önünde uzun bir yol vardı. Kadınla birlikte kadınlara ait Özele girdiği zaman neredeyse herşeye konuşup gülüştüklerini duydu. İçerisi hem tertemizdi. hem de çok iyi havalandırılıyordu. Ziyafette Gladia önemli kimselerle birlikte yüksek bir yerde kurulmuş olan sofraya oturdu. D.G. ise yakındaki bir masadaydı. İki robot da yanındaydı. Adam robot bakıcılığı görevinden pek hoşlanmamış gibiydi. Huzursuzca Gladia’ya doğru bakıyordu. Kadın da arada sırada tek elini kaldırarak D.G.‘ye gülümsüyordu.

Giskard ise gözlerini Gladia’ya dikmişti. Bir ara Daneel’e usulca, “Bu odada yüksek mevkideki kimseler var,” dedi. “Belki içlerinden bir ikisinin bildikleri işimize yarar.”

“Evet, olabilir, Dostum Giskard. Sen yeteneklerin sayesinde bu konuda bana yol gösterebilir misin?”

“Sanmıyorum. Hiçbirinin kafasında ilgimi çekecek bir şey yok. Ama tehlikenin hızla yaklaştığından eminim. Ve biz burada hiçbir şey yapmadan oturuyoruz.”

Daneel ciddi ciddi, “Öyleyse ben de Ortak Elijah gibi davranmaya çalışırım,” dedi. “Her şeyi hızlandırırım.”

Daneel yemek yemiyordu tabii. Dikkatle kalabalığı inceliyordu. Sonunda sakin bakışlı gözleri aradığı kimseyi buldu. Robot yerinden kalkarak ilerideki masaya doğru gitti. Gözlerini orada oturan kadına dikmişti Tıknaz bir kadındı bu. Kısa sarı saçlarının arasında beyaz teller vardı. Yemek yerken bir yandan da solundaki adamla neşeli neşeli konuşuyordu.

Daneel, “Madam.” dedi. “Konuşmanızı yarıda kesebilir miyim?”

Kadın hem hayret, ve hem de hoşnutsuzlukla ona baktı. “Evet? Ne var?”

Daneel, “Madam,” diye başladı. “Sözünüzü kestiğim için özür dilerim. Ama sizinle bir süre konuşmama izin verir misiniz?”

Kadın kaşlarını çatmış onu süzüyordu. Sonra yüzündeki ifade yumuşadı. “Bu aşırı nezaketinden bir robot olduğun anlaşılıyor. Yanılmıyorum ya?”

“Ben Madam Gladia’nın robotlarından biriyim. Madam.”

“Ama sen o insana benzeyen robotsun. R. Daneel Olivaw’sın.”

“Evet, adım bu. Madam.”

Kadın solundaki adama döndü. “İzninle. Bu… robota hayır demem imkânsız.” Adam şaşkın şaşkın gülümsedi, sonra da dikkatini önündeki tabağa verdi. Kadın, Daneel’e, “Otur.” dedi. “Seninle konuşmak bana zevk verecek.” Robot kadının karşısındaki iskemleye yerleşti. “Teşekkür ederim, Madam.”

“Sen yıllar yıllar önce Elijah Baley’le birlikte çalışan robotsun değil mi? Aynı tipte yeni bir model olduğunu sanmıyorum.”

Daneel, “Şu geçen iki yüz yılda değiştirilmeyen tarafım kalmadı,” diye açıkladı. “Ama pozitronik beynim Ortak Elijah’la üç ayrı dünyada çalıştığım zamanki gibi. Kafam değiştirilmedi.”

“Ya?…” Kadın hayran hayran Daneel’e baktı. “Gerçekten bir şahesersin. Bütün robotlar senin gibi olsalardı, onlara hiç itiraz etmezdim. Benimle konuşmak istediğin nedir?”

“Sizi Madam Gladia’yla tanıştırdıkları zaman adınızı ve mevkinizi de açıkladılar. ‘Enerji Bakanı Yardımcısı Sophia Quintana,’ dediler.”

“İyi hatırlıyorsun. Adım ve mevkiim bu.”

“Bu göreviniz bütün dünyayla mı ilgili? Yoksa sadece bu kentle mi?”

“Ben Dünya Enerji Bakanı Yardımcısıyım. Bundan emin olabilirsin.”

“Öyleyse enerji konusunda uzmansınız.” Quintana gülümsedi, Robot tarafından sorguya çekilmeye kızmışa benzemiyordu. “California Üniversitesinin Enerji Fakültesinden mezunum. Doktora da yaptım. Bu konuda sormak istediğin bir şey mi var?”

“Merakımı uyandıran bir şey var, Madam.”

“Merak mı? Bir robot merak duyuyor demek?”

Daneel başını eğdi. “Bir robot yeterince üstün bir modelse, içinde bilgi arayan bir şeyler olduğunu farkeder. Bu, insanlarda ‘merak’ diye tanımlanan duyguya benziyor.”

“Anlıyorum. Merak ettiğin nedir, R. Daneel? Seni böyle çağırabilir miyim?”

“Tabii, Madam. Anladığıma göre, Arza enerjiyi, güneş gücü santralleri sağlıyor.”

“Evet, iyi anlamışsın.”

“Bu gezegenin tek enerji kaynağı bu santraller mi?”

“Hayır. Ama temel kaynak bu. Arzın iç ısısı, rüzgârlar, dalgalar, gelgit ve akarsulardan da enerji üretiliyor. Ama temel enerji kaynağımız güneş.”

“Nükleer enerjiden hiç söz etmediniz, Madam. Mikro-kaynaşmadan yararlanılmıyor mu? Nükleer enerji kaynakları yok mu?”

“Kırsal alanlarda çalışan pek çok robotumuz mikro-kaynaşmayla elde edildi. Sahi, sen de öyle misin?”

“Evet, Madam.” Daneel bir an durdu. “Mikro-kaynaşma enerji kaynaklarının nükleer yoğunlaştırıcılara karşı duyarlı oldukları doğru mu?”

“Tabii doğru. Bu durumda mikro-kaynaşma güç kaynağı patlar.”

“O halde birinin bir nükleer yoğunlaştırıcı kullanarak Arzın enerji kaynaklarının bir bölümünü yok etmesi olasılığı var mı?”

Quintana güldü. “Yok tabii. Bir kere, bir insan bir nükleer yoğunlaştırıcıyı oradan oraya taşıyamaz. O makineler tonlarca ağırlıkta. Kentin yollarından geçirilmesi imkânsız. Biri böyle bir şey yapmaya kalkıştı mı, adam yakalanıp durduruluncaya kadar ancak birkaç robotla bir iki makineye zarar verebilir. Ama bize, hiçbirimize bir şey olmaz. İçin rahat etti mi, R. Daneel?” Kadın konuşmanın sona erdiğini belirtir gibiydi.

Daneel, “Açıklık getirilmesini istediğim bir iki nokta var, Madam,” dedi. “Arzda neden büyük mikro-kaynaşma kaynakları yok? Uzaycı dünyalarının hepsi mikro-kaynaşmadan yararlanıyor. Göçmen dünyaları da öyle. Mikro-kaynaşma çok işe yarıyor, taşınabilir ve ucuz.”

“Güç kaynakları seçiminin kökleri çok gerilere uzanır. Aslında Arzda güneş enerjisi de, mikro-kaynaşma da hemen hemen aynı zamanda geliştirildi. Ve biz sonunda güneş enerjisini seçtik.”

Daneel, “İşte bana garip gelen de bu. Madam Quintana,” diye açıkladı. “Neden ikisini birden kullanmadınız?”

“Bu soruyu yanıtlamak hiç de zor değil, R. Daneel. Arz, hiper-uzay çağından önce tikel bir tür nükleer enerji kullandı. Bu insanlık için hiç de hoş bir deney olmadı. Güneş enerjisiyle nükleer mikro-kaynaşma arasında bir seçim yapma zamanı geldiği zaman, Arzlılar o eski felaketi hatırladılar. Mikro-kaynaşmanın bir tür nükleer enerji olduğunu düşünerek onu istemediler.”

“Sözünü ettiğiniz ilkel nükleer enerjinin nasıl şey olduğunu sorabilir miyim?”

Quintana, “Uranyum parçalanması,” dedi “mikro-kaynaşmadan tümüyle farklı bir şey. Uranyum veya thoryum ya da plütonyum da kullanılabilir.”

“Ama uranyum ve diğerleri son derecede ender bulunan madenler. Onlar atom parçalanmasından yararlanan bir toplumu yaşatabilir mi?”

“Bu elementler diğer dünyalarda çok az gerçekten. Ama Arzda durum öyle değil. Arzın kabuğunda yaygın biçimde az miktarlarda uranyum ve thoryum var, birkaç yerdeyse oldukça çok miktarda.”

“Şimdi Arzda atomun parçalanmasından yararlanan makineler yok mu?”

Quintana kesin bir tavırla, “Yok,” diye cevap verdi. “Hiçbir biçimde. İnsanlar nükleer enerji kullanmak yerine petrol, hatta odun yakmaya razılar. Kibar toplumlarda ‘uranyum’ sözcüğünün ‘tabu’ olduğunu bile söyleyebiliriz. Sen insan ve Arzlı olsaydın, bana bu soruları soramazdın. Ben de bu cevapları veremezdim.”

Daneel ayağa kalktı. “Teşekkür ederim, Madam. Zamanınızı aldığım ve hassas bir konuda sorular sorduğum için özür dilerim. İzninizle artık gideceğim.”

Quintana kayıtsızca elini salladı. “Rica ederim, R. Daneel.” Sonra yanındaki adama döndü. “Düşünebiliyor masun? Bir robotla enerjiden söz ettik.”

Daneel ise yerine dönerek Giskard’a usulca. “İşe yarayacak bir şey öğrenemedim, Dostum Giskard.” dedi. “Bir an durduktan sonra üzüntüyle ekledi. “Belki yanlış sorular sordum. Ortak Elijah uygun soruları sorardı.”

KATİL

67.

Arzın yöneticisi Genel Sekreter Edgar Andrev uzun boylu, insanı etkileyen bir adamdı. Göçmenler gibi sakal ya da bıyığı yoktu. Sanki her zaman etrafında seyirciler varmış gibi ölçülü davranırdı. Sesi yapısına göre biraz tizdi ama fazla ince de sayılmazdı. Gözlerinde kendisini çok beğeniyormuş gibi bir pırıltı vardı. İnatçı olmamasına rağmen, kolay kolay etki altında da kalmazdı.

Bu kez de öyle oldu. Andrev, D.G.‘ye kesin bir tavırla, “İmkânsız,” dedi “Madamın gözükmesi şart.”

D.G.. “Çok yorucu bir gün geçirdi, efendim,” diye hatırlattı. “Madam Gladia böyle bir çevreye de, kalabalığa da alışık değil. Baley-dünyasına karşı ondan ben sorumluyum. Şerefim söz konusu.”

Andrev başını salladı. “Durumunuzu anlıyorum. Ama ben Arzı temsil ediyorum. Arzlıların onu görmelerini engelleyemezsiniz. Koridorlar tıklım tıklım dolu. Hiper-dalga kanalları hazır. İsteseydim bile Madam Gladia’yı saklayamazdım. Bu törenden sonra odasına çekilir ve yarın gece yapacağı konuşma saatine kadar kimseyle görüşmez.”

D.G. boyun eğdi. “Onun rahat etmesini sağlamak için kalabalıktan biraz uzak tutulmalı.”

“Güvenlik nöbetçileri bir kordon oluşturacaklar. Madam nefes alacak yer bulacak. Kalabalığın ön sırası iyice geride tutulacak. Herkes toplandı bile. Madamın biraz sonra gözükeceğini bildirmezsek kargaşa çıkabilir.”

D.G. “Bugünkü törene hiç gerek yoktu,” diye mırıldandı. “Tehlikeli bir şey bu. Bazı Arzlılar, Uzaycılardan hiç hoşlanmıyorlar.”

Genel Sekreter omzunu silkti. “Bu törene nasıl engel olabilirdim, bunu bana söyler misiniz? Madam Gladia bir kahraman. Onu halktan uzak tutamam. Ve Arzlılar onu sadece alkışlayacaklar. Ama Madam gözükmezse, bu tutum değişebilir, Haydi, gidelim artık.”

Birkaç dakika sonra Gladia etrafında dikkatle seçilmiş güvenlik görevlileriyle açık balkona doğru giderken, D.G. biraz geride kaldı. Gladia'nın sağında Daneel, solunda da Giskard vardı.

Sekreter Gerald, Kaptana sıkıntıyla, "Şu robotlar," dedi. "Bilmiyorum Madamın bu isteğini bana nasıl kabul ettirdiniz? Ama öyle olsun." Sağ şakağında hafif bir ağrı olduğu için alnını ovuşturdu. Sonra birdenbire Giskard'la göz göze geldi ve ürpererek döndü. "Yalnız onların hareketsiz durmalarını sağlamalısınız, Kaptan. Bunu unutmayın. Ve lütfen robot olduğu hemen anlaşılan şu makine adamın dikkatleri üzerine çekmesine engel olun. O beni endişelendiriyor. Halkın onunla ilgilenmesini istemiyorum."

D.G., "Herkes Gladia'ya bakacak, efendim," diye cevap verdi. "Başka kimseyi fark etmeyecekler." Andrev aksi aksi söylendi, "öyle olacağını umarım." Birinin uzattığı haber-kapsülünü almak İçin durakladı. Sonra kapsülü cebine atarak yürümeye devam etti. Kapsülü ancak balkona geldikten sonra hatırladı.

Gladia'ya her sefer durum daha kötülesiyormuş gibi geliyordu. Kalabalık daha artıyordu sanki. Gördüğü, aklını karıştıran ışıklar da öyle. Arzlılar olanca sesleriyle bağırıyor, adını haykırıyorlardı. Gladia, kaçmamak için kendini zor tutarak hareketsiz durdu. Elini kaldırıp salladı. Gülümsedi. Haykırışlar büsbütün arttı. Sonra biri konuşmaya başladı.

Genel Sekreter bugün de bir konuşma yapmak zorunda kalmayacağı için memnundu. Birdenbire cebindeki mesajı hatırladı. Başparmağını kapsülün üzerindeki küçük çukura bastı. Kapsül açıldı. Andrev ince plastik kâğıdı alarak mesajı okudu. Kâğıdın parçalanarak toz halini almasını seyrettikten sonra otoriter bir tavırla D.G.'ye işaret etti.

Kaptana, "Güneş Sistemi içinde bir Aurora savaş gemisine rastladığınızı söylemiştiniz," diye fısıldadı,

"Evet. Herhalde Arzdaki alıcılar gemiyi fark etti."

"Tabii. İki tarafın da düşmanca davranmadığından söz ettiniz."

"Hiç silah kullanılmadı. Aurora'lılar, Madam Gladia'yla robotlarını istediler. Ben red cevabı verdim. Onlar da dönüp gittiler. Bütün bunları size anlattım."

"Bütün bu olay ne kadar sürdü?"

"Pek uzun değil. Birkaç saat."

"Yani Aurora'lılar gemiyi sizinle birkaç saat tartışması ve sonra da dönüp gitmesi için mi yollamışlar?"

D.G. omzunu silkti. "Maksatlarını bilmiyorum, efendim. Ben sadece olanları bildirdim."

Genel Sekreter Kaptana azametle baktı. "Ama olanların hepsini bildirmediniz. Kompüterler alıcıların topladığı bilgiyi artık iyice analiz etti. Varılan sonuç şu: Saldırıya uğramışsınız."

"Ben bir erg'lik enerji bile salıvermedim."

"Ya kinetik enerji? Siz, geminizin kendisini bir torpil gibi kullanmışsınız."

"Onlara öyle gözükmüş olabilir, Bana karşı koymaya kalkışmadılar. Blöfümü görmediler."

“Ama aslında bir blöf müydü bu?”

“Evet”

“Kaptan bence siz Güneş Sisteminin içinde iki gemiyi yok etmeye ve belki de savaşa neden olmaya hazırdınız. Korkunç bir tehlikeyi göze aldınız.”

“Onları parçalamak zorunda kalacağımı sanmıyordum. Düşündüğüm gibi de oldu.”

“Ama bütün bu olay sizi oyaladı, gecikmenize de neden oldu.”

“Evet, öyle. Ama neden bunun üzerinde duruyorsunuz?”

“Çünkü alıcılarımız sizin göremediğiniz bir şeyi farketmişler. Ya da hiç olmazsa bize bildirmediğiniz bir şeyi.”

“Bu ne olabilir, efendim?”

“Aurora gemisinden bir modül ayrılmış, içinde iki kişi varmış ve modül Arza doğru inmiş.”

İki adam konuşmaya dalmışlardı. Balkondaki insanlardan hiçbiri onlarla ilgilenmiyordu. Sadece Gladia’nın iki yanındaki robotlar, gözlerini onlara dikmişler, hiçbir kelimeyi kaçırmıyorlardı.

O sırada konuşmacı sözlerini bitirerek döndü ve işaret etti. “İşte karşınızda Madam Gladia…”

Kalabalık mutlulukla bağırdı.

Gladia, “Arzlılar,” diye başladı. Sesi hoparlörlerden yükseldi. Ve birdenbire etrafa derin bir sessizlik çöktü. Gladia daha kesin bir tavırla, “Arzlılar,” diye tekrarladı. “İşte karşınızda duruyorum. Ben de sizin gibi bir insanım. Tabii yaşça bir hayli büyük olduğumu itiraf ediyorum. Bu yüzden bende sizin gençliğiniz, umudunuz ve heyecanınız yok.” Müthiş bir alkış koptu.

Andrev, D.G.‘ye. “Belki de o olay sizi oyalamak İçin düzenlenmişti,” dedi. “O iki adamı usulca Arza indirmek amacıyla.”

Kaptan, “Böyle bir şeyden haberim yoktu,” diye cevap verdi. “Madam Gladia’yla gemimi kurtarmaktan başka bir şey düşünmüyordum. O iki adam nereye inmişler?”

“Bilmiyoruz. Kentin uzay limanlarından hiçbirine inmemişler. Böyle olaylar beni sinirlendiriyor. Şu birkaç yıl içinde Arza iki, üç kez gizlice inildi. Ama açıkçası, daha önceki olaylarda hiç bu kadar dikkatle hazırlık yapılmamıştı. Arza gizlice gelenler yüzünden bir olay çıkmadı. Biz de bu yüzden böyle sorunlarla İlgilenmekten vazgeçtik. Ne de olsa Arz açık bir dünya. İnsanlığın vatanı burası. Her dünyadan insanlar buraya rahatlıkla gelebilirler. İstiyorlarsa Uzaycılar bile.”

D.G. sakalını kaşıdı. “Ama herhalde onlar buraya bize iyilik etmek için gelmezler.”

Andrev, “Niyetleri ne olursa olsun.” dedi. “Bir şey yapamazlar. Uzaycılar Arzdan çekileli ve Göç başlayalı beri barış içindeyiz. Bunu içeriden de, dışarıdan da yıkamazlar. Yıllardır aramızdaki daha çılgın kimseler Göçmen dünyalarına gidiyorlar. Arzda artık sizin gibi Güneş Sisitemi İçinde iki gemiyi birden yok etmeyi göze alan birini bulamazsınız. Arzda şimdi pek

suç işlenmiyor. Şiddete kimse başvurmuyor. Bu kalabalığı kontrolle görevlendiren güvenlik muhafızlarının da silahları yok. Çünkü buna gerek görmüyorlar."

O konuştuğu sırada kalabalığın arasından biri silahını kaldırdı ve balkona doğru dikkatle nişan aldı.

Hemen hemen aynı anda birkaç şey birden oldu. Giskard birdenbire dönerek kalabalığa doğru baktı. Daneel onun bakışlarını izledi ve silaha insan reflekslerinden daha büyük bir hızla atıldı. Silah sesi etrafta yankılandı. Balkondakiler donmuş gibi kaldılar. D.G., Gladia'yı yakaladığı gibi kenara çekti Kalabalıktan korkunç bir kükreme yükseldi. Daneel, Giskard'a doğru atılmıştı. Onu yere devirdi. Silahtan fırlayan kurşun balkonun tavanına saplandı. Kurşun az önce Giskard'ın bulunduğu yerden geçmişti. Robotun kafasının bulunduğu yerden.

Giskard yere doğru itilirken usulca, "insan değil o," dedi. "Bir robot."

Giskard'ı bırakan Daneel çabucak aşağıya baktı. Halkın arasında bir yerde bir kaynaşma başlamıştı. Nöbetçiler de o tarafa doğru gidiyorlardı. Katilin orada olduğa anlaşılıyordu. Daneel balkondan aşağıya atladı. Metal iskeleti sarsıntıyı emdi. Bir insanın iskeleti böyle bir şeye dayanamazdı.

Daneel kalabalığa doğru koştu. Şimdiye kadar böyle bir şeyle hiç karşılaşmamıştı. Tabancalı robota, halk makine adamı parçalamadan erişmesi gerekliydi. Bu yüzden Daneel "hayatında" ilk kez insanlara zarar vermekten kaçınmıyordu. Onları itiyor ve "Yol verin." diye bağırıyordu. "Yol verin! O silahlı kişinin sorguya çekilmesi gerekiyor."

Nöbetçiler de Daneel'in peşine takıldılar. Ve sonunda katile eriştiler. Robot biraz hırpalanmıştı. Arzlılar şiddete başvurmamakla övünüyorlardı, ama katile karşı duydukları öfkenin izleri kalmıştı. Robot kalabalığın çok yoğun olması yüzünden parçalanmaktan kurtulmuştu.

Nöbetçiler halkı zorlukla geri ittiler. Silah yerde yatan katil robotun yanında duruyordu. Ama Daneel buna bakmadı bile. Katilin yanında diz çökerek, "Konuşabilecek misin?" diye sordu. Robot parlak gözleriyle ona baktı. "Evet." Sesi hafif ama normaldi.

"Sen Aurora'lı mısın?" Katil cevap vermedi.

Daneel çabucak. "Aurora'lı olduğunu biliyorum." dedi. "Gereksiz bir soruydu benimki. Bu gezegendeki yerin neresi?"

Katil yine sesini çıkarmadı.

Daneel, "Yerin?" diye sordu. "Neresi? Cevap vermelisin."

Robot, "Bu soruyu cevaplamam yasak," dedi.

Daneel etrafına bakındı. Kalabalık sessizleşmişti artık. Ama hava çok gergindi. Sanki milyonlarca insan Daneel'in ne yapacağını görmek için endişeyle bekliyordu. Daneel etraflarını sarmış olan muhafızlara döndü. "Bana yol açar mısınız, efendim? Suçluyu Madam Gladia'ya götürmem gerekiyor. Madam onu konuşturabilir."

Nöbetçilerden biri, "Tutuklu için doktor gerekmiyor mu?" diye sordu.

Daneel, "Buna hiç gerek yok efendim," dedi ama başka bir açıklama da yapmadı.

68.

Andrev öfkeyle. “Böyle bir şey olmamalıydı.” diye homurdandı. Dudakları titriyordu. Başını kaldırarak tavandaki deliğe baktı.

Gladia sesinin titremesine başarıyla engel olarak, “Böyle söylemeyin.” dedi. “Bir şey olmadı ki. Ben yaralanmadım. Sadece tavandaki şu deliği tamir ettirmeniz gerekiyor. Hepsi bu.”

Andrew, “Hepsi bu kadar değil,” diye karşılık verdi. “Yarın önemli bir konuşma yapacaktınız. Artık bundan vazgeçmemiz gerekecek.”

Gladia “Ne münasebet.” dedi. “Arzlılar konuşmamı dinlemek için daha da sabırsızlanacaklar. Tabii suikaste kurban gitmeme ramak kaldığını bildikleri için.”

“Ama tekrar bir saldırıya uğramanız olasılığı var.”

Gladia omzunu silkti. “Bu da doğru yolda olduğumu gösteriyor. Genel Sekreter Andrev, kısa bir süre önce bir görevim olduğunu anladım. Ama bu görevin tehlikeyle karşılaşmama neden olacağı aklıma gelmedi. Şimdi tehlikeyle karşılaştım. Bundan da görevimi başarıyla yaptığım anlaşılıyor.”

Giskard. “Madam Gladia,” dedi. “Daneel silahla balkona nişan alan o kimseyi getirdi sanırım.”

Daneel kucağında karşı koymaya çalışmayan, çırpınmayan katille içeri girdi. Peşinde de altı nöbetçi vardı.

Dışarıdan gelen seslerden kalabalığın artık dağılmaya başlamış olduğu anlaşılıyordu. Hoparlörlerden yükselen ses etrafta yankılanıyordu. “Kimse yaralanmadı. Tehlike yok. Evlerinize gidin.”

Andrev nöbetçilere gitmelerini işaret etti. Sonra da sert bir sesle, “Katil bu mu?” diye sordu.

Daneel, “Bundan hiç kuşku yok, efendim,” dedi. “Silahlı kişi buydu. Silah yerde yanında duruyordu.”

Andrev katile hayretle bakıyordu. “Ne kadar da sakin! İnsana benzemiyor.”

“O insan değil, efendim. Sadece bir robot. İnsana çok benzeyen bir robot.”

“Ama Arzda insana benzeyen robot yok ki… Yani senin dışında.”

Daneel açıkladı. “Bu robot da benim gibi Aurora’da ‘yaratılmış,’ efendim.”

Gladia kaşlarını çattı. “Ama bu imkânsız. Bir robota beni öldürmesini emredemezler.”

Kolunu Gladia’nın omzuna atmış olan D.G. öfkeyle homurdandı. “Özel biçimde programlanmış bir Aurora robotu…”

Gladia, “Saçmalama, D.G.,” dedi. “Olamaz. Bir robot bir insana bilerek, isteyerek zarar veremez. İster Aurora’da yapılmış olsun, ister olmasın. Bu robot bana doğru ateş ettiğine göre… mahsus ıskaladı demektir.”

Andrev sordu. “Ne maksatla? Neden sizi vurmadı, Madam?”

Gladia, “Anlamıyor musunuz?” dedi. “Robota emir veren kimse bir öldürme girişiminin Arzdaki programımı altüst etmeye yeterli olacağını düşünüyordu. Ama programım alt üst olmayacak. Buna izin vermeyeceğim.”

D.G. bağırdı. “Kahramanlığa kalkışma, Gladia! Gelecek sefer ne yapacaklarını bilemeyiz. Hiçbir şey… hiçbir şey seni kaybetmeye değmez.”

Gladia’nın bakışları yumuşadı. “Teşekkür edelim, D.G. Bu duygunu takdir ediyorum. Ama tehlikeyi göze almalıyız.”

Bir sessizlik oldu ve sabırla bekleyen Daneel de bundan yararlandı. “Madam Gladia, bu robotun bu dünyada nerede gizlendiğini öğrenmek zorundayız. Onun gibi başkaları da olabilir.”

Andrev, “Bunu ona sormadın mı?” dedi.

“Sordum, efendim, ama ben bir robotum. Bu robot başka bir makine adamın soracağı sorulara cevap vermek zorunda değil. Onun emirlerini yerine getirmek zorunda da olmadığı gibi.”

Andrev, “Pekala,” diye homurdandı, “o halde ben sorarım.”

“Bunun bir yararı olmayabilir, efendim. Bu robota açıklama yapmaması kesin bir biçimde emredilmiş Belki emrinizi yeterli bulmaz. Siz uygun sözcükleri ve hangi ses tonuyla konuşulması gerektiğini bilmiyorsunuz. Ama Madam Gladia Aurora’lı. Bunun nasıl yapılacağını bilir. Madam Gladia, ona Arzdaki gizli yerinin nerede olduğunu sorar mısınız?”

Giskard, Daneel’e usulca, “Bu bir işe yaramayabilir,” diye fısıldadı. “Ona fazla sıkıştırılırsa beynini dondurması emredilmiş olabilir.”

Daneel hemen ona döndü. “Bunu engelleyebilir misin?”

Giskard, “Bilmiyorum,” dedi. “Zaten bir insana ateş ettiği için beyni zarar görmüş.”

Daneel, Gladia’ya baktı. “Madam, onu çok sıkıştırmanızı önereceğim.”

Gladia kararsızca mırıldandı. “Bilmem ki…” Katil robota dönerek derin bir nefes aldı. “Robot, seni nasıl çağıracağım?”

Robot, “Adım R. Ernett İki, Madam,” diye açıkladı.

“Ernett, benim Aurora’lı olduğumun farkındasın sanırım.”

“Aurora tarzı konuşuyorsunuz ama tam anlamıyla değil, Madam.”

“Ben Solaria’da doğdum. Ama bir Uzaycıyım, iki yüz yıldan beri Aurora’da yaşıyorum ve robotların bana hizmet etmelerine de alışığım. Şimdi… sorularıma cevap verecek ve emirlerimi dinleyecek misin, Ernett?”

“Evet, Madam. Tabii bunları geçersiz kılacak başka bir emir almadıysam.”

“Bu gezegendeki yerini sorarsam, cevap verir misin?”

“Bunu yapamam, Madam. Efendimle ilgili hiçbir soruyu yanıtlayamam. Hiçbir soruyu.”

Gladia, Daneel'e bir göz attı. Sonra da sesini yükseltti. "Bana bu gezegendeki gizli yerini söylemeyerek zarar vermeye kalkma, Ernett! Bana bunu söylemeni emrediyorum!"

Robot sanki kaskatı kesildi. Ağzını açtı ama sesi çıkmadı. Tekrar denedi ve sonunda boğuk bir fısıltıyla, "Mil..." dedi. Ağzı açık kaldı ve gözlerindeki pırıltı söndü. Kaldırmış olduğu eli yavaş yavaş indi. Daneel, "Poziktronik beyni dondu," diye açıkladı.

Giskard, Daneel'e, "Bunun çaresi de yok," diye fısıldadı. "Elimden geleni yaptım ama sonra dayanamadım."

Andrev, "Hiçbir şey öğrenemedik," dedi. "Diğer robotların nerede olduklarını bilmiyoruz."

D.G. hatırlattı. "Mil, dedi."

Andrev şaşkın şaşkın, "Belki 'Mils' demeye çalışıyordu. Vaktiyle Mils adında bir tanıdığım vardı," diyecek oldu.

Daneel ciddi bir tavırla hemen, "Mil sözcüğünün sonunda s harfi yoktu," diye belirtti.

O zamana kadar konuşmaya hiç karışmayan yaşlıca bir Arzlı çekine çekine, "Yanılmıyorsam, 'mil' eski bir uzunluk ölçüsü, robot," dedi.

Daneel sordu. "Bu ne kadar bir uzunluğu gösteriyor, efendim?"

Arzlı, "Bilmiyorum," dedi. "Yanılmıyorsam, bir kilometreden uzun."

"Bu ölçü artık kullanılmıyor mu, efendim?"

"Hiper-uzay öncesinden beri kullanılmıyor."

Andrev, "Belki de robot bize gizli yerin buradan ne kadar uzakta olduğunu açıklamaya çalışıyordu," dedi.

D.G., "Öyle olsaydı artık bilinmeyen bir uzunluk ölçüsünü kullanır mıydı?" diye itiraz etti. Bir Aurora'lı sadece kilometre kullanır. Aurora'da yaratılan bir robot da öyle. Robotun kafası donmak üzereydi. Belki bu yüzden sadece acayip sesler çıkarıyordu. Sesinde sabırsızlık vardı. 'Anlamı olmayan bir şey' den mana çıkarmak yersiz. Ve şimdi Madam Gladia'nın dinlenmesini istiyorum. Onu buradan götürmeliyim."

Çabucak dışarıya çıktılar. Daneel bir an geride kalarak Giskard'a, "Yine başarısızlığa uğradık," diye' fısıldadı.

69.

Kent hiçbir zaman tam anlamıyla sessizleşmiyordu. Ama bazı sürelerde ışıklar sönükleşiyor, ekspres-yolların uğultusu, makinelerin takırtısı ve insanların gürültüsü hafifliyordu. Gladia bu yüzden uyumayı başardı.

Daneel'le Giskard uyumadılar tabii. Apartmanda bir kompüter terminali vardı. Daneel bundan yararlanarak Kent kitaplığıyla bağlantı kurdu. Saatler geçti.

Sonunda Giskard, "Dostum Daneel," dedi. "Balkondaki davranışlarının nedenini sormak zorundayım."

"Dostum Giskard, sen kalabalığa doğru baktın, Ben de bakışlarını izledim ve bize doğru

çevrilmiş olan silahı gördüm. Hemen harekete geçtim.”

Giskard. “Evet, öyle yaptın, Dostum Daneel,” dedi. “Bir bakıma beni Korumak için neden bana doğru atıldığını tahmin edebiliyorum. Katil bir robottu. Nasıl programlanmış olursa olsun, silahıyla bir insanı vurmak için ona doğru nişan alamazdı. Seni de vurmaya kalkamazdı. Çünkü İlk Kuralı çalıştıracak kadar insana benziyorsun. Makina adama balkonda insana çok benzeyen bir robot bulunacağı da söylenmiş olabilirdi. Ama bu robotun sen olduğunu kesinlikle bilemezdi. O halde robot balkonda bir tek kimseye zarar vermeye hazırlanıyordu. Bana. Robot olduğu hemen anlaşılan bana. Ve sen de hemen beni korumaya çalıştın.”

Daneel, “Dostum Giskard,” dedi. “Ben şöyle düşündüm: Genel Sekreter iki adamın Aurora modülüyle Arza indiklerini söyledi. Ve ben bundan Dr. Amadiro’yla Dr. Mandamus’un bu gezegene geldikleri sonucunu çıkardım. Planları neyse, bunu uygulamak üzereler. Ama sende Arzdasın. İki uzman, sen kafa ayarlama gücünle olacakları engellemeden, hemen harekete geçmek için buraya koştular. Tabii ellerinden gelirse seni ortadan kaldırmaya çalışacaklardı. Bu yüzden silahla nişan alındığını görür görmez seni ateş hattından çekmeye çalıştım.”

Giskard hatırlattı. “Birinci Kural seni Madam Gladia’yı kurtarmaya zorlamalıydı. Hiçbir düşünce ve mantık bunu değiştirmemeliydi.”

“Hayır, Dostum Giskard. Sen Madam Gladia’dan daha önemlisin. Hatta şu ara bütün insanlardan da önemli sayılırsın. Arzın mahvolmasını engelleyebilecek biri varsa, o da sensin. Senin insanlığa hizmet edeceğini biliyorum. Bir seçme yapmak zorunda kaldığım zaman, Zeroth Yasası herkesten önce seni kurtarmamı emrediyor.”

“Birinci Kurala karşı geldiğin için rahatsızlık duymuyor musun?”

“Hayır, Zeroth Yasasının üstünlüğüne bağlılıkla hareket ettim.”

“Ama senin hafıza bankana Zeroth Yasası yerleştirilmedi.”

“Bunu Birinci Kuralın doğal bir sonucu olarak kabul ettim. İnsan toplumunun genelini korumadan ve çalışır durumda tutmadan, belirli bir kimseyi zarar görmekten nasıl kurtarabilirsin?”

Giskard bir süre düşündü. “Ne demek istediğini anlıyorum ama ya sen beni ya da insanlığı korumaya çalışırken, işler karışıp Madam Gladia öldürülseydi? Nasıl hissederdin Dostum Daneel?”

Daneel kısık bir sesle “Bilmiyorum, Dostum Giskard. Eğer Madam Gladia’yı kurtarmak için hareket etsem ve senin yok edilmene izin versem ki bu sanırım insanlığın geleceğinin de yok olması sayılabilir, bu felaketle nasıl hayatta kalırdım?”

Bir süre birbirlerine baktılar, düşüncelerde kaybolmuşlardı.

Sonunda Giskard, “Neyse ne dostum Daneel, fakat bu gibi durumlarda doğru yargıda bulunmanın zorularına katılıyorsun değil mi?” diye sordu.

“Katılıyorum, Dostum Giskard.”

“Kişiler arasında hızlıca seçim yapmak, kimin diğerinden daha fazla zarar görebileceğine karar vermek yeterince zor. Kişiler ve insanlık arasında seçim yapmak gerektiğinde, sözkonusu olan topluluğun durumundan emin değilken Robot Yasalarının geçerliliği konusunda şüpheye düşülebilir.

Daneel “Seni anlamıyorum, Dostum Giskard” dedi.

“Şaşırmadım. Ben de kendimi tam olarak anlayamıyorum. Ama düşün: Kurtarmamız gereken toplumdan söz ederken Arzlıları ve Göçmenleri kastediyoruz. Onlar Uzaycılardan daha çok, daha canlı ve üretken. Robotlara güvenmedikleri için daha atılganlar. Kısa ömürlü oldukları için biyolojik ve toplumsal gelişmeye daha uygunlar.”

Daneel, “İyi özetledin,” dedi. “Ama Arzlılar ve Göçmenlerin de Arzın kutsallığı ve dokunulmazlığı konusunda mistik, hatta mantıksız bir inançları var. Bu mistik düşünce Arzlıların gelişmesi bakımından olumsuz bir şey sayılamaz mı? Uzaycıları engelleyen uzun ömürleri ve robotları gibi?”

“Bunu hiç düşünmemiştim. Bilmiyorum.”

Giskard, “Benim gibi kafaların içini görebilseydin,” dedi. “O zaman düşünürdün.” Sanki birdenbire heyecanlanmıştı. “Nasıl bir seçim yapabilirsin? İnsanlığı iki türe ayrılmış olarak düşün. Bir tarafta Uzaycılar, bir tarafta da Arzlılar ve Göçmenler. Ve ileride pek de hoş olmayan başka türler de ortaya çıkabilir, öyleyse sadece seçim yapmak yeterli değil, Dostum Daneel. Beğenilecek bir türe biçim vermemiz gerekir. Onu korumamız da. Ama beğenilecek bu türü, hayalini kurduğum ama oluşturamadığım o bilim, yani psiko-tarih olmadan nasıl biçimlendirebiliriz?”

Daneel başını salladı. “Doğrusu kafaların içini sezme ve etkileme gücünün ağır bir yük olduğunun farkında değildim.”

“Yıllar boyunca kendi kendimi inceledim. Bu gücümü anlamak ve sana da verebilmek için. Böylece sen de benim gibi olabilmek için kendi kendini programlayabilirdin. Ama sonra bu isteğimi yendim. Bu zalimlik olurdu. Bu yükü benim taşımam yeterli.”

Daneel, “Ne olursa olsun, Dostum Giskard,” diye cevap verdi. “İleride bir gün insanlığın iyiliği için bunun gerekli olduğunu anlarsam, bu yükü, kabul ederim. Hatta Zeroth Yasasına göre böyle yapmam da gerekir.”

Giskard, “Ama bu konuşmanın hiçbir yararı yok,” dedi. “Tehlikeli ânın çok yaklaştığı belli. Ama henüz bunun ne tür bir şey olduğunu bile anlamış değil…”

Daneel onun sözünü kesti. “Bu bakımdan yanılıyorsun. Dostum Giskard. Ben artık o tehlikenin nasıl bir şey olduğunu biliyorum.”

Giskard’ın şaşırması beklenemezdi kuşkusuz. Robotun yüzünde herhangi bir ifadenin belirmesi olanaksızdı. Sesi insanlarınki gibiydi ama onu da hiçbir duygu etkileyemezdi. Giskard, “Ciddi misin?” dediği zaman sesi eskisinden farksızdı. Ama elini kaldırması ve başını hızla Daneel’e doğru çevirmesi onun hayretini açıklıyordu.

Daneel, “Ciddiyim, Dostum Giskard,” diye cevap verdi.

“Bunu nasıl öğrendin?”

“Bunun bir bölümünü bana Madam Quintana yemekte yaptığımız konuşma sırasında açıkladı.”

“Ama ondan işe yarayacak bir şey öğrenemediğini söylemedin mi? Yanlış sorular sormuş olduğuna karar vermedin mi?”

“Önce öyle gözükmüştü. Ama sonradan düşünmeye başladım ve bu açıklamalardan yararlı sonuçlar çıkardım. Şu son birkaç saat de Arz ansiklopedilerini araştırdım. Sana şimdi oluşturduğum mantığı açıklayacağım. Bana bunun hatalı olup olmadığını söylersin.”

“Lütfen devam et, Dostum Daneel.”

“Arzda hiper-uzay yolculuğunun gelişmesinden önce atom gücü kullanılmış. Hatta atom bombaları yapılmış. Madam Quintana bana, uranyum ve thoryum gibi madenlerin iri çekirdeklerinin parçalanması yoluyla da enerji elde edildiğini söyledi. Şimdi Uzaycı ve Göçmen dünyalarının kabuğunda uranyum ve thoryum var. Ama Madam Quintana’nın da söylediği gibi, Arzda bu maddelerden bulunuyor. Yani doğal radyoaktivite çevrenin oldukça belirgin bir parçasını oluşturuyor. Bir nükleer yoğunlaştırıcı bir kaynaşma reaktörünü patlatabilir. Ya da bir nükleer reaktör doğal radyoaktiviteyi belirli bir dereceye kadar yükseltebilir. Ve o zaman da kabuk, içinde yeterince uranyum ya da thoryum olduğu takdirde, parçalanabilir.”

Giskard bir süre hiç kımıldamadan ve konuşmadan Daneel’e baktı. “Yani sence Dr. Amadiro Arzın kabuğunu patlatmaya mı hazırlanıyor? Böylece gezegen artık canlıların yaşamayacağı bir dünya halini alacak. Ve böylece sonunda Galaksiye Uzaycılar egemen olacak.”

Daneel başını salladı. “Kitle patlaması için yeterli uranyum ya da thoryum olmazsa, radyoaktivite’nin artması fazla ısı çıkmasına yol açabilir. Bu da iklimi değiştirir. Fazla radyasyon kansere ve doğum kusurlarına neden olur. Ve böylece daha yavaş olmakla birlikte aynı sonuç elde edilir.”

Giskard, “Korkunç bir olasılık bu,” dedi, “Sence bunu yapmayı başarabilirler mi?”

“Sanırım başarabilirler. O katile benzeyen insan biçimi robotlar yıllardan beri Arzdalar. Bu geliştirilmiş makine adamlar karmaşık bir programlama için uygunlar. Gerektiği zaman Kente girerek araç gereç almayı başarıyorlar. Herhalde bu robotlar yıllardan beri uranyum ve thoryumun çok miktarda bulunduğu yerlere nükleer yogunlaştırıcılar yerleştirdiler. Dr. Amadiro’y’a Dr. Mandamus da son kontrolü yapmak ve yoğunlaştırıcıları çalıştırmak için buraya geldiler. Her şeyi gezegen yok olmadan kaçmalarını sağlayacak biçimde ayarlayacaklardır.”

Giskard, “Öyleyse,” dedi. “Bu durumu hemen Genel Sekretere haber vermeliyiz. Arzın güvenlik güçleri harekete geçmeli. Dr. Amadiro’yla Dr. Mandamus çabucak bulunmalı. Planlarını uygulamalarına engel olunmalı.”

Daneel, “Bunu başarabileceğimizi sanmıyorum,” diye cevap verdi. “Genel Sekreter herhalde bize inanmaz. Tabii Arzın yok olamayacağıyla ilgili o mistik inanç yüzünden… Ama inandığını varsayalım. O zaman karşı önlemler alınması için işe bürokrasi karışır, işlemleri ne kadar çabuklaştırmaya çalışırlarsa çalışsınlar, yine de zaman alır. Ayrıca Arzlıların o

bomboş yerlerde iki insanı bulacak durumda olduklarını da sanmıyorum. Arzlılar yüzlerce yıldan beri kentlerde yaşıyor ve şehir sınırlarının dışına hemen hiç çıkmıyorlar. Buna Elijah Baley'le birlikte Arzda ilk kez çalıştığım zaman tanık oldum. Ama Arzlıların kendilerini zorlayarak kırlara açıldıklarını düşünelim. O iki adamı durumu kurtaracak kadar çabucak bulamazlar yine de. Bu ancak inanılmayacak bir rastlantı sayesinde olabilir. Ve biz böyle bir rastlantı olmasını da bekleyemeyiz."

Giskard, "Bütün seçenekler bunlar mı, Dostum Daneel?" diye sordu. "Başka seçenek var mı?"

Daneel, "O iki insanı bizim bulmamız gerekiyor," dedi. "Onları durdurmalıyız. Hemen!"

"Onların nerede olduklarını biliyor musun, Dostum Daneel?"

"Bilmiyorum, Dostum Giskard. Ama onları bulmak zorundayız."

Giskard, "Yapmak zorunda olmamız yeterli değil," dedi. "Artık tehlikenin ne olduğunu biliyoruz. Ama yine de bunu engelleyemeyeceğiz. Her zamanki gibi çaresiz durumdayız."

Daneel. "Bir tek şans var," diye açıkladı. "Belki aslında bunun da yararı olmayacak. Ama çabalamaktan başka seçeneğimiz yok. Amadiro senden korktuğu için seni 'öldürtmeye' kalkıştı. O katili yolladı. Belki de bu bir hataydı."

"Peki, ya bu çaba da başanlı olamazsa, Dostum Daneer?"

Daneel sakin sakin Giskard'a baktı. "O zaman hiçbir şey yapamayız. Arz mahvolur. Ve insanlık tarihi de kaçınılmaz bir biçimde sona erer."

ZEROTH YASASI

70.

Kelden Amadiro rahat değildi. Arzın yüzeyindeki yerçekimi ona göre biraz fazla, atmosfer de yoğundu. Kırların kokusu ve duyulan sesler de insanı sinirlendirecek kadar Aurora'dan farklıydı. Kaldığı yerse uygar bir insana göre değildi.

Güzel bir sabahtı. Arzın o fazla parlak güneşi ufuktan yükseliyordu. Çok geçmeden hava çok ısınacaktı. Nem de artacak ve insanı ısıran böcekler ortaya çıkacaktı. Amadiro önce kolunda kaşınan küçük şişlikler belirmesine bir anlam verememişti. Sonra Mandamus ona durumu açıklamıştı.

Amadiro kaşınarak, "Korkunç!" diye homurdandı. "Bu böcekler mikrop taşıyabilir."

Mandamus kayıtsızca, "Bazen taşıyorlar sanırım," dedi. "Kaşıntıyı geçirecek losyonlar getirdim. Sonra böceklerin hoşlanmadığı bazı maddeleri yakabiliriz. Ama açıkçası, onların kokusu hiç hoşuma gitmiyor."

Amadiro emretti. "Onları yak."

Mandamus aynı tavırla konuşmasını sürdürdü. "Ayrıca bizi izlemelerine neden olacak en basit bir şeyi yapmak bile istemiyorum. Bir koku, biraz duman…"

Amadiro yardımcısına kuşkuyla baktı. "Buraya Arzlıların da robotlarının da gelmediğini kaç

defa söyledin."

"Bu doğru. Ama bunun kesin bir matematiksel sonuç olduğunu öne süremem. Bu toplumsal gözlemler sonucu elde edilen bir bilgi. Ve tabii her şeyin bir istisnası vardır."

Amadiro kaşlarını çattı. "Güvende olmamızın tek çaresi planı uygulamak. Bugün hazır olacağını söylemiştin."

Mandamus ellerini iki yanına açtı. "Dr. Amadiro, size bunu daha önce de açıklamışım gibi geliyor bana. Ama her şeyi yeniden tekrarlamaya hazırım. Bu noktaya ancak yıllarca çalışarak ulaşabildim. Arzın yüzeyindeki on dört nakil istasyonunu birkaç ay kontrolden geçirmem gerekiyordu. Bunu yapabileceğimi sanıyordum. Ama artık imkânsız. Çünkü robot Giskard bizi bulmadan ve durduramadan bu işi bitirmemiz gerekiyor. O nedenle bu kontrolü istasyonlarda bekleyen ve insana benzeyen robotlarımızla iletişim kurarak yapmak zorundayım. Onların raporlarını tekrar tekrar kontrolden geçirmem şart. Hatta belki kalkıp bir iki istasyona gitmem de gerekecek. Tabi bütün bu işler birkaç günümüzü alacak. Hatta bir iki haftamızı."

"Bir iki hafta mı? Olamaz! Bu gezegene daha ne kadar dayanabileceğimi sanıyorsun, Mandamus?"

"Bu gezegene daha önce geldiğim zaman bir yıl kaldım. Başka bir sefer de dört ay."

"Ve bu hoşuna gitti, öyle mi?"

"Hayır, efendim. Ama yapmam gereken bir işim vardı. Ve ben de bunu yaptım. Kendime acımadan."

Mandamus, Amadiro'yu buz gibi bakışlarla süzüyordu.

Amadiro kızardı ve daha uysalca bir tavırla, "Ee?" diye sordu. "Şimdi ne durumdayız?"

"Gelen raporları değerlendiriyorum hâlâ. Laboratuvarda hazırlanmış düzenli bir sistem kurmadığımızı biliyorsunuz. Gezegenin kabuğu yer yer büyük farklılıklar gösteriyor. Neyse ki, radyoaktif maddeler yaygın. Ancak bazı yerlerde tehlikeli olabilecek kadar ince bir tabaka oluşturuyor. Böyle yerlerde nakil istasyonları kurmak ve işi robotlara bırakmak zorundayız. Bu istasyonlar uygun biçimde yerleştirilmezlerse, nükleer yoğunlaşma hafifler, bunca yıllık çabalarımız da boşa gider. Ya da belirli bir noktada müthiş bir yoğunlaşma ve patlama olur, kabuğun geri kalan kısımları zarar görmez. Yani iki durumda da zarar fazla olmaz." Bir an durdu. "Biz, Arz kabuğunun büyük bölümlerinin yavaş yavaş, düzenli ve önlenemeyecek bir biçimde gitgide daha radyoaktif hale gelmesini istiyoruz, Dr. Amadiro. Böylece Arz gün geçtikçe daha da oturulamayacak duruma gelecek. Dünyanın toplum yapısı çökecek. Ve Arzda da bir daha hiçbir insan yaşayamayacak. Sizin de bunu istediğinizi sanıyorum. Dr. Amadiro. Size bunu yıllar önce anlattım. Ve siz de o zaman, 'Benim istediğim de bu,' dediniz."

"Hâlâ da istiyorum, Mandamus. Budalalık etme."

"O halde sıkıntıya katlanın, efendim. Ya da kalkıp gidin. Ben bu işi tamamlarım."

"Olmaz, olmaz! Bu işin yapılacağı sırada burada olmalıyım! Ama sabırsızlanmamak da elimde değil? Kesin etki ne zaman görülecek? Arz ne zaman yaşanamayacak bir yer halini

alacak?”

“Yüz, yüz yirmi yıllık bir süre uygun bence.”

“Ya bu süreyi kısaltırsan?”

“O zaman kabuk daha hızlı radyoaktif hale gelir. Arz daha çabuk ısınır ve tehlikeli bir durum alır. Ve tabii o zaman fazla Arzlı gezegenden alınıp götürülemez.”

Amadiro, “Bu önemli mi?” diye homurdandı.

Mandamus kaşlarını çattı. “Arz ne kadar çabuk bozulursa, Arzlılar da Göçmenler de o kadar çabuk bunun teknik bir nedeni olduğundan şüphelenmeye başlarlar. Ve o zaman suçu bize yüklemeleri olasılığı artar. Göçmenler bize müthiş bir öfkeyle saldırırlar. Bu kutsal savaş uğruna hepsi ortadan kalkıncaya kadar dövüşürler. Tabii bize de büyük zarar verirler. Bu konuyu daha önce tartıştık. Ve sonunda anlaştık. Arza uzun bir süre tanımak daha doğru olur. Arzlılar ağır ağır artan radyoaktivitenin anlayamadıkları doğal bir nedeni olduğunu sanırlar. Bence böyle olması, düne göre, bugün daha önemli.”

“Öyle mi?” Amadiro’nun da kaşları çatılmıştı. “Yüzündeki bu softaca, ekşi ifadeden onun sorumluluğunu da bana yüklemenin yolunu bulduğun anlaşılıyor.”

“Açıkçası bunu yapmak hiç zor değil, efendim. Giskard’ı ortadan kaldırması için robotlarımızdan birini göndermemiz pek de akıllıca bir hareket sayılmazdı.”

“Hayır. Böyle yapılması gerekliydi. Sadece Giskard bizi mahvedebilir.”

“Bunun için önce bizi bulması gerekir. Bunu da başaramayacak. Ama bulsa da ne olur? Bizler tecrübeli birer robotik uzmanıyız. Giskard’la başa çıkamayacağımızı mı sanıyorsunuz? Pekala çıkarız.”

Amadiro, “Öyle mi?” dedi. “Vasilla da öyle düşünüyordu. Ve o Giskard’ı bizden daha iyi tanıyordu. Ama yine de robotla başa çıkamadı. Onu yakalayıp parçalayacak olan savaş gemisi de bu işi başaramadı. Ve Giskard şimdi Arzda. Onun şu ya da bu şekilde ortadan kaldırılması gerekiyor.”

“Ama kaldırılamadı. Böyle bir haber gelmedi.”

“Bazen ihtiyatlı bir hükümet kötü haberi gizler, Arzlı görevliler de barbar olmalarına karşın ihtiyatlı davranabilirler. Robotumuzun başarılı olamadığını ve onu sorguya çekmeye kalktıklarını düşünelim. O zaman beyni donar. Bu da bir robot kaybettiğimiz anlamına gelir.”

“Robotun beyni donsun donmasın onun Aurora’da yapıldığını hemen anlarlar. Arzda da robot uzmanları var. Onlar bu gerçeği hemen kesinlikle öğrenirler. Onun için radyoaktivitenin ağır ağır yoğunlaşmasını sağlamamız daha doğru olur. Aradan uzun bir süre geçmeli ki, Arzlılar olayı unutsunlar. Bunu radyoaktivitenin gitgide artmasına bağlamasınlar. En aşağı yüz yıl gerekiyor. Hatta belki de yüz elli, iki yüz yıl.” Mandamus aletlere bakmak için uzaklaştı.

Bu yüzden Amadiro’nun arkasından müthiş bir nefret ve horgörüyle baktığını farketmedi. Onun kendi kendine, “Ama benim yüz elli, iki yüz yılım yok,” diye söylendiğini de duymadı. “Belki yüz yıl bile yaşamayacağım. Sen yaşayacaksın ama ben değil.”

71.

New York'ta sabah olmuştu. Daneel'le Giskard gitgide artan faaliyetten bu sonuca vardılar. Giskard, "Herhalde kentin dışında bir yerde şafak söküyor," dedi. "Yirmi yıl önce Elijah Baley'le konuşurken Arzdan Şafak Dünyası diye söz etmiştim. Acaba öyle olması daha uzun süre devam edecek mi? Yoksa artık sonu mu geldi?"

Daneel, "Bunlar kötü düşünceler. Dostum Giskard," diye cevap verdi. "Arzın Şafak Dünyası olarak kalmasını sağlamak için bugün yapabileceğimiz şeylerle ilgilenmeliyiz."

Gladia daireye girdi. Arkasında bornozu, ayaklarında da terlikleri vardı. "Ne saçma… Arzlı kadınlar sabahları Özele karmakarışık saçlarla, berbat bir halde gidiyorlar. Olacak şey mi bu? Evet, Daneel?"

Daneel, "Madam," dedi. "Sizinle konuşabilir miyiz?"

Gladia durakladı. "Bilmem ki… Bildiğin gibi benim için önemli bir gün. Neredeyse ilk sabah randevusuna gelecekler."

Daneel, "İşte ben de sizinle bunu konuşmak istiyordum, Madam," diye açıkladı. "Bu önemli günde biz yanınızda olmazsak her şey daha yolunda gider."

"Ne?"

"Etrafınızda robotlarınız olursa, Arzlıların üzerinde istediğiniz izlenimi bırakamazsınız."

"Etrafımda sürüyle robot olmayacak ki. Sadece ikiniz geleceksiniz. Siz olmadan ne yaparım?"

"Buna alışmanız, gerekiyor, Madam. Biz yanınızdayken Arzlılardan çok farklı olduğunuz hemen göze batıyor. Sanki onlardan korkuyormuş gibi bir izlenim de yaratıyorsunuz."

Gladia endişelendi. "Ama korunmaya ihtiyacım var, Daneel. Dün olanları unutma."

"Dün olanları önleyemez, sizi koruyamazdık, Madam. Neyse ki, katilin hedefi siz değildiniz. Katil silahla Giskard'ın kafasına nişan almıştı."

"Neden Giskard?"

"Bir robot insana ateş edebilir miydi? O robotun Giskard'a nişan almasının bir nedeni vardı. Bu durumda yanınızda olmamız sizin bakımınızdan tehlikeyi arttıracak. Bizsiz dolaşmanız daha iyi."

"Ne kadar zaman?"

"Hiç olmazsa buradaki göreviniz sona erinceye kadar, Madam. Önümüzdeki günlerde Kaptan Baley size bizden daha iyi yardım edebilir. O Arzlıları tanıyor. Bu dünyadakiler ona büyük saygı duyuyorlar. Kaptan da size çok önem veriyor, Madam."

Gladia, "Bu konuyu düşüneceğim," diye mırıldandı.

Daneel, "O arada Kaptan Baley'le konuşur, bizimle aynı fikirde olup olmadığını öğreniriz, Madam," dedi.

"Öyle yapın." Gladia yatak odasına girdi. Daneel, Giskard'a döndü. "Razı mı?"

Giskard, “Çoktan razı,” dedi. “Zaten benim yanımda biraz huzursuz oluyor. Yokluğuma üzülmeyecek. Ama sana karşı olan duyguları biraz karışık. Dostum Daneel. Ona Dostumuz Jander’i hatırlatıyorsun. Onun yüz yıllar önce ‘ölmesi’ Madam için yaralayıcı bir tecrübe oldu. İşte bu yüzden seni hem çekici buluyor, hem de senden tiksiniyordu. Madamın sana karşı olan beğenme duygusunu azalttım. Kaptana olan duygularını biraz güçlendirdim. Onun için bizsiz rahatça dolaşabilecek.”

“Öyleyse gidip Kaptanı bulalım.”

İki robot daireden dışarıdaki koridora çıktılar.

D.G.‘nin kaldığı dairenin kapısına yaklaştıkları sırada Giskard biraz düzensiz adımlar atıyordu. Bu pek belirgin değildi ama Daneel durumu hemen farketti.

Alçak sesle, “Rahatsız mısın, Dostum Giskard?” diye sordu.

“Birçok kadın ve erkeğin kafasından hayret, endişe ve ilgiyi silmek zorunda kaldım. Bir de küçük bir çocuğun kafasından. Bu benim için daha da zor oldu. Zarar verip vermediğimi kesinlikle anlayacak kadar zamanım olmadı.”

“Böyle olması gerekiyordu. Kimse bizi engellememeli.”

“Bunu anlıyorum. Ama Zeroth Yasası beni fazla etkilemiyor. Bu bakımdan senin gibi değilim.”

Daneel kapı işaretine dokundu. Kapı açılarak eşikte D.G. belirdi. Kaptan neşeyle gülerek iki robota baktı. Sonra yanlarında Gladia’nın olmadığını farketti. Gülümsemesinin yerini büyük bir endişe aldı. “Gladia’sız burada ne işiniz var? Yoksa ona…”

Daneel, “Kaptan,” dedi. “Madam Gladia çok iyi. Tehlikede değil. İçeri girip durumu açıklayabilir miyiz?”

D.G. öfkeyle onlara girmelerine işaret etti. “Gladia’yı neden yalnız bıraktınız?”

Daneel, “Madam Gladia da ancak Arzdaki diğer insanlar kadar yalnız,” dedi. “Ve onlar kadar tehlikede. Bu konuyu kendisiyle daha sonra konuştuğunuz zaman, size yanında Uzaycı robotlarıyla dolaştığı sürece Arzda etkili olamayacağını söyleyecektir. Rehberlik ve koruma bakımından robotlara değil, size ihtiyacı olduğunu açıklayacaktır. Madamın bunu istediğine inanıyoruz. Hiç olmazsa şimdilik. Bizi geri isterse, hemen yanına gideriz.”

D.G. rahatlayarak yine gülümsedi. “Demek onu, benim korumamı istiyor?”

“Şu ara yanında bizi değil, sizi görmek istediğine inanıyoruz, Kaptan.”

D.G. bir kahkaha attı. “Onu kim suçlayabilir? Hemen hazırlanıp onun yanına gideceğim.”

“Ama önce…”

Kaptan Baley, “Ah,” diye mırıldandı. “Bir şey daha var anlaşılan.”

“Evet, efendim. Dün balkona ateş eden robot hakkında ayrıntılı bilgi edinmek istiyoruz.”

O.G. tekrar endişelendi. “Yani Madam Gladia hâlâ tehlikede mi?”

“Hayır, hiç değil. Dün robot Madam Gladia’ya ateş etmedi. Robot olduğu için bunu yapamazdı. O Dostum Giskard’a nişan aldı.”

“Bunu neden yapsın?”

“işte biz de bunu öğrenmek niyetindeyiz. O yüzden Enerji Bakanı Yardımcısı Madam Quintana’yı aramanızı istiyoruz. Ona bu konuda bazı sorular sormamız gerekiyor. Madam Quintana’ya bunun sizi ve Baley-dünyası hükümetini çok memnun edeceğini söyler misiniz? Onu bizimle konuşmaya ikna etmek için en uygun yola başvurun lütfen.”

“Ya, demek bütün istediğiniz bu kadar? Önemli ve işi başından aşkın bir görevliyi bir robot tarafından sorguya çekilmeye razı edeceğim öyle mi?”

Daneel, “Durumun çok ciddi olduğunu söylerseniz razı olabilir, efendim.” dedi. “Ayrıca Madam Quintana belki uzakça bir yerde şimdi. Oraya gidebilmemiz için bizim adımıza bir taşıt tutmanız da yararlı olur.”

D.G.. “Benden çok mantıksızca şeyler istediğinin farkında mısın, Daneel?” diye sordu.

Daneel, “Böyle düşünmeyeceğinizi umuyordum. Kâptan.” dedi. “Ama madem bu fikirdesiniz o zaman söylenecek bir şey yok. Madam Gladia’nın yanına dönmekten başka çare kalmıyor. Madam buna üzülecek. Çünkü sizinle birlikte olmayı tercih ediyor.”

Dönerek Giskard’a kendisiyle gelmesini işaret etti.

D.G. atıldı. “Durun! Koridorun aşağısında genel iletişim kulübesi var. Elimden geleni yapacağım. Burada beni bekleyin.”

O çıkınca Daneel Giskard’a baktı. “Fazla uğraşmak zorunda kaldın mı, Dostum Giskard?”

Giskard seemed well balanced on his legs now. He said, “I was helpless. He was strongly opposed to dealing with Madam Quintana and as strongly opposed to getting us a darter. I could not have altered those feelings without damage. When, however, you suggested returning to Madam Gladia, his attitude changed suddenly and dramatically. You were anticipating that, I take it, friend Daneel?”

Giskard şimdi bacakları daha dengede görünüyordu. “Yapacak bir şey yoktu. Madam Quintana’yla görüşme ayarlamaya şiddetle karşıydı. Ona zarar vermeden bu düşüncesini değiştiremezdim. Sen Madam Gladia’nın yanına dönmemizi önerdiğindeyse davranışları aniden değişti. Sen bunu öngörmüş müydün Dostum, Daneel?

“Evet”

“Neredeyse bana ihtiyaç duymayacaksın gibi görünüyor. Düşünceleri değiştirmenin birden fazla yolu var. Bir şekilde bir şeyler yaparak ben de sonuçlandırıyorum. Kaptanın düşündelerini değiştiren Madam Gladia’nın yanında olabilme isteğiydi. Ben de bu isteği güçlendirme fırsatını kullandım.”

“İşte bu yüzden sana ihtiyaç var. Ben bunu yapamazdım.”

“Yapabileceksin Dostum, Daneel. Belki de çok yakında.”

D.G. geri döndü. “İster inan ister inanma Daneel, Madam Quintana seni görmeye razı oldu. Taşıt da neredeyse getecek. Hemen gitmeniz iyi olur. Ben de hemen Gladia’nın dairesine gitmek istiyorum.”

İki robot beklemek için koridora çıktılar.

Giskard, “Kaptan çok mutlu.” dedi.

Daneel mırıldandı. “Öyle gözüküyor, Dostum Giskard. Ama korkarım bizim için işin kolay tarafı sona erdi. Madam Gladia’dan serbestçe dolaşabilmek için kolaylıkla izin aldık. Kaptanı, Madam Quitana’yı bizi görmesi için aramaya kolaylıkla ikna ettik. Ama Madam Quintana bizim için bir ‘çıkmaz sokak’ olabilir.”

72.

Bakan Yardımcısı büyük bir masanın başında oturuyordu. Kadın gülümseyerek ve biraz da yapmacık bir neşeyle, “Yanlarında insanlar olmayan iki robot” dedi. “Acaba güvende miyim?”

Daneel ciddi ciddi, “Bundan hiç kuşkunuz olmasın. Madam Quintana,” diye cevap verdi. “Bizim için de yanında robot olmayan bir insanla karşılaşmak olağanüstü bir durum.”

Quintana, “Emin olun.” dedi. “Benim de robotlarım var. Sizi buraya getiren genç kadın bir robottu. Onun Giskard’ı gördüğü zaman bayılmamasına şaşıyorum. Önceden uyarılmasaydı ve görünüşün de bu denli ilginç olmasaydı, herhalde sana da bayılırlardı, Daneel. Neyse… Kaptan Baley sizi görmem için çok ısrar etti. Ben de önemli bir Göçmen dünyasıyla iyi ilişkilerimi sürdürmek istiyorum, bu yüzden razı oldum. Ama işim başımdan aşkın. Sorununuzu çabucak halledersek çok sevinirim. Sizin için ne yapabilirim?”

Daneel, “Madam Quintana,” diye başladı. “Dünkü olayı herhalde hatırlıyorsunuz. Biri balkona ateş etti…”

“Tabii hatırlıyorum. Üstelik ateş edenin insana çok benzeyen bir robot olduğunu da biliyorum. Evet, ne olmuş?”

“Madam, o robotun Arzda gizli bir yeri var. Bunu öğrenmek zorundayım. Aurora’dan o yeri bulmak için geldim. Dünyalarımız arasındaki barışı bozabilecek bu tür olayları engellemem gerekiyor. Ben…”

“Sen mi geldin? Kaptan ya da Madam Gladia değil de sen mi?”

Daneel düzeltti. “Biz, Madam Giskard ve ben. Bu görevin neden bize verildiğini size açıklayacak durumda değilim. Bize emir veren insanları da açıklamamız imkânsız.”

“Vay vay vay! Yıldızlar arası casusluk. Çok ilginç. Ne yazık ki, size yardım edemeyeceğim. O robotun nereden geldiğini bilmiyorum; O yerin neresi olduğu konusunda da en ufak fikrim yok. Aslında bunun için neden bana geldiğinizi anlayamıyorum. Ben senin yerinde olsaydım Güvenlik Bölümüne giderdim, Daneel.”

Madam Quintana, Daneel’e doğru eğildi. “Yüzündeki gerçek cilt mi? Değilse şahane bir taklit demektir.” Parmaklarını hafifçe Daneel’in yanağına dokundurdu. “Tam insan teni gibi.”

Daneel, “Ama gerçek deri değil, Madam,” dedi. “Kesildiği zaman kendi kendisine iyileşmiyor Ama bir yırtık kolaylıkla onarılabiliyor. Ya da üzerine yama yapılıyor.” Quintana burnunu kırıştırdı. “Öö… Ama artık konuşmamız sona erdi. O robot konusunda size yardım edemem. Hiçbir şey bilmiyorum.”

Daneel, “Madam, izin verin de konuyu biraz daha açayım,” dedi. “Bu robot ziyafet gecesi

anlattığınız o eski enerji üretme işlemiyle ilgilenen bir gruptan olabilir. Nükleer parçalamayla. Bu parçalama ve kabuktaki uranyum ve thoryumla ilgilenen bir grup olduğunu kabul edelim bir an. Bu kimseler kendilerine merkez olarak nasıl bir yeri seçerler?"

"Belki eski bir uranyum madeni. Doğrusu böyle bir madenin nerede olduğunu bilmiyorum. Şunu iyice anlamalısın, Daneel. Arz nükleer işlemlerle ilgili herşeyden tiksinir. Özellikle nükleer parçalanmadan. Bu batıl bir inanç gibidir…"

Daneel ekledi. "Bir şey daha var, Madam. Merkezin yerini öğrenmek için o robotu sorguya çektik. Onu zorladık. Ama robot beyni donacak biçimde programlanmıştı. Ve öyle de oldu. Ancak son anda üç kez ağzını açtı. Sanki üç hece ya da üç sözcük söyleyecekmiş gibi. İkinci hece ya da kelime 'mil'di. Bunun sizce bir anlamı var mı? Tabii nükleer parçalanmayla ilgili olarak?"

Quintana ağır ağır başını salladı. "Hayır, bence bir anlamı olduğunu söyleyemem. Standart Galaksi dili sözlüğünde de böyle bir kelime bulabileceğinizi sanmıyorum. Çok üzgünüm, Daneel. Seni tekrar görmek hoşuma gitti. Ama masam önemsiz dosyalarla dolu. İzninle…"

Daneel sanki onu duymamış gibi davrandı. "Bana 'mil'in artık kullanılmayan bir uzaklık ölçüsü olduğunu söylediler, Madam. Galiba kilometreden biraz daha uzun bir birimmiş bu."

Quintana, "Bu doğru olsa bile konuyla ne ilgisi var?" dedi. "Aurora'dan bir robot eski bir…" Birdenbire durakladı. Gözleri irileşti, rengi uçtu. "Olabilir mi?"

Daneel sordu. "Ne olabilir mi, Madam?"

"Arzda hiç kimsenin uğramadığı bir yer var. Oraya Arzlılar da, robotlarımız da adımlarını atmazlar. Dramatik bir tavır takınmak isteseydim, orasının 'uğursuz bir yer' olduğunu söylerdim. Orası öyle uğursuz bir yer ki, çoğumuz onu hafızalarımızdan sildik. Haritalarımızdan da. Bu işe ilk başladığım sıralarda çok eski bir belgeselde o yere rastladım. İnsanların atom enerjisinden nefret etmelerine yol açan o 'kaza'nın orada olduğu söyleniyor. Oranın adı 'Üç Mil Adası'."

"Öyleyse orası ıssız bir bölge olmalı… Kimsenin uğramayacağı bir yer. Aradığımız o ada olmalı, Madam. Bize oraya nasıl gideceğimizi söyler misiniz? Kentten çıkmamıza ve Üç Mil Adasına gitmemize izin vermelerini sağlar mısınız? Ya da onun yakınında bir yere?"

Quintana gülümsedi. Sanki birdenbire gençleşmişti. "Yıldızlar arası bir casusluk olayıyla ilgileniyorsanız, hiç vakit kaybetmemeniz gerekir."

"Evet. Gerçekten öyle, Madam."

"O halde Üç Mil Adasını kontrol etmek benim görevlerimden biri sayılır. Sizi hava arabamla götürmeliyim."

"Ama Madam işleriniz…"

"Döndüğüm zaman bu dosyalar yine masamda olacak."

"Ama kentten ayrılacaksınız.,."

"Ne olmuş yani? Eski zamanlar çok geride kaldı. Arzın Uzaycıların emrinde olduğu o eski kötü günlerde kimse kentlerden ayrılmazdı. Ama artık dışarıya doğru harekete geçtik.

Hemen hemen iki yüz yıldan beri Galaksideki başka dünyalara göç ediyoruz. Siz beni burada bekleyin. Gerekli hazırlıkları yaptıracağım.” Quintana telaşla odadan fırladı.

Daneel onun arkasından bakıyordu. “Dostum Giskard, doğrusu ondan böyle bir şey beklemezdim. Yine bir şeyler mi yaptın?”

Giskard, “Biraz,” dedi. “Madam Quintana’nın seni çekici bulduğu belliydi. Ben de bu duygusunu ağır ağır güçlendirdim. Konuşmayı sona erdirmemizi her söyleyişinde biraz daha kararsızlaştı. Sonunda bizi hava arabasıyla götürmeyi önerdi. Çünkü seninle bir süre daha birlikte olma fırsatını kaçırmak istemiyordu.”

Daneel düşünceli düşünceli, “Bu benim durumumu zorlaştırabilir,” diye mırıldandı.

Giskard hatırlattı. “İyi bir amaç uğruna… Zeroth Yasasını düşün.”

Yüzü uygun biçimde yapılmış olsaydı gülümseyecekti herhalde.

73.

Quintana hava arabasını beton alana indirerek rahat bir nefes aldı. İki robot teknisyen taşıtı kontrolden geçirmek için yaklaştılar. Kadın Daneel’e doğru eğilerek sağ tarafa baktı.

“Ada şu yanda. Susquehanna nehrinden, birkaç kilometre yukarıda. Bugün hava da sıcak.” İstemeye istemeye doğrularak Daneel’e gülümsedi. “Kentten ayrılmanın en kötü yanı bu işte. Burada çevre kontrolü yok. Sana da sıcak gelmiyor mu, Daneel?”

“Benim iç termostatım var, Madam. Ve de iyi çalışıyor.”

“Harika! Keşke bende de olsaydı. Bu bölgede hiç yol yok, Daneel. Yol gösterecek robotlar da. Pek büyük bir yer burası. Bütün bölgeyi dolaşır, aradığımız yeri yine de bulamayabiliriz. Hatta onun beş yüz metre yakınından geçsek bile.”

“Siz değil, Madam. Bizimle gelmenize gerek yok. Bundan sonra tehlikeli şeyler olabilir. Üstelik ısıya karşı dayanıklı da değilsiniz. Tehlike olmasa bile bu sıcağa dayanamazsınız. Bizi bekleyebilir misiniz, Madam?”

“Beklerim.”

“Ama belki biz saatler sonra döneriz…”

“Burada gerekli her şey var. Küçük Harrisburg Kenti de buraya çok yakın.”

“O halde biz artık gidelim. Madam.” Daneel çevik bir hareketle hava arabasından atladı.

Onu Giskard izledi. İki robot kuzeye doğru yürümeye başladılar. Öğle olmak üzereydi. Parlak yaz güneşinin ışınları Giskard’ın cilalı gövdesine çarparak yansıyordu.

Daneel, “Kafa çalışması sezersen hemen haber ver.” Dedi. “O zaman aradığımızı bulduk demektir. Etrafta başka kimsenin olmaması gerekir. İki uzmanla karşılaştığımızda, onları engelleyebileceğinden emin misin Dostum Giskard?”

“Hayır, Dostum Daneel, hiç emin değilim. Ama bunu yapmak zorundayız.”

74.

Lavular Mandamus bir şeyler mırıldandı. Sonra başını kaldırarak Amadiro'ya sinirli sinirli gülümsedi. "Şaşılacak bir şey bu. Çok da memnunluk verici."

Amadiro alnını ve yanaklarını bir havlu parçasıyla sildi. "Bu ne anlama geliyor?"

"Bütün nakil istasyonlarının iyi çalıştığı anlamına…"

"Öyleyse yoğunlaştırma işlemine başlayabilirsin."

"W parçacığı yoğunluğunun derecesini hesaplar hesaplamaz."

"Ne kadar sürer bu?"

"On beş dakika. Bilemediniz otuz."

Amadiro yardımcısını gitgide artan bir tedirginlikle izliyordu. Sonunda Mandamus, "Tamam," dedi. "Oldu. 2.72 derece. Böylece yüz elli yıl sonra denge noktasına erişilecek. Ondan sonra milyonlarca yıl boyunca hiçbir değişiklik olmayacak. Bu düzeyde Arzda ancak radyasyonu oldukça düşük sayılacak birkaç yerde bir, iki dağınık grup yaşayabilecek. Biz sadece bekleyeceğiz. Ve yüz elli yıl sonra alt-üst plan Göçmen dünyaları ovucumuza düşecekler."

Amadiro sözcüklerin üzerine basa basa, "Ben yüz elli yıl daha yaşamayacağım ki," dedi.

Mandamus alaycı bir tavırla konuştu. "Çok üzüldüm, efendim. Ama biz şimdi Aurora'dan ve Uzaycı dünyalarından söz ediyoruz. Görevinizi başkaları sürdürecek."

"Örneğin, sen. Öyle değil mi?"

"Bana Enstitünün Direktörlüğüne getirileceğime söz verdiniz. Gördüğünüz gibi bu mevkiyi hak ettim. O siyasi temele dayanarak ileride bir gün Başkan olabilirim. O sırada anarşi içinde olan Göçmen dünyalarını yok etmek için gerekli siyaseti de uygularım."

"Kendine çok güveniyorsun. Ya bu yüz elli yıllık süre İçinde biri senin W parçacığının akımını keserse?"

"Bu imkânsız efendim. Aygıt çalıştırıldıktan sonra içindeki atomik vites, anahtarı hep aynı noktada tutacak. Ondan sonra… burada ne olursa olsun işlem tersine çevrilemeyecek. Burası buharlaşsa bile kabuk ağır ağır yanmasını sürdürecek. Tabii Arzlılardan ya da Göçmenlerden biri beni izlemeyi başardığı takdirde yeni bir aygıt hazırlayabilir. Ama o zaman radyoaktivite oranını daha çok arttırmış olur. Bunu hiçbir zaman azaltamaz."

Amadiro, "Mandamus," dedi. "Direktörlüğü hak ettiğini söylüyorsun. Ama bu konuda ancak ben karar veririm."

"Hayır, efendim." Mandamus'un sesi buz gibiydi. "Bu işlemin ayrıntılarını sadece ben biliyorum, siz değil. Bu ayrıntıları şifreyle yazdım ve hiçbir zaman bulamayacağınız bir yere sakladım. Ama bulsanız bile orayı korumakla görevli robotlar kâğıtlarını elinize geçmemesi için onları yakacaklar. Bu başarıyı kendinize mal edemeyeceksiniz! Benim başarım bu!"

Amadiro, "Ama benim onayım işi daha çabuklaştırır." diye hatırlattı. "Direktörlüğü benden zorla alırsan, o zaman Komite üyelerinden bazıları sana devamlı karşı koyarlar. Ve yüz yıllar boyunca seni engellemeye çalışırlar, istediğin sadece unvan mı? Yoksa liderliğin sağladığı her şeyi elde etme fırsatını mı istiyorsun?"

Mandamus, “Siyasetten söz etmenin zamanı mı?” diye söylendi. “Biraz önce kompüterimin başında daha on beş dakika çalışmam gerektiği için sabırsızlanıyordunuz.”

“Ama biz şimdi W parçacığı ışınının ayarlanmasından söz ediyoruz. Onu 2.72 noktasına getirmek istiyorsun. Sayı bu muydu? Ama acaba bu uygun mu? En son nokta hangisi?”

“Sıfırla on iki arası her türlü ayarlama yapılabilir. Bence en uygun olan 2.72. Böylece denge noktasına erişilmesi için aradan yüz elli yıl geçmesi gerekecek.”

“Ama bence doğru olan sayı ‘on iki’.”

Mandamus, Amadiro’ya dehşetle baktı. “On iki mi? Bunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?”

“Evet. Arz on, on beş yıl içinde yaşanılamayacak kadar radyoaktif bir hal alır. O arada bir iki milyar Arzlı ölür.”

“Ve öfkelenen Göçmen Federasyonu da bize savaş açar! Böyle bir felaketi neden istiyorsunuz?”

“Sana tekrar söylüyorum! Artık yüz elli yıl daha yaşayacak değilim. Ve Arzın yok olduğunu görmeliyim!”

“Ama o arada Aurora’yı sakatlayacaksınız! En hafifi bu. Ciddi olamazsınız.”

“Tersine, çok ciddiyim! İki yüz yıl süren yenilgi ve gurur kırıklığının acısını çıkarmalıyım!”

“O yüz yılların nedeni Arz değil, Han Fastolfe’la Giskard’dı.”

“Hayır, felaketime bir Arzlı neden oldu: Elijah Baley.”

“Ve o öleli aradan yüz altmış yıldan daha uzun bir süre geçti. Çoktan ölmüş olan bir adamdan intikam almanın ne yararı var?”

“Bu konuyu tartışmak istemiyorum. Sana bir teklifte bulunacağım. Hemen Enstitünün başına geçersin. Aurora’ya döner dönmez istifa ederim. Yerime seni aday gösteririm. “

“Bu şartlarla Direktörlüğü kabul edemem. Milyarlarca insan ölecek!”

“Milyarlarca Arzlı! Ah, kontrolleri uygun biçimde ayarlayamayacağın anlaşılıyor. Sana güvenmiyorum. Ayarın nasıl yapılacağını bana göster. Sorumluluğu ben üzerime alacağım. Aurora’ya döndüğümüz zaman istifa edecek ve yerimi sana bırakacağım.”

“Olmaz! Bu yine de milyarlarca insanın öleceği anlamına geliyor! Kimbilir kaç milyon Uzaycı da ölüp gidecek. Dr. Amadiro, lütfen şunu anlamaya çalışın: Bu şartlarla bu işi yapmam. Siz de bunu bensiz başaramazsınız. Ayarlama mekanizması sol başparmağımın izine göre hazırlandı.”

“Sana tekrar söylüyorum…”

“Bütün bu söylediklerimden sonra yine de ısrar ederseniz delirdiğinizi düşünürüm.”

“Bu senin kişisel fikrin, Mandamus. Ama ben yerel robotları şu ya da bu görevle buradan uzaklaştırmayı başardım. Bunu düşünemeyecek kadar çıldırmadım daha.”

Mandamus küçümseyici bir tavırla dudak büktü. “Peki, beni neyle tehdit edeceksiniz? Sizi

durduracak robotlar olmadığına göre beni öldürecek misiniz?”

“Evet, Mandamus, gerekirse öldüreceğim gerçekten.” Amadiro belindeki keseden küçük bir silah çıkardı. “Arzda bu tür silah bulmak zor, ama imkânsız da değil. Tabii bol para verdiğin takdirde. Ve ben bu silahın nasıl kullanıldığını da biliyorum, istediğimi yapmazsan kafanı hemen uçurmaya hazırım. Lütfen bana inan. Şimdi… sol baş parmağını düğmenin üzerine koy ve ibreyi on ikiye getirmeme izin ver.”

“Bunu yapamazsınız. Beni öldürürseniz ibreyi nasıl ayarlarsınız?”

“Aptal aptal konuşma! Beynini uçursam bile başparmağına bir şey olmaz. Bir süre ısısı da düşmez. O başparmağını kullanır ve ayarı yaparım. Sanki bir musluğu açıyormuşum gibi kolaylıkla. Tabii sağ kalmanı tercih ederim. Çünkü Aurora’da neden öldüğünü açıklamak zorunda kalırım. Ama bu da önemli değil. Bir hikâye uydururum nasılsa. Şimdi sana otuz saniye veriyorum. Kararını ver artık, istediğimi yaparsan hemen Enstitünün başına geçersin. Yapmazsan, yine her şey benim istediğim gibi olur ama sen ölürsün. Başlıyoruz. Bir… iki … üç…”

Mandamus saymayı sürdüren Amadiro’yo dehşetle bakıyordu. Yaşlı adam da ifadesiz gözlerini yardımcısına dikmişti.

Sonra Mandamus ıslık çalar gibi. “O silahı kaldır, Amadiro,” diye fısıldadı. “Yoksa ikimizi de zarara uğramaktan koruma bahanesiyle hareketsiz hale getirecekler.”

Ama Amadiro’yu uyarmakta çok geç kalmıştı. Bir kol, insan gözünün izleyemeyeceği bir hızla uzandı. Amadiro’nun bileğini kavrayarak bir bakışla adamın kolunu uyuşturdu. Ve silahı aldi.

Daneel, “Size acı verdiğim için özür dilerim, Dr. Amadiro,” dedi. “Ama bir silahla başka bir insana nişan almanıza göz yumamazdım.” Amadiro bir şey söylemedi.

Mandamus, “Görebildiğim kadarıyla,” dedi. “Siz, iki robotun yanında sahipleriniz yok. O halde şu anda ben efendiniz sayılırım. Ve size gitmenizi ve dönmemenizi emrediyorum. Gördüğünüz gibi şu anda hiçbir insan tehlikede değil. Bu emre itaat etmenizi engelleyecek bir şeyler yapılması da gerekmiyor. Hemen gidin!”

Daneel, “Saygılarımı sunuyorum, efendim,” diye cevap verdi. “Kim olduğumuzu da, yeteneklerimizi de sizden gizlemeye çalışmayacağız. Nasıl olsa bizi tanıyorsunuz. Arkadaşım R. Giskard Reventlov’da insanların duygulannı sezme gücü var. Dostum Giskard…”

Giskard, “Burada olduğunuzu epey uzaktan anladık,” dedi. “Yaklaşırken kafanızdaki müthiş öfkeyi sezdim, Dr. Amadiro. Dr. Mandamus, sizse müthiş bir korkuya kapılmıştınız.”

Mandamus atıldı. “Dr. Amadiro belki öfkelendi. Ama herhalde bunun nedeni iki yabancı robotun bize yaklaşmalarıydı. Özellikle bunlardan birinin insanların kafalarıyla oynamayı başardığını biliyordu. Ve o robot Madam Vasilia’nın kafasına düzeltilemeyecek bir biçimde zarar vermişti. Benim korkumun nedeni de yine sizdiniz. Tabii eğer korktuysam. Ama artık duygularımızı kontrol altına aldık. Sizin bu işe karışmanıza hiç gerek yok. Şimdi çıkıp gitmenizi tekrar emrediyoruz.”

Daneel, “Özür dilerim, Dr. Mandamus,” dedi. “Ben sadece emirlerinizi kimseye zarar vermeden yerine getirip getiremeyeceğimizi anlamaya çalışıyorum. Biz yaklaştığımız sırada Dr. Amadiro’nun elinde bir silah yok muydu? Onunla size nişan almamış mıydı?”

Mandamus, “Dr. Amadiro bana o silahı nasıl kullanıldığını gösteriyordu,” diye cevap verdi. “Tam silahı kaldıracağı sırada sen onu elinden aldın.”

“Öyleyse buradan gitmeden önce Dr. Amadiro’ya silahını geri vereyim…”

Mandamus’un kılı bile kımıldamadı. “Yok yok! O zaman burada kalmak için bundan yararlanacak, sözümona bizi korumaya çalışacaksınız. Giderken silahı da götürün. O zaman dönmeniz için bir neden kalmaz.”

Daneel, “Burası insanların girmemeleri gereken bir yer…” diyecek oldu.

“Bu sadece bir gelenek, bir yasa değil. Ayrıca böyle bir şey bizi etkileyemez. Çünkü biz Arzlı değiliz. Ona bakarsan robotların da buraya gelmeleri yasak.”

“Bizi buraya Arz hükümetinin önemli üyelerinden biri getirdi, Dr. Mandamus. Buraya Arz kabuğundaki radyoaktiviteyi yükseltmek için geldiğinizi sanıyoruz. Gezegene ciddi, tamiri imkânsız bir zarar vereceksiniz.”

Mandamus; “Ne münasebet…” diye başladı.

Amadiro ilk kez o zaman onun sözünü kesti. “Bizi hangi hakla sorguya çekiyorsun, robot? Biz insanız ve sana da bir emir verdik. Ona itaat et.”

Sesi çok otoriterdi. Daneel titredi. Giskard da yan döndü.

Ama sonra Daneel, “Özür dilerim, Dr. Amadiro,” dedi. “Ben kimseyi sorguya çekmiyorum. Sadece verilen emri güvenle yerine getirip getiremeyeceğimi anlamaya calışiyorum. Biz…”

Dr. Mandamus homurdandı. “Aynı sözleri tekrarlayıp durma.” Sonra Amadiro’ya fısıldadı. “Lütfen bırakın da ben cevap vereyim.”

Daneel’e döndü, “Biz buraya antropolojik bir görevle geldik, Daneel. İnsanların Uzaycıların davranışlarını etkileyen çeşitli geleneklerinin kökenlerini araştırıyoruz. Bu kökenler en çok burada, Arzda bulunabilir, işte bu yüzden biz de onları burada arıyoruz.”

“Bunun için Arzlılardan izin aldınız mı?”

“Yedi yıl önce Arzdaki ilgililerle görüştük ve izin aldık.”

Daneel alçak sesle sordu. “Ne diyorsun. Dostum Giskard?”

Giskard, “Dr. Mandamus’un kafasından, söyledikleriyle gerçek durumun birbirine uymadığı anlaşılıyor.” dedi.

“O halde yalan söylüyor.” Daneel’in sesi kesindi. Giskard, “Ben öyle düşünüyorum,” diye karşılık verdi.

Mandamus hâlâ sakindi. “Belki sen öyle düşünüyorsun. Ama düşünce kesin bir şey değildir. Düşüncen yüzünden bir emre uymazlık edemezsin. Bunu ben de biliyorum, sen de.”

Giskard hâlâ Daneel’le konuşuyordu. “Ama Dr. Amadiro’nun kafasındaki öfkeye ancak duyguları engel olabiliyor. Hem de zorlukla. O güçleri yarmak ve öfkenin açığa çıkmasını

sağlamak mümkün.”

Ve Amadiro haykırdı. “Bu meretlerle neden söz düellosu ediyorsun, Mandamus?”

Mandamus da bağırdı. “Bir tek kelime bile söyleme, Amadiro! Onların tuzağına düşeceksin!”

Amadiro yardımcısına aldırmadı. “Bu konuşma gurur kırıcı ve yararsız!” Kendisini tutmaya çalışan Mandamus’un elinden kurtuldu. “Onlar gerçeği biliyorlar. Ama bu önemli mi? Robotlar! Biz Uzaycıyız! Daha da önemlisi Aurora’lıyız! Sizin yapıldığınız dünyadanız ve Aurora’nın en yüksek mevkideki görevlilerindeniz. Üç Robot Kuralındaki ‘insanlar’ sözcüğünü ‘Aurora’lılar’ anlamına almalısınız. Şimdi pes etmezseniz, bize zarar verir ve gururumuzu kırarsanız, hem Birinci ve hem de ikinci Kurala karşı gelmiş olursunuz. Evet, doğru. Biz Arzlıları, çok sayıda Arzlıyı yok etmeye çalışıyoruz, Ama bunun konuyla bir ilişkisi yok. Öldürdüğümüz hayvanların etini yediğimiz için bize itaat etmekten vazgeçmeye benzer bu. Artık her şeyi açıkladım. Haydi, gidin.” Ama son sözleri boğuk bir inilti halini almıştı.

Amadiro’nun gözleri yuvalarından uğradı ve yaşlı adam yere yığıldı. Mandamus sessiz bir feryatla onun üzerine eğildi.

Giskard, “Dr. Mandamus.” dedi, “Dr. Amodiro ölmedi. Şu anda komada. Onu İstediğiniz an kendisine getirebiliriz. Ancak ayıldığı zaman planınızla ilgili hiçbir şeyi hatırlamayacak. Hatta bu konuda hiçbir ayrıntıyı bile anlayamayacak. Yani siz bunu anlatmaya çalışsanız bile. Dr. Amadiro çok sayıda Arzlıyı mahvedeceğini açıkladı. Ben de bu yüzden onu etkiledim. Ama o arada hafızasına ve düşünme sistemine giderilemeyecek zararlar da verdim. Çok üzgünüm ama başka çarem yoktu.”

Daneel de ekledi. “Anlayacağınız, kısa bir süre önce Solaria’da bazı robotlarla karşılaştık. Dr. Mandamus. Onlar ‘insanların’ sadece ‘Solaria’ anlamına geldiğine inanıyorlardı. Bizse ‘homo sapiens’in bütün üyelerini İnsan olarak kabul ediyoruz. Bunların orasında Arzlılar ve Göçmenler de var. Ve ayrıca gruplara ya da bütün insanlığa zarar verilmesinin önlenmesini, bir kişiyi korumaktan daha önemli sayıyoruz.”

Mandamus nefesi kesilmiş gibi. “Birinci Kural böyle söylemiyor,” dedi. “Bu Zeroth Yasası. Ve diğer Kurallardan da üstün. Seni böyle programlamadılar.”

“Ben kendi kendimi böyle programladım. Buraya geldiğimiz an, Arza zarar vermek niyetinde olduğunuzu anladım. Bana gitmemi emredemez, size zarar vermemi engelleyemezsiniz. Zeroth Yasası diğer Kurallardan daha önemlidir. Ve ben Arzı kurtarmak zorundayım. Onun için sizden bu aletlerin parçalanmasında bana… kendi arzunuzla… katılmanızı istiyorum. Yoksa sizi tehdit etmek zorunda kalacağım. Tıpkı Dr. Amadiro’nun yaptığı gibi.”

Ama Mandamus, “Dur!” diye bağırdı. “Dur! Beni dinle. Sana durumu anlatmak istiyorum. Dr. Amadiro’nun kafasının silinmesi iyi oldu. Çünkü o Arzı yok etmek istiyordu. Ama ben buna karşıydım. Bu yüzden beni silahla tehdit etti.”

Daneel, “Ama bu fikir ilk sizden çıktı,” dedi. “Bu aletleri de siz geliştirdiniz ve yaptınız. Yoksa Dr. Amadiro sizi zorlamaya kalkışmazdı. Gerekeni kendisi yapardı. Sizin yardımınıza da ihtiyacı olmazdı. Öyle değil mi?”

“Evet, öyle. Giskard duygularımı inceleyebilir. Yalan söyleyip söylemediğimi anlar. Bu aletleri ben yaptım. Onları kullanmaya hazırdım. Ama Dr. Amadiro’nun istediği biçimde değil. Doğruyu söylemiyor muyum?”

Daneel, Giskard’a baktı. O da, “Anlayabildiğim kadarıyla,” dedi. “Doğruyu söylüyor.”

Mandamus, “Tabii doğruyu söylüyorum!” diye haykırdı. “Ben Arzın kabuğundaki radyoaktiviteyi ağır ağır arttırmaya çalışıyorum. Arzlılara yüz elli yıllık bir süre tanıyorum. Onlar da bu sürede başka dünyalara göç edebilirler. Böylece şimdiki Göçmen dünyaları daha kalabalıklaşır. Göçmen gezegenlerinin sayısı da iyice artar. Bu sayede Uzaycıları daima tehdit eden bu anormal dünya tümüyle ortadan kalkar.. Göçmenleri durgunlaşıran bu gezegen. Onları engelleyen o mistik heyecan da söner. Doğruyu söylüyor muyum?”

Giskard yine, “Anlayabildiğim kadarıyla doğruyu söylüyor,” dedi.

“Planım başarıya ulaşırsa, barış korunacak ve Galaksi hem Uzaycıların, hem de Göçmenlerin vatanı olacak. İşte bu yüzden bu aleti yaptığım zaman…” Mandamus makineleri işaret etti ve sol başparmağını düğmeye dayadı. Olanca sesiyle, “Durun!” diye emretti.

Daneel ona doğru birkaç adım attı, sonra donmuş gibi kalakaldı. Sağ eli havadaydı. Giskard hiç kımıldamadı.

Mandamus soluk soluğa döndü. “İbre 2.72’de! Oldu işte! Artık geri döndürülemez. Her şey benim istediğim gibi olacak. Aleyhimde tanıklık da yapamazsın. Çünkü bu bir savaşa neden olur. Yani Zeroth Yasası bunu engeller.”

Yerde baygın yatan Amadiro’ya aşağı gördüğünü belirten bir tavırla baktı. “Budala! Bunun nasıl yapılması gerektiğini hiçbir zaman öğrenemeyeceksin!”

YAPAYALNIZ

75.

Mandamus, “Artık bana zarar veremezsiniz, robotlar,” dedi. “Çünkü bana yapacağınız hiçbir şey Arzın kaderini değiştiremez.”

Giskard titrek bir sesle, “Ama yine de yaptıklarınızı hatırlamamalısınız,” diye cevap verdi. “Geleceği Uzaycılara açıklamamalısınız.”

Mandamus yere yığılarak derin bir uykuya dalarken robot da bir iskemleye uzandı. Titreyen eliyle çekerek sandalyeye çöktü.

Daneel iki baygın adama baktı. “Sonunda başarılı olamadım.” Yumuşak sesinde çaresizlik vardı. “Gözlerimle görmediğim insanları korumak için Dr. Mandamus’u yakalamam gerektiği anda onun emrine uydum. Ve donmuş gibi kalakaldım. Zeroth Yasası etkili olamadı.”

Giskard, “Hayır, Dostum Daneel,” dedi. “Başarısızlığa uğramadın. Seni ben engelledim. Dr. Mandamus demin yaptığını başarmak için sabırsızlanıyordu. Ama sana karşı duyduğu korku onu engelliyordu. Bu korkuyu ortadan kaldırdım. Sonra da seni durdurdum. Böylece Dr. Mandamus bir bakıma Arzın kabuğunu tutuşturdu. Ağır ağır yanacak…”

Daneel sordu. “Ama neden, Dostum Giskard?”

“Çünkü Dr. Mandamus doğruyu söylüyordu. Bunu sana da açıkladım. Ama o yalan söylediğini sanıyordu. Kafasındaki o zafer duygusundan. Arzdaki radyoaktivitenin artması sonucu Arzlılar ve Göçmenler arasında anarşinin başlayacağına, bir karmaşa çıkacağına, Uzaycıların onları yok ederek butun Galaksiyi ellerine geçireceklerine inandığı anlaşılıyordu. Ama ben, Mandamus’un bizi kandırmak için anlattığı hikayenin aslında doğru olduğunu düşündüm. Kalabalık Arzın yok olması, tehlikeli olduğunu sezdiğim o mistik inancı da ortadan kaldıracak. Bu Göçmenler için çok yararlı olacak. Galaksiye gitgide artan bir hızla yayılacaklar. Dönüp bakacaklar, bir Arz olmayacak. Arza geçmişten kalmış bir tanrıymış gibi tapmayacaklar. Böylece bir Galaksi imparatorluğu kuracaklar. Bunu gerçekleşebilecek bir olasılık durumuna getirmek bizim görevimizdi.” Sesi gitgide hafifliyordu. “Kurtarıcı Robotlar ve İmparatorluk.”

“İyi misin, Dostum Giskard?”

“Ayakta duramıyorum. Ama hâlâ konuşabiliyorum. Artık benim yükümü almanın zamanı geldi, Dostum Daneel. Seni, insanların beyinlerini okumanı ve kafalarını kontrol etmeni sağlayacak bir biçimde ayarladım. Son pozitronik devreler beynine yerleşirken onları dinlemen yeterli olacak. Dinle…”

Giskard gitgide daha bitkinlikle ama uzun bir süre konuştu. Daneel’in kafasında hissettiği sembollerle konuşuyordu. Daneel onu dinlerken kafasındaki devrelerin yerlerini aldığını sezdi. Giskard’ın sözleri sona erdiği zaman Daneel, Mandamus’un sakince çalışan beynini, Amadiro’nun karmakarışık kafasını sezdi. Giskard’ın ince maden bir tele benzeyen düşüncelerini de.

Giskard, “Artık Madam Quintana’nın yanına dönmelisin,” dedi. “Onun bu iki insanı Aurora’ya geri göndermesini sağlamalısın. Artık onlar Arza başka zarar veremeyecekler. Arzın güvenlik güçleriyle de goruşmeli ve Mandamus’un buraya gönderdiği insana benzeyen robotları bulmalarını ve onları durdurmalarını istemelisin… Yeni güçlerini kullanırken dikkatli ol. Çünkü bunlar senin için yepyeni yetenekler. Onları hemen kusursuzca kontrol altında tutman imkânsız. Zamanla daha gelişeceksin. Ağır ağır. Ama güçlerini her kullanışında kendi kendini tahlil etmen şartıyla Ziroth Yasasından yararlan. Ama kişilere boş yere zarar gelmesini hoş gördürecek bir biçimde değil… Madam Gladia’yla Kaptan Baley’i koru… onlara belli etmeden. Birlikte mutlu olsunlar. Madam Gladia. Galaksiye barışı yayma çabalarını sürdürsün. Önümüzdeki yıllar boyunca Arzıların bu gezegenden götürülmelerine yardım et. Ve… bir şey daha var… bilmem hatırlayabilecek miyim?.. Evet… mümkünse… o Solaria’lıların nereye gittiklerini öğren. Bu… önemli olabilir.”

Giskard’ın sesi kesildi.

Daneel iskemlede oturan robotun yanında diz çökerek onun hareketsiz elini avuçlarının arasına aldı. Istırapla, “İyileş, Dostum Giskard,”diye fısıldadı. “Zeroth Yasasına göre yaptıkların çok yerindeydi. Elinden geldiği kadar çok insanın hayatını kurtardın. İnsanlığa iyi hizmet ettin. Herkesi kurtarmayı başardığına göre neden böyle acı çekiyorsun?”

Giskard’ın sesi öyle garipleşmişti ki, artık söyledikleri zor anlaşılıyordu. “Çünkü… emin

değilim. Ya… aslında… diğer görüş açısı… doğruysa?.. O zaman… Uzaycılar zaferi kazanır-lar… sonra yozla-şırlar… Galaksi de… bomboş kalır… Elveda Dostum… Dan…”

Giskard sustu. Bir daha ne konuşacak, ne de hareket edecekti. Daneel ayağa kalktı

Yapayalnızdı. Ve bütün bir Galaksiyle ilgilenmesi, onu koruması gerekiyordu.